

พลวัตทางการเมืองของตระกูลการเมืองท้องถิ่นภายใต้ระบอบอำนาจนิยม: ศึกษากรณีจังหวัดชลบุรี

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการปกครอง ภาควิชาการปกครอง

คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2565

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

Dynamics of Local Political Dynasty Under Authoritarianism: a study of Chonburi
Province

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Arts (Government) in Government

Department of Government

FACULTY OF POLITICAL SCIENCE

Chulalongkorn University

Academic Year 2022

Copyright of Chulalongkorn University

หัวข้อวิทยานิพนธ์	พลวัตทางการเมืองของตระกูลการเมืองท้องถิ่นภายใต้ ระบอบอำนาจนิยม: ศึกษากรณีจังหวัดชลบุรี
โดย	นายอัพนาน จรัสศาสน์
สาขาวิชา	การปกครอง
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก	รองศาสตราจารย์เวียงรัฐ เนติโพธิ์

คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้รับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของ
การศึกษาตามหลักสูตรปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต

.....	คณบดีคณะรัฐศาสตร์
(รองศาสตราจารย์ ดร.ปกรณ์ ศิริประกอบ)	
คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์	ประธานกรรมการ
.....	
(รองศาสตราจารย์ ดร.สิริพรรณ นกสวน สวัสดิ์)	
.....	อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก
(รองศาสตราจารย์เวียงรัฐ เนติโพธิ์)	
.....	กรรมการภายนอกมหาวิทยาลัย
(รองศาสตราจารย์ ดร.อัชกรณ วังศ์ปรีดี)	

CHULALONGKORN UNIVERSITY

อัพนาน จรัสศาสน์ : พลวัตทางการเมืองของตระกูลการเมืองท้องถิ่นภายใต้ระบอบ
 อำนาจอานิยม: ศึกษากรณีจังหวัดชลบุรี. (Dynamics of Local Political Dynasty
 Under Authoritarianism: a study of Chonburi Province) อ.ที่ปรึกษาหลัก : รศ.
 เวียงรัฐ เนติโพธิ์

การวิจัยนี้เป็นวิจัยเชิงคุณภาพ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพลวัตของอำนาจทางการเมือง
 และศึกษารูปแบบและวิธีการรักษาอำนาจทางการเมืองของตระกูลการเมืองท้องถิ่นจังหวัดชลบุรี
 ตั้งแต่เหตุการณ์รัฐประหารปี 2557 จนถึงการเลือกตั้งท้องถิ่นปี 2564 เก็บข้อมูลโดยการศึกษา
 เอกสาร และการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลหลัก 15 คน วิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา และ
 นำเสนอผลการวิจัยเชิงพรรณนา

ผลการศึกษา พบว่า ตระกูลคุณปลื้มปรับตัวภายใต้ปกครองระบอบอำนาจอานิยมโดยการ
 ไม่แสดงการต่อต้านการปกครองโดยคณะรัฐประหาร และตัดสินใจเข้าร่วมพรรคการเมืองฝั่งทหาร
 เพื่อการฟื้นฟูอำนาจของตน แต่ผลกระทบทางอ้อม คือ ก่อให้เกิดกลุ่มท้าทายอำนาจสองกลุ่ม ได้แก่
 1) กลุ่มการเมืองในเครือข่ายพรรคก้าวไกล (พรรคอนาคตใหม่เดิม) ซึ่งเป็นขั้วตรงข้ามที่ชูนโยบาย
 ต่อต้านการสืบทอดอำนาจเผด็จการทหาร 2) กลุ่มการเมืองของนายสุชาติ ชมกลิ่น ที่แยกตัวออก
 จากบ้านใหญ่ชลบุรีหลังจากการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ไม่ลงตัวในการเลือกตั้งปี 2562 ทั้งสอง
 กลุ่มกลายมาเป็นคู่แข่งสำคัญในจังหวัดชลบุรี โดยกลุ่มแรกดึงคะแนนเสียงจากคนรุ่นใหม่และชนชั้น
 กลางที่ไม่ได้มีความยึดโยงกับตระกูลคุณปลื้ม ส่วนกลุ่มที่สองดึงนักการเมืองบางส่วนที่ไม่เห็นด้วย
 กับการปรับแนวทางการบริหารเครือข่ายบ้านใหญ่ที่เน้นการอุปถัมภ์ช่วยเหลือผ่านอำนาจในระบบ
 ราชการมากกว่าการให้เงินส่วนตัวแบบดั้งเดิม อย่างไรก็ตาม ตระกูลคุณปลื้มยังคงรักษาโครงสร้าง
 อำนาจท้องถิ่นแบบขั้วเดียวในจังหวัดชลบุรีได้ผ่านวิธีการเปลี่ยนขั้วทางการเมืองเพื่อเข้าร่วมฝั่ง
 รัฐบาลในการเมืองระดับชาติ วิธีการจัดสรรผลประโยชน์ภายในเครือข่ายบ้านใหญ่ชลบุรีและสร้าง
 เครือข่ายอุปถัมภ์เชื่อมโยงตระกูลคุณปลื้มกับประชาชนในการเมืองระดับท้องถิ่น

สาขาวิชา การปกครอง

ลายมือชื่อนิสิต .....

ปีการศึกษา 2565

ลายมือชื่อ อ.ที่ปรึกษาหลัก .....

6280143424 : MAJOR GOVERNMENT

KEYWORD: Local political dynasty, Dynamics of political power, Political power
maintaining, Authoritarianism, Chonburi

Afnan Charansarn : Dynamics of Local Political Dynasty Under Authoritarianism: a
study of Chonburi Province. Advisor: Assoc. Prof. VIENGRAT NETHIPO

The purpose of this study is to study the political dynasty of Chonburi Province, Khunpluem. It focuses on the dynamics of their political power and how they maintained their power between the 2014 coup d'état and the 2021 local elections. A qualitative approach was used in this study, which included documentary research and in-depth interviews with 15 key informants. The main analytical method employed in the study is content analysis.

The findings indicate that the Khunpluem political dynasty adapted to authoritarianism by showing no resistance to the coup d'état and eventually joining a political party on the military side in order to regain political power. As a result of this strategy, their power was indirectly affected by the formation of two political rival groups. These two political groups are (1) the Move Forward Party-political network (formerly Future Forward Party), which opposes the military succession, and (2) Mr. Suchat Chomklin's political groups, which split from the network of Chonburi's dynasty following an imbalanced exchange of interests in the 2019 election. These two organizations have become formidable rivals in Chonburi. The younger generation and the middle class, who had no ties to the Khunpluem political dynasty, supported the first group. The second group coopted the politicians who opposed a change in the management of the Chonburi dynasty network, which shifted from using money in their patronage to rely more on bureaucracy to maintain networks. With all these opponents, the Khunpluem dynasty could still retain their power. Their key strategies were switching the political side to join the government, allocating resources effectively within their network and using patronage-based relationships to reach out citizens.

Field of Study: Government

Student's Signature .....

Academic Year: 2022

Advisor's Signature .....

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยดี ผู้วิจัยต้องขอขอบพระคุณ รศ.เวียงรัฐ เนติโพธิ์ อาจารย์ที่ปรึกษาเป็นอย่างสูงที่คอยให้คำแนะนำ ตรวจสอบความครบถ้วนของเนื้อหา และเป็นผู้ให้กำลังใจในการทำวิทยานิพนธ์ด้วยดีเสมอมา ด้วยความที่ผู้วิจัยเป็นนิสิตที่เป็นนักกีฬาของมหาวิทยาลัย ต้องทำการฝึกซ้อมและเดินทางแข่งขันบ่อยครั้ง ทำให้ไม่ได้มีความใกล้ชิดกับอาจารย์ที่ปรึกษามากนัก แต่อาจารย์เวียงรัฐมักแสดงความเป็นกันเองและเสริมแรงเชิงบวกกับผู้วิจัยทุกครั้งที่ติดต่อกัน

ขอขอบพระคุณ รศ.ดร.สิริพรรณ นกสวนสวัสดิ์ ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ที่คอยให้คำแนะนำ ข้อคิดเห็นที่เป็นประโยชน์ต่อการทำวิทยานิพนธ์ และเป็นอาจารย์ที่ยิ้มแย้มแจ่มใสที่สุดในคณะเท่าที่ผู้วิจัยรู้จัก ขอขอบพระคุณ รศ.ดร.อัชกรณัฏ วงศ์ปรีดี กรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ที่ให้เกียรติและสละเวลาเป็นคณะกรรมการให้แก่ผู้วิจัย คอยคำแนะนำที่ดี และเห็นคุณค่าในการเป็นนักกีฬาของผู้วิจัย

นอกจากผู้ทรงคุณวุฒิทั้งสามท่านแล้ว ผู้วิจัยยังได้รับความช่วยเหลือและการสนับสนุนจากผู้คนรอบตัวหลายท่าน โดยเฉพาะ อ.นันทน์ภัส แข็งขันธุ์ ผู้จุดประกายแรงบันดาลใจในการทำวิทยานิพนธ์รวมถึงเป็นผู้สร้างความรู้ความเข้าใจในการเมืองท้องถิ่นจังหวัดชลบุรีเบื้องต้นและให้คำปรึกษาเรื่องการเก็บข้อมูลสัมภาษณ์ อีกบุคคลหนึ่ง คือ นายปิยะวัฒน์ เจริญศักดิ์ อดีตเพื่อนร่วมมหาวิทยาลัย ผู้คอยให้คำปรึกษาเรื่องการตีพิมพ์บทความวิจัย

สุดท้ายนี้ขอขอบพระคุณ บิดา มารดา พี่สาว เพื่อนสนิททุกท่าน ที่คอยถามไถ่สารทุกข์สุกดิบ ให้กำลังใจ รับฟังปัญหา ปรึกษาแนะนำ จนผู้วิจัยสามารถฝ่าฟันอุปสรรคและประสบผลสำเร็จในการศึกษา รวมถึงขอบพระคุณทีมบาสเกตบอลจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยที่มอบมิตรภาพและประสบการณ์ที่ดีแก่ผู้วิจัยตลอดระยะเวลาในรั้วของมหาวิทยาลัย จึงขอขอบพระคุณทุกท่านที่เข้ามาเติมเต็มรสชาติของการเป็นมหาบัณฑิตครั้งนี้ให้ครบถ้วนสมบูรณ์

อัพนาน จรัสศาสน์

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....ค	ค
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....ง	ง
กิตติกรรมประกาศ.....จ	จ
สารบัญ.....ฉ	ฉ
สารบัญตาราง.....ญ	ญ
สารบัญภาพ.....ฎ	ฎ
บทที่ 1 บทนำ..... 1	1
1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา..... 1	1
1.2 คำถามวิจัย..... 2	2
1.3 วัตถุประสงค์วิจัย..... 2	2
1.4 ขอบเขตการวิจัย..... 2	2
1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ..... 3	3
1.7 นิยามศัพท์เชิงปฏิบัติการ..... 3	3
บทที่ 2 ทบทวนวรรณกรรม..... 4	4
2.1 แนวคิดเกี่ยวกับอำนาจและอิทธิพล..... 4	4
2.2 แนวคิดเกี่ยวกับระบบอุปถัมภ์..... 9	9
2.3 แนวคิดเกี่ยวกับเครือข่ายทางการเมือง..... 16	16
2.4 งานวิจัยเกี่ยวกับตระกูลการเมืองท้องถิ่นจังหวัดชลบุรี..... 24	24
2.5 กรอบแนวคิดในการวิจัย..... 30	30
บทที่ 3 ระเบียบวิธีวิจัย..... 33	33
3.1 ระเบียบวิธีวิจัย..... 33	33

3.2 ประชากรในการวิจัย.....	33
3.3 เกณฑ์การคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลและถอนผู้ให้ข้อมูลออกจากการวิจัย.....	33
3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	34
3.5 เครื่องมือวิจัย.....	34
3.6 การวิเคราะห์ข้อมูล.....	35
3.7 การนำเสนอข้อมูล.....	35
3.8 การตรวจสอบข้อมูล.....	37
บทที่ 4 พลวัตของอำนาจทางการเมืองของตระกูลการเมืองท้องถิ่นจังหวัดชลบุรีในช่วงเหตุการณ์ รัฐประหารปี 2557 จนถึง การเลือกตั้ง สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ปี 2562.....	38
4.1 เหตุการณ์รัฐประหารปี 2557: ตระกูลคุณปลื้มภายใต้การปกครองโดยคณะรัฐบาลคสช.	38
4.1.1 สถานการณ์การเมืองระดับชาติที่นำไปสู่เหตุการณ์รัฐประหารปี 2557	39
4.1.2 ผลกระทบของการรัฐประหารปี 2557 และการปรับตัวของตระกูลคุณปลื้มในสภาวะ การแข่งทางการเมือง.....	40
4.1.3 การเตรียมการสืบทอดอำนาจของรัฐบาล คสช. สู่ปรากฏการณ์พลังชุด เจ้าพ่อท้องถิ่น	43
4.2 หวนคืนสู่ระบอบประชาธิปไตย: ตระกูลคุณปลื้มกับการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ปี 2562.....	48
4.2.1 การเมือง 2 ชั่วโมง การต่อสู้ระหว่างกลุ่มสนับสนุนพลเอกประยุทธ์และรัฐบาล คสช. กับกลุ่มต่อต้านการสืบทอดอำนาจเผด็จการทหารในการเลือกตั้ง สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรปี 2562.....	48
4.2.2 การต่อสู้ระหว่าง 2 ชั่วโมงภายในจังหวัดชลบุรี: ผลกระทบของการเมืองใหญ่สู่ ความพ่ายแพ้ตระกูลคุณปลื้ม.....	52
4.2.3 ปิดตำนานเจ้าพ่อเมืองชล: ความสูญเสียครั้งใหญ่ของตระกูลคุณปลื้มและ บ้านใหญ่ชลบุรี.....	59
4.2.4 ผลพวงจากการเลือกตั้งปี 2562: จุดเริ่มต้นรอยร้าวภายในบ้านใหญ่ชลบุรี	61
4.2.5 วิวาทะระหว่างสนธยา คุณปลื้มกับสุชาติ ชมกลิ่น สนับสนุนก้าวร้าวกับแม่ทัพอัลไซเมอร์.....	62

บทที่ 5 พลวัตของอำนาจทางการเมืองของตระกูลการเมืองท้องถิ่นจังหวัดชลบุรีในช่วงการเลือกตั้งท้องถิ่น ปี 2563-2564 และวิธีการรักษาอำนาจ ของตระกูลการเมืองท้องถิ่นจังหวัดชลบุรี.....	67
5.1 ยกเลิกการแข่งขังการเมืองท้องถิ่น: การหวนคืนสู่สนามเลือกตั้งท้องถิ่นของตระกูลคุณปลื้ม ในปี 2563-2564.....	67
5.1.1 การเลือกตั้งระดับองค์การบริหารส่วนจังหวัดชลบุรี: การต่อสู้ระหว่างกลุ่มเรารักชลบุรีกับคณะก้าวหน้าเปลี่ยนชลบุรี	68
5.1.2 การเลือกตั้งระดับเทศบาลจังหวัดชลบุรี: ศีกคนใกล้ชิด พิชิตคนใกล้ตัว.....	77
5.1.3 การเลือกตั้งระดับองค์การบริหารส่วนตำบล: การต่อสู้ระหว่างตัวแทนกลุ่มการเมืองภายในจังหวัดชลบุรี	85
5.2 รูปแบบและวิธีการรักษาอำนาจทางการเมืองของตระกูลการเมืองท้องถิ่นจังหวัดชลบุรี ในช่วงเหตุการณ์รัฐประหารปี 2557 จนถึง การเลือกตั้งท้องถิ่นปี 2564.....	95
5.2.1 การรักษาอำนาจทางการเมืองระดับชาติ.....	96
5.2.2 การรักษาอำนาจทางการเมืองระดับท้องถิ่น	101
บทที่ 6 บทสรุป	109
6.1 สรุปผลการศึกษาวิจัย	109
6.1.1 พลวัตของอำนาจทางการเมืองของตระกูลการเมืองท้องถิ่น จังหวัดชลบุรี ตั้งแต่ เหตุการณ์รัฐประหารปี 2557 จนถึง การเลือกตั้งท้องถิ่นในปี 2564.....	109
6.1.2 รูปแบบและวิธีการรักษาอำนาจทางการเมืองของตระกูลการเมืองท้องถิ่นจังหวัดชลบุรี ในช่วงเหตุการณ์รัฐประหารปี 2557 จนถึงการเลือกตั้งท้องถิ่นในปี 2564.....	113
6.2 อภิปรายผลการศึกษา.....	115
6.2.1 การปรับตัวของตระกูลคุณปลื้มเมื่อเผชิญกับระบอบอำนาจนิยม	115
6.2.2 ความสัมพันธ์ทางอำนาจระหว่างตระกูลคุณปลื้มกับกลุ่มการเมืองอื่น ๆ ภายหลัง การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรปี 2562	117
6.2.3 การเปลี่ยนแปลงผู้นำเครือข่ายบ้านใหญ่ชลบุรีจากรุ่นพ่อสู่รุ่นลูก.....	119
6.2.4 เครือข่ายอุปถัมภ์ภายใต้การปกครองรุ่นลูก	122
6.3 ข้อเสนอแนะ	125

บรรณานุกรม 126

ประวัติผู้เขียน 139

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 1 ผลการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรปี 2562 ระหว่างกลุ่มสนับสนุนพลเอกประยุทธ์ และรัฐบาลคสช. กับ กลุ่มต่อต้านการสืบทอดอำนาจเผด็จการทหาร.....	50
ตารางที่ 2 เขตพื้นที่การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในจังหวัดชลบุรี ปี 2562.....	53
ตารางที่ 3 ผู้ได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้งปี 2562 ในจังหวัด ชลบุรี	55
ตารางที่ 4 ผลคะแนนของผู้สมัครที่ได้รับคะแนนเป็นอันดับสองในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทน ราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้งปี 2562 ในจังหวัดชลบุรี	56
ตารางที่ 5 ผลคะแนนการเลือกตั้งนายก อบจ.ชลบุรี ประจำปี 2563	71
ตารางที่ 6 ผลคะแนนผู้ได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกองค์การบริหารส่วนจังหวัดชลบุรี ประจำปี 2563.....	72
ตารางที่ 7 เขตพื้นที่การเลือกตั้งเทศบาล จังหวัดชลบุรี ประจำปี 2564	77
ตารางที่ 8 ผลคะแนนการเลือกตั้งนายกเทศมนตรีเมืองแสนสุข ประจำปี 2564	80
ตารางที่ 9 ผลคะแนนผู้ได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาเทศบาลเมืองแสนสุข ประจำปี 2564	81
ตารางที่ 10 ผลคะแนนการเลือกตั้งนายกเทศมนตรีของเทศบาลเมืองชลบุรี เทศบาลตำบลเสม็ด เทศบาลเมืองบ้านสวน เทศบาลตำบลเหมือง และเทศบาลเมืองอ่างศิลา ประจำปี 2564.....	82
ตารางที่ 11 เขตการปกครองขององค์การบริหารส่วนตำบล จังหวัดชลบุรี	86
ตารางที่ 12 ผลการเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนตำบลจังหวัดชลบุรี ประจำปี 2564	89
ตารางที่ 13 สถานะทางการเมืองในการเมืองระดับชาติของตระกูลคุณปลื้ม ตั้งแต่ปี 2535-2562 ...	97

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพที่ 1	รูปแบบความสัมพันธ์ระหว่างผู้อุปถัมภ์และผู้รับอุปถัมภ์ 12
ภาพที่ 2	แบบแผนวิเคราะห์เครือข่ายโครงสร้างอำนาจท้องถิ่น “วงแหวน 3 วง” 21
ภาพที่ 3	พลวัตของอำนาจทางการเมืองของตระกูลคุณปลื้มในช่วงก่อนกระจายอำนาจจนถึงปี 2562.....29
ภาพที่ 4	กรอบแนวคิดการวิจัย 30
ภาพที่ 5	พลวัตของอำนาจทางการเมืองของตระกูลคุณปลื้มตั้งแต่เหตุการณ์รัฐประหารปี 2557 จนถึงการเลือกตั้งท้องถิ่นปี 2564.....94
ภาพที่ 6	การแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ระหว่างตระกูลคุณปลื้มกับคนในเครือข่ายบ้านใหญ่ชลบุรี..... 103
ภาพที่ 7	รูปแบบเครือข่ายอุปถัมภ์ของตระกูลคุณปลื้ม 105
ภาพที่ 8	การปรับตัวของตระกูลการเมืองภายใต้การปกครองโดยคณะรัฐประหารที่ส่งผลไปสู่การตัดสินใจเข้าร่วมขั้วการเมืองในการเลือกตั้งภายหลังเหตุการณ์รัฐประหาร 116
ภาพที่ 9	ความสัมพันธ์ทางการเมืองของตระกูลคุณปลื้มกับกลุ่มการเมืองอื่นที่ส่งผลต่อโครงสร้างอำนาจแบบขั้วเดียวของตระกูลคุณปลื้มภายในจังหวัดชลบุรีในช่วงหลังรัฐประหารปี 2557 จนถึงการเลือกตั้งท้องถิ่นปี 2564..... 118
ภาพที่ 10	เครือข่ายทางการเมืองที่ช่วยรักษาโครงสร้างอำนาจแบบขั้วเดียวของตระกูลคุณปลื้ม..... 120
ภาพที่ 11	ความสัมพันธ์อุปถัมภ์แบบพหุระนาบภายในเครือข่ายบ้านใหญ่ชลบุรี..... 122

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา

การสืบทอดอำนาจทางการเมืองจากรุ่นสู่รุ่นในวงศ์ตระกูลผู้นำทางการเมือง หรือที่เรียกว่า ตระกูลการเมือง (Political Dynasty) นั้นเป็นปรากฏการณ์ที่พบเห็นเป็นปกติในประเทศประชาธิปไตย โดยอิทธิพลของตระกูลการเมืองเป็นสิ่งที่คู่กับการเลือกตั้งของประเทศไทยมาอย่างยาวนาน และไม่มีท่าทีที่จะหมดไป (สตีธร ธนานิธิโชติ, 2557) จังหวัดชลบุรีเป็นจังหวัดหนึ่งที่ภาพลักษณ์ของตระกูลทางการเมืองมีความโดดเด่น เห็นได้จากงานศึกษาของนักวิชาการหลายท่านที่มุ่งศึกษาในพื้นที่จังหวัดชลบุรี (เดชณรงค์ ไพบูลย์นันทพงศ์ และคณะ, 2562; เทพศักดิ์ อมรวิฒนวงษ์, 2562; โอฟาร ถิ่นบางเตียว, 2556, 2563; ธนณัฐ ศรีโอษฐ์, 2556; นาดาชา วศินดิลก, 2540; วิเชียร ต้นศิริคงคล, 2557, 2563; สะถิระ เผือกประพันธุ์, 2558) โดยการศึกษาส่วนใหญ่เป็นเรื่องของโครงสร้างอำนาจท้องถิ่น เครือข่ายอำนาจทางการเมือง ระบบอุปถัมภ์ และพรรคการเมืองกับการเลือกตั้ง ล้วนเกี่ยวข้องกับตระกูลการเมืองท้องถิ่น ที่มีนามว่า “ตระกูลคุณปลื้ม” ซึ่งมีบทบาทมากในการเมืองท้องถิ่นจังหวัดชลบุรี ทั้งนี้งานส่วนใหญ่ชี้ให้เห็นว่า การเมืองท้องถิ่นจังหวัดชลบุรีมีลักษณะเป็นโครงสร้างอำนาจชั่วคราว และรวมศูนย์อยู่ใน “กลุ่มการเมืองบ้านใหญ่ บางแสน จังหวัดชลบุรี” (โอฟาร ถิ่นบางเตียว, 2556) ซึ่งเกิดขึ้นจากบทบาทของกำนันเป๊าะ หรือนายสมชาย คุณปลื้ม เป็นสำคัญ แล้วจึงส่งทอดอำนาจไปยังบรรดาบุตรของตนโดยให้ลูกชายคนโตของตนขึ้นมาเป็นผู้นำ และให้บุตรคนอื่น ๆ ในตระกูลทางการเมืองในระดับชาติและระดับท้องถิ่น ซึ่งต่อมาได้ก่อตั้งพรรคการเมืองท้องถิ่น ชื่อว่า พรรคพลังชล ซึ่งประสบความสำเร็จในการเลือกตั้งปี 2554 (ธนณัฐ ศรีโอษฐ์, 2556, น.50-66)

ในวันที่ 22 พฤษภาคม ปี 2557 เกิดการรัฐประหารโดยคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) นำโดยพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา พร้อมผู้บัญชาการเหล่าทัพเข้ายึดอำนาจรัฐบาลรักษาการของนายนิวัฒน์ธำรง บุญทรงไพศาล โดยอ้างเหตุผลเกี่ยวกับการแก้ปัญหาวิกฤตการณ์ทางการเมืองในช่วงรัฐบาลยิ่งลักษณ์ ชินวัตร พร้อมทั้งยุติรัฐธรรมนูญปี 2550 (ยกเว้นหมวด 2) ให้คณะรัฐมนตรีรักษาการหมดอำนาจ ตลอดจนการยุบรัฐสภา และได้ประกาศรัฐธรรมนูญฉบับชั่วคราวปี 2557 ให้สภานิติบัญญัติแห่งชาติ (สนช.) ทำหน้าที่แทนสภาผู้แทนราษฎร วุฒิสภาและรัฐสภา รวมถึงแต่งตั้งพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชาเป็นนายกรัฐมนตรี (The Standard, 2563) หลังจากนั้นในวันที่ 22 พฤษภาคม 2562 ตระกูลคุณปลื้มเข้าร่วมกับพรรคพลังประชารัฐแต่กลับพ่ายแพ้ในเขตการเลือกตั้งของตน โดยโอฟาร ถิ่นบางเตียว (2563, น.49-51) อธิบายว่าเป็นสัญญาณเตือนถึงอำนาจชั่วคราวที่ผูกขาดในชลบุรี จึงเป็นเหตุที่น่าสนใจว่า หลังเหตุการณ์รัฐประหารปี 2557 เป็นต้นมา อำนาจทางการเมืองของตระกูล

คุณปลื้มมีความเปลี่ยนแปลงอย่างไรและมีการปรับตัวอย่างไรเพื่อการรักษาอำนาจของตนและเครือข่าย ซึ่งงานศึกษาเกี่ยวกับพลวัตทางการเมืองของตระกูลคุณปลื้มในช่วงรอยต่อทางการเมืองในช่วงหลัง เหตุการณ์รัฐประหารปี 2557 ถึงช่วงการเลือกตั้งปี 2562 ขาดหายไป รวมถึงการเลือกตั้งท้องถิ่นต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นการเลือกตั้งองค์การบริหารส่วนจังหวัด การเลือกตั้งเทศบาล และการเลือกตั้งองค์การบริหารส่วนตำบลได้ทยอยกลับมาหลังจากเว้นวรรคไปหลายปี จึงเป็นเหตุให้ผู้วิจัยสนใจศึกษาวิจัย เรื่อง พลวัตทางการเมืองของตระกูลการเมืองท้องถิ่นภายใต้ระบอบอำนาจนิยม ศึกษากรณีจังหวัด ชลบุรี ตั้งแต่เหตุการณ์รัฐประหารปี 2557 จนถึงการเลือกตั้งท้องถิ่นในปี 2564 โดยมีคำถามวิจัย ดังนี้

1.2 คำถามวิจัย

- 1) พลวัตของอำนาจทางการเมืองของตระกูลการเมืองท้องถิ่น จังหวัดชลบุรี ตั้งแต่เหตุการณ์รัฐประหารปี 2557 จนถึงการเลือกตั้งท้องถิ่นในปี 2564 เป็นอย่างไร
- 2) ตระกูลการเมืองท้องถิ่น จังหวัดชลบุรี มีรูปแบบและวิธีการรักษาอำนาจทางการเมืองอย่างไร ในช่วงเหตุการณ์รัฐประหารปี 2557 จนถึงการเลือกตั้งท้องถิ่นในปี 2564

1.3 วัตถุประสงค์วิจัย

- 1) เพื่อศึกษาพลวัตของอำนาจทางการเมืองของตระกูลการเมืองท้องถิ่น จังหวัดชลบุรี ตั้งแต่เหตุการณ์รัฐประหารปี 2557 จนถึงการเลือกตั้งท้องถิ่นในปี 2564
- 2) เพื่อศึกษารูปแบบและวิธีการรักษาอำนาจทางการเมืองของตระกูลการเมืองท้องถิ่น จังหวัดชลบุรี ในช่วงเหตุการณ์รัฐประหารปี 2557 จนถึงการเลือกตั้งท้องถิ่นในปี 2564

1.4 ขอบเขตการวิจัย

ขอบเขตวิจัยแบ่งออกเป็น 2 ด้าน ดังนี้

1.4.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา ได้แก่

- 1) พลวัตของอำนาจทางการเมืองของตระกูลการเมืองท้องถิ่น จังหวัดชลบุรี ตั้งแต่เหตุการณ์รัฐประหารปี 2557 ถึงการเลือกตั้งท้องถิ่นในปี 2564
- 2) รูปแบบและวิธีการรักษาอำนาจทางการเมืองของตระกูลการเมืองท้องถิ่น จังหวัดชลบุรีในช่วงเหตุการณ์รัฐประหารปี 2557 ถึงการเลือกตั้งท้องถิ่นในปี 2564

1.4.2 ขอบเขตด้านระยะเวลา

ระยะของการวิจัย เริ่มศึกษาตระกูลการเมืองท้องถิ่น จังหวัดชลบุรี ตั้งแต่เหตุการณ์รัฐประหารปี 2557 ถึงการเลือกตั้งท้องถิ่นในปี 2564

ระยะเวลาในการดำเนินการวิจัย ระยะเวลาการวิจัยทั้งสิ้น 1 ปี 6 เดือน ตั้งแต่พฤษภาคม พ.ศ. 2564 ถึง พฤศจิกายน พ.ศ. 2565

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

- 1) เพื่อทราบถึงพลวัตของอำนาจทางการเมืองของตระกูลการเมืองท้องถิ่น จังหวัดชลบุรี ตั้งแต่เหตุการณ์รัฐประหารปี 2557 ถึงการเลือกตั้งท้องถิ่นในปี 2564
- 2) เพื่อทราบถึงรูปแบบและวิธีการรักษาอำนาจทางการเมืองของตระกูลการเมืองท้องถิ่น จังหวัดชลบุรีในช่วงเหตุการณ์รัฐประหารปี 2557 ถึงการเลือกตั้งท้องถิ่นในปี 2564

1.7 นิยามศัพท์เชิงปฏิบัติการ

- 1) ตระกูลการเมืองท้องถิ่น จังหวัดชลบุรี หมายถึง ตระกูลคุณปลื้ม กลุ่มบ้านใหญ่ บางแสน จังหวัดชลบุรี โดยในงานชิ้นนี้มุ่งเน้นศึกษาที่ตระกูลคุณปลื้ม และแสดงให้เห็นถึงปฏิสัมพันธ์ระหว่างตระกูลคุณปลื้มกับตระกูลการเมืองท้องถิ่นอื่น ๆ ในจังหวัดชลบุรีผ่านการเลือกตั้ง อาทิ ตระกูลสิงห์โตทอง เป็นต้น
- 2) การเลือกตั้งท้องถิ่น หมายถึง การเลือกตั้งท้องถิ่นในพื้นที่จังหวัดชลบุรี ในช่วงปี 2563-2564 ทั้งในระดับองค์การบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.) เทศบาล และองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.)
- 3) พลวัตทางการเมือง หมายถึง ความเคลื่อนไหวหรือการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง ซึ่งในที่นี้ คือ การศึกษาความเคลื่อนไหวและการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองของตระกูลคุณปลื้ม กลุ่มบ้านใหญ่ บางแสน จังหวัดชลบุรี ตั้งแต่เหตุการณ์รัฐประหารปี 2557 ถึงการเลือกตั้งท้องถิ่นในปี 2564 โดยเน้นการศึกษาความเปลี่ยนแปลงของอำนาจทางการเมืองและวิธีการรักษาอำนาจทางการเมืองของตระกูลคุณปลื้มเมื่อต้องเผชิญกับระบอบอำนาจนิยม และความท้าทายจากกลุ่มการเมืองอื่น ๆ ภายในจังหวัดชลบุรี อาทิ กลุ่มคณะก้าวหน้าเปลี่ยนชลบุรี กลุ่มการเมืองของนายสุชาติ ชมกลิ่น เป็นต้น

บทที่ 2

ทบทวนวรรณกรรม

การทบทวนวรรณกรรมเพื่อใช้ในการวิเคราะห์เรื่อง พลวัตทางการเมืองของตระกูลการเมืองท้องถิ่นภายใต้ระบอบอำนาจนิยม: ศึกษากรณีจังหวัดชลบุรี ผู้วิจัยได้นำเสนอแนวคิดในการทำวิจัยออกเป็นหัวข้อต่าง ๆ รวมถึงนำตำรางานวิจัย และบทความวิจัยมาหนุนเสริมเพิ่มเติม ทั้งนี้เพื่ออำนวยความสะดวกทำความเข้าใจ ผู้วิจัยแบ่งหัวข้อออกเป็น 5 หัวข้อ ดังนี้

- 2.1 แนวคิดเกี่ยวกับอำนาจและอิทธิพล
- 2.2 แนวคิดเกี่ยวกับระบบอุปถัมภ์
- 2.3 แนวคิดเกี่ยวกับเครือข่ายทางการเมือง
- 2.4 งานวิจัยเกี่ยวกับตระกูลการเมืองท้องถิ่นจังหวัดชลบุรี
- 2.5 กรอบแนวคิดในการวิจัย

2.1 แนวคิดเกี่ยวกับอำนาจและอิทธิพล

อำนาจและอิทธิพล เป็นหัวใจในการศึกษาเรื่องโครงสร้างอำนาจชุมชนท้องถิ่น ระดม วงษ์น้อม (2527, น.17-19) ได้ให้ความหมายว่า อำนาจ หมายถึง สภาวะการณ์ที่คนหนึ่งสามารถแสดงเจตนารมณ์ของตนเองออกมาได้ ถึงแม้มีการต่อต้านขัดขวางก็ตาม อำนาจจึงเกี่ยวกับการบังคับให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ และเป้าหมายของผู้มีอำนาจ ส่วนคำว่า อิทธิพล หมายถึง ความสามารถเฉพาะตัวบุคคลที่สามารถโน้มน้าวผู้อื่นให้เห็นคล้อยตามตนเองโดยสมัครใจ โดยปราศจากการบังคับและการใช้กำลัง อย่างไรก็ตาม ในทางปฏิบัติ อำนาจและอิทธิพลค่อนข้างแยกออกจากกันได้ยาก ในบางกรณีไม่สามารถแบ่งแยกได้ว่าเป็นอำนาจหรืออิทธิพล แต่กระนั้นอิทธิพลและอำนาจต่างเสริมกันและกัน คนมีอิทธิพลมักมีอำนาจ คนมีอำนาจมักมีอิทธิพล นอกจากนั้น อำนาจและทรัพย์สินมักเป็นของคู่กัน เมื่อคนมีอำนาจมักใช้อำนาจแสวงหาทรัพย์สิน คนมีทรัพย์สินใช้ทรัพย์สินในการแสวงหาอำนาจ ซึ่งทำให้เขากลายเป็นชนชั้นนำกลายเป็นคนที่อยู่จุดบนสุดของยอดพีระมิดของการแบ่งชนชั้นทางสังคม ที่มีอำนาจและอิทธิพลมากที่สุด ครอบครองทรัพย์สินและความร่ำรวยมากที่สุดทั้งนี้ยังมีปัจจัยอื่น ๆ ที่ทำให้กลายเป็นชนชั้นนำ เช่น ความเคารพนับถือ ทักษะ ความเชี่ยวชาญ ความรู้ เป็นต้น (ระดม วงษ์น้อม, 2527, น.10-11)

ในอีกแง่หนึ่ง โยชิฟูมิ ทามาตะ (2537) ได้แสดงอธิบายถึงความแตกต่างของอำนาจและอิทธิพลอย่างชัดเจนและเรียบง่าย โดยคำว่า อำนาจ หมายถึง อำนาจที่เป็นทางการ ส่วนอิทธิพล หมายถึง อำนาจที่ไม่เป็นทางการ อำนาจยังหมายถึง อาชญาสิทธิ์ที่รับมาจากตำแหน่งทางการ หรือถูกกำหนดโดยกฎหมาย สำหรับคนไทยแล้วผู้มีอำนาจ เห็นชัดเจนที่สุดคือ ข้าราชการ (พลเรือนและทหาร)

นักการเมือง (รัฐมนตรี ส.ส. ส.จ. และส.ท.) และกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ส่วนผู้ใช้อำนาจนอกเหนืออาชญาสิทธิ์ที่ตนมีอยู่หรือผู้ที่ไม่มีตำแหน่งทางราชการใช้นั้นถูกเรียกว่า อิทธิพลมากกว่าอำนาจ อาทิ ทหารที่เข้าแทรกแซงการเมืองในยุครัฐบาลพลเรือนทั้งที่ไม่มีกฎหมายรองรับ นักธุรกิจที่ให้การสนับสนุนทางการเงินแก่พรรคการเมืองหรือผู้นำทหารเพื่อจะมีอิทธิพลในการกำหนดนโยบายของรัฐบาล เป็นต้น (โยชิฟูมิ ทามาตะ, 2537, น.77)

ทั้งนี้ ผู้มีอิทธิพลพยายามมีอิทธิพลเหนือผู้มีอำนาจ (ข้าราชการ) เพื่อให้ผลประโยชน์ของตนดำเนินอยู่ได้ กรณีนี้จะเรียกว่า “การเมืองเชิงอิทธิพล” ในบรรดาผู้มีอิทธิพลที่ต้องการอำนาจ นักธุรกิจเป็นผู้ที่โดดเด่นที่สุด พวกเขาสามารถใช้อำนาจทางเศรษฐกิจมีอิทธิพลเหนือข้าราชการ ผ่านการติดสินบนข้าราชการ เช่น การให้ข้าราชการร่วมมือในธุรกิจผิดกฎหมายโดยแบ่งผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจให้การจ่ายค่าคุ้มครองต่อเจ้าหน้าที่ตำรวจ หรือการบริจาคเงิน ที่ดิน สิ่งของต่าง ๆ โดยนักธุรกิจจะได้รับผลตอบแทน เช่น การได้รับบริการที่รวดเร็วในการติดต่อหน่วยงานราชการ การหลีกเลี่ยงการตรวจค้น การได้สิทธิรับเหมาก่อสร้างโครงการของรัฐบาล เป็นต้นการที่นักธุรกิจให้ความช่วยเหลือข้าราชการก่อให้เกิดความสัมพันธ์ใกล้ชิดที่เรียกว่า “เส้นสาย” ซึ่งสามารถเอื้อประโยชน์ซึ่งกันและกัน (โยชิฟูมิ ทามาตะ, 2537, น.78-81) ในประเด็นนี้ อิทธิศักดิ์ วรกิจ (2563, น.169-170) เห็นตรงกันกับโยชิฟูมิ ทามาตะ (2537) โดยเขากล่าวว่า การได้มาซึ่งอำนาจที่มาพร้อมกับตำแหน่งทางการเมืองก่อให้เกิดผลประโยชน์ต่อผู้อุปถัมภ์โดยตรง เพราะตำแหน่งทางการเมืองทำให้มีโอกาสส่งสมความสนิทชิดเชื้อรู้จักกับผู้ใหญ่ของบ้านเมืองและผู้มีหน้าที่ทางการเมืองในส่วนต่าง ๆ ทั้งในระดับจังหวัดและระดับชาติ ทำให้มีความรวดเร็วในการติดต่อประสานหน่วยงานต่าง ๆ รวมถึงตำแหน่งทางการเมืองยังสร้างประโยชน์เชิงพาณิชย์ให้แก่พวกเขา โดยการเป็นผู้จัดสรรปันส่วนในโครงการสำคัญในจังหวัด การตกลงกันระหว่างพวกพ้องและฮั้วการประมูล

นอกจากนั้นโยชิฟูมิ ทามาตะ (2537, น.85) ยังให้ความเห็นเกี่ยวกับประเด็นการเลือกตั้งในประเทศไทย ว่า บุคคลที่เป็นหัวคะแนนจะบทบาทอย่างมากในสภาวะการขาดแคลนคะแนนเสียงที่เป็นกลุ่มก้อน (block votes) ของกลุ่มผลประโยชน์หรือพรรคการเมือง บุคคลที่สามารถเป็นหัวคะแนน คือผู้ที่สามารถควบคุมการตัดสินใจการลงคะแนนเสียงของประชาชนหลาย ๆ คน เช่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ครู เจ้าของที่ดิน นักเลง ผู้สมัครเลือกตั้งต้องแย่งชิงกลุ่มคะแนนเหล่านี้เพราะผลการเลือกตั้งขึ้นอยู่กับหัวคะแนนเป็นอย่างมาก ผ่านการชักจูง หรือข่มขู่หัวคะแนนเหล่านั้น นอกจากนั้นเขายังตั้งข้อสังเกตอย่างสนใจว่า การเมืองไทยจะเป็นประชาธิปไตยมากขึ้นนั้นยังยากอยู่มาก เพราะผู้มีส่วนร่วมในการเมืองเชิงอิทธิพลที่เป็นผู้สนับสนุนบรรดาพรรคการเมืองที่ทวีอำนาจมากขึ้น แทนที่จะสนับสนุนการพัฒนาการเมืองตามระบอบประชาธิปไตยแบบมีผู้แทนราษฎรหรือสนับสนุนการสร้างระบบการเมืองที่รัฐบาลสำนึกและดูแลผลประโยชน์ของมวลชน (โยชิฟูมิ ทามาตะ, 2537, น.92)

โครงสร้างอำนาจในการเมืองท้องถิ่น

การศึกษาโครงสร้างอำนาจท้องถิ่น ระดม วงษ์น้อย (2527) กล่าวว่า ต้องเริ่มจากการระบุตัวบุคคลที่เป็นชนชั้นนำในชุมชน (nomination) คุปป์จัยที่ส่งเสริมให้เป็นชนชั้นนำ จัดลำดับกลุ่มของชนชั้นนำตามระดับอำนาจและอิทธิพล (ranking) ซึ่งมักวัดจากทรัพย์สินและตำแหน่งหน้าที่ และศึกษาความแตกต่างระหว่างชนชั้นนำดังกล่าวกับบุคคลทั่ว ๆ ไป ในประเด็นของโครงสร้างอำนาจในการเมืองท้องถิ่น นิธิตา สิริพงศ์ทักษิณ (2561, น.130-136) ได้แบ่งโครงสร้างอำนาจท้องถิ่น ออกเป็น 3 รูปแบบ ดังนี้

1) **โครงสร้างอำนาจท้องถิ่นแบบขั้วเดียวหรือแบบรวมศูนย์** คือ โครงสร้างอำนาจที่เกิดจากชนชั้นนำเพียงกลุ่มเดียวผูกขาดอำนาจและการตัดสินใจของสังคมในทุกด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านสังคม เศรษฐกิจ การเมือง เนื่องจากกลุ่มนี้มีฐานะทางเศรษฐกิจที่ดี มีความสัมพันธ์เหนียวแน่นกับหน่วยงานท้องถิ่น และมีผู้อยู่ใต้อุปถัมภ์จำนวนมาก จึงทำให้คู่แข่งทางการเมืองไม่สามารถเอาชนะกลุ่มนี้ได้ ก่อให้เกิดการผูกขาดอำนาจทางการเมืองอย่างเบ็ดเสร็จ (Monopolistic Politics) และกลุ่มชนชั้นนำนี้มีความพยายามในการสืบทอดอำนาจทางการเมืองไปสู่ลูกหลาน เครือญาติ คนในตระกูล และคนใกล้ชิดของตน เพื่อให้กลุ่มคนนี้เข้ามาทำงานทางการเมืองและรักษาอำนาจเบ็ดเสร็จสืบต่อไป โดยปัจจัยที่ก่อให้เกิดการผูกขาดเริ่มขึ้นจากการก่อตัวของผู้มีอิทธิพลท้องถิ่น เช่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ที่ได้รับการยอมรับในท้องถิ่น จนทำให้ชนชั้นนำเหล่านั้นชนะการเลือกตั้ง และได้รับเลือกเข้ามาอย่างต่อเนื่องจนกลายเป็นการผูกขาดอำนาจ รวมศูนย์อำนาจอยู่ที่กลุ่มนี้เพียงกลุ่มเดียว

2) **โครงสร้างอำนาจท้องถิ่นแบบสองหรือสามขั้วอำนาจ** คือ โครงสร้างอำนาจที่ไม่มีกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งมีอำนาจเบ็ดเสร็จ เพราะมีการแข่งขันทางการเมืองอย่างต่อเนื่อง โครงสร้างอำนาจจึงเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา เนื่องจากแต่ละกลุ่มมีการสะสมทุนทางเศรษฐกิจและทุนทางสังคมมาอย่างยาวนาน จนกลายเป็นกลุ่มที่มีอิทธิพลทางการเมืองในท้องถิ่น และมีผู้อยู่ใต้อุปถัมภ์จำนวนมากใกล้เคียงกัน การแข่งขันทางการเมืองจึงมีความเข้มข้น การแข่งขันยังส่งต่อไปยังรุ่นลูก เครือญาติ เพื่อให้ได้มาซึ่งการกุมอำนาจและขยายอิทธิพลทางการเมืองของกลุ่มตนเอง

3) **โครงสร้างอำนาจท้องถิ่นแบบไม่มีขั้วอำนาจที่ชัดเจน** คือ โครงสร้างอำนาจที่ไม่มีกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งมีอำนาจเบ็ดเสร็จ การแข่งขันไม่มีความรุนแรงเท่ากับแบบอื่น ๆ เพราะแต่ละกลุ่มสะสมทุนทางเศรษฐกิจและทุนทางสังคมไม่มากพอที่จะเป็นกลุ่มที่มีอิทธิพลที่ครอบงำทางการเมืองในท้องถิ่นอย่างเบ็ดเสร็จ อำนาจทางการเมืองจึงไม่ตกอยู่กับกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งและกระจายไปหลายขั้วอำนาจ ดังนั้น แต่ละกลุ่มจึงตกลงเป็นพันธมิตรกันชั่วคราวเพื่อร่วมกันบริหารท้องถิ่น เป็นยุทธศาสตร์ในการรวมตัวกันชั่วคราวเพื่อเข้าสู่อำนาจทางการเมืองต่อไป

การสืบทอดอำนาจแก่รุ่นลูกและเครือญาติเพื่อรักษาโครงสร้างอำนาจท้องถิ่นสอดคล้องกับงานของสตีเฟน ธนาธิโชติ (2557) เรื่อง คุณลักษณะของนักการเมืองไทยที่มีสายสัมพันธ์แบบตระกูลการเมือง

ซึ่งใช้วิธีการวิจัยเชิงปริมาณและรวบรวมข้อมูลจากผลการเลือกตั้งสภาผู้แทนราษฎร ปี 2554 เพื่ออธิบายว่า โดยภาพรวมแล้วนักการเมืองที่มีสายสัมพันธ์แบบตระกูลการเมือง มีความแตกต่างกับนักการเมืองที่ไม่มีสายสัมพันธ์แบบตระกูลการเมือง ทั้งในเรื่องของเพศ อายุ ระดับการศึกษาและประสบการณ์ก่อนได้รับการเลือกตั้ง โดยการเลือกตั้งปี 2554 สัดส่วนของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ส.ส.) เพศหญิงที่มีสายสัมพันธ์แบบตระกูลการเมืองมีมากกว่าส.ส.เพศหญิงที่ไม่มีสายสัมพันธ์แบบตระกูลการเมือง และส.ส. ที่มีอายุต่ำกว่า 40 ปี เกือบสามในสี่เป็นนักการเมืองที่มาจากตระกูลการเมือง นอกจากนั้นตระกูลการเมืองยังเป็น “แหล่งป่มเพาะ” เตรียมความพร้อมให้แก่ทายาทก่อนเข้าสู่เวทีการเมือง โดยเฉพาะเรื่องการศึกษา และการฝึกประสบการณ์ทางการเมืองผ่านการติดตามนักการเมืองรุ่นก่อน ๆ และปฏิบัติงานจริงกับผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองในพรรคและในเขตเลือกตั้ง กล่าวคือ แต่ละตระกูลการเมืองก็ได้มีการเตรียมความพร้อมให้แก่ลูกหลานและทายาทของตน เพื่อการรักษาและสืบสานอำนาจทางการเมืองของตระกูลให้ดำรงอยู่ต่อไป

ส่วนงานที่แสดงถึงการศึกษาโครงสร้างอำนาจในภาคตะวันออกของประเทศไทยได้เด่นชัด คือ งานของไอฟาร ถิ่นบางเตียว (2556) เรื่อง กำนันเปี๊ยะไม่ได้เป็นเจ้าพ่อตะวันออก ในงานชิ้นนี้ได้สรุปว่า อำนาจทางการเมืองของกำนันเปี๊ยะ¹ มิได้กุมอำนาจในภูมิภาคตะวันออกไว้แต่เพียงผู้เดียวดังที่นักวิชาการส่วนกลางและสื่อมวลชนกล่าวถึง โดยเขาให้เหตุผลว่าแต่ละจังหวัดในภาคตะวันออกย่อมมีชนชั้นนำท้องถิ่นที่สถาปนาอำนาจผ่านตระกูลการเมืองเป็นผู้มีบทบาทครอบงำการตัดสินใจทางการเมืองของประชาชนในจังหวัดของตน สร้างอำนาจให้กับตนผ่านการสะสมทุนทางเศรษฐกิจและทุนทางสังคมมาอย่างยาวนานจนตกผลึกกลายเป็นโครงสร้างอำนาจทางการเมือง (Power Structure) โดยเขาแบ่งลักษณะของกลุ่มชนชั้นนำท้องถิ่นทางการเมืองและโครงสร้างอำนาจท้องถิ่นในภาคตะวันออกเป็น 4 ลักษณะ คือ 1) จังหวัดที่โครงสร้างอำนาจท้องถิ่นแบบชั่วอำนาจเดียวภายใต้อิทธิพลการเมืองของตระกูลเดียว คือ จังหวัดชลบุรีภายใต้การนำของตระกูลคุณปลื้ม และจังหวัดสระแก้ว 2) จังหวัดที่มีโครงสร้างอำนาจท้องถิ่นแบบสองชั่วอำนาจภายใต้อิทธิพลของ 2 ตระกูลใหญ่ คือ จังหวัดนครนายก จังหวัดฉะเชิงเทรา 3) จังหวัดที่มีโครงสร้างอำนาจท้องถิ่นแบบสามชั่วอำนาจภายใต้อิทธิพลทางการเมืองของ 3 ตระกูล คือ จังหวัดระยอง จังหวัดปราจีนบุรี และ 4) จังหวัดที่มีโครงสร้างอำนาจแบบไม่มีชั่วอำนาจชัดเจน คือ จังหวัดตราด จังหวัดจันทบุรี ทั้งนี้ เขาได้ให้เหตุผลว่าการที่ตระกูลคุณปลื้มสามารถกุมอำนาจแบบชั่วเดียวได้ เพราะการมีฐานะเศรษฐกิจที่เข้มแข็ง และการมีสายสัมพันธ์แนบแน่นกับข้าราชการในจังหวัดจนสามารถผูกขาดเป็นอำนาจเบ็ดเสร็จ (Monopolistic politics) (ไอฟาร ถิ่นบางเตียว, 2556, น.369-382)

¹ กำนันเปี๊ยะ คือ ชื่อเรียกในวงการการเมืองของสมชาย คุณปลื้ม กลุ่มบ้านใหญ่บางแสน ชลบุรี

นอกจากนั้น นาดาศา วศินดิลก (2540) ได้ทำการศึกษาเรื่องโครงสร้างอำนาจชุมชนกับการเมืองท้องถิ่นกรณีศึกษาพัทยา พบว่า อำนาจของชุมชนเมืองพัทยามีลักษณะการกระจุกตัวเฉพาะกลุ่ม ซึ่งเป็นกลุ่มที่ชนะการเลือกตั้งเข้ามาเป็นสมาชิกสภาเมืองพัทยา โดยอาศัยการอุปถัมภ์จากกำนันผู้ทรงอิทธิพล การตัดสินใจในการบริหารกิจการของเมืองพัทยา เป็นในทางเอื้อประโยชน์แก่พวกพ้อง นอกจากนี้งานชิ้นนี้ยังชี้ถึงแบบแผนของการเมืองไทยว่า ระบบอุปถัมภ์เป็นปัจจัยสำคัญในความสัมพันธ์ทางสังคมของบุคคล และความสัมพันธ์ทางการเมืองในระดับท้องถิ่นและระดับอื่น ๆ ในทำนองเดียวกัน งานศึกษาของอิทธิศักดิ์ วรกิจ (2563, น.156) ได้ทำการศึกษาความสัมพันธ์รูปแบบของระบบอุปถัมภ์ในการเมืองท้องถิ่น กรณีศึกษาองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดอ่างทอง โดยผลการศึกษา พบว่าการเมืองท้องถิ่นจังหวัดอ่างทอง มีอำนาจกระจุกอยู่ในกลุ่ม ๆ เดียว คือ กลุ่มสำนักรักบ้านเกิด ซึ่งเป็นกลุ่มที่ชนะการเลือกตั้งท้องถิ่นและเข้าไปบริหารบ้านเมือง กลุ่มดังกล่าวเป็นส่วนหนึ่งของระบบอุปถัมภ์ของอดีตนักการเมืองระดับชาติ ผู้ซึ่งมีบทบาทสำคัญและมีอิทธิพลทางการเมืองท้องถิ่นของจังหวัดอ่างทอง การตัดสินใจในการบริหารบ้านเมืองกลุ่มสำนักรักบ้านเกิดมีผลในการเอื้อประโยชน์กันเองของสมาชิกภายในกลุ่ม แสดงให้เห็นว่าระบบอุปถัมภ์ในการเมืองท้องถิ่นจังหวัดอ่างทองมีความเข้มข้นและเป็นปึกแผ่นมาอย่างยาวนาน และทำให้เห็นว่ารูปแบบของการเมืองไทยมีระบบอุปถัมภ์เป็นพื้นฐานโครงสร้างทางการเมืองทุกระดับ ไม่เว้นการเมืองท้องถิ่น

จากการทบทวนแนวคิดเกี่ยวกับอำนาจและอิทธิพล ผู้วิจัยสรุปได้ว่า อำนาจและอิทธิพล ต่างเป็นคำที่แสดงถึงการมีบารมีหรือมีความเหนือกว่าของบุคคลหนึ่งหรือกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง โดย อำนาจ คือ สภาวะที่บุคคลสามารถแสดงออกถึงเจตนารมณ์ของตน แม้ว่าจะมีการต่อต้านขัดขวางก็ตาม ผ่านการบังคับให้เป็นไปตามเจตนารมณ์นั้น ส่วนอิทธิพล คือ สภาวะที่บุคคลสามารถโน้มน้าวผู้อื่นให้เห็นคล้อยตามตนเอง โดยสมัครใจโดยปราศจากการบังคับและการใช้กำลัง ซึ่งการใช้คำว่าอำนาจหรืออิทธิพลขึ้นอยู่กับสถานะของบุคคลนั้นในบริบทสถานการณ์ต่าง ๆ ในสถานการณ์หนึ่งบุคคลนั้นอาจเป็นผู้มีอำนาจ แต่ในอีกสถานการณ์หนึ่งบุคคลนั้นอาจเป็นผู้มีอิทธิพล ขึ้นอยู่กับว่าเขากำลังมีปฏิสัมพันธ์กับใคร ในทางปฏิบัติแล้วการแยกอำนาจและอิทธิพลเป็นไปได้ยาก เนื่องจากทั้งสองสิ่งเป็นสิ่งที่เกี่ยวเนื่องและสัมพันธ์กัน เกื้อหนุนซึ่งกันและกัน กล่าวคือ การมีอำนาจทำให้มีอิทธิพล และการมีอิทธิพลทำให้มีอำนาจ แต่กระนั้นในการแยกแยะความต่างของทั้งสองคำ ได้มีนักวิชาการได้อธิบายให้กระจ่างชัดยิ่งขึ้น โดยให้ความหมายว่า อำนาจ หมายถึง อำนาจที่เป็นทางการที่กำหนดโดยกฎหมาย ส่วนอิทธิพล หมายถึง อำนาจที่ไม่เป็นทางการ กล่าวได้ว่า ผู้มีอำนาจ คือ ผู้มีอำนาจทางการจากตำแหน่งหน้าที่ทางการ อาทิ เช่น ข้าราชการ นักการเมือง ส่วนผู้มีอิทธิพล คือ ผู้มีอำนาจอย่างไม่เป็นทางการ เช่น นักธุรกิจ ชนชั้นนำในท้องถิ่น หรือกลุ่มผลประโยชน์ เป็นต้น

ผู้มีอำนาจและผู้มีอิทธิพลมีการสร้างสัมพันธ์กันเพื่อผลประโยชน์ของตน ทั้งนี้การมีอำนาจและอิทธิพลเกิดจากการสะสมทุนทางสังคมและทุนทางเศรษฐกิจมาอย่างยาวนาน กล่าวคือ ยังมีทุนทางสังคม

และทุนทางเศรษฐกิจมาก ยังมีโอกาสที่จะทำให้มีอำนาจและอิทธิพลมากขึ้น และอีกทางหนึ่งเมื่อมีอำนาจ อิทธิพลมากขึ้น ก็สามารถใช้อำนาจและอิทธิพลเพื่อแสวงหาทรัพยากรและเพิ่มทุนทางเศรษฐกิจ และทุนทางสังคมให้มากยิ่งขึ้นเช่นกัน หากบุคคลใดหรือกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งมีอำนาจและอิทธิพลเหนือกว่า กลุ่มอื่น ๆ ในพื้นที่ เป็นระยะเวลาานาน บุคคลหรือกลุ่มดังกล่าวอาจมีอำนาจและอิทธิพลที่เข้มแข็งจน สามารถสร้างกุมอำนาจเบ็ดเสร็จ พื้นที่นั้น ๆ จะมีโครงสร้างอำนาจท้องถิ่นในลักษณะโครงสร้างอำนาจ แบบชั่วคราว ในทางตรงกันข้าม หากมีกลุ่มอื่น ๆ ที่มีอำนาจและอิทธิพลทัดเทียมกัน อาจมีการต่อสู้ เพื่อแย่งชิงการกุมอำนาจในพื้นที่นั้น ๆ เรียกได้ว่าเป็นโครงสร้างอำนาจแบบสองขั้ว หรือโครงสร้าง อำนาจแบบสามขั้ว ขึ้นอยู่กับจำนวนกลุ่มที่มีอำนาจและอิทธิพลในพื้นที่นั้น และสุดท้ายหากไม่มีใครที่มี อำนาจและอิทธิพลเพียงพอที่ต่อสู้เพื่อแย่งชิงการกุมอำนาจ อำนาจกระจายไปหลายขั้ว แต่ละกลุ่ม อาจมีการรวมกลุ่มเป็นพันธมิตรเพื่อบริหารท้องถิ่น เพื่อหาหนทางเข้าสู่อำนาจต่อไป เรียกว่า เป็นโครงสร้าง อำนาจท้องถิ่นแบบไร้ขั้วอำนาจชัดเจน โดยแต่ละกลุ่มการเมือง มักจะมีการสืบทอดอำนาจผ่านเครือญาติ ในตระกูลการเมืองของตนเพื่อรักษาสถานะอำนาจของกลุ่มตนไว้

2.2 แนวคิดเกี่ยวกับระบบอุปถัมภ์

คำว่า “ผู้อุปถัมภ์” (patron) เป็นคำที่มาจากภาษาสเปน หมายถึง บุคคลผู้มีอำนาจ สถานภาพ ฉันทานุมัติ และอิทธิพล คำนี้ใช้เรียก นายจ้าง ผู้สนับสนุนการจัดพิธีกรรมต่าง ๆ หรือนักบุญผู้อุปถัมภ์ โดยบุคคลเหล่านี้จะมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับผู้มีอำนาจด้อยกว่า หรือเรียกว่า “เป็นผู้รับอุปถัมภ์” (client) ที่ต้องการความช่วยเหลือปกป้อง (Foster, 1963 as cited in Anthony, 1977) โดยผู้อุปถัมภ์ ให้ประโยชน์เพื่อหวังผลตอบแทนในรูปแบบสินค้า ความจงรักภักดี การสนับสนุนทางการเมืองและบริการ ในรูปแบบต่าง ๆ ของผู้รับอุปถัมภ์ ออกมาเป็นความสัมพันธ์ตอบแทนซึ่งกันและกัน อาจเป็นได้ทั้งรูปแบบ สัญญาทางการ (formal contact) ที่กำหนดสิทธิและข้อผูกพันของทั้งสองฝ่ายอย่างชัดเจน หรือรูปแบบ ที่เป็นทางการน้อยกว่า ยืดหยุ่นมากกว่า โดยในความสัมพันธ์นั้นฝ่ายหลังมักเสียเปรียบ เพราะผู้รับ อุปถัมภ์เป็นผู้ที่ด้อยกว่าทั้งในด้านเศรษฐกิจและการเมือง แม้ว่าบางกรณีผู้อุปถัมภ์อาจต้องอาศัยผู้ได้รับ อุปถัมภ์ เช่น การหาเสียงเลือกตั้ง หรือกรณีพิพาทที่มีการแบ่งพรรคพวกเป็นเหล่าเป็นก๊ก (Anthony, 1977)

Hicken (2011) ได้กล่าวว่า ระบบอุปถัมภ์ (Clientelism) คือ การแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ เฉพาะกลุ่ม โดยมันสามารถเกิดขึ้นได้ทั้งในระบบเผด็จการและระบอบประชาธิปไตย สามารถปรับตัว ต่อการเปลี่ยนแปลงและดำรงอยู่ได้ในระบบการเมือง เศรษฐกิจ และบริบทวัฒนธรรมที่หลากหลาย ซึ่งความสัมพันธ์อุปถัมภ์นี้ได้ส่งผลกระทบต่อหลายสิ่ง เช่น การทำลายระบอบประชาธิปไตยและการพัฒนาเศรษฐกิจ บั่นทอนความสามารถและความรับผิดชอบของประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ก่อให้เกิด การรักษาอำนาจเผด็จการ การทุจริต และการเห็นแก่ประโยชน์ส่วนตน นอกจากนี้ระบบอุปถัมภ์ยัง

สร้างแรงกระตุ้นการดำรงอยู่ของความยากจนและการพึ่งพา กล่าวคือระบบอุปถัมภ์เป็นทั้งสิ่งที่สะท้อนและทำให้เกิดการทุจริตในระดับสูง อีกทั้งบั่นทอนความไว้วางใจของประชาชนต่อสถาบันประชาธิปไตย นอกจากนี้ Hicken ยังได้อธิบายถึงองค์ประกอบของระบบอุปถัมภ์ (Hicken, 2011, pp.290-293) ดังนี้

2.2.1 องค์ประกอบของระบบอุปถัมภ์

1) ความสัมพันธ์แบบคู่ (Dyadic Relationships) คือ เป็นความสัมพันธ์ระหว่างผู้อุปถัมภ์และผู้ถูกอุปถัมภ์ โดยความสัมพันธ์ที่สร้างขึ้นมาเพื่อบรรลุภารกิจหรือความมุ่งหมายบางอย่าง (พิชญ์พงศ์สวัสดิ์, 2562, น.83) แต่เดิมอาจหมายถึง ความสัมพันธ์แบบใกล้ชิดสนิทสนมกัน (face to face relationship) แต่งานศึกษาใหม่ ๆ ได้แสดงให้เห็นว่าความสัมพันธ์นั้นมีการเปลี่ยนแปลงไปเป็นรูปแบบของตัวแทน (broker) และเครือข่าย (network) โดยผู้อุปถัมภ์กับผู้ถูกอุปถัมภ์ไม่ได้พบปะกันโดยตรง แต่เป็นการเชื่อมโยงถึงกันผ่านตัวแทน ระบบอุปถัมภ์นั้นอาจมีความซับซ้อน หลายระดับ ตั้งแต่การเมืองระดับชาติลงไปถึงการเมืองระดับท้องถิ่น โดยจุดสูงสุดของพีระมิตสร้างทรัพยากรกระจายลงสู่ด้านล่าง ในขณะที่คะแนนเลือกตั้งและความภักดีในรูปแบบอื่น ๆ ได้กลับคืนสู่ด้านบนยอด (Krishna, 2007 as cited in Hicken, 2011) ในระดับท้องถิ่นผู้อุปถัมภ์พึ่งพาตัวแทนซึ่ง ตัวแทนมักอยู่ในชุมชนและมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดเครือข่ายท้องถิ่น และผู้รับอุปถัมภ์ อาทิ เจ้าหน้าที่รัฐระดับท้องถิ่น เจ้าของที่ดิน นักธุรกิจที่ได้รับความเคารพ หรือ บุคคลที่มีชื่อเสียงในท้องถิ่น เป็นต้น

2) ความสัมพันธ์แบบต่างตอบแทน (contingency) คือ การแลกเปลี่ยนซึ่งกันและกันระหว่างผู้อุปถัมภ์และผู้ถูกอุปถัมภ์ ในรูปแบบของสิ่งของ บริการ หรือคำมั่นสัญญา โดยนักการเมืองจะให้ผลประโยชน์เฉพาะกลุ่มคนที่สนับสนุนตนเอง ในทำนองเดียวกันผู้ถูกอุปถัมภ์ก็จะสนับสนุนเฉพาะนักการเมืองที่ให้ผลประโยชน์แก่ตนเอง โดยผลประโยชน์ที่เป็นสิ่งของอาจเป็นเงิน ข้าวของเครื่องใช้ ส่วนผลประโยชน์ที่ไม่ใช่สิ่งของ อาทิเช่น การให้งานอาชีพ การบริการสาธารณะ เช่น บ้านพัก การศึกษา การดูแลสุขภาพ การคุ้มครอง แต่การแลกเปลี่ยนไม่ได้เกิดขึ้นทันที การแลกเปลี่ยนคะแนนเลือกตั้งกับคำสัญญาเกี่ยวกับผลประโยชน์นั้นอาจล่าช้า ดังนั้นความสามารถของแต่ละฝ่ายในการสังเกตการณ์และลงโทษอีกฝ่ายจึงเป็นสิ่งสำคัญ

3) ความสัมพันธ์แบบมีลำดับชั้น (Hierarchy) คือ ความสัมพันธ์ที่ทั้งสองฝ่ายมีสถานะที่ไม่เท่าเทียมกัน ผู้อุปถัมภ์มีสถานะเหนือกว่าผู้ถูกอุปถัมภ์ โดยผู้อุปถัมภ์ใช้อิทธิพลและทรัพยากรในการมอบความคุ้มครองและผลประโยชน์แก่ผู้ถูกอุปถัมภ์ โดยผู้ถูกอุปถัมภ์ตอบแทนด้วยการให้การสนับสนุนผู้อุปถัมภ์

4) ความสัมพันธ์ที่มีการทวนซ้ำ (Iteration) คือ การแลกเปลี่ยนที่ไม่ใช่แบบครั้งเดียวจบ แต่มีความต่อเนื่องในความสัมพันธ์นั้น ต่างฝ่ายต่างจำเป็นที่จะต้องเชื่อในคำมั่นสัญญาของอีกฝ่ายโดย

การทวนซ้ำ ๆ จะทำให้ทั้งสองฝ่ายสามารถคาดเดาพฤติกรรมของอีกฝั่งได้ พิชญ์ พงศ์สวัสดิ์ (2562, น.85) ได้อธิบายเพิ่มเติมว่า การเมืองระบบอุปถัมภ์เกี่ยวข้องกับความคาดหวัง คือ การให้ก่อนและเรียกคืนทีหลัง เช่น การจ่ายไปก่อนหรือเลือกไปก่อน เรียกว่า “การยื่นหมยยื่นแมว” จนสามารถคาดเดาและตรวจสอบความน่าเชื่อถือของอีกฝั่งได้

2.2.2 ระบบอุปถัมภ์ : ความสัมพันธ์ในลักษณะแนวดิ่ง

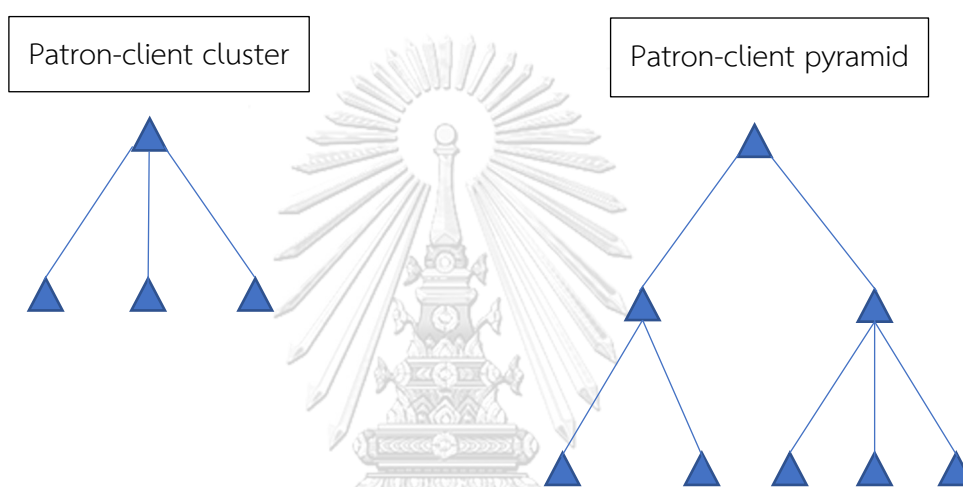
อมรา พงศาพิชญ์ และปรีชา คุวินทร์พันธุ์ (2545) กล่าวว่า การใช้แนวคิดเกี่ยวกับระบบอุปถัมภ์เป็นทางเลือกหนึ่งที่สามารถนำมาใช้อธิบายโครงสร้างสังคมไทย หากต้องการเข้าใจพลวัตของกลุ่มในระดับจุลภาค (micro) แนวคิดวิเคราะห์แบบระบบอุปถัมภ์เป็นแนวคิดที่เหมาะสมอย่างยิ่ง โดยการศึกษาในแง่มุมนี้จะสะท้อนให้เห็นความจริงว่า สังคมไทยเป็นสังคมที่มีการกำหนดสถานภาพของบุคคลเป็นแบบบนมาสู่ล่าง กล่าวคือ สังคมไทยเป็นสังคมที่เน้นความแตกต่างระหว่างฐานะตำแหน่งระหว่างผู้อุปถัมภ์ที่มีฐานะตำแหน่งสูงกว่าและผู้อุปถัมภ์ที่มีฐานะต่ำกว่า เมื่อยึดถือความแตกต่างสูงต่ำ ของฐานะตำแหน่งเป็นหลัก ฐานะที่แตกต่างนั้นกลายมาเป็นการจัดระเบียบทางสังคม เห็นได้ง่ายคือ ความสัมพันธ์แบบผู้ใหญ่-ผู้น้อย หรือความสัมพันธ์แบบลูกพี่-ลูกน้อง ความสัมพันธ์เช่นนี้ตั้งอยู่บนความไม่เสมอภาคในการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ ไม่ว่าจะเป็นผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจหรือสังคม ความสัมพันธ์เช่นนี้เรียกว่า ความสัมพันธ์แบบผู้อุปถัมภ์และผู้รับอุปถัมภ์

ความสัมพันธ์แบบอุปถัมภ์เรียกว่าได้ว่าเป็น “ความสัมพันธ์แนวดิ่ง” ระหว่างผู้มีทรัพยากรต่างกัน อาจหมายถึงทรัพย์สิน อำนาจทางการเมือง หรือสิทธิพิเศษทางสังคม โดยผู้อุปถัมภ์อยู่ในฐานะที่เป็นเจ้าของทรัพยากรที่มีอยู่จำกัดและเป็นที่ต้องการของผู้รับการอุปถัมภ์ เช่น การคุ้มครองทางการเมือง ความก้าวหน้าในตำแหน่งหน้าที่ หรือฐานะทางเศรษฐกิจ โดยในเนื้อแท้ของการแลกเปลี่ยนระหว่างผู้อุปถัมภ์และผู้รับอุปถัมภ์ ผู้อุปถัมภ์จะกุมความได้เปรียบมากกว่า เพราะมีฐานอำนาจในการต่อรองสูงกว่า ดังนั้น ผู้อุปถัมภ์จึงกำหนดได้ว่าจะให้การอุปถัมภ์แก่ใครและผู้รับอุปถัมภ์ควรบริการอะไรแก่ตน ส่วนการที่ผู้อุปถัมภ์จะได้เปรียบมากเพียงใด หรือผู้รับอุปถัมภ์จะถูกเอาเปรียบเพียงใด ขึ้นอยู่กับอุปสงค์อุปทานของสิ่งที่ผู้อุปถัมภ์ต้องการ และอุปสงค์อุปทานของผู้รับอุปถัมภ์ เช่น กรณีการเลือกตั้ง ผู้รับอุปถัมภ์อาจได้รับการปฏิบัติอย่างดี เพราะคะแนนเสียงมีความสำคัญต่อผู้อุปถัมภ์ เป็นต้น (อมรา พงศาพิชญ์ และปรีชา คุวินทร์พันธุ์, 2545, น.4-6)

2.2.3 รูปแบบความสัมพันธ์ของผู้อุปถัมภ์และผู้รับอุปถัมภ์

Scott (1997) อธิบายถึง ความสัมพันธ์ระหว่างผู้อุปถัมภ์และผู้รับอุปถัมภ์ ว่าเป็นกลไกความสัมพันธ์ในลักษณะที่ ผู้อุปถัมภ์เป็นผู้มีสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคม ใช้อิทธิพลและทรัพยากรของตนเองในการช่วยเหลือปกป้องคุ้มครอง หรือให้ผลประโยชน์ หรือทั้งสองอย่างแก่ผู้รับอุปถัมภ์ที่มี

สถานการณ์ต่ำกว่า โดยผู้รับอุปถัมภ์ต้องให้การสนับสนุน ให้ความช่วยเหลือ ตลอดจนให้บริการแก่ผู้อุปถัมภ์ โดยในความสัมพันธ์นี้ผู้อุปถัมภ์ได้ประโยชน์มากกว่า ภายในงานของเขาได้อธิบายรูปแบบความสัมพันธ์อุปถัมภ์เป็น 2 แบบ คือ 1) ความสัมพันธ์ระหว่างผู้อุปถัมภ์และผู้รับอุปถัมภ์แบบกลุ่ม (patron-client cluster) คือ ผู้อุปถัมภ์และผู้รับอุปถัมภ์มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดและผูกพันกันได้โดยตรง 2) ความสัมพันธ์ระหว่างผู้อุปถัมภ์และผู้รับอุปถัมภ์แบบพีระมิด (patron-client pyramid) คือ กลุ่มที่ขยายขนาดเพิ่มจากกลุ่มเก่า (cluster) แต่ยังคงมีศูนย์กลางอยู่ที่บุคคลเดียวและมีสายสัมพันธ์ตามแนวตั้ง รูปแบบความสัมพันธ์ดังกล่าว สามารถอธิบายเป็นแผนภาพได้ ดังนี้

ภาพที่ 1 รูปแบบความสัมพันธ์ระหว่างผู้อุปถัมภ์และผู้รับอุปถัมภ์

ที่มา: Scott (1977, อ้างถึงใน อมรา พงศาพิชญ์ และปรีชา คุวินทร์พันธุ์, 2545, น.57)

Scott (1997) อธิบายว่า แม้ว่าความสัมพันธ์แนวตั้งเช่นนี้จะเป็นหัวใจสำคัญของระบบอุปถัมภ์ แต่ความสัมพันธ์ในแนวราบก็ยังต้องการการวิเคราะห์เช่นกัน โดยความสัมพันธ์แนวราบ เป็นความสัมพันธ์ระหว่างผู้อุปถัมภ์ 2 คน ที่มีฐานะใกล้เคียงกันที่ร่วมกันเป็นพันธมิตร ลักษณะของกลุ่มพันธมิตรนั่นเองที่เป็นฐานที่ทำให้เกิดกลุ่มแตกแยก (Factions) ในการเมืองระดับท้องถิ่น ท้ายที่สุดแล้วเครือข่ายของผู้อุปถัมภ์และผู้รับอุปถัมภ์ (Patron-client network) จะไม่ได้มีศูนย์กลางอยู่ที่บุคคลใดบุคคลหนึ่ง แต่จะเป็นรูปแบบความสัมพันธ์ที่เชื่อมโยงผู้เกี่ยวข้องทั้งหมดเข้าไว้ด้วยกันในอาณาเขตหรือชุมชนหนึ่ง ทั้งนี้ เมื่อชุมชนมีปฏิสัมพันธ์กับภายนอก จะเกิดสายสัมพันธ์ระหว่างผู้อุปถัมภ์และผู้รับอุปถัมภ์ที่เชื่อมโยงระหว่างหัวหน้าชุมชนในฐานะผู้รับอุปถัมภ์ของผู้อุปถัมภ์ภายนอก คือ ผู้นำระดับภูมิภาคหรือระดับชาติ โดยความสัมพันธ์ในแนวตั้งกับผู้อุปถัมภ์ภายนอกชุมชนจะมีความเปราะบางหรือชั่วคราวมากกว่า ความสัมพันธ์ภายในชุมชน เพราะผู้อุปถัมภ์ระดับรองและผู้รับอุปถัมภ์ต่างก็อยู่ในชุมชนเดียวกัน นอกจากนี้ Scott (1997) ชี้ให้เห็นว่า สายสัมพันธ์ระหว่างผู้อุปถัมภ์และผู้รับอุปถัมภ์ในประเทศไทย

มีลักษณะค่อนข้างเป็นเนื้อเดียวกันทางวัฒนธรรม (homogeneous) จึงไม่เป็นอุปสรรคในการขยายตัวของระบบอุปถัมภ์ รูปแบบของเครือข่ายระบบอุปถัมภ์จึงสามารถประยุกต์ใช้กับประเทศดังกล่าวอย่างเต็มที่ ส่วนในประเด็นความยั่งยืน (Durability over time) ของความสัมพันธ์อุปถัมภ์ Scott (1997) ให้คำตอบว่า ความสัมพันธ์นั้นอาจอยู่ได้เพียงชั่วคราวหรือคงอยู่เป็นเวลานานก็ได้ โดยมันจะดำรงอยู่ได้ดีที่สุดในสภาพแวดล้อมที่ค่อนข้างมีเสถียรภาพในตำแหน่งอำนาจ (existing power positions) ผู้อุปถัมภ์สามารถผูกมัดผู้รับอุปถัมภ์ได้ยาวนานเท่าที่เขายังควบคุมสินค้าและบริการและตอบสนองความต้องการของผู้รับอุปถัมภ์ได้ และผู้อุปถัมภ์ยังได้รับการตอบแทนที่มากกว่า แนวโน้มของสายสัมพันธ์มีแนวโน้มจะมีชีวิตที่ยาวนานยิ่งขึ้น กล่าวคือ เสถียรภาพของกลุ่มขึ้นอยู่กับความสามารถของผู้นำที่ทำให้ขยายตัวหรือสลายตัวเกี่ยวเนื่องกับทรัพยากรที่มี และความสามารถที่จะตอบสนองต่อข้อเรียกร้องของผู้อุปถัมภ์ได้

2.2.4 ระบบอุปถัมภ์กับการเลือกตั้ง

ในประเด็นการเลือกตั้งกับความสัมพันธ์แบบอุปถัมภ์ Scott (1977) ได้อธิบายว่า พลวัตของการแข่งขันทางการเมืองได้แปรรูปแบบความสัมพันธ์ระหว่างผู้อุปถัมภ์และผู้รับอุปถัมภ์ 4 ทาง คือ 1) ช่วยปรับปรุงอำนาจต่อรองของผู้รับอุปถัมภ์ต่อผู้อุปถัมภ์ นั่นคือ คะแนนเสียงเลือกตั้ง 2) สนับสนุนให้เกิดการบูรณาการในระดับแนวตั้งของโครงสร้างอุปถัมภ์จากระดับหมู่บ้านจนถึงรัฐบาลกลาง การเลือกตั้งระดับชาติทำให้พรรคการเมืองต้องสร้างเครือข่ายความสัมพันธ์ลงไปถึงระดับท้องถิ่น โดยพรรคจะเอากลุ่มอุปถัมภ์ที่มีอยู่แล้วในท้องถิ่น มาผนวกเข้าไว้ในโครงสร้างของพรรค ผู้อุปถัมภ์ท้องถิ่นจะช่วยหาเสียงให้แก่พรรค 3) นำไปสู่การสร้างกลุ่มอุปถัมภ์แบบพีระมิด (new patron-client pyramids) ทำให้สายสัมพันธ์แบบอุปถัมภ์กลายเป็นเรื่องของการเมือง กล่าวคือ ส่งเสริมการขยายตัวของสายสัมพันธ์อุปถัมภ์เพื่อชัยชนะในการเลือกตั้ง และ 4) ทำให้กลุ่มอุปถัมภ์ที่เป็นกลุ่มตรงข้ามอยู่ได้ในระดับท้องถิ่น (opposition patron-client pyramids) การเลือกตั้งทำให้เกิดการแข่งขันระหว่างพรรคการเมืองในระดับชาติ โดยพรรคต้องหาวิธีเข้าถึงกลุ่มในระดับท้องถิ่น ส่วนกลุ่มในระดับท้องถิ่นเข้าร่วมเพื่อให้ได้รับการสนับสนุนจากภายนอกทั้งเงินทองและบริการอื่น ๆ ทั้งนี้ เพื่อสามารถรักษาอำนาจของตนในท้องถิ่น

เวียงรัฐ เนติโพธิ์ (2558, น.19-20) ได้อธิบายว่า การเลือกตั้งที่ทำให้เกิดความสัมพันธ์แบบอุปถัมภ์หลากหลายเป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในประเทศไทยเช่นกัน ก่อนการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น การเลือกตั้งสภาผู้แทนราษฎรทำให้ความสัมพันธ์แบบอุปถัมภ์เข้มข้นจนเกิดการผูกขาด รวมศูนย์เป็นพีระมิดที่ยอดบนสุดคุมโดยเจ้าพ่อหรือผู้มีอิทธิพล ซึ่งสามารถชี้ขาดผลการเลือกตั้ง เพราะการแข่งขันในการเลือกตั้งไม่มีความเสรีจริง ๆ และแต่ละพรรคการเมืองนั้นไม่มีความแตกต่างทางด้านอุดมการณ์ ทำให้ไม่มีข้อเสนอให้ประชาชนเลือก นักการเมืองที่ได้ถูกรับเลือกเข้าไปไม่เชื่อมโยงกับประชาชน อำนาจรัฐไม่ตอบสนองกับประชาชนในฐานะผู้เลือกตั้ง การเลือกตั้งจึงไม่ใช่ทางเลือกที่แท้จริง ต่อมาเมื่อเกิดการกระจายอำนาจท้องถิ่น แนวโน้มแรก คือ การเลือกตั้งทำให้เกิดการใช้ความสัมพันธ์อุปถัมภ์

กว้างขวางยิ่งขึ้น เกิดเครือข่ายอุปถัมภ์หลากหลายยิ่งขึ้น เพราะการเลือกตั้งท้องถิ่น คือ ทรัพยากรอำนาจใหม่ที่ผู้ให้และผู้รับได้ประโยชน์ การเกิดขึ้นของเครือข่ายอุปถัมภ์จำนวนมาก ทำให้ลดทอนการผูกขาดโดยเครือข่ายอุปถัมภ์ใหญ่ (เจ้าพ่อหรือผู้มีอิทธิพล) หากเป็นเช่นนี้เรื่อย ๆ ความสัมพันธ์แบบอุปถัมภ์จะอ่อนแอลง กล่าวคือ การพึ่งพิงความสัมพันธ์แบบอุปถัมภ์มีแนวโน้มลดลง

อย่างไรก็ตาม ระบบอุปถัมภ์นั้นยังคงสามารถปรับตัวอยู่ได้ดังที่ Hicken (2011) ได้กล่าวไว้สังเกตได้จากงานของเทศศักดิ์ อมรวิฒนวงษ์ (2562) ที่ได้ทำการศึกษาเรื่อง การเข้าสู่อำนาจทางการเมืองของนายกเมืองพัทยา โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงปริมาณและคุณภาพจากกลุ่มตัวอย่างผู้มีสิทธิเลือกตั้งในเขตพัทยา ยังคงพบว่า ปัจจัยที่สำคัญที่สุดที่ทำให้สามารถเข้าสู่อำนาจทางการเมืองของนายกพัทยา คือ ระบบอุปถัมภ์ รองลงมา คือ การสื่อสารทางการเมือง (การจัดเวทีปราศรัย), การแจกเงินหรือสิ่งของ, คุณสมบัตินส่วนบุคคล, นโยบาย และการบริจาคเงินสู่สาธารณะ ตามลำดับ โดยในพื้นที่เมืองพัทยานั้นมีการผูกขาดอำนาจทางการเมืองท้องถิ่น และมีการสร้างเครือข่ายพรรคพวกไว้อย่างหนาแน่น โดยจัดตั้งกลุ่มการเมือง ชื่อกลุ่ม “เรารักพัทยา” ทั้งนี้บริบทแวดล้อมในสังคมนั้นมีลักษณะการอุปถัมภ์ซึ่งกันและกัน และประชาชนขาดการมีส่วนร่วม เพราะประชาชนส่วนใหญ่ที่อาศัยอยู่ในเขตพัทยาต่างเข้ามาเพื่อประกอบอาชีพทำมาหากิน มากกว่าที่จะรับรู้หรือมีส่วนร่วมกับท้องถิ่นที่ตนเองอาศัยอยู่

สอดคล้องกับ พระครูวาทีธรรมวิรัช, พระครูวิจิตรรัตนวัตร, พระครูรัตนสุตากร และไพรัตน์ ฉิมหาด (2563, น.62-63) ที่ทำการศึกษาเรื่อง ระบบอุปถัมภ์กับอำนาจการต่อรองของพรรคการเมือง ได้อธิบายว่า ระบบอุปถัมภ์ยังคงมีอิทธิพลอยู่ไม่น้อยในเมืองไทย เพียงแต่เปลี่ยนแปลงวิธีการไปตามกาลเวลา และตามการเปลี่ยนแปลงของเศรษฐกิจและสังคม โดยเฉพาะการใช้ระบบอุปถัมภ์มาใช้เป็นกลไกในการแสวงหาอำนาจทางการเมืองภายใต้ระบอบประชาธิปไตย จนเกิดเป็นวัฒนธรรมประชาธิปไตยแบบอุปถัมภ์ กล่าวคือ การที่นักการเมืองเข้ามามีอำนาจผ่านกระบวนการเลือกตั้ง นอกจากการมีความสัมพันธ์เชิงอุปถัมภ์กับประชาชนในเขตเลือกตั้ง ยังอาจหมายถึงการกระทำที่ผิดศีลธรรมหรือขัดกับกฎกติกาของสังคมประชาธิปไตย เช่น การซื้อเสียงขายเสียง การทุจริตคอร์รัปชัน ซึ่งระบบอุปถัมภ์มีลักษณะความสัมพันธ์ที่เกื้อหนุนหรือแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ระหว่างกัน เอื้อประโยชน์แก่พวกพ้องคนใกล้ชิดมากกว่าผลประโยชน์ส่วนรวม และเขากล่าวว่า ระบบอุปถัมภ์เป็นการส่งเสริมวัฒนธรรมแบบอำนาจนิยมให้เบ่งบานในสังคมการเมืองไทย ซึ่งขัดกับหลักการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอย่างสิ้นเชิง

ในทางกลับกัน สะถิระ เผือกประพันธุ์ (2558) มีความเห็นที่ได้แย้งกับนักคิดอย่าง Hicken (2011) และพระครูวาทีธรรมวิรัช และคณะ (2563) ที่มองว่าระบบอุปถัมภ์มีผลเสียต่อการเมืองในระบอบประชาธิปไตย สร้างภาวะการพึ่งพา ก่อให้เกิดการรักษาอำนาจ การทุจริต และการเห็นประโยชน์ส่วนตนในทางตรงกันข้าม เขามองว่าความสัมพันธ์ลักษณะนี้เป็นสิ่งที่ดีต่อคนไทยทั้งสังคมและเศรษฐกิจการเมือง ผ่านผลศึกษาเรื่องความสัมพันธ์เชิงอุปถัมภ์ของนักการเมืองท้องถิ่นมีผลต่อการสื่อสาร

ทางการเมืองของประชาชน กรณีศึกษาการปกครองท้องถิ่น จังหวัดชลบุรี เป็นงานวิจัยเชิงปริมาณ เก็บข้อมูลแบบสอบถามกับนักการเมืองท้องถิ่นและประชาชนในจังหวัดชลบุรี โดยเขาสรุปว่า ความสัมพันธ์ระหว่างผู้นำชุมชนและประชาชนของตำบลแสนสุข มีลักษณะอุปถัมภ์เน้นความช่วยเหลือเกื้อกูลและตอบแทนกัน ที่เรียกกันว่า “บุญคุณ” ความสัมพันธ์เช่นนี้จะส่งผลดีต่อคนไทยทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคม โดยระบบอุปถัมภ์นั้นพัฒนามาจากระบบเครือญาติในชุมชน นักการเมืองหรือผู้นำชุมชนที่มีคุณสมบัติและความรู้ความสามารถที่ดีจะเป็นปัจจัยเกื้อหนุนให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองผ่านสายสัมพันธ์เชิงอุปถัมภ์ของผู้นำชุมชนกับประชาชน

จากการศึกษาทบทวนแนวคิดเกี่ยวกับระบบอุปถัมภ์ ผู้วิจัยสรุปได้ว่า ระบบอุปถัมภ์เป็นระบบแห่งการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์บนฐานความสัมพันธ์ที่ไม่เท่าเทียมกันของบุคคลหรือกลุ่มคน โดยบุคคลหรือกลุ่มที่มีอำนาจ อิทธิพล และทรัพยากรที่เหนือกว่า จะเรียกว่า “ผู้อุปถัมภ์” ส่วนผู้ที่เข้ามารับการพึ่งพิงช่วยเหลือจากผู้อุปถัมภ์ เรียกว่า “ผู้รับอุปถัมภ์หรือผู้อยู่ใต้อุปถัมภ์” การแลกเปลี่ยนสามารถเป็นได้ทั้งรูปแบบของเงิน สิ่งของ บริการ ความคุ้มครอง และคำมั่นสัญญา เมื่อผู้รับอุปถัมภ์ได้รับการอุปถัมภ์ก็ต้องตอบแทนผู้อุปถัมภ์ด้วยการตอบสนองสิ่งที่ผู้อุปถัมภ์ต้องการ ขึ้นอยู่ว่าผู้อุปถัมภ์ต้องการสิ่งใด โดยปกติแล้วผู้อุปถัมภ์มักได้รับผลประโยชน์มากกว่าและได้เปรียบในความสัมพันธ์ดังกล่าวเสมอ ความสัมพันธ์ในระบบอุปถัมภ์อาจเป็นได้ทั้งความสัมพันธ์แบบหน้าต่อหน้า เป็นความสัมพันธ์ส่วนตัวใกล้ชิด หรืออาจเป็นความสัมพันธ์แบบตัวแทน หรือรูปแบบเครือข่าย จากผู้อุปถัมภ์สูงสุดลงมายังผู้อุปถัมภ์ระดับรอง หัวคะแนน และประชาชน ตามลำดับ เป็นลักษณะเครือข่ายแบบแนวตั้งหรือเป็นรูปแบบอุปถัมภ์ “แบบพีระมิด” และเมื่อผู้นำท้องถิ่นมีปฏิสัมพันธ์กับกลุ่มมีอำนาจภายนอกทำให้เกิดการขยายของเครือข่าย กล่าวคือ มีการดึงผู้นำระดับภูมิภาคหรือระดับชาติเชื่อมโยงกับระบบอุปถัมภ์ระดับท้องถิ่น โดยการเลือกตั้งทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของระบบอุปถัมภ์ที่สำคัญคือ ประชาชนมีอำนาจต่อรองกับผู้อุปถัมภ์มากขึ้น ทำให้ผู้อุปถัมภ์ต้องสนใจและรับผิดชอบตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนมากขึ้น เพราะประชาชนมี “คะแนนเสียง” เป็นเครื่องมือต่อรอง หากผู้อุปถัมภ์ไม่สามารถให้สิ่งที่ผู้อยู่ใต้อุปถัมภ์ต้องการผู้รับอุปถัมภ์อาจเข้าหาผู้อุปถัมภ์รายอื่น หากเป็นเช่นนี้ต่อไปเครือข่ายอุปถัมภ์จะมีจำนวนมากขึ้น เครือข่ายอุปถัมภ์ใหญ่ ๆ จะถูกลดอำนาจลง และทำให้กลุ่มอุปถัมภ์ต้องรับผิดชอบต่อประชาชนท้องถิ่นมากยิ่งขึ้นเพื่อรักษาอำนาจของตนไว้ ทั้งนี้ ระบบอุปถัมภ์สามารถปรับตัวได้ในระบอบการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมที่หลากหลาย โดยนักวิชาการแต่ละท่านได้มีความเห็นที่แตกต่างกันไป บางท่านก็ว่าระบบอุปถัมภ์จะทำลายระบอบประชาธิปไตยส่งเสริมอำนาจเผด็จการ บางท่านกล่าวว่ามันเป็นผลดีต่อเศรษฐกิจและสังคม เพราะระบบอุปถัมภ์พัฒนามาจากระบบเครือญาติในชุมชน และแม้จะมีผู้ให้ความเห็นต่อระบบอุปถัมภ์แตกต่างกันอย่างไร สิ่งหนึ่งที่เห็นชัดเจนคือมันสามารถปรับตัวและดำรงอยู่ในกติกาการเลือกตั้งของระบอบประชาธิปไตยในประเทศไทย และยังไม่มีการทำอะไรที่จะหมดไป

2.3 แนวคิดเกี่ยวกับเครือข่ายทางการเมือง

เวียงรัฐ เวียงรัฐ เนติโพธิ์ (2543, น.177-232) ได้เสนอแนวทางการศึกษาการเมืองไทยในลักษณะของเครือข่ายอิทธิพลการเมือง (network of political influence) ในงานชื่อเรื่อง อิทธิพลในการเมืองท้องถิ่นไทย: ศึกษากรณีเชียงใหม่ ซึ่งเป็นแนวคิดที่ได้รับอิทธิพลมาจากแนวคิดจักรกลการเมือง² ของอเมริกาในอดีต โดยเครือข่ายอิทธิพลการเมืองได้นำลักษณะสำคัญของแนวคิดจักรกลการเมืองมาใช้อธิบายคือ 1) เป็นเครือข่ายของคนที่ใช้อิทธิพลในการเข้ามามีอำนาจทางการเมืองท้องถิ่นและใช้อำนาจทางการเมืองรักษาและขยายอิทธิพลต่อไป 2) ความสัมพันธ์ภายในเครือข่ายเป็นความสัมพันธ์ส่วนตัวและตอบแทนกันในรูปแบบอุปถัมภ์ 3) เป็นเครือข่ายที่เชื่อมโยงลงไปถึงผู้นำหรือตัวแทนในระดับชุมชนที่ใกล้ชิดกับฐานมวลชน 4) ฐานมวลชนเป็นกลุ่มที่มีฐานะยากจนและมีทางเลือกน้อยในการเข้าถึงทรัพยากร โดยเวียงรัฐ ได้นิยาม เครือข่ายอิทธิพลการเมืองว่า หมายถึง โครงสร้างที่เชื่อมโยงผู้มีอำนาจทางการเมืองกับฐานมวลชน ภายในโครงสร้างเป็นการเชื่อมโยงด้วยความสัมพันธ์ส่วนตัว และใช้ระบบอุปถัมภ์ในการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์และผูกพันความสัมพันธ์ไว้ด้วยกัน ทั้งนี้ เครือข่ายอิทธิพลทางการเมืองมีลักษณะสำคัญบางประการที่แตกต่างจากแนวคิดจักรกลการเมือง ได้แก่ 1) การจัดองค์กรไม่ชัดเจนและสายสัมพันธ์อ่อนแอ โดยเครือข่ายอิทธิพลของไทยเกิดจากบริบทอำนาจการปกครองรวมศูนย์แต่อ่อนแอ เพราะผู้ปฏิบัติงานไม่มีประสิทธิภาพ เครือข่ายอิทธิพลจึงใช้ประโยชน์จากความสามารถในการเชื่อมโยงผู้มีอำนาจต่าง ๆ โดยเฉพาะข้าราชการ และนักการเมืองที่มีอำนาจในส่วนกลาง ในการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ซึ่งกันและกัน โดยความเข้มแข็งและมั่นคงของเครือข่ายขึ้นอยู่กับประสิทธิภาพในการจัดสรรผลประโยชน์ระหว่างกัน เมื่อไหร่การจัดสรรผลประโยชน์ไม่มีประสิทธิภาพก็อาจเกิดความขัดแย้งโดยง่าย 2) ทรัพยากรที่ใช้ในการผูกโยงเครือข่ายมีจำกัดและไม่กระจายตัว ความสำคัญอยู่ที่การต่อรองแลกเปลี่ยนเพื่อให้ผู้มีอำนาจใช้อำนาจในทางมิชอบ เช่น ส่วนแบ่งจากการบริหารงบประมาณ ธุรกิจผิดกฎหมาย สิ่งเหล่านี้เป็นเอกสิทธิ์เฉพาะบุคคลไม่สามารถลงไปยังผู้ปฏิบัติงานในระดับต่าง ๆ ได้ ทรัพยากรจึงกระจุกตัวอยู่เฉพาะในส่วนของผู้มีอำนาจเท่านั้น 3) การเชื่อมโยงชาวบ้านผ่านระบบหัวคะแนน เครือข่ายใช้ประโยชน์จากหัวคะแนน โดยทำให้หัวคะแนนเห็นว่าตนมีที่พึ่งทางการเมืองหรือมีผลประโยชน์ตอบแทนบางส่วน แต่ไม่มีช่องทางเปิดโอกาสให้หัวคะแนน

² จักรกลการเมือง (Political Machine) คือ เครือข่ายที่มีความเป็นองค์กรเกี่ยวข้องกับพรรคการเมือง มีการจัดตั้งที่ชัดเจนเปลี่ยนแปลงยาก และมีสายสัมพันธ์เกี่ยวโยงตั้งแต่พรรคการเมือง นักการเมืองระดับชาติ นักการเมืองระดับท้องถิ่น และหัวคะแนนที่ทรงพลังในแต่ละเขตเลือกตั้ง และลักษณะสำคัญของจักรกลการเมือง คือ การแสวงหาผลประโยชน์ส่วนตัวที่เชื่อมกับสายสัมพันธ์แบบจงรักภักดี มีการอุปถัมภ์ที่ต้องตอบแทนด้วยสิ่งจูงใจ (เวียงรัฐ เนติโพธิ์, 2558, น.33) เปรียบเสมือนระบบหัวคะแนนของไทย แต่องค์กรจักรกลเป็นส่วนหนึ่งของระบบพรรคการเมืองอย่างชัดเจน ไม่ใช่ระบบพรรคพวกแบบหัวคะแนนของไทย (เวียงรัฐ เนติโพธิ์, 2543, น.172)

เลื่อนฐานะเป็นนักการเมืองเพื่อมีอำนาจมากขึ้น เป็นเพราะทรัพยากรในการพึ่งพาที่สำคัญ คือ การเจรจาต่อรองกับผู้มีอำนาจ ซึ่งหวัคະແນไม่สามารถทำเช่นนั้นได้ด้วยตนเอง ต้องเข้าไปอยู่ในระบบอุปถัมภ์ของนักการเมืองเท่านั้นจึงจะมีช่องทางพึ่งพิงผู้มีอำนาจ

ในทางเดียวกัน อเนก เหล่าธรรมทัศน์ (2543, อ้างถึงใน เวียงรัฐ เนติโพธิ์, 2558, น.34-36) ได้อธิบายว่า การเมืองท้องถิ่นและการเมืองระดับชาติของไทย มีลักษณะคล้ายกับการเมืองจักรกลแต่อเนก ได้ใช้คำว่า “เครือข่ายฝักฝ่าย” หมายถึง องค์กรที่ทำหน้าที่เป็นองค์กรส่วนตัวของนักการเมืองระดับชาติในการดูแลผู้คนในชนบท ให้การอุปถัมภ์โดยการสกัดเอาเงินงบประมาณของรัฐมาใช้เพื่อหล่อเลี้ยงผู้คนและกิจกรรมในองค์กร และเป็นตัวเชื่อมโยงข้อเรียกร้องของประชาชนกับนักการเมืองเป็นองค์กรที่นักการเมืองระดับชาติตั้งขึ้นในระดับจังหวัดเพื่อเชื่อมโยงตนเองเข้ากับหวัคະແນ และจากหวัคະແນเชื่อมโยงสู่ผู้นำท้องถิ่นและชาวบ้าน ซึ่งเครือข่ายนี้ไม่ได้จัดตั้งในช่วงการเลือกตั้งแต่สร้างความอุปถัมภ์ในช่วงเวลาปกติ เพื่อให้มีการเมืองสร้างความสัมพันธ์และบุญคุณกับหวัคະແນและประชาชนกลุ่มต่าง ๆ อย่างสม่ำเสมอ เป้าหมาย คือ การรักษาฐานเสียงและขยายฐานเสียงให้นักการเมืองโดยวิธีการพึ่งข้อเรียกร้องหรือปัญหาของหวัคະແນและประชาชน และส่งเรื่องต่อไปยังนักการเมืองเพื่อดึงงบประมาณโครงการของราชการมาแก้ไขปัญหา และตอบสนองความต้องการของประชาชน เครือข่ายฝักฝ่ายทางการเมืองนี้ เกิดขึ้นเนื่องจากการเมืองและระบบราชการไม่สามารถตอบสนองปัญหาและความต้องการของประชาชนได้ โดยเครือข่ายฝักฝ่ายทางการเมืองของไทยเกิดขึ้นในพื้นที่ชนบทเป็นหลัก ทำงานในระดับจังหวัด ไม่ใช่พรรคระดับชาติ สร้างสัมพันธ์กับประชาชนในพื้นที่ผ่านการรับรู้ปัญหาและข้อเรียกร้องของประชาชน และตอบสนองในรูปแบบระบบอุปถัมภ์ผสมกับลักษณะความเป็นท้องถิ่นนิยม ในที่นี้ผู้วิจัยตีความได้ว่า เครือข่ายอิทธิพลการเมืองของเวียงรัฐ และเครือข่ายฝักฝ่ายทางการเมืองของอเนก มีลักษณะคล้ายกับกลุ่มการเมืองท้องถิ่นหรือพรรคการเมืองท้องถิ่นของแต่ละจังหวัดนั่นเอง

2.3.1 เครือข่ายอิทธิพลการเมืองกับการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น: ความร่วมมือระหว่างเครือข่ายการเมืองท้องถิ่นกับพรรคการเมืองระดับชาติ

นอกจากนี้ เวียงรัฐ เนติโพธิ์ (2543) ได้อธิบายถึงประเด็นการกระจายอำนาจกับเครือข่ายอิทธิพลการเมืองว่า การกระจายอำนาจทำให้ขอบเขตอำนาจของการบริหารท้องถิ่นเพิ่มมากขึ้น เมื่องบประมาณลงไปท้องถิ่นมากขึ้นจึงทำให้การแข่งขันสูงขึ้น ก่อให้เกิด 1) การตอบแทนชาวบ้านมากขึ้น ทั้งในด้านการใช้เงินตอนซื้อเสียง และการสร้างความผูกพันกับชาวบ้านเพื่อรักษาฐานคะแนนเสียงต่อไป 2) มีการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารมากขึ้น โดยเฉพาะเรื่องการทำทุจริตอย่างเสียหาย มีโอกาสในการถูกเปิดเผยจนเสียภาพพจน์และอำนาจ แต่อีกแง่หนึ่ง การกระจายอำนาจช่วยเพิ่มความเข้มแข็งให้กับเครือข่ายอิทธิพล เพราะมีทรัพยากรจากอำนาจทางการเมืองเพื่อใช้ในการผูกพันเครือข่ายให้แน่นแฟ้นมากขึ้น และลดการพึ่งพิงอำนาจของข้าราชการลง แต่จะร่วมมือกับพรรคการเมืองมากขึ้น เพราะมีปัจจัยด้าน

การควบคุมฐานคะแนนเสียงที่จะต่อรองกับพรรคการเมืองมากขึ้น ส่งผลให้เครือข่ายแบบหลวม ๆ ของไทยมีลักษณะการจัดตัวเป็นองค์กรใกล้เคียงกับแนวคิดจักรกลในอดีตของอเมริกา และการแข่งขันที่เพิ่มขึ้นทำให้เครือข่ายอิทธิพลจำเป็นต้องผูกพันกับฐานมวลชนมากยิ่งขึ้น โดยสิ่งตอบแทนที่ได้จากอำนาจทางการเมืองจะต้องนำไปกระจายให้กับหัวคะแนนและฐานมวลชนที่เป็นชาวบ้านให้ทั่วถึง เพราะเมื่อชาวบ้านมีทางเลือกมากขึ้น ย่อมที่จะตัดสินใจเลือกนักการเมืองที่กระจายทรัพยากรให้ตนมากกว่า ทั้งนี้ เวียงรัฐ เนติโพธิ์ คาดการณ์ว่าการกระจายอำนาจ แม้จะทำให้เครือข่ายอิทธิพลเข้มข้นขึ้น แต่ก็เป็นช่องทางออกของการเมืองไทยที่ใกล้เคียงกับความเป็นจริงมากที่สุด เพราะเครือข่ายอิทธิพลเป็นช่องทางทางการเมืองของชาวบ้านที่เกิดขึ้นจริง การเพิ่มความเข้มข้นให้กับเครือข่ายอิทธิพลจึงเท่ากับเพิ่มทรัพยากรและอำนาจต่อรองแก่ประชาชน (เวียงรัฐ เนติโพธิ์, 2543, น.233-235)

ในประเด็นเรื่องการร่วมมือระหว่างเครือข่ายท้องถิ่นกับพรรคการเมืองของเวียงรัฐ เนติโพธิ์ (2543) สอดคล้องกับ Ockey (2017 อ้างถึงใน พินสุตา วงศ์อนันต์, 2562, น.125) ที่กล่าวว่า การเมืองท้องถิ่นเป็นการประสานประโยชน์ร่วมกันระหว่างพรรคการเมืองและนักการเมืองระดับชาติ ผ่านการเข้าสู่อำนาจทางการเมืองระดับท้องถิ่นโดยอาศัยพรรคการเมืองและระบบอุปถัมภ์ ในขณะที่เดียวกันการกระจายทรัพยากรของรัฐผ่านงบประมาณเป็นกลไกในการรักษาฐานเสียงของพรรคในการเลือกตั้งระดับชาติ และสอดคล้องกับงานของพินสุตา วงศ์อนันต์ (2562, น.148) ที่ทำการศึกษารื่องพรรคการเมืองกับการเมืองท้องถิ่น กรณีกรุงเทพมหานครและองค์การบริหารส่วนจังหวัดเชียงใหม่ ที่มีข้อสรุปว่า พรรคการเมืองระดับชาติกับการเมืองท้องถิ่นมีความสัมพันธ์กันอย่างชัดเจนโดยที่ต่างก็แลกเปลี่ยนและเอื้ออำนวยผลประโยชน์ซึ่งกันและกัน การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางการเมืองและการบริหารส่วนจังหวัดทำให้พรรคการเมืองกลับมาสนใจการเมืองท้องถิ่น และพินสุตา วงศ์อนันต์ (2562) ได้ตั้งข้อสังเกตถึงความแตกต่างระหว่างการเลือกตั้งผู้ว่าของกทม.กับการเลือกตั้งนายก อบจ.เชียงใหม่ ว่าการเลือกตั้งในกรณีกรุงเทพมหานครเป็นเรื่องของพรรคการเมืองมากกว่า ส่วนการเลือกตั้งระดับองค์การบริหารส่วนจังหวัดของเชียงใหม่เป็นเรื่องของกลุ่มการเมืองและตัวบุคคล เพราะว่าบทบาทของพรรคการเมืองที่ไม่มีความชัดเจนในการคัดสรรและส่งผู้สมัครในนามพรรค ทำให้การเข้าสู่ตำแหน่งนายกอบจ. มาจากฐานความจงรักภักดีของประชาชนต่อตัวผู้สมัครรับเลือกตั้งมากกว่าพรรคการเมือง ยิ่งเป็นข้อตอกย้ำว่า ตั้งแต่มีการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นเครือข่ายการเมืองในท้องถิ่นกับพรรคการเมืองนั้นเริ่มมีการร่วมมือกันเพื่อแสวงหาผลประโยชน์ร่วมกัน

รูปแบบความร่วมมือระหว่างเครือข่ายการเมืองท้องถิ่นกับพรรคการเมืองที่เห็นชัดเจน คือ การรณรงค์หาเสียงในช่วงการเลือกตั้ง โดยการรณรงค์หาเสียงในท้องถิ่นจะมีการใช้สโลแกน ป้ายสัญลักษณ์ และรูป เพื่อให้เห็นว่านักการเมืองท้องถิ่นได้รับการสนับสนุนจากพรรคการเมือง ในอีกทางหนึ่ง พรรคการเมืองก็ใช้เครือข่ายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการช่วยรณรงค์หาเสียง หากพรรคการเมืองมีความสัมพันธ์มั่นคงกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นก็เท่ากับจะมีฐานเสียงที่มั่นคงในที่

แห่งนั้น นอกจากนั้นยังมีการให้การสนับสนุนโครงการต่าง ๆ แก่กลุ่มประชาคมต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง กลุ่มที่ได้รับการสนับสนุนจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เช่น กลุ่มอาชีพ กลุ่มแม่บ้าน กลุ่มผู้สูงอายุ เนื่องจากกลุ่มคนเหล่านี้ตื่นตัวทางการเมือง และมีพฤติกรรมการเลือกตั้งแบบหมู่คณะ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความสามารถของพรรคการเมืองในการคุมแกนนำ เช่น ประธานกลุ่ม กรรมการกลุ่ม กลุ่มอาสาสมัคร สาธารณสุขหมู่บ้าน เป็นต้น เพื่อให้ได้รับคะแนนเสียงจากกลุ่มคนเหล่านี้ (เวียงรัฐ เนติโพธิ์, 2558, น.60-61)

2.3.2 กลไกการทำงานของเครือข่ายทางการเมือง จากพรรคการเมืองระดับชาติสู่ระดับท้องถิ่น

งานของสถาพร เริงธรรม (2558) ในเรื่องโครงสร้างอำนาจท้องถิ่นตะวันออกเฉียงเหนือ ได้แสดงให้เห็นถึง กลไกการทำงานของเครือข่ายทางการเมืองได้อย่างกระจ่างและชัดเจน โดยเขาได้อธิบายว่า ตัวแบบเครือข่ายทางการเมือง เป็นระบบที่ประกอบไปด้วยพรรคและแกนนำพรรค ทำหน้าที่กำหนด นักการเมืองที่เป็นประโยชน์ต่อพรรค ไม่ว่าจะเป็นผลประโยชน์ด้านการเงิน ด้านการเมือง หรือผลประโยชน์เสียงที่ไว้วางใจได้ เข้ามาดำรงตำแหน่งทางการเมือง และรัฐมนตรีกระทรวงต่าง ๆ ตามลำดับความสำคัญ ที่ผู้บริหารพรรคกำหนด ซึ่งบุคคลที่เข้ามาดำรงตำแหน่งนั้นจะมีเครือข่ายของนักการเมืองที่เป็นส.ส. (ที่เรียกว่า มุ้งหรือก๊วนทางการเมือง) ในพื้นที่ฐานสนับสนุนอย่างน้อย 7-8 คน หรืออาจมากกว่านั้น และส.ส. แต่ละคนจะมีเครือข่ายของตนอีกชั้นหนึ่ง เช่น ผู้ประสานงานเขตพื้นที่ของส.ส. ข้าราชการในจังหวัด นักการเมืองและผู้นำท้องถิ่น และกลุ่มเครือข่ายองค์กรชุมชนต่าง ๆ ที่ให้การสนับสนุน และเป็นฐานเสียงของตน โดยเครือข่ายนี้เป็นช่องทางในการแสวงหาผลประโยชน์ ผ่านการนำงบประมาณแผ่นดินมาจัดสรรผ่านโครงการต่าง ๆ โดยเฉพาะโครงการก่อสร้างโครงสร้างพื้นฐาน ซึ่งสามารถทำได้ง่ายและถูกกฎหมาย

ซึ่งกลไกการทำงานของเครือข่ายทางการเมือง แบ่งเป็น 3 ส่วน คือ (สถาพร เริงธรรม, 2558, น.103-106)

- 1) กลไกบริหารพรรค เป็นการทำงานภายในของพรรคที่ได้เข้าร่วมกับรัฐบาล โดยผู้นำพรรค คัดเลือกนักการเมืองที่มีศักยภาพ หรือหัวหน้าส.ส. ที่สำคัญของพรรคเข้ามานั่งตำแหน่งทางการเมือง เช่น ตำแหน่งรัฐมนตรี หลังจากนั้นจึงถ่ายโอนงบประมาณของกระทรวง กรม หรือหน่วยงานข้าราชการที่ดำรงตำแหน่งอยู่ในพื้นที่ของส.ส.ในกลุ่มย่อยของตน ซึ่งหัวหน้ากลุ่มย่อยส่วนใหญ่เป็นหัวหน้าทีมของผู้สมัครส.ส.ในแต่ละจังหวัด เป็นผู้ดูแลผลประโยชน์ร่วมกัน โดยส.ส.กลุ่มย่อยต้องกันเงินรายได้ส่วนหนึ่งจากโครงการไปให้หัวหน้ากลุ่มย่อย และส่งต่อไปยังหัวหน้ากลุ่มใหญ่ซึ่งดำรงตำแหน่งทางการเมืองอยู่ และหัวหน้ากลุ่มใหญ่จะนำเงินบางส่วนนำส่งกลับไปให้พรรคเพื่อเป็นทุนหมุนเวียนในการทำกิจกรรมของพรรคในระดับชาติต่อไป

2) กลไกบริหารจัดการผลประโยชน์ในเขตเลือกตั้ง เป็นการทำงานในพื้นที่เขตเลือกตั้งของนักการเมืองในแต่ละจังหวัด โดยบริหารผลประโยชน์ในพื้นที่ของตน ตั้งแต่เรื่องของโครงการที่ลงไปในพื้นที่ การติดตามการบริหารโครงการโดยเครือข่ายผู้ประสานของส.ส. การติดตามเรียกรับผลประโยชน์จากโครงการที่ได้รับการจัดสรรงบประมาณในพื้นที่โดยตรงหรือผ่านงบบพัฒนาจังหวัดจากผู้รับเหมาที่รับงาน กลไกส่วนนี้เป็นเครื่องมือในการสร้างความนิยมให้กับส.ส.และพรรค ผ่านการติดตามการดำเนินงานของโครงการต่าง ๆ ร่วมกับประชาชนในพื้นที่ และให้การช่วยเหลือประชาชนด้วยวิธีการอุปถัมภ์แบบต่าง ๆ เช่น การซ่อมถนน การตัดถนนใหม่ เป็นต้น

3) กลไกการไกล่เกลี่ยผลประโยชน์ในระดับพื้นที่ เป็นการทำงานของผู้ประสานงานของส.ส. ในแต่ละเขตพื้นที่ และตัวนักการเมืองท้องถิ่นที่อยู่ในเครือข่าย เช่น การจัดหาผู้รับเหมา การติดต่อขอรับการอำนวยความสะดวกจากข้าราชการทุกส่วนที่เกี่ยวข้อง การดำเนินการจัดซื้อจัดจ้างให้เป็นไปตามระเบียบของราชการ การแบ่งปันผลประโยชน์ระหว่างผู้รับเหมาที่รับงานมากับผู้รับเหมาช่วงพื้นที่ นักการเมืองและข้าราชการในพื้นที่ โดยผลประโยชน์ส่วนนี้จะไม่เรียกร้องให้ส่งกลับไปยัง ส.ส. เพื่อส่งกลับไปยังพรรค โดยส.ส.จะให้ผู้ประสานงาน รวมถึงบุคคลที่เกี่ยวข้องดังกล่าวรับผลประโยชน์ไปทั้งหมด เพื่อเป็นแรงจูงใจให้เกิดความจงรักภักดี และให้ความร่วมมือต่อไป เรียกได้ว่าเป็นการ “ซื้อใจ” เครือข่ายในระดับพื้นที่ เพราะเครือข่ายในพื้นที่เป็นกลไกที่ใกล้ชิด สามารถให้คุณให้โทษกับประชาชนอย่างแท้จริง ดังนั้น ประชาชนโดยเฉพาะในเขตพื้นที่ชนบทหรือชนเมือง จะเชื่อฟัง และคล้อยตามการชี้แนะของกลุ่มเครือข่ายเหล่านี้ จึงเป็นเครื่องมือในการสร้างคะแนนนิยมแก่ส.ส.และพรรคได้อย่างดี

จะเห็นได้ว่า กลไกการทำงานของเครือข่ายทางการเมืองมีการทำงานอย่างเป็นระบบ มีเอกภาพ และมีการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ซึ่งกันและกัน ถ้าหากผู้บริหารท้องถิ่นยอมอยู่ในเครือข่ายอุปถัมภ์ของนักการเมืองระดับชาติแล้วก็มีสิทธิ์ที่จะชนะเลือกตั้งท้องถิ่น แต่ในทางกลับกันหากไม่ยอมเข้าร่วมแล้วก็มีโอกาสน้อยมากที่จะชนะการเลือกตั้ง การที่ไม่ได้อยู่ในเครือข่ายทางการเมืองก็ยากที่จะได้รับการจัดสรรงบประมาณ เช่น ไม่มีสิทธิ์ได้รับงบประมาณจากนักการเมืองระดับชาติ ไม่ว่าจะพยายามเสนอโครงการที่เป็นประโยชน์ต่อท้องถิ่นเท่าไรก็ตาม สอดคล้องกับ เวียงรัฐ เนติโพธิ์ (2558, น.57-59) ที่อธิบายว่า การตัดสินใจเลือกผู้สมัครรับเลือกตั้งในระดับสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร องค์การบริหารส่วนจังหวัด และเทศบาลขนาดใหญ่ เป็นกระบวนการที่ประชาชนไม่ได้มีส่วนร่วมในการคัดเลือกผู้สมัครด้วยตนเอง แต่ผู้ที่มีอำนาจตัดสินใจ นั่นคือ กลุ่มบุคคลชั้นนำในพรรคการเมืองหรือกลุ่มการเมืองระดับจังหวัด โดยปัจจัยที่ส่งผลต่อการคัดเลือก คือ 1) ความต้องการของผู้มีอำนาจระดับสูง 2) ความต้องการรักษาอำนาจของชนชั้นนำทางการเมือง และ 3) การต่างตอบแทนกันในความสัมพันธ์ทางการเมือง ขั้นตอนให้ได้มาจึงมาจากการเจรจา การต่อรอง รวมถึงการหักหลัง ทั้งนี้ ความจงรักภักดีหรือความผูกพันของนักการเมืองกับพรรคการเมือง อาจเป็นได้ทั้งความสัมพันธ์ที่เหนียวแน่น หรือความสัมพันธ์ที่เปลี่ยนแปลงไปมา ขึ้นอยู่กับความใกล้ชิดของนักการเมืองกับผู้นำพรรคการเมือง นักการเมืองทั่วไป

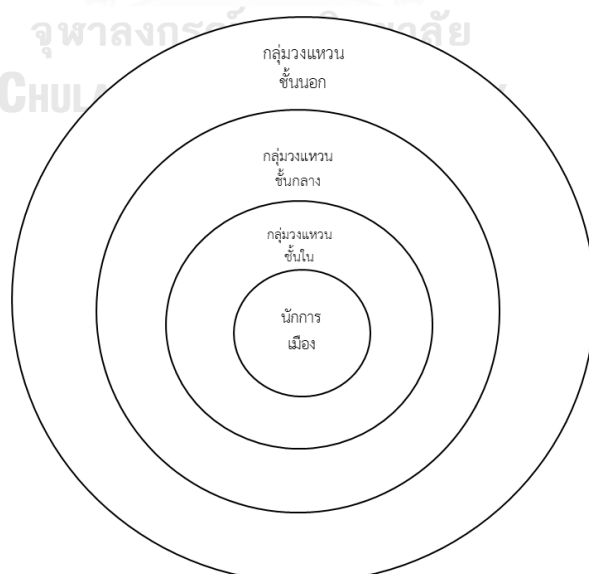

มักจะไม่ได้ยึดถืออุดมการณ์ของพรรคมากกว่าความสัมพันธ์ เห็นได้จาก เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงชั่วคราวจากนักการเมืองจะย้ายไปสู่หัวหน้าใหม่ หรือการย้ายพรรคเนื่องจากไม่ได้รับความสำคัญจากพรรค แต่บางกรณีก็มีนักการเมืองบางคนที่แสดงจุดยืนชัดเจนและยึดมั่นกับอุดมการณ์ของพรรค

2.3.3 รูปแบบความสัมพันธ์ของเครือข่ายทางการเมือง จากผู้นำเครือข่ายทางการเมืองสู่ประชาชนท้องถิ่น

สถาพร เริงธรรม (2558, น.110-118) ยังเสนอวิธีการวิเคราะห์เครือข่ายโครงสร้างอำนาจท้องถิ่น แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ภายในเครือข่าย ทั้งบุคคลและองค์กรต่าง ๆ ที่อยู่ในเครือข่าย และเครือข่ายนั้นส่งผลต่อการดำรงสถานะความผู้มีอำนาจในจังหวัด และการสร้างผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจของนักการเมืองท้องถิ่นอย่างไร โดยเขานำงานของ Krismanski (2007) มาปรับปรุงจนเป็นแบบแผนการวิเคราะห์เครือข่ายโครงสร้างอำนาจท้องถิ่นในรูปแบบของ “วงแหวน 3 วง” คือ วงแหวนชั้นใน วงแหวนชั้นกลาง และวงแหวนชั้นนอก ดังนี้

- 1) กลุ่มวงแหวนชั้นใน แสดงถึงกลุ่มสมาชิกเครือข่ายที่มีความสัมพันธ์แนบแน่นกับตัวนักการเมือง เช่น ญาติพี่น้อง ครอบครัว และกลุ่มเพื่อน
- 2) กลุ่มวงแหวนชั้นกลาง แสดงถึง เครือข่ายทางการเมืองและธุรกิจระดับจังหวัดและระดับชาติ เช่น เครือข่ายนักการเมืองท้องถิ่น เครือข่ายข้าราชการ เครือข่ายนักการเมืองระดับชาติ
- 3) กลุ่มวงแหวนชั้นนอก แสดงถึง เครือข่ายลูกน้อง คนสนิท และประชาชนภายในจังหวัด สามารถแสดงเป็นแผนภาพ ได้ดังนี้

ภาพที่ 2 แบบแผนวิเคราะห์เครือข่ายโครงสร้างอำนาจท้องถิ่น “วงแหวน 3 วง”

ที่มา: ปรับปรุงจาก สถาพร เริงธรรม (2558, น.11)

ทั้งนี้ การที่เครือข่ายโครงสร้างอำนาจท้องถิ่นจะทำหน้าที่ได้อย่างสมบูรณ์ วงแหวนทั้ง 3 วง ต้องทำงานพร้อม ๆ กัน กล่าวคือ วงแหวนวงในต้องทำหน้าที่เชื่อมโยงเอาทรัพยากรและกำลังมวลชน จากวงแหวนชั้นกลางและชั้นนอกมาสังเคราะห์ร่วมกับต้นทุนต่าง ๆ ที่ตนมีอยู่ให้เป็นพลังขับเคลื่อน แก่นักการเมืองมีพลังในการแข่งขันทางการเมือง และรักษาอำนาจทางการเมืองของตน อย่างไรก็ตาม โครงสร้างอำนาจนั้นจะดำรงอยู่นานเพียงใด ขึ้นอยู่กับ การกระทำของเครือข่ายทางการเมืองกระทบต่อ ผลประโยชน์ของประชาชนมากน้อยเพียงใด และกระแสความนิยมของพรรคการเมืองระดับชาติในพื้นที่ เป็นอย่างไร กล่าวคือ หากไม่ได้สร้างความเดือดร้อนอย่างร้ายแรงต่อความเป็นอยู่ของประชาชนในพื้นที่ สามารถแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ร่วมกับประชาชนได้ และพรรคการเมืองตอบสนองความต้องการของ ประชาชนได้ดี โครงสร้างอำนาจนั้นจะดำรงอยู่ได้ แต่หากไม่เป็นเช่นนั้น โครงสร้างท้องถิ่นของเครือข่าย ทางการเมืองจะไม่มั่นคง และมีความเสี่ยงที่จะถูกแทนที่ด้วยโครงสร้างอำนาจชุดใหม่ที่ได้รับการสนับสนุน จากพรรคการเมืองระดับชาติที่เป็นที่นิยมของประชาชนในพื้นที่

งานที่ชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของเครือข่ายทางการเมืองในการรักษาโครงสร้างอำนาจทางการเมือง คือ งานของพิมพีญาดา นางาม (2560) ที่ทำการศึกษาเรื่อง โครงสร้างอำนาจบ้านใหญ่: กรณีศึกษา บ้านใหญ่ของจังหวัดแห่งหนึ่งในประเทศไทย มีวัตถุประสงค์ในการศึกษากระบวนการสะสมทุนทาง เศรษฐกิจและทุนทางสังคม และรูปแบบและกระบวนการได้มาและคงไว้ซึ่งฐานอำนาจที่มีมาอย่างยาวนาน ของบ้านใหญ่ของจังหวัดแห่งหนึ่งในประเทศไทย³ ใช้วิธีการศึกษาเชิงประวัติศาสตร์ พบว่า การสะสม ทุนทางเศรษฐกิจอาศัยการทำธุรกิจสัมปทานป่าไม้และขยายไปยังประเทศพื้นที่ชายแดนไทย-พม่า และทุนทางสังคมอาศัยพื้นฐานของการเป็นคนโอมอ้อมอารี ช่วยเหลือผู้อื่น และสร้างเครือข่ายความสัมพันธ์ กับกลุ่มชนชั้นนำข้าราชการ-นักการเมือง “แบบเพื่อนต่อเพื่อน” โดยก่อร่างโครงสร้างอำนาจด้วย การสนับสนุนพรรคพวกกลองสมักรส.ส. และสนับสนุนเครือข่าย รวมถึงบุคคลในเครือข่ายให้มีตำแหน่ง ทางการเมืองในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยใช้ระบบอุปถัมภ์ในลักษณะ “กระเป่าเงิน” เป็นกลไก หลอเลี้ยงเครือข่ายอำนาจของบ้านใหญ่ ฉ. ให้ดำรงอยู่ได้ กล่าวคือ การได้มาและดำรงไว้ซึ่งอำนาจเกิดจาก การรวบรวมเครือข่ายทางการเมืองในระดับต่าง ๆ ทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับชาติ สร้างสัมพันธ์กับ กลุ่มชนชั้นนำไว้อย่างแนบแน่น โดยอาศัยทุนทางเศรษฐกิจเป็นสำคัญ และมีการสร้างกลยุทธ์ระบบควบคุม แบบ “สามเหลี่ยมพีระมิด” กล่าวคือ การให้กลุ่มเครือข่ายที่ได้รับการอุปถัมภ์ ดูแลในแต่ละพื้นที่ฐานเสียง และรายงานความเคลื่อนไหวให้บ้านใหญ่ ฉ. ทำให้ฐานเสียงทางการเมืองของบ้านใหญ่ดำเนินมา อย่างยาวนานและมั่นคงด้วยพระเดชและพระคุณของบ้านใหญ่ ฉ.

³ บ้านใหญ่ของจังหวัดแห่งหนึ่งในประเทศไทย ในงานศึกษาของ พิมพีญาดา นางาม (2560) ผู้วิจัย คาดว่าหมายถึง บ้านใหญ่ในจังหวัดฉะเชิงเทรา และเพื่อไม่ให้สับสนกับกลุ่มบ้านใหญ่ของชลบุรี ในที่นี้ผู้วิจัยจะใช้คำว่า บ้านใหญ่ ฉ. แทนคำว่าบ้านใหญ่ในงานของพิมพีญาดา นางาม

ในประเด็นเรื่องพระเดชและคุณของบ้านใหญ่ ฉ. พิมพิญาติ นางาม (2560) กล่าวว่า การขยายบทบาทของบ้านใหญ่ ฉ. ต้องใช้ระบบอุปถัมภ์เป็นกลไกหลักในการดำเนินงานต่าง ๆ แต่บางครั้งจำเป็นต้องใช้กลไกการใช้ความรุนแรงในการดำเนินการ ที่เรียกว่า “ซุ่มมือปืน” เนื่องด้วยเหตุผล 1) ใช้ป้องกันตัวจากการถูกคุกคามชีวิต 2) ใช้เมื่อลูกน้องทรยศหักหลังไม่อาจเอี่ยวมาได้ 3) ใช้สำหรับคนที่มิเจตนาต่อต้านบ้านใหญ่หลังจากพุดคุยหรือผลประโยชน์ไม่ลงตัว ดังคำกล่าวว่า “นักการเมืองไม่มีปืนก็เหมือนปืนไม่มีกระสุน” (นายแดง นามสมมติ, สัมภาษณ์, 21 ธันวาคม 2560 อ้างถึงใน พิมพิญาติ นางาม, 2560, น.53) สิ่งนี้สะท้อนเห็นถึงการใช้พระเดชในการเมืองท้องถิ่นได้อย่างชัดเจน สิ่งที่ที่น่าสนใจคือ นอกจากการขยายบทบาทในจังหวัดแล้ว จำเป็นต้องมีการขยายตัวทางเมืองในระดับชาติเพื่อช่วงชิงตำแหน่งรัฐมนตรี เพราะตำแหน่งรัฐมนตรีเป็นตำแหน่งที่ทำให้นักการเมืองที่เป็นส.ส.สามารถมีอำนาจในการแต่งตั้งคนให้เป็นฐานการเมือง เช่น โยกย้ายตำรวจหรือข้าราชการฝ่ายปกครองในเครือข่ายให้เป็นผู้บัญชาการหรือหัวหน้าส่วนราชการเพื่อปกป้องธุรกิจของตระกูล รวมถึงเป็นกลไกสนับสนุนการเลือกตั้ง นอกจากนี้ยังมีโอกาสที่จะได้ทรัพย์สินเงินทองมาจากการมีตำแหน่งรัฐมนตรี ดังคำสัมภาษณ์นักการเมืองของกลุ่มบ้านใหญ่ ฉ. ว่า “เป็นรัฐมนตรีจะเอาเท่าไรก็ได้” (นาย ก นามสมมติ, สัมภาษณ์, 12 สิงหาคม 2560 อ้างถึงใน พิมพิญาติ นางาม, 2560, น.54) โดยการได้มาซึ่งตำแหน่งรัฐมนตรีจำเป็นต้องมีจำนวนส.ส.มากพอในการต่อรอง (อ้างแล้ว, น.53-54) ในลักษณะนี้ไอพาร์ ถิ่นบางเตียว (2554, น.334 อ้างถึงใน พิมพิญาติ นางาม, 2560, น.62) เรียกว่า เป็นการทางการเมืองในลักษณะเป็นกลุ่มต่อรองผลประโยชน์ ในฐานะ “ตัวแปรทางการเมือง” และวางยุทธศาสตร์ในการเข้าร่วมกับพรรคการเมืองที่มีแนวโน้มจัดตั้งรัฐบาล ซึ่งยุทธศาสตร์นี้ทำให้มีการเปลี่ยนพรรคการเมืองบ่อยครั้งเพื่อวางตัวเป็นตัวแปรทางการเมือง เล่นการเมืองเพื่อเป็นพรรคร่วมรัฐบาลทุกยุคสมัย

ส่วนประเด็นการใช้ทุนทางเศรษฐกิจ พิมพิญาติ นางาม (2560) อธิบายเกี่ยวกับการใช้เงินในการเลือกตั้งของบ้านใหญ่ ฉ. ว่ามีการใช้เงินทั้งทางตรงและทั้งอ้อม 3 รูปแบบใหญ่ ๆ คือ (นายแดง นามสมมติ, สัมภาษณ์, 21 ธันวาคม 2560 อ้างถึงใน พิมพิญาติ นางาม, 2560, น.49-50) 1) การใช้เงินทางตรง ซึ่งการใช้เงินในรูปแบบนี้ขึ้นอยู่กับสถานภาพของผู้สมัคร หากสถานภาพทางการเมืองสูง จะใช้เงินน้อย แต่หากสถานภาพทางการเมืองต่ำจะใช้เงินมาก เช่น ในการเลือกตั้งส.ส. หากผู้สมัครมีสถานภาพทางการเมืองสูงอาจใช้เงินในการเลือกตั้งครั้งละ 10-20 ล้านบาท แต่หากอยู่ในสถานภาพต่ำอาจใช้เงินสูงถึง 30 ล้านบาทขึ้นไป 2) การใช้เงินเพื่อสร้างเครือข่ายนักการเมืองหรือเครือข่ายหัวคะแนนในอนาคต เช่น บ้านใหญ่ ฉ. เคยจ่ายเงินให้ผู้สมัคร ส.ส. คนหนึ่ง 40 ล้านบาท นอกเหนือจากการที่ส.ส. ต้องลงทุนเองอยู่แล้ว 3) การใช้เงินเพื่อผลงานในการดำรงตำแหน่งทางการเมือง เช่น การเป็น สจ. ที่มีบทบาทสูงอาจได้จัดสรรงบประมาณในพื้นที่สูงถึง 30 ล้านบาท ซึ่งโดยปกติแล้วจะได้เพียงพื้นที่ละ 3-5 ล้านบาท

จากการทบทวนแนวคิดเกี่ยวกับเครือข่ายทางการเมือง ผู้วิจัยสรุปได้ว่า เครือข่ายทางการเมืองเป็นการรวมกลุ่มของผู้มีอำนาจและอิทธิพล เพื่อการแสวงหาผลประโยชน์ร่วมกัน การเพิ่มพูนและรักษาอำนาจทางการเมืองของตน โดยภายในเครือข่ายใช้ระบบอุปถัมภ์ในการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ซึ่งกันและกัน กล่าวได้ว่า เครือข่ายทางการเมืองเป็นรูปแบบหนึ่งในการรวมกลุ่มเพื่อเพิ่มความเข้มแข็งของอำนาจ ส่วนระบบอุปถัมภ์เป็นน้ำมันหล่อเลี้ยงภายในเครือข่าย โดยเครือข่ายนี้อาจเป็นการเชื่อมโยงผู้มีอำนาจและผู้มีอิทธิพลเข้าด้วยกัน ผู้มีอำนาจ ได้แก่ นักการเมืองท้องถิ่น นักการเมืองระดับชาติ ข้าราชการ ผู้มีอิทธิพล อาทิ นักธุรกิจ ผู้มีอิทธิพล ตระกูลการเมืองท้องถิ่น เป็นต้น ทั้งนี้ เครือข่ายได้เชื่อมโยงตั้งแต่ผู้นำเครือข่ายไปจนถึงประชาชนในพื้นที่ เพราะการรักษาอำนาจของเครือข่ายนั้นจำเป็นต้องได้รับการยอมรับจากประชาชนเช่นกัน กลุ่มเหล่านี้จึงจำเป็นต้องตอบสนองความต้องการของประชาชน หลังจากการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นในปี 2540 บทบาทของเครือข่ายทางการเมืองมีการเปลี่ยนแปลงจากเดิมเป็นลักษณะแบบกลุ่มเจ้าพ่อท้องถิ่นมาเป็นกลุ่มการเมืองท้องถิ่นหรือพรรคการเมืองท้องถิ่นที่เชื่อมโยงกับประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งมากขึ้น และเครือข่ายทางการเมืองท้องถิ่นมีแนวโน้มที่จะร่วมมือกับพรรคการเมืองระดับชาติมากขึ้น เพื่อที่รักษาอำนาจของตนในท้องถิ่น เรียกได้ว่าเป็นการผสมผสานกันระหว่างเครือข่ายนักการเมืองท้องถิ่นกับพรรคการเมืองระดับชาติ โดยเครือข่ายการเมืองท้องถิ่นใช้ฐานเสียงที่กลุ่มตนเองมีเพื่อต่อรองกับพรรคการเมืองระดับชาติ ทำให้เครือข่ายการเมืองท้องถิ่นของตนเองเป็นตัวแปรทางการเมือง มีการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ระหว่างคะแนนเสียงในพื้นที่ที่เครือข่ายควบคุมอยู่ผ่านระบบห้วคะแนนให้แก่พรรคการเมืองระดับชาติ เพื่อแลกกับตำแหน่งทางการเมืองหรือผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจแก่เครือข่าย ทั้งนี้ กลไกการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ของเครือข่ายทางการเมืองนั้นมีการทำงานอย่างเป็นระบบ ตั้งแต่ระดับพรรคการเมือง ระดับเขตเลือกตั้ง และระดับพื้นที่ท้องถิ่น กล่าวคือ มีการจัดสรรผลประโยชน์กันเป็นทอด ๆ ตั้งแต่ระดับสูงสุดไปจนถึงระดับท้องถิ่น

2.4 งานวิจัยเกี่ยวกับตระกูลการเมืองท้องถิ่นจังหวัดชลบุรี

งานชิ้นสำคัญที่แสดงให้เห็นพลวัตเครือข่ายอำนาจท้องถิ่นในจังหวัดชลบุรี คือ งานของ ธนัญญ์ศรีโอษฐ์ (2556) เขาได้อธิบายถึงความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นของเครือข่ายอำนาจท้องถิ่นในจังหวัดชลบุรี ตั้งแต่ยุคการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นจนถึงการเลือกตั้งปี 2554 และศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อเครือข่ายอำนาจท้องถิ่น จากผลการศึกษาพบว่า โครงสร้างอำนาจทางการเมืองก่อนปี 2540 ชลบุรีมีโครงสร้างอำนาจทางการเมืองแบบหัวเดียนำโดยกลุ่มการเมืองบ้านใหญ่ ซึ่งก่อรูปจากพื้นฐานของเครือข่ายกำนันผู้ใหญ่บ้าน ยึดโยงด้วยระบบอุปถัมภ์แบบดั้งเดิม และหลังจากการกระจายอำนาจในปี 2540 มีการเปลี่ยนแปลงคือ การนำองค์การบริหารส่วนตำบล เทศบาล องค์การบริหารส่วนจังหวัด และเมืองพัทยาสวมทับโครงสร้างอำนาจเดิม ทำให้อำนาจไม่กระจายสู่ท้องถิ่น ซึ่งเขายังกล่าวอีกว่า การมี

โครงสร้างอำนาจแบบชั่วคราวเดียวของบ้านใหญ่เป็นอุปสรรคต่อการปกครองตนเองท้องถิ่นและการกระจายทรัพยากรที่เป็นธรรม (ธนัญญ์ ศรีโอษฐ์, 2556, น.50)

ภายในงานนี้ชี้ให้เห็นว่า ความสำเร็จของการกุมอำนาจทางการเมืองแบบชั่วคราวเดียวของบ้านใหญ่เริ่มมาจากบทบาทของนายสม (นามสมมติ)⁴ ใช้ฐานะของการเป็นผู้อุปถัมภ์ในการสร้างเครือข่ายกำนันผู้ใหญ่บ้านจนพัฒนาไปเป็นเครือข่ายทางการเมือง หลังจากนั้นเครือข่ายของนายสมได้ถูกนำไปใช้เป็นเครือข่ายหัวคะแนนทางการเมืองให้กับผู้สมัครเลือกตั้ง ความสำเร็จของการเป็นหัวคะแนนส่งผลให้เครือข่ายอำนาจของนายสมขยายกว้างมากขึ้น จนทำให้เขาได้ถูกเสนอให้เป็นหัวคะแนนใหญ่ในการเลือกตั้งทุกครั้ง ซึ่งผู้สมัครที่นายสมให้การสนับสนุนจะได้รับชัยชนะอย่างท่วมท้น ต่อมาในปี 2526-2531 นายสมเริ่มสนับสนุนญาติพี่น้องและพรรคพวกของตนเข้าสู่การเมืองระดับประเทศ ซึ่งทุกคนล้วนได้รับชัยชนะ ความสำเร็จแต่ละครั้งเกิดจากเครือข่ายท้องถิ่นที่เป็นหลัก กลไกของสำคัญที่ใช้หล่อเลี้ยงเครือข่ายดังกล่าว คือ ผลประโยชน์ต่างตอบแทน อาทิ เงินสนับสนุนตามคะแนนเสียงที่ประมาณการไว้ การแบ่งโครงการรัฐให้กับลูกน้อง เป็นต้น ต่อมาในช่วงปลายปี 2539 ได้เริ่มมีการดำเนินนโยบายกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่าง ๆ ถูกผนวกรวมเข้าไปอยู่ในเครือข่ายอุปถัมภ์ที่ไม่เป็นทางการของนายสม เกิดเป็นโครงสร้างเครือข่ายแบบใหม่ มีลักษณะการบริหาร 2 ชั้น คือ ชั้นแรก อำนาจที่เป็นทางการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และชั้นที่สอง คือ อำนาจที่ไม่เป็นทางการของเครือข่ายอุปถัมภ์เก่า นับจากนั้นเครือข่ายอำนาจของนายสมก็ผูกขาดอำนาจในการบริหารอบจ.ชลบุรี ทำให้นายสมสามารถรักษาเครือข่ายของตนไว้ได้อย่างมั่นคง ผ่านการสนับสนุนงบประมาณให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่น ๆ ทั้งนี้เขาสามารถวางเครือข่ายของตนได้ทุกระดับอบจ. อบต. เทศบาล และเมืองพัทยา จนเรียกได้ว่า “มีการรวมศูนย์อำนาจไว้ที่บุคคลเดียว” ต่อมาในการเลือกตั้งปี 2544 นายสมได้ให้การสนับสนุนพรรคชาติไทย และเมื่อพรรคชาติไทยได้เข้าร่วมเป็นพรรคร่วมรัฐบาลจึงมอบตำแหน่งทางการเมืองให้แก่ นายสม และ นาย ค. (ลูกชายคนโตของนายสม)⁵ ต่อมาในปี 2547 นาย ค. ย้ายไปทำงานร่วมกับพรรคไทยรักไทย แต่ในปี 2548 นาย ค. หลุดจากตำแหน่งรัฐมนตรีไปดำรงตำแหน่งที่ปรึกษา นายกรัฐมนตรี โดยเหตุของการถูกลดชั้นทางการเมืองคาดว่ามาจากคดีที่ติดตัวของนายสม (ธนัญญ์ ศรีโอษฐ์, 2556, น.54-63)

หลังจากนายสมโดนศาลพิพากษาคดีการทุจริตการจัดซื้อที่ดินเพื่อเป็นที่ตั้งขยะของเมืองพัทยา และคดีจ้างวานฆ่าอดีตกำนันในเมืองชลบุรี นายสมจึงหลบหนีคดีไปอยู่ต่างประเทศ ทำให้เครือข่ายอำนาจ

⁴ งานของธนัญญ์ ศรีโอษฐ์ (2556) ใช้นามสมมติเพื่อหลีกเลี่ยงการกล่าวถึงบุคคลในตระกูลคุณปลื้มโดยตรง

⁵ นาย ค. ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี สิ่งแวดล้อม ต่อมา มีการปฏิรูประบบราชการ จึงถูกปรับเป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬาในปี 2545 ส่วนนายสมได้ตำแหน่งส่วนนายสมถูกแต่งตั้งเป็นผู้อำนวยการสาขาภาคตะวันออกเฉียงเหนือของพรรคชาติไทย (ธนัญญ์ ศรีโอษฐ์, 2556, น.63)

บ้านใหญ่ไร้สถานะผู้นำ เริ่มสั่นคลอนและถูกท้าทายจากกลุ่มการเมืองต่าง ๆ ทั้งจากกลุ่มที่เคยอยู่ใต้ อำนาจและกลุ่มที่เป็นคู่แข่งทางการเมือง จนทำให้กลุ่มบ้านใหญ่พ่ายแพ้การเลือกตั้งทั้งในระดับท้องถิ่น และระดับชาติ (ธนัญญ์ ศรีโอษฐ์, 2556, น.64) นายสมจึงจำเป็นต้องปรับปรุงเครือข่ายทางการเมือง ของตน โดยให้นาย ค. เข้ามารับบทบาทผู้นำเครือข่ายต่อจากนายสม และให้ลูกคนที่เหลือทำงาน การเมืองท้องถิ่นในจังหวัดชลบุรี⁶ และให้นาย ช. (เพื่อนสนิทของนายสมและที่ปรึกษาครอบครัว) จัดตั้งพรรคการเมืองท้องถิ่นเพื่อเป็นการสร้างเครือข่ายทางการเมืองแก่บ้านใหญ่ โดยใช้ชื่อว่า พรรคพลังชล โดยให้นายช. ดำรงตำแหน่งหัวหน้าพรรค ทั้งนี้พรรคพลังชลได้สร้างภาพลักษณ์ความเป็นพรรคของท้องถิ่น และทำงานเพื่อท้องถิ่น จนกระทั่งการเลือกตั้งปี 2554 พรรคพลังชลได้รับเลือกตั้งเป็นส.ส. 6 ที่นั่ง และแบบบัญชีรายชื่ออีก 1 ที่นั่ง ส่งผลให้พรรคพลังชลถูกดึงเข้าร่วมเป็นพรรคร่วมรัฐบาล และได้รับ ตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงวัฒนธรรมตอบแทน ซึ่งถือเป็นความสำเร็จของการรักษาอำนาจของ กลุ่มเครือข่ายบ้านใหญ่ต่อไป แต่อย่างไรก็ตาม ธนัญญ์ ศรีโอษฐ์ (2556) ให้ความเห็นว่า การที่ชลบุรี มีโครงสร้างอำนาจชั่วคราวนั้นทำให้เกิดผลกระทบต่อการพัฒนาประชาธิปไตย ทำให้ไม่สามารถกระจาย อำนาจการปกครองตนเองของประชาชนในท้องถิ่น และส่งผลกระทบต่อ การสร้างความไม่เป็นธรรมใน การกระจายทรัพยากร เพราะการจัดสรรงบประมาณอยู่ในกำมือของบ้านใหญ่ ผลประโยชน์กระจาย อยู่ภายในกลุ่มเครือข่าย ส่วนคนนอกเครือข่ายจะไม่ได้รับผลประโยชน์จากทรัพยากรจังหวัด อาทิ การไม่สนับสนุนโครงการของ อบต.วังหิน เพราะเป็นนักรการเมืองในกลุ่มของพรรคประชาธิปัตย์ เกิดการผูกขาดในธุรกิจรับเหมาก่อสร้าง และธุรกิจโรงแรมที่ตั้งอยู่บนหาดบางแสน (ชัยยนต์ ประดิษฐ์ศิลป์ และโอฬาร ถิ่นบางเตียว, 2550 อ้างถึงใน ธนัญญ์ ศรีโอษฐ์, 2556, น.74) และระบบการขนส่งหาลาก การที่บ้านใหญ่สามารถผูกขาดธุรกิจได้เพราะการมีตำแหน่งรัฐมนตรีทำให้สามารถประสานงานกับ ส่วนกลางเพื่อรักษาอำนาจผูกขาดในการดำเนินธุรกิจได้ (ธนัญญ์ ศรีโอษฐ์, 2556, น.74)

การศึกษาของ ธนัญญ์ ศรีโอษฐ์ (2556) เป็นการศึกษาที่มีคุณภาพต่อการศึกษาตระกูลการเมือง ท้องถิ่นของชลบุรีเป็นอย่างมาก เพราะเป็นงานที่แสดงให้เห็นถึงความเปลี่ยนแปลงของรูปแบบเครือข่าย อำนาจจากแบบดั้งเดิมมาสู่เครือข่ายอำนาจแบบใหม่ของกลุ่มการเมืองบ้านใหญ่ จังหวัดชลบุรี รวมถึง ชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของบทบาทผู้นำกลุ่มบ้านใหญ่ซึ่งมีผลอย่างมากต่อการรักษาเครือข่ายอำนาจ ของตน ต่อมาวิเชียร ตันศิริคงคล (2557) ได้ทำการศึกษาความเคลื่อนไหวทางการเมืองและพฤติกรรม การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2554 จังหวัดชลบุรี โดยเขาย้อนความไปยังความพ่ายแพ้

⁶ แบ่งหน้าที่ดังนี้ 1) ให้นาย ค. เป็นผู้นำเครือข่ายทำหน้าที่เป็นผู้อุปถัมภ์สูงสุดสนับสนุนโครงการในเครือข่ายแทน การให้สินทรัพย์โดยตรง แก่ไขกรณีข้อพิพาทภายในเครือข่าย 2) นาย ง. (ลูกคนรอง) เข้าไปดำรงตำแหน่งนายก อบจ.ชลบุรี เพื่อบริหารเครือข่าย อบท. ในจังหวัด 3) นาย จ. (ลูกชายคนที่สาม) เข้าไปดำรงตำแหน่งนายกเมืองพัทยา 4) นาย ฉ. (ลูกชายคนเล็ก) ทำงานการเมืองในเทศบาลแสนสุข (ธนัญญ์ ศรีโอษฐ์, 2556, น.63)

ของตระกูลคุณปลื้มในการเลือกตั้งปี 2550 ว่า กลุ่มบ้านใหญ่ชลบุรีส่งผู้สมัครในนามพรรคชาติไทย เพื่อหลบกระแสทางการเมือง แต่กลับสูญเสียพื้นที่ทางการเมืองทั้งหมดให้กับพรรคประชาธิปัตย์ สามารถกวาดที่นั่งทั้งหมด 8 ที่นั่ง ถือเป็นครั้งแรกในรอบ 25 ปี นับตั้งแต่การเลือกตั้งปี 2526 ปัจจัยสำคัญที่ก่อให้เกิดความพ่ายแพ้คือ บทบาทที่หายไปของกำนันเป๊าะ ซึ่งช่วงเวลาปี 2550 สถานการณ์การเมืองระดับชาติมีความผันผวนอย่างมาก ตระกูลคุณปลื้มจึงหันมาสนใจการเมืองระดับท้องถิ่นแล้ว เมื่อสถานการณ์คลี่คลายจึงค่อยกลับไปเวทีระดับชาติ โดยผลการเลือกตั้งในระดับท้องถิ่น ปี 2551 นั้นสวนทางกับผลเลือกตั้งปี 2550 เพราะในการเลือกตั้งนาย กอบจ.ชลบุรี และนายกเมืองพัทยา ตระกูลคุณปลื้มที่ลงสมัครในชื่อกลุ่มเรารักชลบุรีและสามารถเอาชนะผู้สมัครจากพรรคประชาธิปัตย์ได้ และต่อมากลุ่มเรารักชลบุรีก็ได้เปลี่ยนชื่อเป็นพรรคพลังชล ซึ่งเหตุผลที่ก่อให้เกิดพรรคพลังชลเป็นผลมาจากบรรยากาศของความขัดแย้งทางการเมืองระดับประเทศระหว่างกลุ่มเสื้อเหลืองและเสื้อแดง สังคมไทยเกิดการแตกแยกทางการเมืองออกเป็นสองฝั่ง ตระกูลคุณปลื้มและกลุ่มบ้านใหญ่ชลบุรีวางตัวลำบาก เพราะเคยทำงานร่วมกับหลายพรรคการเมือง หากสังกัดพรรคใดพรรคหนึ่งระหว่างสองข้างอาจจะขัดใจกับอีกฝั่ง เพื่อแก้ปัญหาดังกล่าวจึงจัดตั้งพรรคพลังชลขึ้นมาเพื่อลงเลือกตั้งปี 2554 โดยการเลือกตั้งในจังหวัดชลบุรีเป็นการแข่งขันระหว่าง 3 พรรคการเมือง คือ พรรคประชาธิปัตย์ พรรคเพื่อไทย และพรรคพลังชล ผลการศึกษาพบว่า พฤติกรรมของผู้มีสิทธิเลือกตั้งในจังหวัดชลบุรีส่วนใหญ่ลงคะแนนให้กับพรรคการเมืองที่มีความสัมพันธ์เชิงอุปถัมภ์ทางการเมืองกับกลุ่มนักการเมืองท้องถิ่น การเลือกตั้งครั้งนี้หวั่นวิตกคะแนนมีบทบาทสำคัญในการชักจูงการตัดสินใจของผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ผลการเลือกตั้ง พรรคพลังชลได้ชนะการเลือกตั้ง 6 เขต ส่วนใหญ่พรรคประชาธิปัตย์ และพรรคเพื่อไทยได้ไปพรรคละ 1 เขต วิเชียร ตันศิริคงคล (2557) สรุปว่า ความสำเร็จของพรรคพลังชลเกิดจาก 1) ความเกรงใจที่มีสิทธิเลือกตั้งมีต่อพรรคพลังชล 2) ความสัมพันธ์เชิงอุปถัมภ์ภายใต้เครือข่ายการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดชลบุรี แม้ว่าผู้มีสิทธิเลือกตั้งขึ้นชอบนโยบายของพรรคประชาธิปัตย์และพรรคเพื่อไทย สังเกตจากคะแนนเสียงในระบบเขตเลือกตั้งที่มีความแตกต่างกับคะแนนเสียงแบบบัญชีรายชื่อ

งานของ วิเชียร ตันศิริคงคล (2557) สอดคล้องกับเดชนรงค์ ไพบูลย์นันทพงศ์ และคณะ (2562, น.155-168) ที่ได้ทำการศึกษาพัฒนาการจัดตั้ง การดำรงอยู่ และการปรับตัวของพรรคการเมืองที่ก่อตั้งโดยกลุ่มนักการเมืองท้องถิ่น โดยเขาได้ทำการศึกษาเปรียบเทียบพรรคการเมืองซึ่งเป็นพรรคที่ก่อตั้งโดยกลุ่มการเมืองท้องถิ่น 3 พรรค คือ พรรคพลังชล พรรคชาติไทยพัฒนา พรรคภูมิใจไทย เขาได้อธิบายว่าพรรคพลังชลเกิดจากความขัดแย้งทางการเมืองอย่างรุนแรงระหว่างกลุ่มเสื้อเหลืองและกลุ่มเสื้อแดง โดยพรรคพลังชลมีพื้นที่ฐานเสียงสำคัญคือจังหวัดชลบุรี รักษาฐานเสียงของพรรคโดยอาศัยการใช้ท้องถิ่นนิยมและระบบอุปถัมภ์ทางการเมืองในพื้นที่ของตนเป็นสำคัญ และพรรคต้องปรับตัวตามกติกาทางการเมือง โดยเฉพาะพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง ทั้งนี้ เดชนรงค์ ไพบูลย์นันทพงศ์ และคณะ (2562) ได้สรุปยุทธวิธีในการส่งเสริมและรักษาฐานเสียงของพรรค 4 ข้อ

คือ 1) การพัฒนาพื้นฐานเสียงของตนให้มีความเจริญก้าวหน้า 2) มีการจัดระบบเครือข่ายอำนาจทางการเมือง
 อย่างเป็นระบบในพื้นที่ 3) มีการจัดการระบบหัวคะแนนเป็นลำดับขั้น 4) การสร้างวัฒนธรรมท้องถิ่น
 นิยมผ่านการจัดตั้งสโมสรฟุตบอล

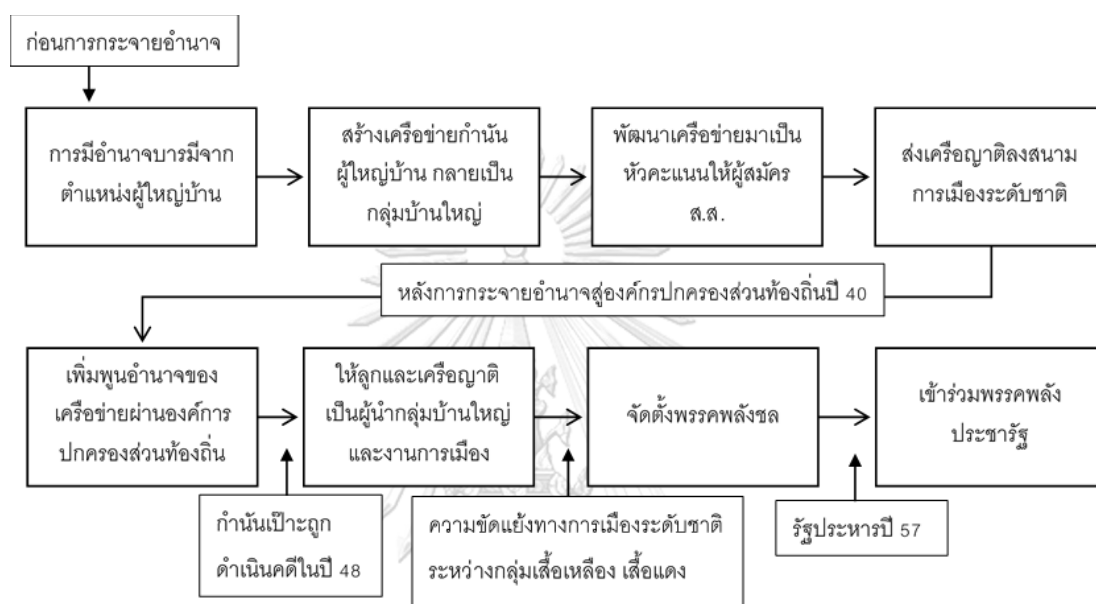
ต่อมา วิเชียร ตันศิริคงคล (2563) ได้ทำการศึกษาความเคลื่อนไหวทางการเมืองและพฤติกรรม
 การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2562 จังหวัดชลบุรี พบว่า ระบบการเลือกตั้งจัดสรร
 ปันส่วนผสม พรรคพลังประชารัฐดึงผู้สมัครจากพรรคการเมืองเก่า และการยุบพรรคไทยรักษาชาติ
 ทำให้เกิดการถ่ายเทคะแนนไปสู่พรรคอนาคตใหม่ ในภาพรวมจังหวัดชลบุรี พรรคพลังประชารัฐได้รับ
 เลือกมากที่สุด ทั้งหมด 5 เขตเลือกตั้ง และรองลงมาคือ พรรคอนาคตใหม่ 3 เขตเลือกตั้ง จากทั้งหมด
 8 เขตเลือกตั้ง โดยพรรคขนาดใหญ่อย่างพรรคพลังประชารัฐ พรรคเพื่อไทย พรรคประชาธิปัตย์ และ
 พรรคภูมิใจไทยเน้นการใช้รูปแบบการหาเสียงที่เน้นผู้สมัคร และใช้ระบบหัวคะแนน ในขณะที่พรรค
 อนาคตใหม่เน้นหาเสียงจากนโยบายพรรคการเมืองอย่างเข้มข้น และพฤติกรรมของผู้ใช้สิทธิเลือกตั้งมี
 ลักษณะผสมผสาน กล่าวคือ ในเขต 1 เขต 2 เขต 3 เขต 4 และเขต 8 มีรูปแบบการลงคะแนนตาม
 เครือข่ายทางการเมืองหรือจงรักภักดีกับระบบอุปถัมภ์ทางการเมืองมากที่สุด ส่วนเขต 5 เขต 6 เขต 7
 มีรูปแบบการลงคะแนน 2 แบบที่ใกล้เคียงกัน คือ รูปแบบการลงคะแนนที่ตัดสินใจเลือกตามแนวนโยบาย
 หรือกระแสการเมืองระดับประเทศโดยมีหัวหน้าพรรคการเมืองเป็นหลัก และรูปแบบการลงคะแนน
 ตามเครือข่ายทางการเมืองหรือจงรักภักดีกับระบบอุปถัมภ์ทางการเมือง และเขาได้สรุปว่า พรรคการเมือง
 ที่ประสบความสำเร็จ คือ พรรคพลังประชารัฐ พรรคพลังชล และพรรคอนาคตใหม่ ส่วนพรรคที่ประสบ
 ความล้มเหลว คือ พรรคเพื่อไทย พรรคประชาธิปัตย์ และพรรคภูมิใจไทย (วิเชียร ตันศิริคงคล, 2563,
 น.180-183)

แต่กระนั้น การผูกขาดอำนาจของกลุ่มบ้านใหญ่ชลบุรีก็มีสัญญาณเตือนบางอย่างเข้ามา ดังที่
 โอฬาร ถิ่นบางเตียว (2563) ได้อธิบายในงานของเขา ซึ่งกล่าวถึงความพ่ายแพ้การเลือกตั้งของกลุ่ม
 บ้านใหญ่ บางแสน ในการเลือกตั้งปี 2562 ใน 3 เขตเลือกตั้งที่กลุ่มบ้านใหญ่ให้การสนับสนุนในนาม
 พรรคพลังประชารัฐ ได้แก่ เขต 5 เขต 6 และเขต 7 โดยเขาสรุปว่า สาเหตุของความพ่ายแพ้ในการเลือกตั้ง
 ครั้งนี้ เกิดจาก 1) ข้อจำกัดการผลิตซ้ำโครงสร้างอำนาจของกลุ่มบ้านใหญ่ 2) การขยายตัวของชนชั้น
 กลางในจังหวัดชลบุรี 3) กลุ่มคนรุ่นใหม่ เทคโนโลยี กับการเมืองในจังหวัดชลบุรี 4) การย้ายพรรคจาก
 พรรคพลังชลมาสังกัดพรรคพลังประชารัฐ 5) การผลักดันโครงการพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจของพรรค
 พลังประชารัฐ และ 6) การเมืองและโครงสร้างอำนาจภายหลังกำนันเป๊าะหนีคดี-ล้มป่วย โดยกลุ่ม
 บ้านใหญ่จำเป็นต้องปรับยุทธศาสตร์การเมืองเพื่อรักษาโครงสร้างอำนาจของตนให้สอดคล้องกับ
 การเปลี่ยนแปลงของเศรษฐกิจการเมืองของชลบุรี (โอฬาร ถิ่นบางเตียว, 2563, น.49) และการถูกท้าทาย
 อำนาจจากกลุ่มการเมืองอื่น ๆ ทั้งกลุ่มการเมืองเก่า (สิงโตทอง, เนืองจำนงค์, เอ็มเปี้ย ฯลฯ)
 กลุ่มการเมืองใหม่ (อนาคตใหม่) รวมถึงกลุ่มการเมืองที่แตกออกจากกลุ่มบ้านใหญ่ (กลุ่มของสุชาติ ชมกลิ่น)

แต่อย่างไรก็ตามโอฟารก็ให้ข้อสังเกตว่า จุดแข็งของกลุ่มบ้านใหญ่ คือ การมีทุนทางสังคมที่สะสมมากกว่า 4 ทศวรรษ (โอฟาร ถิ่นบางเตียว, 2563, น.76-77)

จากการศึกษาทบทวนพลวัตของเครือข่ายอำนาจทางการเมืองของตระกูลคุณปลื้ม กลุ่มบ้านใหญ่ บางแสน จังหวัดชลบุรี ตั้งแต่ช่วงก่อนกระจายอำนาจจนถึงการเลือกตั้งปี 2562 สามารถสรุปได้เป็น แผนภาพได้ดังนี้

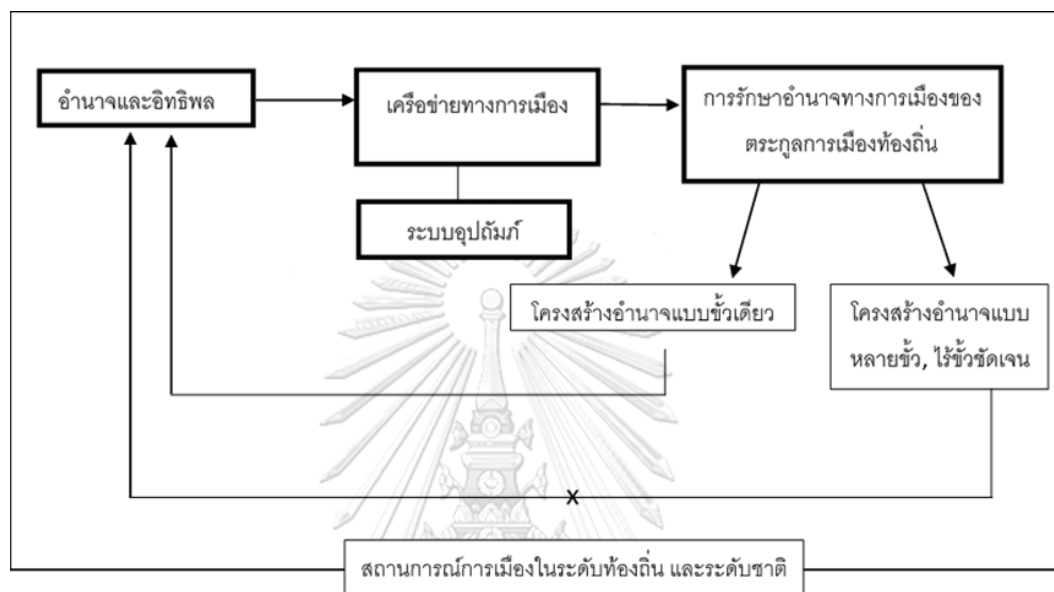
ภาพที่ 3 พลวัตของอำนาจทางการเมืองของตระกูลคุณปลื้มในช่วงก่อนกระจายอำนาจจนถึง ปี 2562

ที่มา: สรุปและเรียบเรียงจากงานของ เดชณรงค์ ไพบุลย์นันท์พงศ์ และคณะ (2562); โอฟาร ถิ่นบางเตียว (2563); ธนฉัตร ศรีโอษฐ์ (2556)

อย่างไรก็ตาม ในช่วงเวลาหลังเหตุการณ์รัฐประหาร 2557 จนถึงก่อนการเลือกตั้งปี 2562 และช่วงเวลาหลังการเลือกตั้งปี 2562 ถึงการเลือกตั้งท้องถิ่นปี 2563-2564 ยังไม่ปรากฏงานศึกษา พลวัตของอำนาจทางการเมืองของตระกูลคุณปลื้มแต่อย่างใด อันเป็นรอยต่อที่งานวิจัยเรื่อง พลวัตทางการเมืองของตระกูลการเมืองท้องถิ่นภายใต้ระบอบอำนาจนิยม ศึกษากรณีจังหวัดชลบุรี ต้องการ หาคำตอบเพื่ออธิบายพลวัตทางการเมืองของตระกูลคุณปลื้มในช่วงรัฐประหารปี 2557 จนถึงการเลือกตั้ง ท้องถิ่นปี 2564 ว่ามีความเปลี่ยนแปลงอย่างไร และมีรูปแบบวิธีการรักษาอำนาจในช่วงเวลาดังกล่าว อย่างไร

2.5 กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากการทบทวนวรรณกรรมข้างต้น ผู้วิจัยได้นำแนวคิดต่าง ๆ มาใช้ในการพัฒนากรอบแนวคิดในการทำวิจัยเรื่อง พลวัตทางการเมืองของตระกูลการเมืองท้องถิ่นภายใต้ระบอบอำนาจนิยม: ศึกษากรณีจังหวัดชลบุรี ดังนี้

ภาพที่ 4 กรอบแนวคิดการวิจัย

แนวคิดทั้งสามแนวคิดที่ผู้วิจัยนำมาใช้สร้างกรอบแนวคิด ต่างมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน กล่าวคือ “อำนาจและอิทธิพล” ที่เกิดจากการสะสมทุนทางเศรษฐกิจและทุนทางสังคมมาอย่างยาวนาน ทำให้ชนชั้นนำท้องถิ่นหรือตระกูลการเมืองท้องถิ่นสามารถสร้าง “เครือข่ายทางการเมือง” ซึ่งเป็นเครือข่ายที่ยั่งยืนในทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับชาติ โดยกลไกที่ขับเคลื่อนเครือข่ายทางการเมือง คือ ความสัมพันธ์ในลักษณะที่เป็น “ระบบอุปถัมภ์” แลกเปลี่ยนผลประโยชน์ซึ่งกันและกันภายในเครือข่าย ผ่านการเจรจาต่อรองผลประโยชน์ ความสัมพันธ์ภายในเครือข่ายอาจเป็นได้ทั้งความสัมพันธ์ระหว่าง 1) นักการเมืองท้องถิ่นกับนักการเมืองท้องถิ่นด้วยกัน 2) ความสัมพันธ์ของนักการเมืองท้องถิ่นกับนักการเมืองระดับชาติ และ 3) นักการเมืองท้องถิ่นกับประชาชนที่ได้รับการสนับสนุน โดยผู้วิจัยคาดว่าเครือข่ายทางการเมืองและระบบอุปถัมภ์ คือ รูปแบบวิธีการที่เป็นปัจจัยสำคัญในการรักษาอำนาจทางการเมืองของตระกูลการเมืองท้องถิ่นจังหวัดชลบุรี ทั้งนี้ พลวัตทางการเมืองของตระกูลการเมืองท้องถิ่นจังหวัดชลบุรีจะมีความเปลี่ยนแปลงไปตามสถานการณ์ทางการเมืองในระดับท้องถิ่นและสถานการณ์ทางการเมืองระดับชาติ ซึ่งสถานการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจะเป็นสิ่งที่กำหนดว่าตระกูลการเมืองจะเดินเกมการเมืองอย่างไรเพื่อรักษาอำนาจของตนในบริบทและกาลเวลาที่แตกต่าง โดยการศึกษานี้

ครั้งนี้จะแสดงให้เห็นถึงพลวัตทางการเมืองของตระกูลคุณปลื้มหลังการเข้ามาแทรกแซงอำนาจของคณะทหารผ่านการรัฐประหารในปี 2557 ไปจนถึงการถูกท้าทายอำนาจจากกลุ่มการเมืองอื่น ๆ ในการเมืองท้องถิ่นปี 2563-2564

หลักเกณฑ์ของความสำเร็จในการรักษาอำนาจทางการเมืองของตระกูลการเมืองท้องถิ่นอาจสังเกตได้จาก 1) บุคคลภายในตระกูลการเมืองท้องถิ่นดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีหรือตำแหน่งทางการเมืองระดับสูงในการเมืองระดับชาติ 2) บุคคลภายในตระกูลการเมืองท้องถิ่นดำรงตำแหน่งสำคัญในการเมืองระดับท้องถิ่น 3) คนในเครือข่ายการเมืองของตนได้รับชัยชนะในการเลือกตั้งท้องถิ่นเหนือกลุ่มการเมืองอื่นภายในจังหวัด หากเป็นไปตามหลักเกณฑ์ แสดงว่า ตระกูลการเมืองท้องถิ่นสามารถรักษาอำนาจทางการเมืองสำเร็จ และโครงสร้างอำนาจภายในจังหวัดมีแนวโน้มเป็นแบบ “โครงสร้างอำนาจชั่วคราว” แต่ในทางกลับกันหากไม่เป็นไปตามหลักเกณฑ์ แสดงว่า “โครงสร้างอำนาจมีแนวโน้มเป็นแบบหลายชั่วหรือแบบไร้ชั่วคราวชัดเจน”

กรณีที่โครงสร้างอำนาจจังหวัดชลบุรีเป็นโครงสร้างอำนาจแบบชั่วคราว แสดงว่า ตระกูลคุณปลื้มสามารถรักษาสถานะอำนาจและอิทธิพลของตนให้คงเดิมหรือเพิ่มพูนมากขึ้น โดยมีอำนาจและอิทธิพลเหนือกว่ากลุ่มการเมืองอื่น สามารถกุมอำนาจเบ็ดเสร็จเด็ดขาดในจังหวัดได้ โดยที่กลุ่มการเมืองอื่น ๆ ไม่มีความสามารถพอที่จะท้าทายอำนาจของกลุ่มตน ในอีกทางหนึ่ง หากเป็นโครงสร้างอำนาจแบบหลายชั่วหรือไร้ชั่วคราวชัดเจน กรณีโครงสร้างอำนาจแบบหลายชั่ว อาจจะเป็นได้ทั้งโครงสร้างอำนาจแบบสองชั่วหรือโครงสร้างอำนาจแบบสามชั่ว คือ มีกลุ่มอำนาจทางการเมืองกลุ่มอื่น ๆ สองกลุ่มหรือสามกลุ่มที่มีอำนาจและอิทธิพลที่ขัดแย้งกัน มีความสามารถแข่งขันกัน และขึ้นมาคานอำนาจจนไม่มีกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งสามารถกุมอำนาจเบ็ดเสร็จเด็ดขาดได้ ส่วนกรณีของโครงสร้างอำนาจแบบไร้ชั่วคราวชัดเจน คือ ไม่มีกลุ่มใดมีอำนาจและอิทธิพลเพียงพอที่จะแข่งขันกัน แต่ละกลุ่มจึงมีการร่วมมือกันเป็นพันธมิตรชั่วคราวเพื่อหาทางเข้าสู่อำนาจต่อไป กล่าวคือ ตระกูลคุณปลื้มไม่สามารถรักษาอำนาจและอิทธิพลของตนได้ หรืออาจรักษาได้แต่ไม่สามารถกุมอำนาจเบ็ดเสร็จเด็ดขาดได้เช่นเดิม เพราะสถานะอำนาจของตนสั่นคลอนจากการถูกกลุ่มอื่นเข้ามาท้าทายอำนาจ ในกรณีร้ายแรงสุด คือ กลุ่มอื่นขึ้นมาอำนาจและอิทธิพลเหนือกลุ่มของตนจนสามารถกุมอำนาจเบ็ดเสร็จเด็ดขาดได้

ผลลัพธ์จากการรักษาอำนาจได้หรือไม่จะส่งผลต่ออำนาจและอิทธิพลของตระกูลคุณปลื้มโดยตรงและส่งผลกระทบต่อไปยังเครือข่ายทางการเมืองและระบบอุปถัมภ์ของตน หากอำนาจและอิทธิพลคงเดิมหรือเพิ่มขึ้น เครือข่ายทางการเมืองจะมั่นคงเข้มแข็งและสามารถใช้ระบบอุปถัมภ์หล่อเลี้ยงความสัมพันธ์ในเครือข่ายต่อไป หากอำนาจและอิทธิพลลดลงหรือสูญสลายไป เครือข่ายทางการเมืองจะอ่อนแอและระบบอุปถัมภ์ไม่ดำเนินต่อไป ซึ่งความเข้มแข็งหรือความอ่อนแอของเครือข่ายทางการเมืองและระบบอุปถัมภ์จะส่งผลกระทบต่อไปยังความสามารถในการรักษาอำนาจของตระกูลการเมืองท้องถิ่น วนเวียนเป็นวงจรเช่นนี้เรื่อยไป

การศึกษาวิจัยครั้งนี้จะนำกรอบการวิจัยข้างต้นมาใช้เป็นกรอบการศึกษาตระกูลคุณป्ली้มและกลุ่มบ้านใหญ่ชลบุรีเป็นหลัก โดยเริ่มศึกษาพลวัตทางการเมืองของตระกูลคุณป्ली้มภายใต้ระบอบอำนาจนิยม ตั้งแต่หลังเหตุการณ์รัฐประหาร ปี 2557 จนถึงช่วงการเลือกตั้งท้องถิ่นปี 2563-2564 เพื่อวิเคราะห์ให้เห็นถึงพลวัตทางการเมืองของตระกูลการเมืองท้องถิ่นในช่วงเวลาดังกล่าวว่ามี การเปลี่ยนแปลงอย่างไร และเพื่อวิเคราะห์ให้เห็นถึงรูปแบบวิธีการรักษาอำนาจของตระกูลคุณป्ली้ม ในช่วงเวลาดังกล่าวที่ใช้รูปแบบวิธีการรักษาอำนาจของตนอย่างไร เครือข่ายทางการเมืองและระบบอุปถัมภ์ยังคงมีความสำคัญในการรักษาอำนาจของกลุ่มตนหรือไม่ มีการเจรจาต่อรองผลประโยชน์กับ กลุ่มคณะรัฐบาลทหารอย่างไร รวมถึงรับมือกับการถูกท้าทายอำนาจจากกลุ่มการเมืองอื่น ๆ ในจังหวัด ชลบุรีอย่างไร

บทที่ 3

ระเบียบวิธีวิจัย

3.1 ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยเรื่อง พลวัตทางการเมืองของตระกูลการเมืองท้องถิ่นภายใต้ระบอบอำนาจนิยมศึกษากรณี จังหวัดชลบุรี เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้แนวคิดเกี่ยวกับอำนาจและอิทธิพล แนวคิดเกี่ยวกับระบบอุปถัมภ์ และแนวคิดเกี่ยวกับเครือข่ายทางการเมือง มาเป็นฐานคิดในการทำกรอบการวิจัย เก็บข้อมูลด้วยวิธีการเก็บข้อมูลทั้งจากแหล่งข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Resources) และแหล่งข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary sources) โดยมีเครื่องมือวิจัย 2 ประเภท ได้แก่ การศึกษาเอกสาร (Documentary research) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) โดยมีรายละเอียด ดังนี้

3.2 ประชากรในการวิจัย

ผู้วิจัยเลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) อย่างเฉพาะเจาะจง ซึ่งมีความรู้ความเข้าใจและติดตามการเมืองภายในจังหวัดชลบุรีมาอย่างยาวนาน และมีความสามารถในการให้ข้อมูลที่เป็นคุณประโยชน์ต่อการตอบคำถามวิจัย จำนวน 15 คน ประกอบไปด้วย

- 1) นักการเมืองท้องถิ่นจังหวัดชลบุรีที่มีความเกี่ยวข้องกับตระกูลการเมืองท้องถิ่น จังหวัดชลบุรี จำนวน 4 คน
- 2) กลุ่มหัวหน้าคณะ และผู้นำชุมชนที่อยู่ในเครือข่ายตระกูลการเมืองท้องถิ่นจังหวัดชลบุรี จำนวน 2 คน
- 3) นักการเมืองท้องถิ่นจังหวัดชลบุรีที่ไม่ได้อยู่ในเครือข่ายของตระกูลการเมืองท้องถิ่นจังหวัดชลบุรี จำนวน 4 คน
- 4) นักวิชาการที่สนใจการเมืองและติดตามการเมืองในจังหวัดชลบุรีมายาวนาน จำนวน 3 คน
- 5) นักสื่อสารมวลชนที่เกาะติดสถานการณ์การเมืองจังหวัดชลบุรี จำนวน 2 คน

3.3 เกณฑ์การคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลและถอนผู้ให้ข้อมูลออกจากการวิจัย

เกณฑ์การคัดเลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูล

ผู้วิจัยได้เลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) อย่างเฉพาะเจาะจง ตามหลักเกณฑ์ ดังนี้

- 1) เป็นผู้ที่บรรลุนิติภาวะ และมีใช้บุคคลในกลุ่มเปราะบาง

- 2) เป็นผู้มีความรู้ความเข้าใจและติดตามสถานการณ์การเมืองภายในจังหวัดชลบุรีมาอย่างยาวนาน
  - 3) เป็นผู้มีความรู้ความเข้าใจและติดตามสถานการณ์ของตระกูลการเมืองท้องถิ่นจังหวัดชลบุรี ในช่วงรัฐประหารปี 2557 จนถึงการเลือกตั้งท้องถิ่น ในปี 2564
  - 4) เป็นผู้สมัครใจยินยอมเข้าร่วมการวิจัย และสามารถตอบประเด็นคำถามในการสัมภาษณ์ได้
- เกณฑ์การถอนผู้ให้ข้อมูลออกจากการวิจัย**
- 1) ผู้ให้ข้อมูลขาดคุณสมบัติตามเกณฑ์การคัดเลือกที่กำหนดไว้
  - 2) ผู้ให้ข้อมูลต้องการถอนตัวออกจากการวิจัยด้วยความสมัครใจของตนเอง
  - 3) เกิดเหตุสุดวิสัยทำให้ผู้ให้ข้อมูลไม่สามารถเข้าร่วมการวิจัยได้ เช่น การบาดเจ็บจากอุบัติเหตุ หรือโรคร้ายแรง
  - 4) การตอบคำถามสัมภาษณ์ก่อให้เกิดความอันตรายต่อชีวิตและทรัพย์สินของผู้ให้ข้อมูล

3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล จากทั้งแหล่งข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Resources) และแหล่งข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary sources) โดยแหล่งข้อมูลปฐมภูมิเป็นข้อมูลใหม่ที่ไม่ได้มีการเก็บรวบรวมข้อมูลมาก่อน ผู้วิจัยจะทำการเก็บข้อมูลโดยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ทั้งนี้ เนื่องด้วยสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ทำให้ไม่สามารถทำการสัมภาษณ์แบบหน้าต่อหน้าผู้วิจัยจึงใช้วิธีการสัมภาษณ์ผ่านโทรศัพท์ทดแทนโดยผู้วิจัยกับผู้ให้ข้อมูลจะทำการนัดแนะวัน เวลาในการสัมภาษณ์ล่วงหน้า

ส่วนแหล่งข้อมูลทุติยภูมิ เป็นข้อมูลที่ได้มีการจัดบันทึก จัดเก็บหรือรวบรวมไว้แล้วก่อนการวิจัย ผู้วิจัยใช้วิธีเก็บข้อมูลโดยการศึกษาเอกสาร (Documentary Research) ทำการศึกษารวบรวมเอกสารที่เป็นประโยชน์ต่อการตอบคำถามวิจัย นำมาจัดระบบ วิเคราะห์และสังเคราะห์เพื่อเป็นการตรวจสอบข้อมูลและสนับสนุนข้อมูลจากแหล่งข้อมูลปฐมภูมิ

3.5 เครื่องมือวิจัย

แบ่งเป็น 2 ประเภท ได้แก่ การศึกษาเอกสาร (Documentary research) และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) มีรายละเอียด ดังนี้

- 1) การศึกษาเอกสาร (Documentary research) เป็นการศึกษาเอกสารที่ใช้ในการศึกษาพลวัตทางการเมืองและวิธีการรักษาอำนาจของตระกูลการเมืองท้องถิ่น จังหวัดชลบุรี ในช่วงระยะเวลาตั้งแต่ช่วงก่อนเกิดรัฐประหารปี 2557 ถึงการเลือกตั้งท้องถิ่นในปี 2564 จากแหล่งข้อมูลที่น่าเชื่อถือ ได้แก่ เอกสารทางราชการ ข้อมูลจากหน่วยงานรัฐ บทความวิจัย งานวิจัย รวมถึงข่าวสารเกี่ยวกับ

การเมืองทั่วไปและการเมืองท้องถิ่นจังหวัดชลบุรี อาทิ สถิติผลการเลือกตั้งสภาผู้แทนราษฎร สถิติผลการเลือกตั้งท้องถิ่นในจังหวัดชลบุรี ประกาศและคำสั่งหัวหน้ารักษาความสงบแห่งชาติ ในราชกิจจานุเบกษา ประกาศแต่งตั้งคณะรัฐมนตรี ข้อมูลจากองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดชลบุรี งานวิจัยเกี่ยวกับการเลือกตั้งในจังหวัดชลบุรีในปี 2554-2562 งานวิจัยเกี่ยวกับตระกูลการเมืองท้องถิ่น และข่าวสารออนไลน์เกี่ยวกับตระกูลการเมืองท้องถิ่นจังหวัดชลบุรีทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่น

2) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) เป็นอีกหนึ่งเครื่องมือในการหาคำตอบวิจัย ครั้งนี้ ผู้วิจัยสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่มีความรู้ความเข้าใจและติดตามการเมืองภายในจังหวัดชลบุรี มาอย่างยาวนาน เป็นผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับการเมืองท้องถิ่นชลบุรีและมีความสามารถในการให้ข้อมูลที่ เป็นประโยชน์ต่อการตอบคำถามวิจัย จำนวน 15 คน โดยใช้แนวสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview) กล่าวคือ กำหนดประเด็นแนวคำถามหลักล่วงหน้า และอาจมีคำถามเพิ่มเติม ยืดหยุ่นตามบริบทของกลุ่มผู้ให้ข้อมูล เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกและเกิดประเด็นที่หลากหลายมากขึ้น ผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล จำนวน 1 ครั้ง ใช้ระยะเวลา 90 นาที การสัมภาษณ์มีแนวคำถาม ทั้งหมด 31 ข้อ โดยการสัมภาษณ์ผ่านทางโทรศัพท์ หรือสัมภาษณ์ออนไลน์ในช่องทางอื่น ๆ ที่ผู้ให้ข้อมูล สะดวก ซึ่งสถานที่ที่ใช้สัมภาษณ์เป็นสถานที่ส่วนตัวทั้งของผู้วิจัยและผู้ให้ข้อมูล ทั้งนี้ข้อมูลที่ได้จาก การสัมภาษณ์ ผู้วิจัยจะทำการบันทึกเสียงและถอดเทปบันทึกเสียง โดยผู้วิจัยจะไม่บันทึกชื่อผู้ให้ข้อมูล แต่จะใช้นามสมมติแทนการระบุชื่อผู้ให้ข้อมูลในเอกสารบันทึกการสัมภาษณ์และผลการศึกษาเพื่อเป็น การรักษาความลับและความเป็นส่วนตัวของผู้ให้ข้อมูล และจะดำเนินการทำลายข้อมูลตลอดจนข้อมูล อื่น ๆ ทั้งหมดที่เกี่ยวข้องกับผู้ให้ข้อมูล หลังจากเสร็จสิ้นการวิจัย ภายในระยะเวลา 1 ปี โดยวิธีการ ลบไฟล์ข้อมูลเสียงและไฟล์ข้อมูลการถอดเทปบันทึกเสียงออกจากฐานข้อมูลในคอมพิวเตอร์ทั้งหมด และทำลายเอกสารในการสัมภาษณ์ด้วยเครื่องทำลายเอกสาร

3.6 การวิเคราะห์ข้อมูล

หลังจากการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการต่าง ๆ ดังกล่าวแล้ว ผู้วิจัยจะทำการหาความสัมพันธ์ ระหว่างข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสาร และการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยผู้วิจัยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) ผ่านกรอบแนวคิดกำหนดไว้ หลังจากนั้นจึงจัดหมวดหมู่ของข้อมูล เรียบเรียงข้อมูล แยกออกเป็นประเด็นย่อย และอธิบายปรากฏการณ์เชิงพรรณนา

3.7 การนำเสนอข้อมูล

บทที่ 1 บทนำ ผู้วิจัยกล่าวถึงที่มาและความสำคัญที่นำมาสู่การศึกษาวิจัยเรื่องพลวัตทาง การเมืองของตระกูลการเมืองท้องถิ่นภายใต้ระบอบอำนาจอธิปไตย ศึกษากรณี จังหวัดชลบุรี โดยชี้ให้เห็น ถึงความโดดเด่นของตระกูลการเมืองท้องถิ่นชลบุรีที่ได้ถูกศึกษาพลวัตทางการเมืองมาอย่างต่อเนื่อง

แต่รอยต่อของการศึกษาได้ขาดหายไปตั้งแต่เหตุการณ์รัฐประหารปี 2557 จนถึงก่อนการเลือกตั้งปี 2562 รวมถึงปี 2563-2564 ได้มีการเลือกตั้งท้องถิ่นเกิดขึ้นหลังจากเว้นวรรคไปหลายปี จึงเป็นที่เหตุที่น่าสนใจว่าในช่วงรอยต่อทางการเมืองที่ขาดหายไป พลวัตทางการเมืองของตระกูลการเมืองท้องถิ่นจังหวัดชลบุรีเป็นอย่างไร และตระกูลการเมืองท้องถิ่นมีวิธีการรักษาอำนาจอย่างไร โดยภายในบทที่ 1 ได้นำเสนอ ที่มาและความสำคัญของปัญหา คำถามวิจัย วัตถุประสงค์วิจัย ขอบเขตการวิจัย ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ และนิยามศัพท์เชิงปฏิบัติการ

บทที่ 2 ทบทวนวรรณกรรม เป็นการสำรวจองค์ความรู้เกี่ยวกับแนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อมาใช้สร้างกรอบแนวคิดการวิจัยที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลผลการศึกษา ภายในบทที่ 2 กล่าวถึงการสำรวจแนวคิดเกี่ยวกับอำนาจและอิทธิพล แนวคิดเกี่ยวกับระบบอุปถัมภ์ แนวคิดเกี่ยวกับเครือข่ายทางการเมือง งานวิจัยเกี่ยวกับตระกูลการเมืองท้องถิ่นจังหวัดชลบุรีในอดีต และกรอบแนวคิดการวิจัย

บทที่ 3 ระเบียบวิธีวิจัย ผู้วิจัยได้นำเสนอวิธีในการศึกษาเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่สามารถตอบคำถามวิจัย และวัตถุประสงค์การวิจัย โดยภายในบทที่ 3 ประกอบไปด้วย ระเบียบวิธีวิจัย ประชากรในการวิจัย เกณฑ์การคัดเลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลและการถอนผู้ให้ข้อมูลออกจากการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล การนำเสนอข้อมูล การตรวจสอบข้อมูล

บทที่ 4 พลวัตของอำนาจทางการเมืองของตระกูลการเมืองท้องถิ่นจังหวัดชลบุรีในช่วงเหตุการณ์รัฐประหารปี 2557 จนถึง การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ปี 2562 ผู้วิจัยพรรณนาข้อมูลให้เห็นถึงลำดับเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ โดยผู้วิจัยแบ่งเป็น 2 หัวข้อหลัก คือ 1) เหตุการณ์รัฐประหารปี 2557: ตระกูลคุณปลื้มภายใต้การปกครองโดยคณะรัฐบาล คสช. และ 2) หวนคืนสู่ระบอบประชาธิปไตย: ตระกูลคุณปลื้มกับการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ปี 2562 โดยทั้งสองหัวข้อจะมีการแตกออกเป็นหัวข้อย่อยเพื่อให้ง่ายต่อการเข้าใจปรากฏการณ์

บทที่ 5 พลวัตของอำนาจทางการเมืองของตระกูลการเมืองท้องถิ่นจังหวัดชลบุรีในช่วงการเลือกตั้งท้องถิ่นปี 2563-2564 และ วิธีการรักษาอำนาจทางการเมืองของตระกูลการเมืองท้องถิ่นจังหวัดชลบุรี ภายในบทนี้ ผู้วิจัยแบ่งข้อมูลเป็นสองส่วน คือ 1) ยกเลิกการแข่งชิงการเมืองท้องถิ่น: การหวนคืนสู่สนามเลือกตั้งท้องถิ่นของตระกูลคุณปลื้มในปี 2563-2564 ผู้วิจัยจะพรรณนาให้เห็นถึงการแข่งขันในการเลือกตั้งท้องถิ่นในจังหวัดชลบุรีตั้งแต่ระดับองค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาล และองค์การบริหารส่วนตำบล 2) รูปแบบและวิธีการรักษาอำนาจของตระกูลการเมืองท้องถิ่นจังหวัดชลบุรี ในช่วงรัฐประหารปี 2557 จนถึง การเลือกตั้งท้องถิ่นปี 2564 ผู้วิจัยจะอธิบายถึงวิธีการรักษาอำนาจในระดับชาติและระดับท้องถิ่นของตระกูลคุณปลื้มในช่วงเหตุการณ์รัฐประหาร 2557 จนถึง การเลือกตั้งท้องถิ่นปี 2564

บทที่ 6 บทสรุป ผู้วิจัยได้นำผลการศึกษามาวิเคราะห์เพื่อตอบคำถามวิจัยและวัตถุประสงค์การวิจัย ภายในบทที่ 6 ประกอบไปด้วย สรุปผลการศึกษา อภิปรายผลการศึกษา และข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

3.8 การตรวจสอบข้อมูล

เพื่อให้ข้อมูลมีความเที่ยงตรงและน่าเชื่อถือ ผู้วิจัยใช้การตรวจสอบข้อมูลด้วยการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสารและการสัมภาษณ์เชิงลึกควบคู่กัน และวิเคราะห์ข้อมูลจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลต่างกลุ่มเพื่อนำมาเปรียบเทียบเพื่อตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล

บทที่ 4

พลวัตของอำนาจทางการเมืองของตระกูลการเมืองท้องถิ่นจังหวัดชลบุรี ในช่วงเหตุการณ์รัฐประหารปี 2557 จนถึง การเลือกตั้ง สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ปี 2562

ภายในบทที่ 4 ผู้วิจัยอธิบายถึง พลวัตของอำนาจทางการเมืองของตระกูลการเมืองท้องถิ่นจังหวัดชลบุรี ภายหลังจากเหตุการณ์รัฐประหารปี 2557 จนถึงการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ปี 2562 ก่อนเหตุการณ์รัฐประหารปี 2557 โครงสร้างอำนาจเดิมของเครือข่ายบ้านใหญ่ชลบุรี ศูนย์กลางอำนาจอยู่ที่ตระกูลคุณปลื้มโดยมีกำนันเป๊าะอยู่ลำดับสูงสุดของเครือข่าย และทำหน้าที่เป็นหัวคะแนนสนับสนุนนักรการเมืองโดยใช้เครือข่ายกำนันผู้ใหญ่บ้าน ต่อมาได้ผลักดันลูกของตนและคนในเครือข่ายเข้าเล่นการเมืองทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่นจนสามารถผูกขาดอำนาจในจังหวัดชลบุรี (ธนัญญ์ ศรีโอษฐ์, 2556) แต่กระนั้น ได้มีเหตุการณ์ที่ทำให้อำนาจของตระกูลคุณปลื้มสั่นคลอน คือกำนันเป๊าะต้องโทษจากคดีทุจริตการซื้อขายที่ดินทิ้งขยะเขาไม้แก้วและคดีจ้างวานฆ่า นายประยูร สิทธิโชติหรือกำนันยูร แต่กำนันเป๊าะมิได้เข้ารับโทษและหายตัวไปตั้งแต่ปี 2549 (ไทยรัฐออนไลน์, 2562ก) การหลบหนีคดีของกำนันเป๊าะทำให้การบริหารเครือข่ายเป็นไปด้วยความลำบาก จนนำไปสู่ของความพ่ายแพ้ในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรปี 2550 ให้กับพรรคประชาธิปัตย์ บ้านใหญ่ชลบุรีจึงมีการปรับเปลี่ยนกลยุทธ์ให้นายสนธยา คุณปลื้มทำหน้าที่แทนกำนันเป๊าะ (ธนัญญ์ ศรีโอษฐ์, 2556) โดยในช่วงดังกล่าวเกิดวิกฤตทางการเมืองระดับชาติ มีการต่อสู้ทางการเมืองระหว่างกลุ่มเสื้อเหลืองและเสื้อแดงโดยที่ตระกูลคุณปลื้มถูกเอี่ยวเข้าไปในความขัดแย้ง พวกเขาจึงหาหนทางออกจากปัญหาโดยการตั้งพรรคพลังชลที่มีภาพลักษณ์การเป็นพรรคการเมืองท้องถิ่นในการหาเสียงเลือกตั้งและได้รับชัยชนะกลับคืนมาในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรปี 2554 จนสามารถรี้อฟื้นอำนาจของตระกูลคุณปลื้มและบ้านใหญ่ได้อีกครั้ง (วิเชียร ต้นศิริคงคล, 2557) แต่กระนั้นในปี 2556 กำนันเป๊าะถูกตำรวจจับกุมขณะกลับจากการรักษาโรคประจำตัวที่กรุงเทพมหานคร (โพสท์ทูเดย์, 2556) และในปี 2557 เกิดเหตุการณ์รัฐประหารอีกครั้ง ตระกูลคุณปลื้มและเครือข่ายบ้านใหญ่ชลบุรีโดยการนำของนายสนธยาจึงต้องปรับตัวกันใหม่ภายใต้การปกครองของคณะรัฐบาลทหาร

4.1 เหตุการณ์รัฐประหารปี 2557: ตระกูลคุณปลื้มภายใต้การปกครองโดยคณะรัฐบาลคสช.

การรัฐประหารในปี 2557 เป็นการแทรกแซงอำนาจการปกครองในระบอบประชาธิปไตยครั้งที่ 13 ในประวัติศาสตร์ไทย โดยการรัฐประหารครั้งนี้เกิดขึ้นโดยฝีมือของกลุ่มทหารที่ใช้ชื่อว่า คณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) ซึ่งอ้างถึงการเข้ามาจัดการความขัดแย้งปัญหาความแตกแยกของคนในชาติ

ผลกระทบของการรัฐประหารสั้นสะท้อนไปถึงนักการเมืองทั่วประเทศ ไม่เว้นนักการเมืองในค่ายบ้านใหญ่ชลบุรีอย่างตระกูลคุณปลื้ม ภายในหัวข้อ 4.1 ผู้วิจัยอธิบายถึงสถานการณ์การเมืองระดับชาติที่นำไปสู่เหตุการณ์รัฐประหารปี 2557 ส่วนถัดมา คือ ผลกระทบของเหตุการณ์รัฐประหารต่อตระกูลคุณปลื้ม และเครือข่ายบ้านใหญ่ชลบุรีและการปรับตัวของตระกูลคุณปลื้มภายใต้การปกครองคสช. และสุดท้าย คือ การเตรียมการสืบทอดอำนาจของรัฐบาลคสช.อันนำไปสู่ปรากฏการณ์คูตเจ้าพ่อท้องถิ่น โดยมีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

4.1.1 สถานการณ์การเมืองระดับชาติที่นำไปสู่เหตุการณ์รัฐประหารปี 2557

ก่อนเกิดการรัฐประหาร การเมืองไทยกำลังตกอยู่ในความขัดแย้งระหว่างผู้ชุมนุมต่างอุดมการณ์ สองฝั่ง ความขัดแย้งครั้งนี้เป็นผลมาจากการชุมนุมประท้วงรัฐบาลนางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตรของคณะกรรมการประชาชนเพื่อการเปลี่ยนแปลงประเทศไทยให้เป็นประชาธิปไตยที่สมบูรณ์อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข (กปปส.) หรือที่เรียกว่า ม็อบนกหวีด นำโดยนายสุเทพ เทือกสุบรรณ ทำการชุมนุมต่อต้านร่างพระราชบัญญัตินิรโทษกรรมแก่ผู้ซึ่งกระทำความผิดเนื่องจากการชุมนุมทางการเมืองการแสดงออกทางการเมืองของประชาชน หรือที่รู้จักกันในชื่อ พรบ.นิรโทษกรรมฉบับเหมาแฉ่ง หรือฉบับสุดซอย⁷ โดยกปปส.ได้ทำการชุมนุมประท้วงแบบปิดเมือง เข้ายึดสถานที่ราชการ ตั้งเวทีปราศรัยใจกลางเมืองกรุงเทพฯ จนนำไปสู่การยุบสภาในวันที่ 9 ธันวาคม 2556 แต่การชุมนุมไม่จบเพียงเท่านั้น ต่อมากลุ่ม กปปส.ยังเข้าขัดขวางการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในวันที่ 2 กุมภาพันธ์ 2557 นำมวลชนปิดล้อมคุกทำให้ประชาชนไม่สามารถเข้าไปใช้สิทธิ์เลือกตั้งจนศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยให้การเลือกตั้งในปี 2557 เป็นโมฆะ ขณะเดียวกัน กลุ่มแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ (นปช.) ได้มีการจัดชุมนุมตอบโต้ฝ่ายต่อต้านรัฐบาล จนนำไปสู่การปะทะกันระหว่างกลุ่มเสื้อแดง (นปช.) กับกลุ่มเสื้อเหลือง (กปปส.) ในพื้นที่ต่าง ๆ ทั่วกรุงเทพฯ โดยสื่อเค้าว่าจะทวีความรุนแรงยิ่งขึ้น (ชัยวัฒน์ ธีระวิฑูริย์, 2565, น.89-104) สถานการณ์ความขัดแย้งระอุขึ้นเรื่อย ๆ จนกระทั่งในวันที่ 7 พฤษภาคม 2557 นางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตร พร้อมคณะรัฐมนตรีอีก 9 คน ถูกศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยให้พ้นจากตำแหน่งในกรณีการใช้อำนาจแทรกแซงการโยกย้ายข้าราชการ⁸

⁷ เป็นการนิรโทษกรรมความผิดของนักการเมืองย้อนหลังไปถึงปี 2547 ซึ่งมีผลสำคัญถึงการนิรโทษกรรมให้ ดร.ทักษิณ ชินวัตร ซึ่งต้องโทษคดีทุจริตหลายคดีและลี้ภัยทางการเมืองอยู่ต่างประเทศ ฝ่ายค้านและกลุ่มต่อต้านมองว่าเป็นการร่าง พรบ.นิรโทษกรรมเพื่อนำตัวทักษิณกลับมาประเทศ

⁸ นายสนธยา คุณปลื้มซึ่งดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงวัฒนธรรมไม่ได้รับผลกระทบจากคดีโยกย้ายข้าราชการของนางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตร

นายนิวัฒน์ อารงค์ บุญทรงไพศาล รองนายกรัฐมนตรีจึงได้รับเลือกให้เป็นรักษาการนายกรัฐมนตรีแทน
ช่วงเวลานั้นเริ่มมีกระแสข่าวลือเกี่ยวกับเรื่องที่เกิดที่กองทัพเตรียมก่อการรัฐประหาร (ไทยโพสต์, 2564ก)

เหตุการณ์รัฐประหารเริ่มต้นจาก ในวันที่ 20 พฤษภาคม 2557 พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา
ประกาศกฎอัยการศึก ตั้งกองอำนาจการรักษาความสงบเรียบร้อย (กอ.รส.) และยกเลิกศูนย์อำนาจการ
รักษาความสงบเรียบร้อย (ศอ.รส.) ของรัฐบาลยิ่งลักษณ์ ต่อมาวันที่ 21-22 พฤษภาคม 2557
พลเอกประยุทธ์เรียกคู่ขัดแย้ง 7 ฝ่าย ได้แก่ ผู้แทนรัฐบาล วุฒิสภา คณะกรรมการเลือกตั้ง พรรคเพื่อไทย
พรรคประชาธิปัตย์ รวมถึงแกนนำกลุ่ม นปช. และแกนนำกลุ่ม กปปส. เข้าร่วมประชุมที่สโมสรกองทัพบก
ถ.วิภาวดีรังสิต แต่สุดท้ายหาข้อตกลงร่วมกันไม่ได้ พลเอกประยุทธ์และผู้บัญชาการเหล่าทัพจึงประกาศ
การรัฐประหารในที่ประชุม และแถลงการณ์ผ่านสถานีโทรทัศน์และรายการวิทยุทั่วประเทศไทยใน
วันที่ 22 พฤษภาคม 2557 เวลา 16.30 น. โดยยุติรัฐธรรมนูญปี 2550 (ยกเว้นหมวด 2) ให้คณะรัฐมนตรี
รักษาการหมดอำนาจ ยุบวุฒิสภา ประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับชั่วคราวปี 2557 ให้มีสภานิติบัญญัติ
แห่งชาติ (สนช.) ทำหน้าที่แทนสภาผู้แทนราษฎร วุฒิสภา และรัฐสภา การแทรกแซงทางการเมือง
ของทหารจึงเกิดขึ้นอีกครั้ง ในนามคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) นำโดยพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา
พร้อมผู้บัญชาการเหล่าทัพทำการรัฐประหารเข้ายึดอำนาจรัฐบาลรักษาการนายนิวัฒน์ อารงค์ บุญไพศาล
โดยอ้างเหตุผลว่าเข้ามาเพื่อแก้ไขปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องในปี 2556-
2557 และท้ายที่สุดวันที่ 21 สิงหาคม 2557 สนช. ได้แต่งตั้งให้พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา หัวหน้า คสช.
เป็นนายกรัฐมนตรี (The Standard, 2563)

4.1.2 ผลกระทบของการรัฐประหารปี 2557 และการปรับตัวของตระกูลคุณปลื้มใน สถานการณ์แข่งขันทางการเมือง

การรัฐประหารปี 2557 นำไปสู่แข่งขันการเมืองในระบอบประชาธิปไตย ผลกระทบแรกที่ส่งผล
แก่ตระกูลคุณปลื้ม คือ การหลุดพ้นตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงวัฒนธรรมของนายสนธยา คุณปลื้ม
ผู้กุมบังเหียนของเครือข่ายบ้านใหญ่ชลบุรี ภายใต้การปกครองของรัฐบาลทหาร มีประชาชนออกมา
เคลื่อนไหวแสดงการต่อต้านรัฐบาลอยู่มากมายหลายกลุ่ม ทั้งนักกิจกรรมการเมือง นักศึกษา นักวิชาการ
และกลุ่มเคลื่อนไหวทางการเมืองภาคประชาชน (ธัญญ์ณภัทร เจริญพานิช, 2565, น.116-122)
อย่างไรก็ตามนายสนธยาที่ได้รับผลกระทบจากการรัฐประหารโดยตรง กลับมิได้แสดงการต่อต้าน
การปกครองโดยคณะรัฐประหารแต่อย่างใดเพื่อรอดูทิศทางของการเมือง ดังที่นาย ต. (22 กุมภาพันธ์
2565, สัมภาษณ์) กล่าวว่า “คุณสนธยาเขาทำอะไรก็แล้วแต่ เขาดูทิศทางลมอยู่แล้ว” และนาย อ.
(27 มกราคม 2565, สัมภาษณ์) กล่าวว่า “เขาจะไม่มีการต่อต้านอะไร รอดูทิศทางลม รัฐประหาร
เหมือนกับพายู รอให้มันนิ่ง ดูภูมิทัศน์ทางการเมืองว่าจะเกิดอะไรขึ้นหลังพายุสงบ นี่คือ ความซ้ำของ
ของนักการเมืองแบบคุณปลื้ม” จากคำสัมภาษณ์ของทั้งสองท่าน สะท้อนให้เห็นถึง แนวทางการปรับตัว

ของนายสนธยา ผู้นำของตระกูลคุณปลื้มเมื่อต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงคณะผู้ปกครองโดยเฉพาะอย่างยิ่งภายใต้การปกครองโดยรัฐบาลทหาร

หลังจากการยุบสภาและขึ้นปกครองโดยรัฐบาลทหาร นอกจากตระกูลคุณปลื้มสูญเสียตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงวัฒนธรรมแล้ว คนในเครือข่ายที่เคยได้รับการเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ในการเลือกตั้งปี 2554 ก็ถูกทำให้พ้นจากตำแหน่งเช่นกัน กระนั้น พวกเขา ก็ได้แสดงความเป็นปรปักษ์แต่อย่างใด และได้หลีกเลี่ยงให้คณะทำงานของรัฐบาลทหารในการเมืองระดับชาติ โดยการยุติบทบาทสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในสภา และผันตัวกลับมาทำกิจกรรมการเมืองในท้องถิ่นจังหวัดชลบุรี ผ่านการเกาะกลุ่มภายในเครือข่ายบ้านใหญ่เพื่อลงพื้นที่พบปะกำนันผู้ใหญ่บ้าน ลงเยี่ยมเยือนประชาชนตามงานต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นงานบุญ งานบวช งานแต่ง หรือว่างานศพ เพียงแต่ไม่ได้ลงพื้นที่ในฐานะสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรอย่างเป็นทางการ แต่กระทำในนามตัวแทนบ้านใหญ่ชลบุรี เพราะพวกเขามีหน้าที่ในการรักษาฐานเสียงให้แก่ตระกูลคุณปลื้มและบ้านใหญ่ชลบุรี โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสถานะสุญญากาศทางการเมืองยิ่งจำเป็นต้องรักษาฐานเสียงในการเมืองท้องถิ่น “ไม่ว่าการเมืองจะเป็นอย่างไร ถ้าเขามีฐานการเมืองท้องถิ่น โอกาสชนะการเลือกตั้งก็สูง” (นาย อ., 27 มกราคม 2565, สัมภาษณ์)

ในช่วงของการปกครองโดยรัฐบาลทหาร คสช. ได้ยกเลิกการใช้กฎอัยการศึก และประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับชั่วคราว ปี 2557 ซึ่งมีกฎหมายมาตรา 44 ให้อำนาจแก่หัวหน้า คสช. ในการบริหารประเทศ โดยมีใจความว่า ถ้าหัวหน้า คสช. เห็นว่าจำเป็นเพื่อประโยชน์ในการปฏิรูป การส่งเสริมความสามัคคีของคนในชาติ การป้องกัน ระงับปราบปรามการบ่อนทำลายความสงบของชาติ ราชบัลลังค์ เศรษฐกิจ ราชการ ทั้งในและนอกประเทศ ให้หัวหน้า คสช. ผ่านความเห็นชอบของ คสช. มีอำนาจสั่งการ ระงับยับยั้ง หรือกระทำการใด ๆ โดยมีผลทั้งทางนิติบัญญัติ บริหาร ตุลาการ และชอบโดยกฎหมายและเป็นที่สิ้นสุด ("ราชกิจจานุเบกษา," 2557, 22 กรกฎาคม, น.15) กล่าวคือ กฎหมายมาตรา 44 เป็นเครื่องมือที่เสริมอำนาจให้กับรัฐบาลทหารในการบริหารประเทศและใช้ควบคุมพฤติกรรมของประชาชนในสังคม โดยหัวหน้าคสช.มีอำนาจในการออกคำสั่งใดก็ได้และคำสั่งนั้นชอบด้วยกฎหมาย กฎหมายมาตรานี้จึงถูกครหาว่าเป็นกฎหมายที่มีความเป็นเผด็จการและรวบอำนาจเบ็ดเสร็จไว้ที่หัวหน้า คสช. เพียงผู้เดียว (Ilaw, 2558)

นอกจากการแช่แข็งการเมืองในระดับชาติ คสช. ยังระงับการเลือกตั้งองค์การปกครองท้องถิ่นทั่วประเทศ โดยออกประกาศคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ฉบับที่ 85/2557 เรื่อง การได้มาซึ่งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นเป็นการชั่วคราว ("ราชกิจจานุเบกษา," 2557, 21 กรกฎาคม, น.12.14) มีใจความว่า ในกรณีสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นครบวาระหรือพ้นตำแหน่งเพราะเหตุอื่น นอกเหนือจากการครบวาระ ให้จัดการจัดให้มีการเลือกตั้งแต่ใช้วิธีสรรหาโดยคณะกรรมการสรรหา และแต่งตั้งโดยหัวหน้าคณะกรรมการสรรหา เท่ากับว่า การเมืองในยุคการปกครองโดย คสช. ไร้ซึ่งการเลือกตั้งทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่น และเปลี่ยนมาใช้วิธีการสรรหาและแต่งตั้ง ต่อมาในปี

2558 คสช. ใช้อำนาจมาตรา 44 ออกคำสั่งหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ฉบับที่ 1/2557 เรื่อง การได้มาซึ่งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นเป็นการชั่วคราว ("ราชกิจจานุเบกษา," 2558, 5 มกราคม, น.48-52) มีใจความว่า ให้สมาชิกสภาท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่นที่ดำรงตำแหน่งอยู่แล้ว ดำรงตำแหน่งต่อไปจนกว่าจะประกาศให้มีการเลือกตั้ง ส่วนกรณีสมาชิกสภาท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่น ชุดสุดท้ายที่หมดวาระให้กลับเข้ามาดำรงตำแหน่งจนกว่าจะประกาศให้มีการเลือกตั้ง เว้นแต่เฉพาะ เขตกรุงเทพมหานครและเมืองพัทยาซึ่งเป็นองค์กรปกครองท้องถิ่นรูปแบบพิเศษให้คัดเลือกตามประกาศ คณะรักษาความสงบแห่งชาติ ฉบับที่ 85/2557 เรื่องการได้มาซึ่งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น เป็นการชั่วคราว และประกาศคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ฉบับที่ 86/2557 เรื่อง การได้มาซึ่งสมาชิก สภากรุงเทพมหานครและสมาชิกสภาเขตเป็นการชั่วคราว กล่าวคือ ประกาศและคำสั่งทั้ง 2 ฉบับนี้ เป็นการสั่งการของ คสช. ให้ระงับการเลือกตั้งท้องถิ่น ซึ่งให้ผู้บริหารท้องถิ่นและสมาชิกองค์การปกครอง ท้องถิ่นที่ดำรงอยู่ในตำแหน่งให้ดำรงตำแหน่งจนกว่าจะประกาศให้มีการเลือกตั้งใหม่ เว้นแต่กรุงเทพมหานคร และเมืองพัทยาซึ่งเป็นเขตปกครองพิเศษให้มีการสรรและแต่งตั้งผู้บริหารและสมาชิกตามประกาศ คณะรักษาความสงบแห่งชาติฉบับที่ 85/2557 และ 86/2557

การออกคำสั่งแย้งทางการเมืองท้องถิ่นของ คสช. ส่งผลกระทบต่อตระกูลคุณปลื้มอยู่ สองประการ ประการที่หนึ่ง คือ นายอิทธิพล คุณปลื้มที่ดำรงตำแหน่งนายกเมืองพัทยา ณ ขณะนั้น และกลุ่มเรารักพัทยาซึ่งเป็นคณะทำงานของตระกูลคุณปลื้ม เมื่อครบวาระแล้วจะไม่มีการรักษาการ ต่อเหมือนการปกครองท้องถิ่นอื่น ๆ ทำให้นายอิทธิพลและคณะบริหารหมดสภาพการเป็นผู้บริหาร เมืองพัทยาในปี 2559 (ผู้จัดการออนไลน์, 2559) และให้ปลัดเมืองพัทยา นายชนัญพงศ์ ศรีวิเศษ ดำรงตำแหน่งนายกเมืองพัทยาต่อจากนายอิทธิพล คุณปลื้ม ตามประกาศคณะรักษาความสงบแห่งชาติ 85/2557 จนกระทั่งปี 2560 ปลัดเมืองพัทยาเกษียณอายุ ตำแหน่งนายกเมืองพัทยาว่างลง คสช. จึงใช้ อำนาจมาตรา 44 ออกคำสั่งหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ฉบับที่ 6/2560 เรื่อง การแต่งตั้ง นายกเมืองพัทยา ("ราชกิจจานุเบกษา," 2560, 16 กุมภาพันธ์, น.26-27) ให้พลตำรวจตรีอนันต์ เจริญชาศรีดำรงตำแหน่งนายกเมืองพัทยา และประการที่สอง คือ นายวิทยา คุณปลื้ม นายกอบ จ.ชลบุรีและนายณรงค์ชัย คุณปลื้ม นายกเทศบาลเมืองแสนสุข สามารถดำรงตำแหน่งทางการเมือง ในท้องถิ่นไปจนกว่าจะประกาศให้มีการเลือกตั้งท้องถิ่นใหม่อีกครั้ง กล่าวคือ การแย้งทางการเมืองท้องถิ่น ทำให้ตระกูลคุณปลื้มสูญเสียเก้าอี้นายกเมืองพัทยาให้กับคนนอกเครือข่ายบ้านใหญ่ซึ่งส่งผลเสียต่อสถานะ อำนาจในจังหวัดชลบุรีแต่อีกแง่หนึ่ง การแย้งทางการเมืองท้องถิ่นก็ทำให้พวกเขายังคงรักษาตำแหน่ง สำคัญในท้องถิ่นไว้ได้ โดยเฉพาะตำแหน่งนายกอบจ.ชลบุรี จึงทำให้ตระกูลคุณปลื้มยังคงกุมอำนาจ เหนือกลุ่มการเมืองอื่น ๆ

4.1.3 การเตรียมการสืบทอดอำนาจของรัฐบาล คสช. สู่ปรากฏการณ์พลังชุดเจ้าพ่อท้องถิ่น

เดิมที การยึดอำนาจของ คสช. ในปี 2557 ได้อ้างเหตุผลเกี่ยวกับการแก้ปัญหาความขัดแย้งของคนในชาติและเข้ามาเพื่อสร้างความสงบให้แก่บ้านเมือง หลังจากการรัฐประหารเพียง 15 วัน ในวันที่ 6 มิถุนายน 2557 คสช. ได้ปล่อยเพลง คินความสุขให้ประชาชน ซึ่งถูกใช้เป็นเพลงประจำรายการ คินความสุขให้คนในชาติ โดยมีวลีสำคัญ คือ “เราจะทำตามสัญญา ขอเวลาอีกไม่นาน” (The Standard, 2564) ผนวกกับวาทกรรมของพลเอกประยุทธ์ที่กล่าวว่า “ผมไม่ใช่ นักการเมือง ผมเป็นนักการทหาร” (BBC News, 2561) สองสิ่งนี้กลายเป็นสิ่งที่ทำให้ประชาชนเข้าใจว่า คสช. ไม่ต้องการอยู่ในอำนาจนาน เพียงเข้ามาแก้ไขปัญหามันเมืองเสร็จแล้วจะกลับไปปฏิบัติหน้าที่ของทหารเช่นเดิม แต่ความเป็นจริงกลับไม่เป็นเช่นนั้น เพราะพลเอกประยุทธ์และคณะรัฐบาลทหารได้ดำรงอยู่ในอำนาจเป็นเวลากว่า 5 ปี นับตั้งแต่ปี 2557 จนถึงปี 2562

ยิ่งไปกว่านั้น คสช. มิได้ต้องการลงจากอำนาจแต่อย่างใด แต่กลับเตรียมการสืบทอดอำนาจจากรัฐบาลทหารสู่การเป็นรัฐบาลจากการเลือกตั้ง ผ่านการสร้างกลไกต่าง ๆ ที่สร้างความได้เปรียบให้แก่ตนเองและพวกพ้อง เช่น 1) การเขียนร่างรัฐธรรมนูญ ปี 2560 โดยคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ (กรธ.) ที่แต่งตั้งโดย คสช. ทั้งหมด 2) การเปลี่ยนมาใช้ระบบการเลือกตั้งแบบจัดสรรปันส่วนผสม (Mixed Member Apportionment System: MMA) ให้เหลือบัตรเลือกตั้งเพียงใบเดียวในการลงคะแนนแก่ผู้สมัครแบบแบ่งเขตและแบบบัญชีรายชื่อ โดยกำหนดให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งลงคะแนนให้ผู้สมัครแบบแบ่งเขต และคะแนนที่เหลือจะถูกคำนวณเป็นคะแนนให้ผู้สมัครแบบบัญชีรายชื่อ 3) การกำหนดยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี เพื่อให้ทุกรัฐบาลที่ได้รับเลือกตั้งปฏิบัติตามแผนยุทธศาสตร์ชาติที่ คสช. เขียนเอาไว้ หากรัฐบาลชุดใดไม่ดำเนินตามจะมีบทลงโทษถึงขั้นหมดสิทธิดำรงตำแหน่งทางการเมือง 4) การกำหนดให้สมาชิกวุฒิสภา (สว.) 250 คน มาจากการแต่งตั้งของ คสช. และมีมติเลือกนายกร่วมกับ สส. ที่มาจากการเลือกตั้ง ท้ายที่สุด คือ 5) การเตรียมพรรคการเมืองที่จะเป็นพรรคสืบทอดอำนาจให้แก่คณะรัฐบาลทหารและผลักดันให้พลเอกประยุทธ์เป็นนายกรัฐมนตรีต่ออีกสมัย ซึ่งใช้ชื่อว่า พรรคพลังประชารัฐ (Ilaw, 2562)

กติกาการเลือกตั้งแบบจัดสรรปันส่วนผสม สร้างความเปลี่ยนแปลงต่อการเลือกตั้งหลายประการ กล่าวคือ 1) พรรคการเมืองขนาดใหญ่จะเสียเปรียบ หากย้อนไปสมัยการเลือกตั้งปี 2554 เป็นระบบการเลือกตั้งแบบบัตรสองใบ เรามักจะได้ยินว่า “เลือกคนที่รัก เลือกพรรคที่ชอบ” แต่เมื่อเปลี่ยนมาใช้ระบบจัดสรรปันส่วนผสม บัตรเลือกตั้งเหลือเพียงใบเดียว ทำให้พรรคใหญ่ไม่สามารถสร้างคะแนนจากระบบบัญชีรายชื่อได้เพราะคะแนนบัญชีรายชื่อมาจากคำนวณต่อจากคะแนนที่เหลือจากการเลือกตั้งแบบแบ่งเขต หากพรรคขนาดใหญ่ได้ ส.ส. จากระบบแบ่งเขตเลือกตั้งจำนวนมากจะทำให้ได้ ส.ส. แบบบัญชีรายชื่อน้อยลง 2) พรรคการเมืองขนาดกลางที่มีฐานเสียงเหนียวแน่นซึ่งได้คะแนนจากแบบ

แบ่งเขตมากกว่าแบบบัญชีรายชื่อจะได้เปรียบและมีอำนาจต่อรองในการเป็นพรรคร่วมรัฐบาลได้มากขึ้น

3) พรรคขนาดเล็กที่อาจจะหวังคะแนนจากระบบบัญชีรายชื่อจะมีโอกาสได้รับเลือกเป็น ส.ส. น้อยมาก

4) รัฐสภาจะประกอบได้ด้วยพรรคการเมืองจำนวนมาก และทุกฝ่ายจะต่อรองผลประโยชน์กัน และที่สำคัญที่สุด คือ 5) เจ้าพ่อท้องถิ่นในแต่ละจังหวัดจะกลายเป็นบุคคลสำคัญในการเลือกตั้งครั้งนี้ เพราะคะแนนจากระบบแบ่งเขตจะมีความสำคัญอย่างมากในการเลือกตั้งครั้งต่อไป (Thanisara, 2562)

การเปลี่ยนแปลงกติกาการเลือกตั้งใหม่ทำให้เจ้าพ่อท้องถิ่นกลับมาเป็นกลไกสำคัญในการได้รับชัยชนะในการเลือกตั้งครั้งถัดไป ทำให้ก่อนการเลือกตั้งเกิดปรากฏการณ์คูด ส.ส. อธิบายคือ แต่ละพรรคการเมืองจะมีการดิงนักการเมืองท้องถิ่นในแต่ละจังหวัด โดยเฉพาะเจ้าพ่อท้องถิ่นหรือผู้มีอิทธิพลที่มีฐานเสียงจากพื้นที่ต่าง ๆ เข้ามาสู่พรรคการเมืองเพื่อเพิ่มโอกาสในการได้คะแนนเลือกตั้งในระบบแบ่งเขต แม้ว่าพ่อเจ้าท้องถิ่นไปแพ้การเลือกตั้ง แต่คะแนนของพวกเขาจะถูกคิดเป็นคะแนนให้กับพรรคการเมืองแบบบัญชีรายชื่อ ตระกูลคุณปลื้มซึ่งกุมฐานเสียงสำคัญในจังหวัดชลบุรีจึงเป็นหนึ่งในเป้าหมายหลักที่พรรคพลังประชารัฐต้องการดึงเข้ามาเป็นพวก

โดยวิธีการคูดนักการเมืองและเจ้าพ่อท้องถิ่นของ คสช. เช่น การให้ผลประโยชน์ในรูปแบบเงินตราการเคลียร์คดีความที่ค้างคาให้กับตัวนักการเมืองหรือบุคคลผู้ใกล้ชิด และการคืนตำแหน่งทางการเมืองให้แก่ักการเมือง (Ilaw, 2562) นอกจากการให้คูดแล้ว คสช.ยังมีอำนาจตามมาตรา 44 ในการให้โทษเช่นกัน “อาทิ การสั่งการไปยังตำรวจเพื่อให้ความเข้มข้นในการดำเนินคดีมากขึ้น” (นาย ป., 31 มกราคม 2565, สัมภาษณ์) ดังนั้น คสช. จึงถือไพ่เหนือกว่านักการเมืองและเจ้าพ่อท้องถิ่นที่มีคดีความติดตัว กล่าวคือ คสช.ใช้ประโยชน์จากชนนักติดหลังของกลุ่มคนเหล่านี้มาเป็นเงื่อนไขการต่อรองผลประโยชน์ในการเข้าร่วมกับพรรคการเมืองในฝั่งของ คสช.

ตระกูลคุณปลื้มเป็นหนึ่งในตระกูลการเมืองที่มีชนนักติดหลังจากคดีความของกำนันเป๊าะ ดังนั้นตระกูลคุณปลื้มจึงอยู่ในลักษณะ กลืนไม่เข้าคายไม่ออก เพราะถ้าเกิดไม่เข้าร่วมหรือไม่เชื่อฟังรัฐบาล คสช. ก็มีโอกาสที่ คสช. จะนำคดีความต่าง ๆ ของกำนันเป๊าะมาเป็นอาวุธมาย้อนทำร้ายตระกูลคุณปลื้มได้ ผนวกกับการเสียตำแหน่งทางการเมืองของนายสนธยาและนายอิทธิพลไปในช่วงรัฐประหาร ทำให้ตระกูลคุณปลื้มต้องทำการเจรจากับทาง คสช. โดยมีข้อต่อรอง 3 ประการด้วยกัน คือ 1) การคืนตำแหน่งนายกเมืองพัทยาให้แก่ตระกูลคุณปลื้ม 2) การช่วยเหลือเรื่องคดีความของกำนันเป๊าะ และ 3) การให้ตำแหน่งรัฐมนตรีหลังจากการเลือกตั้ง นาย ธ. (23 กุมภาพันธ์ 2565, สัมภาษณ์) ได้กล่าวว่า “เหตุสำคัญที่คุณสนธยาต้องตัดสินใจเข้ามาอยู่กับพรรคพลังประชารัฐ เพราะต้องการมีอำนาจรัฐและต้องการช่วยเหลือบุคคลในครอบครัว” สอดคล้องกับคำสัมภาษณ์ของนาย ป. (31 มกราคม 2565, สัมภาษณ์) ที่กล่าวว่า “หลัก ๆ คือ คดีความของกำนันเป๊าะ และการต่อรองตำแหน่งทางการเมืองที่จะได้” และคำสัมภาษณ์ของนาย อ. (27 มกราคม 2565, สัมภาษณ์) แสดงให้เห็นถึงข้อต่อรองชัดเจนมากยิ่งขึ้น เขาอธิบายว่า “ทุกวันนี้ตระกูลคุณปลื้มจ่ายเงินหรือยัง เหตุผลที่เขายังไม่จ่าย เพราะว่ามันเป็นเงื่อนไข

การต่อรองกับคสช. . ใช้อำนาจ ม.44 ปลดนายคนที่เขาตั้งขึ้น แล้วตั้งสนธยาเป็นจนถึงปัจจุบัน และให้โค้วต้าคุณปลื้ม 1 โควต้า คือ คุณอิทธิพลที่โดนปลดจากเมืองพัทยาที่มานั่งรัฐมนตรี” โดยวิธีการเจรจาต่อรองผลประโยชน์ระหว่างคสช.กับตระกูลคุณปลื้มเพื่อการเข้าร่วมพรรคพลังประชาชน ใช้วิธีการติดต่อผ่านนายทหารคนกลาง โดยนาย สบ. (22 กุมภาพันธ์ 2565, สัมภาษณ์) ได้กล่าวว่า “นายทหารประจำฐานทัพเรือสัตหีบและนายทหารบกที่ตระกูลคุณปลื้มให้ความเคารพนับถือซึ่งเป็นผู้มีความเกี่ยวข้องกับพรรคพลังประชาชนเป็นผู้เจรจา”

ทั้งนี้ ผังทหารไม่ได้ใช้อำนาจในการกดดันตระกูลคุณปลื้มเพื่อให้เข้าร่วมกับพรรคพลังประชาชนเสียทีเดียว แต่ใช้การเจรจาต่อรองในลักษณะแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ซึ่งกันและกัน ทางตระกูลคุณปลื้มจะได้รับผลประโยชน์ดังกล่าวโดยที่ต้องแลกกับการยุติการลงสมัครในนามพรรคพลังชลและนำคนภายในเครือข่ายบ้านใหญ่ชลบุรีลงสมัครในนามพรรคพลังประชาชน รวมถึงใช้เครือข่ายบ้านใหญ่ชลบุรีเป็นหัวคะแนนให้แก่พรรคพลังประชาชน และสนับสนุนพลเอกประยุทธ์เป็นนายกรัฐมนตรีอีกสมัย โดยนาย ว. (12 มกราคม 2565, สัมภาษณ์) อธิบายว่า “ฝ่ายพลังประชาชนคิดว่าถ้าให้สมัครในนามพรรคพลังชลเนี่ย เวลาเลือกรัฐบาลมันจะวุ่นวายอีก ก็เลยบอกคุณอย่าส่งเลย ส่งในนามพลังประชาชนก็แล้วกัน เขาตกลงกันไว้เรียบร้อยแล้ว ทางนั้นเป็นนายกเมืองพัทยา อีกคนเป็นรัฐมนตรี วางแผนกันไว้แล้ว”

ปลายปี 2560 ปรากฏว่า นายสมชาย คุณปลื้ม หรือกำนันเป๊าะ ได้รับการพักโทษกรณีพิเศษ เนื่องจากกำนันเป๊าะเข้าหลักเกณฑ์การคัดเลือกของโครงการพักการลงโทษกรณีมีเหตุพิเศษ เนื่องจากเจ็บป่วยร้ายแรง หรือพิการ หรือมีอายุตั้งแต่ 70 ปีขึ้นไป ตามพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2560 มาตรา 52(7) (Punyanit, 2561) ซึ่งกำนันเป๊าะขณะนั้นป่วยเป็นโรคมะเร็งลำไส้ใหญ่และแพร่กระจายไปที่ปอดระยะที่ 4 และมีอายุ 80 ปี คณะกรรมการของกรมราชทัณฑ์จึงมีมติเห็นชอบพักโทษกำนันเป๊าะในวันที่ 30 พฤศจิกายน 2560 โดยมีพลอากาศเอกประจิน จั่นตอง รองนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม ณ ขณะนั้นเป็นผู้เซ็นอนุมัติพักโทษในวันที่ 14 ธันวาคม 2560 กำนันเป๊าะได้รับการปล่อยตัวให้ไปพักอาศัยอยู่กับนางสาวจิราภรณ์ คุณปลื้ม ลูกสาวของกำนันเป๊าะโดยต้องปฏิบัติตามเงื่อนไขการคุมประพฤติของสำนักงานคุมประพฤติจนกว่าจะพ้นโทษ (กรุงเทพฯธุรกิจ, 2561) การพักโทษในครั้งนี้กลายเป็นกระแสวิพากษ์วิจารณ์ว่าเป็นข้อเจรจาผลประโยชน์กับตระกูลคุณปลื้ม เพื่อให้ตระกูลคุณปลื้มสนับสนุนพลเอกประยุทธ์ (สมฤทัย ทรัพย์สมบูรณ์, 2561) โดยมีกระแสว่าพลอากาศเอกประจิน จั่นตองได้ประสานกับแกนนำพรรคพลังชลเพื่อเจรจาต่อรองให้สนับสนุนพลเอกประยุทธ์เพื่อแลกกับการพักโทษของกำนันเป๊าะ แต่นายสุระ เตชะทัต โฆษกพรรคพลังชลได้ออกมาโต้กลับว่าไม่มีการเจรจาใด ๆ เพราะพรรคพลังชลยังไม่สามารถดำเนินกิจกรรมทางการเมืองได้ (คมชัดลึกออนไลน์, 2561) อย่างไรก็ตาม ผู้ให้สัมภาษณ์หลายท่านกล่าวว่าการเคลียร์คดีความของกำนันเป๊าะเป็นหนึ่งในข้อเจรจาระหว่างตระกูลคุณปลื้มกับผังทหาร โดยนาย ธ. (23 กุมภาพันธ์ 2565, สัมภาษณ์)

กล่าวว่า “คุณสนธยาเองในช่วงนั้นมีความวิตกกังวลเกี่ยวกับคดีของกำนันเป๊าะ. . .เลยจำเป็นต้องร่วมงานกับพรรคการเมืองซีกทหาร” และนาย ป. (31 มกราคม 2565, สัมภาษณ์) กล่าวว่า “การย้ายจากพลังชล มาสังกัดพลังประชารัฐมันเป็นการผ่อนคลายคดีความต่าง ๆ”

ช่วงก่อนการเลือกตั้งต้นปี 2561 พลเอกประยุทธ์และคณะรัฐบาลทหารเดินทางไปตามกลุ่มจังหวัดในภูมิภาคต่าง ๆ เพื่อจัดประชุมคณะรัฐมนตรีสัญจร (กรม.สัญจร) อาทิ จังหวัดนครราชสีมา จังหวัดพระนครศรีอยุธยาและสุพรรณบุรี จังหวัดปัตตานีและสงขลา จังหวัดจันทบุรีและตราด จังหวัดเพชรบุรีและประจวบคีรีขันธ์ จังหวัดบุรีรัมย์และสุรินทร์ จังหวัดพิจิตร จังหวัดยโสธร ศรีสะเกษและอำนาจเจริญ เป็นต้น โดยแต่ละครั้งมีการสร้างความนิยมให้แก่รัฐบาลผ่านการสนับสนุนโครงการและงบประมาณลงในพื้นที่เหล่านั้น (โพสต์ทูเดย์, 2561) นอกจากนี้ การประชุม กรม.สัญจรยังมีนัยยะสำคัญทางการเมือง กล่าวคือ มิใช่เพียงการประชุมโครงการและงบประมาณ แต่ขณะเดียวกัน เป็นการกระชับความสัมพันธ์และเจรจาต่อรองผลประโยชน์กับนักการเมืองและเจ้าพ่อท้องถิ่นในแต่ละภูมิภาค โดยวันที่ 5-6 กุมภาพันธ์ ปี 2561 รัฐบาล คสช. ได้เดินทางไปจังหวัดจันทบุรีและตราด เพื่อพบปะกับนักการเมืองและเจ้าพ่อท้องถิ่นในภาคตะวันออก ครั้งนี้นายสนธยาและนายวิทยาเป็นตัวแทนของตระกูลคุณปลื้มเข้าร่วมประชุมกับทางคณะรัฐมนตรี โดยนาย อ. (27 มกราคม 2565, สัมภาษณ์) กล่าวว่า การประชุม กรม.สัญจรในภาคตะวันออก “บักตู้นายทหารเรียกเจ้าพ่อท้องถิ่นทุกจังหวัดไปพบ...ชลบุรีก็เรียกคุณปลื้มไปพบ ลิกแล้ว ๆ เขาพยายามที่จะซื้อเชิญทุกเครือข่ายเหล่านี้เข้าสู่พรรคพลังประชารัฐ... การต่อรองไม่ได้จบ ณ วันนั้น แต่เป็นจุดเริ่มต้นของการซื้อเชิญว่าต้องเข้ามาอยู่ในรัฐบาล”

ภายหลังการประชุม กรม.สัญจรต้นในปี 2561 เพียงไม่นาน นายสนธยา คุณปลื้มที่เว้นว่างจากการเมืองระดับชาติตั้งแต่การยุบสภาในปี 2557 ได้รับแต่งตั้งเป็นที่ปรึกษานายกรัฐมนตรี ในวันที่ 18 เมษายน 2561 รวมทั้งนายอิทธิพล คุณปลื้มที่พ้นจากตำแหน่งนายกเมืองพัทยา ก็ถูกแต่งตั้งเป็นกรรมการผู้ช่วยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา (เรื่องเล่าเข้านี้, 2561) และในวันที่ 25 กันยายน 2561 พลเอกประยุทธ์ใช้อำนาจตามมาตรา 44 ออกคำสั่งหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ฉบับที่ 15/2561 เรื่อง การแก้ไขปัญหาการบริหารราชการเมืองพัทยา (“ราชกิจจานุเบกษา,” 2561, 25 กันยายน, น.24) มีคำสั่งให้ปลดพลตำรวจตรีอนันต์ เจริญชาศรี พ้นจากตำแหน่งเมืองพัทยาและแต่งตั้งนายสนธยา คุณปลื้มให้เป็นนายกเมืองพัทยากว่าจะมีการเลือกตั้งนายกเมืองพัทยาหรือ คสช. จะมีคำสั่งเปลี่ยนแปลงเป็นประการอื่น ด้วยเหตุผลว่า ต้องการผู้นำที่มีความสามารถและประสบการณ์ในการปฏิบัติหน้าที่เพื่อประโยชน์ต่อการสนับสนุนกิจกรรมและการดำเนินการในเขตพัฒนาเศรษฐกิจ

ภาคตะวันออก (EEC)⁹ รวมถึงการปฏิรูปการปกครองส่วนท้องถิ่น แม้ว่าพลเอกประยุทธ์ได้ออกมากล่าวถึงกรณีการแต่งตั้งนายสนธยาและนายอิทธิพลว่า จำเป็นต้องมีบุคคลเหล่านี้และไม่ได้แต่งตั้งเพื่อประโยชน์ของตนเองแต่นายวัชร เพชรทอง อดีตส.ส.พรรคประชาธิปัตย์ กล่าวว่า การให้ตำแหน่งแก่ตระกูลคุณปลื้มคือการตกเขียวทางการเมือง (ไทยโพสต์, 2561) อิทธิพลคือ คสช. ใช้ตำแหน่งทางการเมืองในการผูกมัดตระกูลคุณปลื้ม เพื่อให้ตระกูลคุณปลื้มหนุนพรรคของตนในการเลือกตั้งครั้งถัดไป

ปรากฏการณ์ชุด ส.ส. ของ คสช. มิใช่เพียงการดึงกลุ่มตระกูลคุณปลื้มและพรรคพลังชลเข้าร่วมพรรคฝ่ายทหาร แต่อดีต ส.ส. จังหวัดต่าง ๆ ก็ได้ทยอยเข้าร่วมกับฝ่ายทหารเป็นจำนวนมาก ทั้งอดีต ส.ส.พรรคไทยรักไทย พรรคพลังประชาชน พรรคเพื่อไทย พรรคประชาธิปัตย์ พรรคชาติพัฒนา พรรคภูมิใจไทย และพรรคเล็กอื่น ๆ รวมกันเกือบร้อยคน (พลวุฒิ สงสกุล, 2561) กลุ่มที่เข้าร่วมกับฝ่ายทหารจะได้รับผลประโยชน์ตามการเจรจาตกลง ตระกูลคุณปลื้มได้รับผลประโยชน์ทั้งเรื่องของการถูกแต่งตั้งให้มีตำแหน่งในรัฐบาลทหาร การได้รับตำแหน่งนายกเมืองพัทยากลับคืน รวมถึงในการทำงานการเมืองท้องถิ่นในอบจ.ชลบุรีและเทศบาลเมืองแสนสุข ตระกูลคุณปลื้มสามารถดำรงอยู่ในตำแหน่งอย่างต่อเนื่องโดยไม่ต้องเลือกตั้งใหม่ งบประมาณจำนวนมากก็ถูกผลักดันลงในพื้นที่จังหวัดชลบุรี ส่วนกลุ่มที่ไม่ได้เข้าร่วมกับฝ่ายทหารหรือเป็นกลุ่มต่อต้านอำนาจเผด็จการก็จะไม่ได้รับผลประโยชน์ การดำเนินกิจกรรมทางการเมืองเป็นไปอย่างยากลำบากเพราะทาง คสช. มีอำนาจตามมาตรา 44 เป็นเครื่องมือในการควบคุมการเคลื่อนไหวของนักการเมืองและประชาชนผู้เห็นต่าง โดยนาย ธ. (23 กุมภาพันธ์ 2565, สัมภาษณ์) อธิบายว่า “ตระกูลที่ติดกับขั้วอำนาจทหาร อำนาจรัฐ ก็ไม่ต้องปรับตัวมาก ส่วนกลุ่มการเมืองฝ่ายตรงข้ามที่ต่อต้านทหาร หรือไม่เห็นด้วยกับการรัฐประหารก็ถูกอำนาจรัฐบีบให้อยู่เฉย ๆ”

กล่าวโดยสรุป หลังจากเหตุการณ์รัฐประหารปี 2557 ตระกูลคุณปลื้มสูญเสียอำนาจทางการเมืองในระดับชาติและระดับท้องถิ่น ทั้งตำแหน่งรัฐมนตรี และตำแหน่งนายกเมืองพัทยา รวมถึงคนในเครือข่ายบ้านใหญ่ชลบุรีที่ได้รับเลือกตั้งในปี 2554 ก็ถูกทำให้พ้นจากตำแหน่งหน้าที่ในสภา แต่ในอีกทางหนึ่ง การแข่งขันการเมืองท้องถิ่นทำให้ตระกูลคุณปลื้มและคนในเครือข่ายสามารถดำรงตำแหน่งในการเมืองท้องถิ่นอย่างยาวนานโดยไม่ต้องมีการเลือกตั้ง ภายใต้การปกครองระบอบอำนาจนิยม ตระกูลคุณปลื้มไม่แสดงการต่อต้านรัฐบาล คสช. และเมื่อถึงช่วงใกล้กลับสู่การเลือกตั้ง ตระกูลคุณปลื้มทำการเจรจาต่อรองกับ คสช. โดยมีข้อตกลงเกี่ยวกับตำแหน่งทางการเมืองและคดีความของก้านนเปื้อะ ท้ายที่สุดตระกูลคุณปลื้มได้ตัดสินใจเข้าร่วมกับพรรคพลังประชารัฐเพื่อผลประโยชน์ที่จะได้รับ การเลือกเส้นทาง

⁹ EEC ย่อมาจาก Eastern Economic Corridor ซึ่งมีชื่อภาษาไทยว่า โครงการพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออก โดยมุ่งเน้นพื้นที่ 3 จังหวัด คือ ระยอง ชลบุรี และ ฉะเชิงเทรา (อรุณ ศิริงานุสรณ์, 2564)

เข้าร่วมกับฝั่งทหารการเลือกตั้งปี 2562 ทำให้ตระกูลคุณปลื้มต้องเผชิญกับกลุ่มต่อต้านการสืบทอดอำนาจ เผด็จการทหาร โดยผู้วิจัยจะกล่าวถึงในส่วนถัดไป

4.2 หวนคืนสู่ระบอบประชาธิปไตย: ตระกูลคุณปลื้มกับการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ปี 2562

แม้ว่า คสช. จะขอเวลาอีกไม่นาน แต่ คสช. กลับเลื่อนการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรถึง 5 ครั้ง ตั้งแต่ช่วงปลายปี 2558 จนถึงต้นปี 2562 โดยให้เหตุผลทางการเมืองและเหตุผลทางเทคนิค กฎหมาย ซึ่งครั้งสุดท้ายที่เลื่อน คือ วันที่ 24 กุมภาพันธ์ 2562 รัฐบาลทหารอ้างเหตุผลเกี่ยวกับพระราชพิธีบรมราชาภิเษกอาจทับซ้อนกับกิจกรรมทางการเมือง (พลวุฒิ สงสกุล, 2562) ในที่สุด คณะกรรมการการเลือกตั้ง (กกต.) ก็ได้กำหนดให้มีการจัดการเลือกตั้งในวันที่ 24 มีนาคม 2562

บรรยากาศทางการเมืองในช่วงการเลือกตั้งปี 2562 เป็นการแข่งขันระหว่างกลุ่มการเมือง 2 ขั้ว ระหว่าง 1) กลุ่มสนับสนุนพลเอกประยุทธ์และรัฐบาล คสช. กับ 2) กลุ่มต่อต้านการสืบทอดอำนาจ เผด็จการทหาร ภายในหัวข้อนี้ ผู้วิจัยจะอธิบายตั้งแต่ภาพรวมของการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ปี 2562 ในระดับชาติ ต่อด้วยการเลือกตั้งภายในจังหวัดชลบุรีระหว่างตระกูลคุณปลื้มในนามพรรคพลังประชารัฐพบกับผู้สมัครพรรคอนาคตใหม่ภายในจังหวัดชลบุรี ถัดมา คือ เหตุการณ์เปลี่ยนแปลง ผู้นำเครือข่ายบ้านใหญ่ชลบุรี และสุดท้ายคือ รอยร้าวภายในเครือข่ายบ้านใหญ่ชลบุรี

4.2.1 การเมือง 2 ขั้ว การต่อสู้ระหว่างกลุ่มสนับสนุนพลเอกประยุทธ์และรัฐบาล คสช. กับกลุ่มต่อต้านการสืบทอดอำนาจเผด็จการทหารในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรปี 2562

บรรยากาศทางการเมืองในช่วงการเลือกตั้งปี 2562 มีใช้การต่อสู้ระหว่างเสื้อเหลืองและเสื้อแดง แบบสมัยก่อนรัฐประหารปี 2557 แต่กลับกลายเป็นการขั้วเคียวระหว่างกลุ่มสนับสนุนพลเอกประยุทธ์และรัฐบาล คสช. กับกลุ่มต่อต้านการสืบทอดอำนาจเผด็จการทหาร โดยขั้วของกลุ่มสนับสนุนพลเอกประยุทธ์และรัฐบาล คสช. นำโดยพรรคพลังประชารัฐและแนวร่วมอย่างพรรครวมพลังประชาชาติไทย พรรคประชาชนปฏิรูป ต่อมาพรรคที่ไม่แสดงจุดยืนชัดเจนอย่างพรรคภูมิใจไทย พรรคประชาธิปัตย์ พรรคชาติไทยพัฒนา พรรคชาติพัฒนา และพรรคเล็ก ๆ อีกหลายพรรคได้เข้าร่วมกับฝั่ง คสช. ส่วนขั้วของกลุ่มต่อต้านการสืบทอดอำนาจของเผด็จการทหาร ได้รวมกลุ่มกันในนาม พรรคฝ่ายประชาธิปไตย ประกอบไปด้วยพรรคการเมือง 7 พรรค อันได้แก่ พรรคเพื่อไทย พรรคอนาคตใหม่ พรรคเสรีรวมไทย พรรคประชาชาติ พรรคเพื่อชาติ และพรรคพลังปวงชนไทย และพรรคเศรษฐกิจใหม่ (ประชาไท, 2562)

กติกาการเลือกตั้งครั้งนี้อยู่ภายใต้รัฐธรรมนูญปี 2560 กำหนดให้มีจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ส.ส.) ทั้งสิ้น 500 คน โดยมาจากแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง 350 คน และแบบบัญชีรายชื่อ 150 คน

และกำหนดให้สมาชิกวุฒิสภา (สว.) ที่มาจากการแต่งตั้งของ คสช. มีอำนาจในการเลือกตั้งนายกรัฐมนตรีร่วมกับส.ส. นอกจากนี้ นายกรัฐมนตรีไม่จำเป็นต้องได้รับเลือกเป็นส.ส.มาก่อน แต่มาจากการเสนอรายชื่อจากพรรคการเมืองหรือเรียกว่า นายคนนอก กล่าวคือ พรรคพลังประชารัฐสามารถส่งรายชื่อพลเอกประยุทธ์เป็นแคนดิเดตนายกรัฐมนตรีได้โดยไม่ต้องส่งรายชื่อย่อลงสมัคร ส.ส. และเมื่อถึงช่วงเลือกตั้ง นายกรัฐมนตรีซึ่งใช้คะแนนเสียงกึ่งหนึ่งของสภา คือ 376 เสียงจาก 750 เสียง คสช. มีคะแนนเสียงจาก สว.ตุนไว้แล้ว 250 คะแนนเสียง เหลืออีกแค่ 126 เสียงสามารถทำให้พลเอกประยุทธ์เป็นนายกรัฐมนตรีอีกสมัย (เลิศศักดิ์ คำคงศักดิ์, 2562) กติกาเช่นนี้จึงสร้างความได้เปรียบให้แก่กลุ่มสนับสนุนพลเอกประยุทธ์และรัฐบาล คสช. ได้เปรียบในการเลือกตั้ง

นอกจากนี้การคำนวณคะแนนในระบบจัดสรรปันส่วนผสม (MMA) ทำให้พรรคใหญ่อย่างเช่นพรรคเพื่อไทยได้คะแนนเสียงน้อยลง ก่อนการเลือกตั้ง พรรคเพื่อไทยจึงแก้เกมการเมืองด้วยการส่งอดีตผู้สมัครพรรคเพื่อไทยหลายคนลงในนามพรรคไทยรักษาชาติ (ทษช.) เพื่อหวังได้ที่นั่งส.ส.เพิ่มในสภา โดยทางเพื่อไทยส่ง 250 เขต จาก 350 เขต เพื่อเปิดทางให้พรรคไทยรักษาชาติเก็บคะแนนในอีก 100 เขต แต่ยังไม่ทันได้ถึงช่วงเลือกตั้ง ในวันที่ 8 กุมภาพันธ์ 2562 พรรคไทยรักษาชาติถูกศาลรัฐธรรมนูญตัดสินให้ยุบพรรคและเพิกถอนสิทธิลงเลือกตั้งของคณะกรรมการบริหารพรรค 10 ปี เนื่องจากกรณีการส่งชื่อทุลกระหม่อมหญิงอุบลรัตนราชกัญญา สิริวัฒนาพรรณวดีลงเป็นแคนดิเดตนายกรัฐมนตรี อันขัดต่อมาตรา 92 ของพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง โดยให้เหตุผลว่า “เป็นการกระทำอันอาจเป็นปฏิปักษ์ต่อการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ยังไม่ถึงขนาดมีเจตนาจะล้มล้างการปกครอง” (BBC News, 2562) ทำให้ใน 100 เขตที่เหลือนั้นไม่มีผู้สมัครของพรรคเพื่อไทยและพรรคไทยรักษาชาติเลยแม้แต่คนเดียว หรือเรียกได้ว่าพรรคฝ่ายประชาธิปไตยในกลุ่มเครือข่ายพรรคเพื่อไทยถูกตัดขาดก่อนการเลือกตั้งอันส่งผลต่อจำนวนเก้าอี้ส.ส.ของฝั่งต่อต้านการสืบทอดอำนาจเผด็จการทหารที่ลดน้อยลงตาม

หลังจากการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรปี 2562 เสร็จสิ้น ผลการเลือกตั้งของทั้งสองขั้วการเมือง สามารถแสดงได้ดังตารางนี้

ตารางที่ 1 ผลการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรปี 2562 ระหว่างกลุ่มสนับสนุนพลเอกประยุทธ์ และรัฐบาลคสช. กับ กลุ่มต่อต้านการสืบทอดอำนาจเผด็จการทหาร

พรรคการเมือง	แบบแบ่งเขต	แบบบัญชีรายชื่อ	รวม
กลุ่มสนับสนุนพลเอกประยุทธ์และรัฐบาลคสช. (19 พรรค)	177	77	254
1. พลังประชารัฐ	97	19	116
2. ประชาธิปัตย์	33	20	53
3. ภูมิใจไทย	39	12	51
4.ชาติไทยพัฒนา	6	4	10
5. รวมพลังประชาชาติไทย	1	4	5
6. ชาติพัฒนา	1	2	3
7. พลังท้องถิ่นไท	-	3	3
8. รักษ์ผืนป่าประเทศไทย	-	2	2
9. ประชาชนปฏิรูป	-	1	1
10. พรรคขนาดเล็กอื่น ๆ จำนวน 10 พรรค ได้แก่ ครูไทยเพื่อประชาชน, ไทยศิวิไลซ์, ประชาธรรมไทย, ประชาธิปไตยใหม่, ประชานิยม, ประชาภิวัฒน์, พลเมืองไทย, พลังชาติไทย, พลังไทยรักไทย, พลังธรรมใหม่	-	10	10
กลุ่มต่อต้านการสืบทอดอำนาจเผด็จการทหาร (7 พรรค)	173	73	246
1. เพื่อไทย	136	-	136
2.อนาคตใหม่	31	50	81
3. เสรีรวมไทย	-	10	10
4. ประชาชาติ	6	1	7
5. เศรษฐกิจใหม่	-	6	6
6. เพื่อชาติ	-	5	5
7. พลังปวงชนไทย	-	1	1
รวมทั้งสิ้น 26 พรรค	350	150	500

ที่มา: สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง (2563, น.359)

ผลการเลือกตั้งในระดับประเทศ ทั้งหมด 500 ที่นั่ง ปรากฏว่า กลุ่มสนับสนุนพลเอกประยุทธ์ และรัฐบาล คสช. ได้ไปทั้งหมด 254 ที่นั่ง แบ่งเป็น แบบแบ่งเขต 177 ที่นั่ง และแบบบัญชีรายชื่อ 77 ที่นั่ง โดย 1) พรรคพลังประชารัฐได้ ส.ส. 116 คน แบ่งเป็น ส.ส.แบบแบ่งเขต 97 คน แบบบัญชีรายชื่อ 19 คน 2) พรรคประชาธิปัตย์พลาดเป้าได้ ส.ส. ต่ำร้อยละ ได้ ส.ส. ไปเพียง 53 คน แบ่งเป็น ส.ส.แบบแบ่งเขต 33 คน แบบบัญชีรายชื่อ 20 คน 3) พรรคภูมิใจไทยได้ ส.ส. 51 คน เป็นแบบแบ่งเขต 39 คน แบบบัญชีรายชื่อ 12 คน 4) พรรคชาติไทยพัฒนา 10 คน แบบแบ่งเขต 6 คน แบบบัญชีรายชื่อ 4 คน 5) พรรครวมพลังประชาชาติไทย 5 คน แบบแบ่งเขต 1 คน แบบบัญชีรายชื่อ 4 คน 6) พรรคชาติพัฒนา 3 คน แบบแบ่งเขต 1 คน แบบบัญชีรายชื่อ 2 คน 7) พรรคพลังท้องถิ่นไทได้ 3 คน แบบบัญชีรายชื่อทั้งหมด 8) พรรครักษ์ผืนป่าประเทศไทย 2 คน แบบบัญชีรายชื่อทั้งหมด 9) พรรคประชาชนปฏิรูป 1 คน จากแบบบัญชีรายชื่อ และ 10) พรรคเล็ก ๆ อื่น ๆ 10 พรรค รวมอีก 10 คน จากแบบบัญชีรายชื่อทั้งหมด

ส่วนกลุ่มต่อต้านการสืบทอดอำนาจเผด็จการทหารหรือพรรคฝ่ายประชาธิปไตย ได้ไปทั้งหมด 246 ที่นั่ง แบ่งเป็น แบบแบ่งเขต 173 ที่นั่ง และแบบบัญชีรายชื่อ 73 ที่นั่ง โดย 1) พรรคเพื่อไทยได้ ส.ส. มากที่สุด จำนวน 136 คน ซึ่งล้วนเป็น ส.ส.แบบแบ่งเขต 2) พรรคอนาคตใหม่ สร้างความประหลาดใจไม่น้อย สามารถกวาด ส.ส.ไปถึง 81 คน แบ่งเป็นแบบแบ่งเขต 31 คน แบบบัญชีรายชื่อสูงถึง 50 คน 3) พรรคเสรีรวมไทย 10 คน เป็นแบบบัญชีรายชื่อทั้งหมด 4) พรรคประชาชาติ 7 คน แบบแบ่งเขต 6 คน และแบบบัญชีรายชื่อ 1 คน 5) พรรคเศรษฐกิจใหม่ 6 คน แบบบัญชีรายชื่อทั้งหมด 6) พรรคเพื่อชาติ 5 คน จากแบบบัญชีรายชื่อทั้งหมด และ 7) พรรคพลังปวงชนไทย 1 คน จากแบบบัญชีรายชื่อ

จากผลการเลือกตั้ง จะสังเกตเห็นว่าผลการเลือกตั้งของทั้งสองขั้วการเมือง มิได้แตกต่างกันมากนัก กลุ่มสนับสนุนพลเอกประยุทธ์และรัฐบาล คสช. ได้ไปทั้งหมด 254 ที่นั่ง ส่วนกลุ่มต่อต้านการสืบทอดอำนาจเผด็จการทหารได้ไป 246 ที่นั่ง แต่ความแตกต่างคือ กลุ่มแรกประกอบไปด้วยพรรคการเมืองหลากหลายกลุ่ม และมีคะแนนเสียงจากสว.ตุนไว้ 250 เสียง ซึ่งจะกลายเป็นตัวแปรสำคัญในช่วงการเลือกตั้งนายกรัฐมนตรี

การเลือกตั้งนายกรัฐมนตรีเกิดขึ้นในวันที่ 5 มิถุนายน 2562 กลุ่มสนับสนุนพลเอกประยุทธ์ และรัฐบาล คสช. ได้เสนอชื่อพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชาเป็นแคนดิเดตนายก ส่วนทางกลุ่มต่อต้านเผด็จการส่งชื่อของนายธนาธร จึงรุ่งเรืองกิจ อดีตหัวหน้าพรรคอนาคตใหม่เป็นตัวแทน 7 พรรคฝ่ายประชาธิปไตย เข้าชิงตำแหน่ง ครั้งนี้มี ส.ส. และ ส.ว. เข้าร่วมการประชุมทั้งสิ้น 747 คน จาก 750 คน สามคนที่หายไป คือ นายธนาธร จึงรุ่งเรืองกิจ ที่ถูกศาลตัดสินให้พ้นสภาพสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร¹⁰ นายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะที่

¹⁰ นายธนาธร จึงรุ่งเรืองกิจ หัวหน้าพรรคอนาคตใหม่โดนสกัดไม่ให้ทำหน้าที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร โดยคณะกรรมการการเลือกตั้งส่งเรื่องไปยังศาลรัฐธรรมนูญในกรณีถือหุ้นสื่อ บริษัทวิไลค มีเดีย และศาลวินิจฉัยให้พ้นสภาพการเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เพราะขัดต่อรัฐธรรมนูญปี 2562 มาตรา 98(3) ประกอบมาตรา 42(3) ของพระราชบัญญัติ

ประกาศลาออกจากตำแหน่งส.ส.ในช่วงเข้าก่อนวันโหวตเลือกตั้งนายกรัฐมนตรี และนางสาวจุมพิตา จันทร์ขจร ส.ส.พรรคอนาคตใหม่ที่ลาป่วย ผลปรากฏว่า จากทั้งหมด 747 เสียง พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชาได้รับชัยชนะเหนือนายธนาธร จึงรุ่งเรืองกิจ ด้วยคะแนน 500 ต่อ 244 เสียง งดออกเสียง 3 คน คือ นายชวน หลีกภัย ตำแหน่งประธานสภาและ ส.ส.พรรคประชาธิปัตย์ นายพรเพชร วิชิตชลชัย รองประธานสภาและสมาชิกวุฒิสภา และนายสิริพงษ์ อังคสกุลเกียรติ ส.ส.พรรคภูมิใจไทย โดย 500 เสียงของพลเอกประยุทธ์มาจากส.ส. 251 เสียง และมาจากส.ว. 249 เสียง ส่วน 244 เสียงของนายธนาธรมาจาก ส.ส. ฝั่งต่อต้านการสืบทอดอำนาจเผด็จการทหารทั้งสิ้น (Workpoint Today, 2562)

ผลการเลือกตั้งนายกรัฐมนตรี แสดงให้เห็นว่า ทั้งสองกลุ่มยึดมั่นในการเลือกนายกรัฐมนตรีของฝ่ายตนเอง ส่วนคะแนนเสียงระหว่างสองกลุ่มไม่ได้มีความแตกต่างกันมากนัก สิ่งที่ทำให้พลเอกประยุทธ์ชนะแบบขาดลอย คือ คะแนนเสียงจากกลุ่มสว.ที่ได้รับการแต่งตั้งจาก คสช. กล่าวคือ อำนาจการเลือกตั้งนายกรัฐมนตรีของสว.เป็นตัวแปรสำคัญในชัยชนะของพลเอกประยุทธ์

ท้ายที่สุด กลุ่มสนับสนุนพลเอกประยุทธ์และรัฐบาล คสช. สามารถจัดตั้งรัฐบาลโดยมีพรรคพลังประชารัฐเป็นแกนนำจัดตั้งและรวบรวมพรรคการเมืองทั้งหมด 19 พรรค รัฐบาลชุดนี้จึงมีลักษณะเป็นรัฐบาลผสม ส่งผลให้ไม่มีพรรคใดครองเสียงข้างมากเด็ดขาดในสภา ในอีกทางหนึ่ง กลุ่มต่อต้านการสืบทอดอำนาจเผด็จการทหารทั้ง 7 พรรคได้รวมกลุ่มกันเป็นฝ่ายค้าน โดยมีพรรคเพื่อไทยเป็นแกนนำฝ่ายค้าน นาย น. (6 มกราคม 2565, สัมภาษณ์) กล่าวว่า “ทีม พปชร. เขาเก่งในการลอบบี้ สามารถล้มล้าง ล้มเพื่อไทยได้ เขาดึงกลุ่มการเมืองนี้ กลุ่มการเมืองนู่นไป ยังดึงกลุ่มพลังชลอยู่ประชารัฐได้ แสดงว่าเสนอผลประโยชน์มากพอสมควร” ผลสรุปของการเลือกตั้งปี 2562 จึงจบไปด้วยชัยชนะของกลุ่มสนับสนุนพลเอกประยุทธ์และรัฐบาล คสช. มีชัยชนะเหนือกลุ่มต่อต้านการสืบทอดอำนาจเผด็จการทหารทั้งในแง่ของการรวมสมาชิกส.ส.เข้าให้เป็นพรรคพวกและการได้ขึ้นเป็นนายกรัฐมนตรีของพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา

4.2.2 การต่อสู้ระหว่าง 2 ขั้วภายในจังหวัดชลบุรี: ผลกระทบของการเมืองใหญ่สู่ความพ่ายแพ้ตระกูลคุณปลื้ม

การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรภายในจังหวัดชลบุรี มีทั้งพรรคการเมืองฝั่งสนับสนุนพลเอกประยุทธ์และรัฐบาล คสช. และพรรคการเมืองฝั่งต่อต้านการสืบทอดอำนาจเผด็จการทหารลงสมัครแข่งขัน แต่พรรคที่ได้คะแนนเสียงโดดเด่นมีเพียง 2 พรรคเท่านั้น คือ พรรคพลังประชารัฐ กับพรรคอนาคตใหม่ ส่วนพรรคที่มีชื่อเสียง อย่างพรรคประชาธิปัตย์ พรรคภูมิใจไทย พรรคเพื่อไทย

ประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2561 ถือว่าเป็นบุคคลต้องห้ามไม่ให้ลงสมัครเลือกตั้งเนื่องจากถือหุ้นในธุรกิจสื่อ (กรุงเทพธุรกิจ, 2562)

พรรคเสรีรวมไทย พรรคชาติไทยพัฒนาและพรรคเศรษฐกิจใหม่กลับไม่สามารถทำคะแนนได้ ดังนั้น การเลือกตั้งปี 2562 ภายในจังหวัดชลบุรีจึงเป็นการต่อสู้ของตัวแทน 2 ขั้ว ระหว่างพรรคพลังประชาชนรัฐ กับพรรคอนาคตใหม่

โดยพื้นที่การเลือกตั้งในจังหวัดชลบุรีแบ่งออกเป็น 8 เขต หนึ่งเขตสามารถมีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้หนึ่งคน แต่ละเขตครอบคลุมพื้นที่ ดังนี้

ตารางที่ 2 เขตพื้นที่การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในจังหวัดชลบุรี ปี 2562

เขต	พื้นที่ที่ครอบคลุม
1	อำเภอเมืองชลบุรี (ยกเว้นตำบลบางปลาสร้อย ตำบลมะขามหย่ง ตำบลบ้านโจด ตำบลบางทราย ตำบลหนองไม้แดง ตำบลคลองตำหรุ และตำบลดอนหัวฬ่อ และตำบลบ้านสวน)
2	อำเภอเมืองชลบุรี (เฉพาะตำบลบางปลาสร้อย ตำบลมะขามหย่ง ตำบลบ้านโจด ตำบลบางทราย ตำบลหนองไม้แดง ตำบลคลองตำหรุ และตำบลดอนหัวฬ่อ และตำบลบ้านสวน) และอำเภอพานทอง (ยกเว้นตำบลมาบโป่งและตำบลหนองหงษ์)
3	อำเภอพนัสนิคม อำเภอเกาะจันทร์ และอำเภอพานทอง (เฉพาะตำบลมาบโป่งและตำบลหนองหงษ์)
4	อำเภอบ้านบึง อำเภอบ่อทอง และอำเภอหนองใหญ่
5	อำเภอศรีราชา (ยกเว้นตำบลทุ่งสุขลาและตำบลบึง) และอำเภอเกาะสีชัง
6	อำเภอศรีราชา (เฉพาะตำบลทุ่งสุขลาและตำบลบึง) และอำเภอบางละมุง (เฉพาะตำบลบางละมุง ตำบลนาเกลือ ตำบลหนองปลาไหล และตำบลตะเคียนเตี้ย)
7	อำเภอบางละมุง (เฉพาะตำบลหนองหรือ ตำบลโป่ง ตำบลห้วยใหญ่และตำบลเขาไม้แก้ว)
8	อำเภอสัตหีบ

ที่มา: ประกาศคณะกรรมการการเลือกตั้ง เรื่อง จำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้งที่แต่ละจังหวัดพึงมีและจำนวนเขตเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้งของแต่ละจังหวัด ("ราชกิจจานุเบกษา," 2562, 24 มกราคม, น.48-49)

พรรคแกนนำของกลุ่มสนับสนุนพลเอกประยุทธ์และรัฐบาล คสช. อย่างพรรคพลังประชาชนรัฐ ได้ส่งผู้สมัครลงทั้ง 8 เขต โดยใช้ศูนย์กลางการเมืองในของเครือข่ายบ้านใหญ่ชลบุรีเป็นหลัก ซึ่งมีกลยุทธ์ในการเน้นการชูบุคคลมากกว่านโยบายของพรรค เช่น ใช้กลุ่มบุคคลสำคัญในตระกูลคุณปลื้มและเครือข่ายบ้านใหญ่ชลบุรีลงสมัคร รวมถึงใช้เครือข่ายทางการเมืองของบ้านใหญ่ชลบุรีเป็นฐานคะแนนเสียง (วิเชียร ต้นศิริคงคล, 2563, น.116) ในอีกทางหนึ่ง ฝั่งกลุ่มต่อต้านการสืบทอดอำนาจเผด็จการทหาร

อย่างเช่น พรรคอนาคตใหม่ได้ส่งผู้สมัครลงทั้ง 8 เขตเช่นกัน แต่ผู้ลงสมัครส่วนใหญ่ล้วนแล้วเป็นนักการเมืองหน้าใหม่ ไม่มีประสบการณ์ทางการเมืองในระดับชาติและระดับท้องถิ่น ไม่มีเครือข่ายทางการเมืองในจังหวัดชลบุรี การหาเสียงจึงไม่ได้เน้นที่ตัวบุคคลที่ลงสมัคร แต่เน้นที่หัวหน้าพรรคอย่าง นายธนารท จีรุงเรืองกิจ และคุณภาพลักษณะของนักต่อสู้เผด็จการ ชูนโยบายเกี่ยวกับยกเลิกเกณฑ์ทหาร ปฏิรูปกองทัพ ต่อต้านการสืบทอดอำนาจของรัฐบาลเผด็จการทหาร รวมถึงสนับสนุนการแก้ไขรัฐธรรมนูญ (วิเชียร ตันศิริคงคล, 2563, น.127)

การเลือกตั้งครั้งนี้ ตระกูลคุณปลื้มได้ยุติบทบาทในนามพรรคพลังชล และเข้าร่วมกับพรรคพลังประชาชนในการลงสมัครเลือกตั้ง โดยตระกูลคุณปลื้มในฐานะผู้นำเครือข่ายบ้านใหญ่ชลบุรี ได้แบ่งเขตรับผิดชอบเป็นสองส่วน คือ

1) เขตการเลือกตั้งที่ 1 2 3 ให้นายสุชาติ ชมกลิ่น คนใกล้ชิดของตระกูลคุณปลื้มเป็นผู้รับผิดชอบในการส่งตัวผู้สมัคร (มติชนออนไลน์, 2561ก) โดยเขต 1 นายสุชาติ ชมกลิ่น ลงสมัครด้วยตนเอง เขต 2 ส่งร้อยเอก.ดร.จองชัย วงศ์ทรายทอง และเขต 3 ส่งนายรณเทพ อนุวัฒน์

2) เขตการเลือกตั้ง 5 6 7 8 ตระกูลคุณปลื้มเป็นผู้รับผิดชอบในการส่งตัวผู้สมัคร (มติชนออนไลน์, 2561ข) โดยเขต 5 ส่งนายพันธุ์ศักดิ์ เกตุวัฒนา เขต 6 นายอิทธิพล คุณปลื้มลงสมัครด้วยตนเองแทนนางสุกมล คุณปลื้ม ภรรยาของนายสนธยา คุณปลื้ม เขต 7 ส่งนายปรเมศวร์ งามพิเชษฐ์ และเขต 8 ส่งดร.สละธิระ เผือกประพันธ์ ลูกชายของนายทหารหน่วยบัญชาการนาวิกโยธินในสัดหีบ

โดยทั้งหมด 4 จาก 7 คน เป็นคนที่เคยลงสมัครในนามพรรคพลังชลและได้รับเลือกตั้งในปี 2554 ได้แก่ นายสุชาติ นายรณเทพ นายพันธุ์ศักดิ์ และนายปรเมศวร์ ส่วนเขตที่ 4 ไม่ได้อยู่ในความรับผิดชอบของเครือข่ายบ้านใหญ่ชลบุรี พรรคพลังประชาชนส่งนายสรวุฒิ เนื่องจำนงค์ อดีตส.ส.จังหวัดชลบุรีซึ่งย้ายจากพรรคประชาธิปัตย์ลงสมัคร

ผลการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรปี 2562 ภายในจังหวัดชลบุรีออกมาแตกต่างกับผลการเลือกตั้งในปี 2554 โดยสิ้นเชิง เพราะพรรคประชาธิปัตย์ และพรรคเพื่อไทยไม่ได้รับชัยชนะเลยแม้แต่เขตเลือกตั้งเดียว รวมถึงพรรคพลังชลก็เว้นวรรคทางการเมืองในการเลือกตั้งครั้งนี้เพื่อเปิดทางให้กับพรรคพลังประชาชน ผลการเลือกตั้งทั้ง 8 เขต จึงออกมาเป็นดังตารางนี้

ตารางที่ 3 ผู้ได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้งปี 2562 ในจังหวัด
ชลบุรี

เขตเลือกตั้ง	ผู้ได้รับเลือกตั้ง	หมายเลข	พรรคการเมืองที่สังกัด	คะแนน
1	นายสุชาติ ชมกลิ่น	6	พรรคพลังประชารัฐ	38,268
2	ร้อยเอกจงชัย วงศ์ทรายทอง	5	พรรคพลังประชารัฐ	42,427
3	นายรณเทพ อนุวัฒน์	8	พรรคพลังประชารัฐ	54,644
4	นายสรวิทย์ เนื่องจำนงค์	1	พรรคพลังประชารัฐ	31,261
5	นายขวัญเลิศ พานิชมาท	3	พรรคอนาคตใหม่	43,501
6	นายจรัส คุ้มไชน้ำ	5	พรรคอนาคตใหม่	39,189
7	นางสาวกวิณนาถ ตาศิย์	13	พรรคอนาคตใหม่	31,247
8	นายเสถียร เผือกประพันธ์	8	พรรคพลังประชารัฐ	33,967

ที่มา: สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง (2563, น.338-339)

จะเห็นได้ว่า ผู้สมัครที่ได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดชลบุรีปี 2562 มาจากสองพรรคเพียงเท่านั้น คือ จากพรรคพลังประชารัฐและพรรคอนาคตใหม่ โดยพรรคพลังประชารัฐได้รับชัยชนะไป 5 เขตเลือกตั้ง ได้แก่ เขต 1 2 3 4 และเขต 8 ส่วนพรรคอนาคตใหม่ได้รับชัยชนะ 3 เขตเลือกตั้ง ได้แก่ เขต 5 6 7 ซึ่งเป็นเขตที่ตระกูลคุณปลื้มรับผิดชอบทั้งหมด ชัยชนะของพรรคอนาคตใหม่สร้างความประหลาดใจไม่น้อย เพราะผู้สมัครพรรคอนาคตใหม่ล้วนเป็นนักการเมืองที่ไม่มีประสบการณ์ทางการเมือง ผิดกับผู้สมัครของฝั่งตระกูลคุณปลื้มที่ล้วนเคยเป็นอดีตส.ส.และทำงานการเมืองทั้งระดับชาติและระดับท้องถิ่น

นอกจากนั้น จากทั้งหมด 8 เขตเลือกตั้งมีถึง 7 เขต ที่ผู้ได้คะแนนสูงสุดอันดับหนึ่งและอันดับสองเป็นผู้สมัครจากพรรคพลังประชารัฐกับพรรคอนาคตใหม่ มีเพียงเขตที่ 4 เท่านั้นที่อันดับสองเป็นผู้สมัครจากพรรคเพื่อไทย โดยผลคะแนนของผู้สมัครที่ได้รับคะแนนเป็นอันดับสอง สามารถแสดงได้ดังตารางนี้

ตารางที่ 4 ผลคะแนนของผู้สมัครที่ได้รับคะแนนเป็นอันดับสองในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทน
ราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้งปี 2562 ในจังหวัดชลบุรี

เขต เลือกตั้ง	ผู้สมัครที่ได้คะแนนอันดับสอง	หมายเลข	พรรคการเมืองที่สังกัด	คะแนน
1	นางสาวปิยะพร ธนาปิ่นชัย	8	พรรคอนาคตใหม่	27,430
2	นายนิพนธ์ แจ่มจำรัส	6	พรรคอนาคตใหม่	21,147
3	นายภูวนาด กาศสกุล	7	พรรคอนาคตใหม่	15,038
4	นายจิรวุฒิ สิงห์โตทอง	12	พรรคเพื่อไทย	21,021
5	นายพันธุ์ศักดิ์ เกตุวัตถา	5	พรรคพลังประชารัฐ	38,469
6	นายอิทธิพล คุณปลื้ม	4	พรรคพลังประชารัฐ	33,440
7	นายปรเมศวร์ งามพิเชษฐ์	6	พรรคพลังประชารัฐ	28,001
8	นาวาตรี สุรสิทธิ์ ทวะลัย ร.น.	11	พรรคอนาคตใหม่	25,874

ที่มา: สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง (2563, น.143-147)

กล่าวคือ พรรคที่ได้คะแนนเสียงและจำนวนส.ส.มากที่สุดในการเลือกตั้งภายในจังหวัดชลบุรี คือ พรรคพลังประชารัฐ ซึ่งเป็นพรรคแกนนำสนับสนุนพลเอกประยุทธ์และรัฐบาล คสช. ส่วนพรรคที่ได้รับคะแนนเสียงและจำนวนส.ส.รองลงมา คือ พรรคอนาคตใหม่ ซึ่งอยู่กลุ่มต่อต้านการสืบทอดอำนาจเผด็จการทหาร หากพิจารณาถึงชัยชนะในแต่ละเขต จะเห็นว่า เขต 1 2 3 ที่เป็นเขตการเลือกตั้งในความดูแลของนายสุชาติ ชมกลิ่น ได้รับชัยชนะทั้งหมด โดยที่สามารถเอาชนะผู้สมัครจากพรรคอนาคตใหม่อย่างขาดลอยทั้งสามเขต แต่ละเขตคะแนนทั้งห่างหนึ่งหมื่นจนถึงเกือบสี่หมื่นคะแนน ส่วนในเขต 4 เป็นชัยชนะของนายสรวิทย์ เนื่องจากรั้งที่ทางพรรคพลังประชารัฐดึงตัวมาจากพรรคประชาธิปัตย์สามารถเอาชนะคนในตระกูลสิงห์โตทองอย่าง ส.ส.เป้า จิรวุฒิ สิงห์โตทอง โดยมีคะแนนทั้งห่างเป็นหมื่นคะแนนเช่นกัน ส่วนเขต 5 6 7 เป็นชัยชนะของผู้สมัครหน้าใหม่จากพรรคอนาคตใหม่ที่สามารถเอาชนะตระกูลคุณปลื้มและคนสนิทของตระกูลคุณปลื้มในเครือข่ายบ้านใหญ่ชลบุรีไปทั้งสามเขต โดยมีคะแนนทั้งห่างประมาณสามพันถึงหกพันคะแนน ส่วนเขตที่ 8 เป็นชัยชนะของดร.สะถิระ เผือกประพันธ์ ลูกนายทหารยศสูงในเขตสัดที่บเอาชนะเหนือนายทหารจากพรรคอนาคตใหม่ไปแปดพันกว่าคะแนน

แม้ว่าโดยรวมแล้วพรรคพลังประชารัฐจะได้คะแนนเสียงและจำนวนส.ส.มากที่สุด แต่ผลการเลือกตั้งดูจะไม่เป็นตามที่ตระกูลคุณปลื้มคาดหวังสักเท่าไรนัก เพราะเขตที่พรรคพลังประชารัฐพ่ายแพ้ล้วนอยู่ในความดูแลของตระกูลคุณปลื้มทั้งสิ้น ความพ่ายแพ้ของตระกูลคุณปลื้มต่อผู้สมัครอนาคตใหม่เกิดขึ้นจากผลกระทบ 3 ประการ คือ

1) ผลกระทบจากการที่พรรคไทยรักษาชาติถูกยุบ ในการเลือกตั้งภายในจังหวัดชลบุรี พรรคเพื่อไทยลงสมัครเฉพาะเขต 1 2 3 4 ส่วนในเขต 5 6 7 8 พรรคเพื่อไทยเว้นพื้นที่ไว้ให้แก่พรรคไทยรักษาชาติ แต่เมื่อพรรคไทยรักษาชาติถูกศาลวินิจฉัยยุบพรรค คณะกรรมการการเลือกตั้งของประชาชนที่ต้องการเลือกพรรคไทยรักษาชาติถ่ายโอนไปยังพรรคอื่น ๆ ในกลุ่มต่อต้านการสืบทอดอำนาจเผด็จการ (วิเชียร ตันศิริคงคล, 2563, น.114) ซึ่งในการเลือกตั้งครั้งนี้พรรคอนาคตใหม่มีภาพลักษณ์ในการต่อต้านเผด็จการเด่นชัดที่สุดและมีกระแสนิยมสูงมาก ทำให้สุดท้ายแล้วคะแนนเสียงของประชาชนที่จะลงให้กับพรรคไทยรักษาชาติส่วนหนึ่งตกไปสู่พรรคอนาคตใหม่

2) ผลกระทบจากการเลือกตั้งครั้งแรกของกลุ่มคนรุ่นใหม่ คือ กลุ่มวัยรุ่นที่ไม่เคยผ่านการเลือกตั้งหรือเป็นผู้เลือกตั้งครั้งแรก (First time voter) เพราะประเทศไทยไม่ได้มีการเลือกตั้งมาอย่างยาวนานตั้งแต่ปี 2554-2562 โดยกลุ่มคนเหล่านี้มีความต้องการเห็นความเปลี่ยนแปลง หรืออยากได้คนรุ่นใหม่มาบริหาร และไม่ต้องการลงคะแนนเสียงให้กับพรรคพลังประชารัฐ ดังที่นาง ศ. (26 มกราคม 2565, สัมภาษณ์) กล่าวว่า “ในกลุ่มเด็กวัยรุ่นเขาไม่เอาพลังประชารัฐเลย” นอกจากนี้ กลุ่มคนรุ่นใหม่ยังมีความนิยมชมชอบในพรรคอนาคตใหม่อย่างมากโดยเฉพาะหัวหน้าพรรคอนาคตใหม่ โดยนาย น. (6 มกราคม 2565, สัมภาษณ์) ได้อธิบายว่า “เด็กรุ่นใหม่เขาเอาธนาธร มากกว่าอยู่แล้ว เขาไม่เอาพลังประชารัฐ” ส่วนใหญ่จึงลงคะแนนให้กับผู้สมัครพรรคอนาคตใหม่มากกว่าพรรคพลังประชารัฐ

3) ผลกระทบจากความเปลี่ยนแปลงของชนชั้นกลางในพื้นที่ กล่าวคือ ชนชั้นกลางในจังหวัดชลบุรีบางกลุ่มไม่มีความยึดโยงกับตระกูลคุณปลื้มและเครือข่ายบ้านใหญ่ชลบุรี อาจเป็นชนชั้นกลางที่ย้ายเข้ามาทำงานใหม่ อาทิ คนโรงงานหรือนักวิชาชีพต่าง ๆ หรือเป็นผู้ที่มีสถานะทางเศรษฐกิจและสังคมและอาศัยอยู่ในที่อยู่รูปแบบใหม่ เช่น บ้านจัดสรร คอนโดมิเนียม และคนเหล่านี้มีเครือข่ายที่สามารถดูแลกันเองได้ในกลุ่มชนชั้นกลาง ไม่ต้องพึ่งพาเครือข่ายบ้านใหญ่ เรียกได้ว่าไม่ได้อยู่ในระบบอุปถัมภ์ของบ้านใหญ่ชลบุรี “เช่น เมื่อมีปัญหาทางการเงินก็ไปปรึกษาเพื่อนที่เป็นผู้จัดการธนาคาร เมื่อมีปัญหาทางคดีก็ไปปรึกษารุ่นน้องที่เป็นตำรวจ” (นาย อ., 27 มกราคม 2565, สัมภาษณ์) ทำให้กลุ่มคนเหล่านี้เป็นคนนอกเครือข่าย มีอิสระทางความคิด มีอิสระในการตัดสินใจทางการเมือง ไม่จำเป็นต้องลงคะแนนให้กับตระกูลคุณปลื้มหรือคนในเครือข่ายบ้านใหญ่ชลบุรี

อาจกล่าวได้ว่า ความพ่ายแพ้ของตระกูลคุณปลื้มและเครือข่ายบ้านใหญ่ชลบุรีในสามเขตเลือกตั้งส่วนหนึ่งเกิดจากผลกระทบที่เกิดขึ้นจากความไม่พอใจของประชาชนต่อการปกครองของ คสช. ทั้งกรณีการยุบพรรคไทยรักษาชาติและพลังของคนรุ่นใหม่หลังจากไม่ได้เลือกตั้งมาอย่างยาวนาน คะแนนของประชาชนที่ต้องการเลือกพรรคไทยรักษาชาติส่วนใหญ่ถูกถ่ายโอนไปไปยังพรรคฝั่งตรงข้ามกับพรรคพลังประชารัฐโดยเฉพาะพรรคอนาคตใหม่ รวมถึงคนรุ่นใหม่ que เลือกตั้งครั้งแรกต้องการความเปลี่ยนแปลงและไม่สนับสนุนพรรคพลังประชารัฐที่ถูกมองว่าเป็นพรรคสืบทอดอำนาจของรัฐบาลทหารจึงพุ่งความนิยมไปที่พรรคที่ชูอุดมการณ์ต่อต้านการสืบทอดอำนาจอย่างพรรคอนาคตใหม่ อีกส่วนหนึ่งคือผลกระทบ

จากกลุ่มคนที่ไม่ได้ยึดโยงกับตระกูลคุณปลื้มและเครือข่ายบ้านใหญ่ชลบุรี ทำให้ตระกูลคุณปลื้มและคนสนิทในเครือข่ายบ้านใหญ่ที่ลงนามพรรคพลังประชารัฐไม่สามารถเก็บคะแนนเสียงจากกลุ่มคนเหล่านี้ได้

ส่วนเขต 8 ที่ดร.สละธิระ เผือกประพันธ์ได้รับชัยชนะนั้นเป็นเขตของสัดหีบเพียงอำเภอเดียว โดยที่ไม่ต้องรวมกับต่างอำเภอเหมือนเขตอื่น ซึ่งเขตสัดหีบเป็นพื้นที่ตั้งของค่ายทหาร คะแนนเสียงของทหารจึงมีความสำคัญต่อชัยชนะของผู้สมัคร โดยนาย อ. (27 มกราคม 2565, สัมภาษณ์) ได้อธิบายว่า “เขต 8 เป็นเขตของทหาร ก็คือ คนที่จะชนะได้ต้องเอาชนะใจทหารก่อน” ดังนั้น นอกจากคะแนนเสียงของประชาชนแล้ว คะแนนเสียงของทหารจึงมีความสำคัญไม่แพ้กัน ด้วยความที่บิดาของดร.สละธิระเป็นนายทหารยศสูงและมีความสนิทสนมกับพลเอกประวิตร วงศ์สุวรรณ หนึ่งในอดีตสมาชิก คสช. เขาจึงได้รับการสนับสนุนจากทั้งฝั่งของทหาร รวมถึงตัวเขาเองได้รับการสนับสนุนจากเครือข่ายบ้านใหญ่ชลบุรี ดร.สละธิระจึงได้เปรียบผู้สมัครรายอื่นและได้รับชัยชนะในเขตนี้

ถึงแม้ตระกูลคุณปลื้มจะพ่ายแพ้ไปถึงสามเขตเลือกตั้งในพื้นที่ที่ตนรับผิดชอบ นายอิทธิพล พายแพ้การเลือกตั้งในเขต 6 ให้กับผู้สมัครจากพรรคอนาคตใหม่ ซึ่งทำให้พรรคพลังประชารัฐพลาดเป้า ส.ส. 3 ที่นั่ง แต่กระนั้น คะแนนเสียงที่ได้รับจากตระกูลคุณปลื้มและคนในเครือข่ายยังคงสามารถนำไปเพิ่มคะแนนให้กับส.ส.แบบบัญชีรายชื่อให้กับพรรคพลังประชารัฐต่อไป ในเวลาต่อมา นายอิทธิพล คุณปลื้ม จึงได้รับการแต่งตั้งจากพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี ให้ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงวัฒนธรรมในวันที่ 10 กรกฎาคม 2562 (“ราชกิจจานุเบกษา,” 2562, 10 กรกฎาคม) นอกจากนั้น สิ่งที่น่าสนใจคือ ผู้สมัครจากพรรคอนาคตใหม่ที่ได้รับเลือกตั้งเป็นส.ส.อย่าง นางสาวกวิณาภรณ์ ตาศีย์ ถูกครหาว่าเป็นส.ส.งูเห่า เนื่องจากลงมติสวนทางกับมติพรรคบ่อยครั้งจนถูกขับให้พ้นจากสมาชิกพรรค และย้ายเข้าพรรคพลังท้องถิ่นไท โดยนาย ค. (27 มกราคม 2565, สัมภาษณ์) กล่าวว่า “พอย้ายอยู่พรรคนี้น เขาก็โดนแฟนคลับของเขาในอนาคตใหม่ต่อต้านมีการเดินขบวนด้วย เพราะว่าเขาเป็นงูเห่าของพรรคอนาคตใหม่ พอเขาย้ายพรรค แฟนคลับที่เคยเลือกตั้งเขา กลุ่มวัยรุ่นเนี่ยก็เดินขบวนขับไล่เขา” รวมถึงในปี 2563 พรรคอนาคตใหม่ถูกยุบและเปลี่ยนเป็นพรรคก้าวไกล นายขวัญเลิศ พานิชมาท ก็ถูกครหาว่าเป็นส.ส.งูเห่า เนื่องจากลงมติสวนทางกับมติพรรคจนได้รับการลงโทษโดยการห้ามทำทุกกิจกรรมของพรรค (ไทยโพสต์, 2564ข)

กล่าวโดยสรุป การเข้าร่วมพรรคพลังประชารัฐในการเลือกตั้งปี 2562 ทำให้ตระกูลคุณปลื้มได้รับตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงวัฒนธรรมกลับคืนมาหลังจากเสียตำแหน่งนี้ไปในช่วงรัฐประหารปี 2557 แม้ว่าจะพ่ายแพ้การเลือกตั้งให้แก่ผู้สมัครจากพรรคอนาคตใหม่ สะท้อนให้เห็นถึง ข้อตกลงระหว่าง คสช. กับตระกูลคุณปลื้ม ดังที่นาย ส. (6 มกราคม 2565, สัมภาษณ์) กล่าวว่า “ส.ส.มันก็ได้ไม่เข้าเป้า มันก็สอบตก แต่ถึงยังไงเขาก็ตกลงกันก่อนว่าจะไม่มีพรรคพลังชลแล้วก็จะไปร่วมกับพลังประชารัฐ” หรือเรียกได้ว่า นี่คือการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ซึ่งกันและกันระหว่าง คสช.กับตระกูลคุณปลื้ม “ถ้าเกิด

อยู่ตรงนี้ (พรรคพลังประชาชน) จะมีการแลกเปลี่ยนโดยมีการตอบแทนตำแหน่งให้บ้านใหญ่ เองง่าย ๆ ท่านอิทธิพลก็ได้ตำแหน่งมา...เป็นการแลกเปลี่ยนกัน” (นาย ค., 27 มกราคม 2565, สัมภาษณ์) สถานะทางอำนาจของตระกูลคุณปลื้มกลับมาเรื่องอำนาจครบทุกระดับอีกครั้ง ไม่ว่าจะเป็นการมีตำแหน่งรัฐมนตรีในการเมืองระดับชาติและการดำรงตำแหน่งนายกอบจ. นายกเทศบาลเมืองแสนสุข และนายกเมืองพัทยาในการเมืองระดับท้องถิ่น แต่ถึงกระนั้นหลังเลือกตั้งปี 2562 มีเหตุการณ์สำคัญที่สร้างความเศร้าโศกและสร้างความเปลี่ยนแปลงให้กับตระกูลคุณปลื้มและเครือข่ายบ้านใหญ่อีกครั้ง นั่นคือ การสูญเสียผู้นำสูงสุดของบ้านใหญ่ชลบุรีอย่างกำนันเป๊าะ

4.2.3 ปิดตำนานเจ้าพ่อเมืองชล: ความสูญเสียครั้งใหญ่ของตระกูลคุณปลื้มและบ้านใหญ่ชลบุรี

ปี 2562 มีโชปีที่ดีสำหรับตระกูลคุณปลื้มมากนัก เพราะก่อนที่นายอิทธิพล คุณปลื้มจะได้รับตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงวัฒนธรรม ตระกูลคุณปลื้มและเครือข่ายบ้านใหญ่ชลบุรีเกิดการสูญเสียครั้งใหญ่ในวันที่ 17 มิถุนายน 2562 เวลา 03.00 น. นายสมชาย คุณปลื้มหรือกำนันเป๊าะ ผู้นำของตระกูลคุณปลื้มและเครือข่ายบ้านใหญ่ชลบุรีได้เสียชีวิตลงในวัย 81 ปี ที่โรงพยาบาลสมิติเวช จังหวัดชลบุรี ซึ่งก่อนหน้านี้ นายสมชายได้รับการพักโทษให้ออกมารักษาตัวเนื่องจากเป็นผู้ต้องขังชราและป่วยเป็นโรคมะเร็งระยะสุดท้าย (โพสต์ทูเดย์, 2562)

พิธีงานศพของกำนันเป๊าะ จัดขึ้น ณ วัดแจ้งเจริญดอน จังหวัดชลบุรี โดยมีพิธีบำเพ็ญกุศลตั้งแต่วันที่ 18-25 มิถุนายน 2562 และมีพิธีฌาปนกิจ ในวันที่ 26 มิถุนายน 2562 (ผู้จัดการออนไลน์, 2562ก) ภายในงานมีผู้คนเข้าร่วมไว้อาลัยเป็นจำนวนมาก ทั้งผู้นำทางการเมืองระดับประเทศ ข้าราชการระดับสูง ผู้แทนพรรคการเมือง นายทหาร ตำรวจ นักธุรกิจ นักการเมืองท้องถิ่น ข้าราชการบุคคลในเครือข่ายบ้านใหญ่และประชาชนจังหวัดชลบุรี อาทิ พลเอกอนุพงษ์ เผ่าจินดา รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย นายอภิรักษ์ คงสมพงษ์ ผู้บัญชาการทหารบก นายภัครธรณ์ เทียนไชย ผู้ว่าราชการจังหวัดชลบุรี นายสุเทพ เทือกสุบรรณ ผู้ก่อตั้งพรรครวมพลังประชาชนชาติไทย นายสุภกิจ เจียรนวนนท์ ประธานกรรมการเครือข่ายเจริญโภคภัณฑ์ พลตำรวจเอกสุวัฒน์ แจ้งยอดสุข (มติชนออนไลน์, 2562ก) รวมถึงส.ส.ชลบุรี อาทิ นายสุชาติ ชมกลิ่น ร้อยเอกดร.จองชัย วงศ์ทรายทอง นายรณเทพ อนุวัฒน์ นายสรุทธิ เนื่องจำนงค์ เป็นต้น นอกจากนี้ ยังมีบรรดาประชาชนหลายหมื่นคนโดยเฉพาะพ่อค้าแม่ค้าที่บริเวณชายหาดบางแสนต่างพร้อมใจกันหยุดขายของเพื่อไปร่วมพิธีฌาปนกิจของกำนันเป๊าะ (ข่าวสดออนไลน์, 2562) ส่วนทางพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี และพลเอกประวิตร วงศ์สุวรรณ รองนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม ได้ส่งพวงหรีดร่วมแสดงความไว้อาลัย (มติชนออนไลน์, 2562ข)

หลังจากการสูญเสียผู้นำสูงสุดอย่างกำนันเป๊าะ คนที่ขึ้นมารับตำแหน่งผู้นำแห่งตระกูลคุณปลื้ม และเครือข่ายบ้านใหญ่ชลบุรีคนต่อไป คือ นายสนธยา คุณปลื้ม ลูกชายคนโตของกำนันเป๊าะ โดยนาย ส. (6 มกราคม 2565, สัมภาษณ์) อธิบายว่า “คุณสนธยาก็ดูแลแทนทุกอย่าง รักษาการณ์แทนพ่อ ดำเนินการทุกอย่าง” ส่วนลูกชายคนอื่น ๆ ก็ทำงานการเมืองในระดับชาติและระดับท้องถิ่นเช่นเดิม อาทิ นายอิทธิพล ขึ้นดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงวัฒนธรรม นายวิทยาดำรงตำแหน่งนายก อบจ.ชลบุรี และนายณรงค์ชัยดำรงตำแหน่งนายกเทศบาลเมืองแสนสุขเช่นเดิม ส่วนลูกสาวคนเดียวของกำนันเป๊าะอย่างนางจิราภรณ์ คุณปลื้มเป็นกำลังหลักในการดูแลธุรกิจของตระกูลคุณปลื้ม 5 กิจการ ได้แก่ อสังหาริมทรัพย์ โรมแรม รับเหมาก่อสร้าง โรงโม้หิน และแพลนต์ปูนซีเมนต์ (ผู้จัดการออนไลน์, 2562ข)

การสานต่อทางการเมืองของรุ่นลูกนั้น ในด้านการบริหารงานตามตำแหน่งหน้าที่คู่มือใช้ ปัญหาหลักในการรักษาอำนาจของตระกูลคุณปลื้ม เนื่องจากแต่ละคนได้เรียนรู้งานทางการเมืองมาตั้งแต่ สมัยกำนันเป๊าะยังมีชีวิตและได้สั่งสมประสบการณ์ทางการเมืองมาอย่างยาวนาน รวมถึงนายสนธยา เคยได้รับบทบาทเป็นผู้นำเครือข่ายบ้านใหญ่ชลบุรีมาตั้งแต่ช่วงที่กำนันเป๊าะหลบหนีคดี “ลูกเขาสานต่อ ไม่ใช่ไม่เคยเป็นอะไรเลย ช่วงที่พ่อเขาต้องคดี ลูกเขาก็แข็งแรงไปหมด แข็งแรงด้านการเมือง แล้วก็รู้จักคน เยอะแยะไปหมด” (นาย ว., 12 มกราคม 2565, สัมภาษณ์) การบริหารงานจึงไม่ใช่ปัญหาหลักของ ตระกูลคุณปลื้ม แต่สิ่งที่เป็นปัญหา คือ การบริหารคนในเครือข่ายบ้านใหญ่ชลบุรีโดยไร้เงาของกำนันเป๊าะ

เมื่อกำนันเป๊าะผู้เปรียบเสมือนเสายึดโยงเครือข่ายบ้านใหญ่จากไป ผลกระทบหลักที่เกิดขึ้น คือ บุคคลภายในเครือข่ายบ้านใหญ่มีการแตกกลุ่มก๊วนออกไป “พอรู้ว่านายใหญ่เสีย คนที่เคยอยากจะขึ้น ก็ได้เวลาขึ้นเพราะถือว่ากำนันเป๊าะไม่อยู่แล้ว สมัยกำนันเป๊าะอยู่ เสียงไม่แตก เพราะไม่มีใครกล้าขึ้น พร้อมที่จะขึ้นนะแต่ขึ้นไม่ได้ แต่ตอนนี้ก็มีให้เห็นที่ขึ้นมาเทียบบาร์มี” (นาย ค., 27 มกราคม 2565, สัมภาษณ์) กล่าวคือ ผู้ที่ต้องการแสดงอิทธิพลในพื้นที่เพิ่มจำนวนมากขึ้นและความเกรงใจต่อตระกูล คุณปลื้มน้อยลง “เช่น กำนันมานิตย์ ภาวสุทธิ์ นายภิญโญ ตันวิเศษ นายสง่า ธนสงวนวงศ์ อดีตคน เหล่านี้อ้วนมาจากบ้านใหญ่ทั้งสิ้น แล้วลงเลือกตั้งในนามพรรคภูมิใจไทยและพรรคเพื่อไทยแต่ไม่ชนะ การเลือกตั้ง” (นาย อ., 27 มกราคม 2565, สัมภาษณ์) กรณีที่ชัดเจนที่สุด คือ นายสุชาติ ชมกลิ่นหรือ ที่รู้จักกันในนาม ส.ส.เฮ้ง ได้ตีตัวออกห่างจากเครือข่ายบ้านใหญ่ชลบุรีและตั้งกลุ่มการเมืองของตน สิ่งที่น่าสนใจ คือ รอยร้าวความสัมพันธ์ระหว่างตระกูลคุณปลื้มกับนายสุชาติมิได้เพิ่งเริ่มขึ้นหลังกำนันเป๊าะ เสียชีวิต แต่มันเกิดขึ้นหลังการประกาศผลการเลือกตั้งปี 2562 โดยผู้วิจัยจะอธิบายต่อในส่วนถัดไป

4.2.4 ผลพวงจากการเลือกตั้งปี 2562: จุดเริ่มต้นรอยร้าวภายในบ้านใหญ่ชลบุรี

“แปลกมัยที่การเลือกตั้งกลายเป็นทำให้เกิดการแตกแยกในหมู่ของบ้านใหญ่ ไม่ใช่การรัฐประหาร” (นาย ช., 20 มีนาคม 2565, สัมภาษณ์) คำกล่าวนี้แสดงให้เห็นว่า ภายใต้การปกครองโดยคณะรัฐประหาร เครือข่ายบ้านใหญ่ชลบุรียังคงมีความเป็นปึกแผ่น ไม่มีการแตกกลุ่มก๊วนออกมา แต่รอยร้าวความสัมพันธ์ภายในเครือข่ายได้เริ่มขึ้นหลังจากเหตุการณ์เลือกตั้งในปี 2562 กรณีที่ชัดเจนที่สุด คือ กรณีการแยกตัวจากบ้านใหญ่ชลบุรีของนายสุชาติ ชมกลิ่น คนใกล้ชิดตระกูลคุณปลื้มและบุคคลสำคัญในเครือข่าย

แต่เดิม นายสุชาติเริ่มต้นงานทางการเมืองโดยมีนายสมชาย คุณปลื้มหรือก้านเปาะเป็นผู้ชุบเลี้ยงและให้การสนับสนุน เริ่มจากบทบาทสมาชิกองค์การบริหารส่วนจังหวัดชลบุรี (ส.จ.) ต่อมาจึงขยับมาลงสมัครเลือกตั้งสนามใหญ่และได้รับเลือกตั้งเป็นส.ส.ชลบุรีสมัยแรกในปี 2554 ภายใต้พรรคพลังชล และท้ายที่สุด ได้เข้าร่วมพรรคพลังประชารัฐในการเลือกตั้งปี 2562 นายสุชาติได้รับมอบหมายจากตระกูลคุณปลื้มให้รับผิดชอบการส่งตัวผู้สมัครในเขตการเลือกตั้ง 1 2 3 โดยมีข้อตกลงว่า หากนายสุชาติ ชมกลิ่นสามารถนำทัพของตนกวาดชัยชนะในพื้นที่การเลือกตั้งเขตรับผิดชอบของตนได้ จะได้รับการบำเหน็จถึงขั้นตำแหน่งรัฐมนตรี (กรุงเทพธุรกิจ, 2565)

เมื่อการเลือกตั้งปี 2562 เสร็จสิ้น ผลปรากฏว่านายสุชาติ ชมกลิ่นสามารถนำผู้สมัครในเขตรับผิดชอบของตนกวาดชัยชนะได้ทั้งสามเขตเลือกตั้ง คือ เขต 1 2 3 ในทางกลับกัน เขต 5 6 7 ที่ตระกูลคุณปลื้มรับผิดชอบกลับพ่ายแพ้ไปทั้งหมด ความพ่ายแพ้ของตระกูลคุณปลื้มต่อผู้สมัครอนาคตใหม่ในเขตของตนทำให้เกิดการเปรียบเทียบผลงานระหว่างตระกูลคุณปลื้มกับนายสุชาติ แต่กระนั้นตระกูลคุณปลื้มก็ยังได้รับตำแหน่งรัฐมนตรี แต่นายสุชาติกลับไม่ได้รับการบำเหน็จตามที่ตกลงไว้ จึงกลายเป็นจุดเปลี่ยนความสัมพันธ์ของตระกูลคุณปลื้มกับนายสุชาติ โดยนาย ต. (22 กุมภาพันธ์ 2565, สัมภาษณ์) กล่าวว่า “สนธยาทำส.ส.หล่นหายหมดเลย 3 เขต ไม่มีส.ส.อยู่ในมือเลย แต่ว่าพลิกตาลปัตรกันอีท่าไหนไม่รู้ทำให้ส.ส.เฮ้ง ไม่ได้รับบำเหน็จตามที่คุยกันไว้ เลยเกิดความร้าวฉาน” นอกจากนั้นนาย ป. (31 มกราคม 2565., สัมภาษณ์) ก็ได้กล่าวในทำนองเดียวกันว่า “พอคะแนนตก กลับกลายเป็นอิทธิพลคุณปลื้มได้เป็นรัฐมนตรี สุชาติ ชมกลิ่นเขาก็ไม่พอใจ ทำไมคนที่ได้คะแนน คนที่ได้เป็นส.ส.ถึงไม่ได้เป็นรัฐมนตรี”

กล่าวคือ รอยร้าวระหว่างนายสนธยา คุณปลื้มกับนายสุชาติ ชมกลิ่น คือ ปัญหาการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ภายในเครือข่ายบ้านใหญ่ชลบุรี หลังจากการเลือกตั้งปี 2562 นายสุชาติ ชมกลิ่นสามารถนำผู้สมัครในความรับผิดชอบเป็นส.ส.ตามเป้าหมายได้ แต่กลับไม่ได้รับการตอบแทนผลประโยชน์ตามข้อตกลง คือ การได้รับตำแหน่งรัฐมนตรี โดยที่ตำแหน่งรัฐมนตรีกลับตกไปเป็นของคนในตระกูลคุณปลื้มอย่างนายอิทธิพล คุณปลื้มที่พ่ายแพ้ในเขตเลือกตั้งของตน ทำให้นายสุชาติไม่พอใจกับเหตุการณ์ดังกล่าวนี้ โดยนาย ธ. (23 กุมภาพันธ์ 2565, สัมภาษณ์) อธิบายว่า “คุณสุชาติทำได้ แต่สุดท้ายแล้ว

คุณสนธยาที่เอาเก้าอี้ไปยกให้กับน้องชาย คือ คุณอิทธิพล นี่เป็นสาเหตุที่ทำให้เกิดความบาดหมางในกลุ่มการเมืองชลบุรีในซีกของบ้านใหญ่”

หลังจากที่นายสุชาติ ชมกลิ่นไม่ได้รับการบำเหน็จตามที่ตกลงไว้ จึงหาหนทางในการเติบโตทางการเมืองด้วยหนทางอื่น และผู้ที่สานฝันในการเป็นรัฐมนตรีให้แก่เขา คือ พลเอกประวิตร วงศ์สุวรรณ อดีตสมาชิกกลุ่ม คสช. ซึ่งในขณะนั้นดำรงตำแหน่งรองนายกรัฐมนตรีและหัวหน้าพรรคพลังประชารัฐ (ประชา บูรพาวิธิ, 2565) หลังจากการทำงานร่วมกับพรรคพลังประชารัฐหนึ่งปี นายสุชาติได้รับความไว้วางใจและถูกเสนอชื่อให้เป็นรัฐมนตรีตามมติพรรคพลังประชารัฐ (BBC News, 2563) โดยนายสุชาติได้รับการแต่งตั้งเป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงแรงงานในการปรับคณะรัฐมนตรีของพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา คณะที่ 2 เมื่อวันที่ 5 สิงหาคม 2563 ("ราชกิจจานุเบกษา," 2563, 6 สิงหาคม, น. 1-2) หลังจากได้รับการผลักดันจากพลเอกประวิตร นายสุชาติ ได้เรียกพลเอกประวิตรว่า “นาย” คนที่สองต่อจากกำนันเป๊าะ (ปิยะ สารสุวรรณ, 2563) แต่ในทางกลับกัน นายสุชาติไม่ได้มองนายสนธยาเหมือนกับกำนันเป๊าะ “เป็นลูกน้องพ่อไม่ใช่ลูกน้องลูก” (กรุงเทพธุรกิจ, 2565) กล่าวคือ เมื่อนายสุชาติออกไปเติบโตนอกเครือข่ายบ้านใหญ่ผ่านการสนับสนุนของพลเอกประวิตร ผนวกกับการเปลี่ยนผ่านผู้นำเครือข่ายบ้านใหญ่ชลบุรีจากกำนันเป๊าะมาเป็นนายสนธยาเต็มตัว จึงเป็นเหตุให้นายสุชาติแยกตัวออกจากบ้านใหญ่ชลบุรีและตั้งกลุ่มการเมืองของตนเองขึ้น โดยใช้ชื่อว่า “กลุ่มพลังเฮ้ง” หรือ “ซุ่มมังกรน้ำเค็ม” ซึ่งเข้ามาท้าทายอำนาจของตระกูลคุณปลื้มและเครือข่ายบ้านใหญ่ชลบุรี โดยสนามแรกที่กลุ่มพลังเฮ้งได้เข้ามาเทียบอำนาจ คือ การลงแข่งขันในการเลือกตั้งนายกเทศมนตรีและนายกองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดชลบุรีปี 2564 (ประชา บูรพาวิธิ, 2565)

ความสัมพันธ์ภายในเครือข่ายชลบุรีในยุคที่ไร้ซึ่งกำนันเป๊าะจึงไม่เหมือนเดิม โดยเหตุการณ์ที่แสดงถึงความบาดหมางที่เห็นชัดที่สุด คือ กรณีการปะทะวิวาทะกันระหว่างนายสนธยากับนายสุชาติ ในปี 2565 อันสะท้อนให้เห็นถึงปัญหาการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นในช่วงการเลือกตั้งปี 2562 โดยผู้วิจัยจะอธิบายในหัวข้อถัดไป

4.2.5 วิวาทะระหว่างสนธยา คุณปลื้มกับสุชาติ ชมกลิ่น สุนัขก้าวร้าวกับแม่ทัพอัลไซเมอร์

หลังจากผ่านพ้นการเลือกตั้งปี 2562 ความสัมพันธ์ระหว่างนายสนธยา คุณปลื้มกับนายสุชาติ ชมกลิ่นมีความห่างเหินกันมากขึ้นจนเห็นเด่นชัดเมื่อครั้งการเลือกตั้งเทศบาลชลบุรีในปี 2564 ที่นายสุชาติส่งผู้สมัครในกลุ่มการเมืองของตนลงสมัครแข่งขันกับผู้สมัครจากเครือข่ายบ้านใหญ่โดยตรง แต่หลังจากนั้นความบาดหมางของนายสนธยา คุณปลื้มกับนายสุชาติ ชมกลิ่น ได้ปะทุออกมาสู่สายตาสาธารณชนในช่วงต้นปี 2565 จากกรณีการปะทะวิวาทะกันของทั้งสองฝ่ายผ่านการโพสต์ในเพจเฟซบุ๊กของตน ซึ่งเป็นผลพวงมาจากการวางตัวผู้สมัคร ส.ส. ในจังหวัดชลบุรีในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ครั้งถัดไป กล่าวคือ นอกจากที่นายสุชาติ ชมกลิ่นได้รับตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงแรงงาน

นายสุชาติยังได้ดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการพรรคพลังประชารัฐจึงกลายเป็นผู้วางแผนในการส่งตัวผู้สมัคร ส.ส. ให้กับพรรคพลังประชารัฐในจังหวัดชลบุรี โดยการเลือกตั้งส.ส.ในจังหวัดชลบุรีครั้งนี้มีการเพิ่มจำนวนพื้นที่เลือกตั้งจาก 8 เขต เป็น 10 เขต ทางนายสุชาติได้ส่งตัวแทนไปเจรจากับทางบ้านใหญ่ชลบุรี โดยแบ่งกันคนละ 5 เขต แต่ทางบ้านใหญ่ปฏิเสธและต้องการส่งผู้สมัครทั้ง 10 เขต ทำให้เกิดกระแสว่านายสุชาติจะส่งผู้สมัครครบทั้ง 10 เขต จึงสร้างความไม่พอใจให้แก่ตระกูลคุณปลื้มเครือข่ายบ้านใหญ่ (มติชนออนไลน์, 2565) หลังจากนั้นจึงมีการปะทะวิวาทะกันระหว่างนายสุชาติและนายสนธยาผ่านการสัมภาษณ์และสื่อออนไลน์

ความบาดหมางในสื่อออนไลน์ของทั้งสองเริ่มต้นจากที่นายสุชาติ ชมกลิ่นได้โพสต์ผ่านเพจเฟซบุ๊ก “สุชาติ ชมกลิ่น” ในวันที่ 17 กุมภาพันธ์ 2565 เวลา 08.00 น. โดยมีเนื้อหาพาดพิงถึงคำว่า “บ้านใหญ่” ในลักษณะเปรียบเปรยว่า การอยู่ในบ้านหลังใหญ่ทำให้รู้สึกอบอุ่นปลอดภัย แต่มันจะดีกว่าถ้าเจ้าของบ้านมีจิตใจกว้างขวาง แต่ถ้าไม่ใช่เช่นนั้นคงไม่มีใครอยากอยู่ด้วย โดยข้อความส่วนหนึ่งในโพสต์ดังกล่าวระบุว่า “การอยู่ชานคาบ้านหลังใหญ่ นอกจากผู้อาศัยจะรู้สึกได้ถึงความปลอดภัยแล้ว มันจะยิ่งดีไปกว่า ถ้ามีเจ้าของบ้านจิตใจกว้างขวาง. . . ในทางกลับกัน ถ้าอาศัยอยู่ชานคาบ้านหลังใหญ่ แต่อยู่ด้วยกันแล้วไร้ซึ่งความสุข-สงบ ต่อให้บ้านหลังนั้นจะมั่นคงกับรากฐานชีวิตแค่ไหน คงไม่มีใครอยากอยู่ด้วย” (สุชาติ ชมกลิ่น, 2565ก) การสื่อสารออกไปดังกล่าว แม้ว่าจะไม่ได้กล่าวถึงบ้านใหญ่ชลบุรีโดยตรง แต่เป็นการสื่อทางอ้อมถึงเครือข่ายบ้านใหญ่ชลบุรี เพราะเป็นที่ทราบกันว่านายสุชาติเริ่มต้นทางการเมืองจากบ้านใหญ่ชลบุรี เจ้าของบ้านใหญ่คนล่าสุดที่นายสุชาติกล่าวถึงจึงหนีไม่พ้นนายสนธยา คุณปลื้ม

ภายในวันเดียวกัน นายสนธยา คุณปลื้ม ก็ได้โพสต์ผ่านเพจ “สนธยา คุณปลื้ม (Sontaya Kunplome)” ในเวลา 15.37 น. โดยมีเนื้อหาส่วนหนึ่งว่า “หลายปีก่อนก็ได้รับคำร้องขอให้ไปร่วมก่อตั้งพรรคพลังประชารัฐในสถานการณ์พิเศษ. . . ู๋ ๆ ก็มีคืนของพรรคประกาศว่าจะหาคนมาลง ส.ส. ทุกเขต ในฐานะผู้ก่อตั้งพรรคจึงไม่อยากที่ผมจะสอบถามผู้ใหญ่ที่ร่วมงานกันมาตั้งแต่ต้น ผมได้รับคำตอบสั้น ๆ ว่ามันก็อยากจะทำอะไรอย่าไปสนใจ” (สนธยา คุณปลื้ม, 2565) ข้อความของนายสนธยา แม้ไม่ได้กล่าวถึงนายสุชาติโดยตรง แต่เป็นที่รับรู้กันว่าหมายถึงนายสุชาติซึ่งทำหน้าที่เป็นผู้อำนวยการพรรคพลังประชารัฐและได้มอบหมายจากหัวหน้าพรรคพลังประชารัฐให้จัดผู้สมัครรับเลือกตั้งในการเลือกตั้งทั่วไปครั้งถัดไป นอกจากนั้น ในโพสต์ดังกล่าวยังระบุถ้อยคำเสียดสีว่า “เวลาหมาเห่า ถ้าไม่สร้างปัญหาร้ายอะไร เราก็ไม่ควรไปดุ เพราะหมาทำตามสัญชาตญาณของหมา แต่คราวนี้ต่างไป เพราะผมเริ่มรู้สึกว่าหมาเริ่มก้าวร้าว ทั้งที่อุ้มชูมายาวนาน คนชลบุรีรักใคร่รักจริง คบใครคบจริง เราเป็นแบบนี้กันมาตลอด นับญาติกันมาตั้งแต่เกิด แต่กับการทรยศ หักหลัง เราก็จะไม่นิ่งเฉย” (สนธยา คุณปลื้ม, 2565) กล่าวคือ นายสนธยา กำลังบอกว่านายสุชาติทรยศหักหลังตน ทั้งที่ได้รับ การดูแลจากบ้านใหญ่ชลบุรีมาอย่างยาวนาน

ส่วนทางนายสุชาติก็ได้มีได้นิ่งเฉยแต่อย่างใด และได้ตอบโต้นายสนธยาด้วยการโพสต์ผ่านเพจ “สุชาติ ชมกลิ่น” อีกครั้งในวันถัดมา โดยวันที่ 18 กุมภาพันธ์ 2565 เวลา 09.45 น. นายสุชาติโพสต์นิทานพงศาวดารในเชิงอุปมาอุปไมย โดยใช้ชื่อเรื่องว่า ขุนศึกคู่กายกับแม่ทัพอัลไซเมอร์ โดยเปรียบเทียบตนเองเป็นขุนศึก เปรียบนายสนธยาเป็นแม่ทัพ และเปรียบพลเอกประวิตรเป็นเจ้าเมือง โดยมีใจความว่า ครั้งมีศึกในสามปีก่อน (ซึ่งหมายถึงการเลือกตั้งที่ผ่านมาในปี 2562) แม่ทัพได้เข้ามาขอให้ขุนศึกช่วยรบในสงครามนั้นแล้วจะบำเหน็จให้ แต่แล้วเมื่อขุนศึกได้รับชัยชนะกลับไม่ได้ตามที่ตกลงไว้ จึงเปรียบเปรยว่าแม่ทัพเป็นอัลไซเมอร์ หลงลืมสิ่งที่เคยสัญญาไว้ จนสุดท้ายขุนศึกคนนั้นได้รับการช่วยเหลือจากเจ้าเมืองตนจึงพร้อมทำงานอุทิศตนให้กับเจ้าเมืองที่เห็นคุณค่าของตน โดยเนื้อหาส่วนหนึ่งของโพสต์ระบุว่า “แม่ทัพให้ขุนศึกรับผิดชอบ 3 หัวเมืองหลัก ที่เหลือเป็นหน้าที่แม่ทัพรับผิดชอบก่อนออกรบแม่ทัพรับปากว่า ถ้าชนะศึกจะปูนบำเหน็จให้ กระทั่งผลออกมา พอรบเสร็จ ขุนศึกรบชนะทั้ง 3 หัวเมือง ส่วนแม่ทัพแพ้อาณาทุกหัวเมืองหลังเกิดเหตุการณ์ครั้งนี้ ปรากฏว่าแม่ทัพเป็นอัลไซเมอร์ สิ่งที่รับปากไว้ลืมหมด” (สุชาติ ชมกลิ่น, 2565ข) ข้อความเหล่านี้ แสดงให้เห็นว่า ในการเลือกตั้งปี 2562 มีการตกลงเรื่องผลประโยชน์ระหว่างตระกูลคุณปลื้มกับนายสุชาติเกิดขึ้นจริง และนายสุชาติไม่ได้รับผลประโยชน์ตามที่ตกลงกันไว้ นอกจากนั้น นายสุชาติยังได้โต้กลับเรื่องการถูกกล่าวหาว่าเป็นสุนัขก้าวร้าว ว่าตนเลี้ยงสุนัขเช่นกัน แต่สุนัขนั้นรักเจ้าของ แม้ว่าเจ้าของสุนัขจากไปก็ดูแลลูกเจ้าของต่อไป เพราะนิสัยสุนัขไม่ทิ้งเจ้าของ มีแต่เจ้าของปล่อยสุนัขทิ้งที่วัด โดยมีข้อความส่วนหนึ่งในโพสต์ระบุว่า “ที่มีการพาดพิงเรื่องหมา ขอดอกตัวก่อน ผมไม่ใช่หมา. . . แต่ที่ผ่านมาก็เลี้ยงหมานะ นิสัยของหมา คือ รักเจ้าของ รักลูกเจ้าของ วันหนึ่ง เจ้าของได้จากไป ก็ดูแลลูกเจ้าของ แต่ลูกเจ้าของไม่สนใจ แกล้งทุบตี นิสัยหมา มันก็ไม่เคยทิ้งเจ้าของ หรือลูกเจ้าของ มีแต่เจ้าของหรือลูกเจ้าของ เอาหมาไปปล่อยวัด” (สุชาติ ชมกลิ่น, 2565ข) ภายในวันเดียวกันนั้นเอง นายสุชาติ ชมกลิ่นได้ให้สัมภาษณ์กับนักข่าวที่รัฐสภา โดยนักข่าวได้ถามว่าการโพสต์เช่นนี้เป็นการแตกหักกับบ้านใหญ่ชลบุรีหรือไม่ นายสุชาติได้กล่าวว่าตนไม่ได้อยู่กับทางนี้อยู่แล้ว และจะทำงานถวายหัวให้คนที่ดูแลและซุบเลี้ยงตนเอง แต่ก่อนเคยช่วยเหลือดูแลถวายชีวิตแก่ตระกูลคุณปลื้มและมันจบไปแล้ว ในการเลือกตั้งครั้งส.ส.ครั้งหน้า นายสุชาติวางตัวผู้สมัครไว้หมดแล้วเว้นแต่เขตของนายอิทธิพล โดยพร้อมให้ชาวชลบุรีเป็นคนตัดสิน (ไทยรัฐออนไลน์, 2565ข) กล่าวคือ นายสุชาติกำลังประกาศว่าตนเป็นอิสระจากบ้านใหญ่ชลบุรีและพร้อมแข่งขันในการเลือกตั้ง ส.ส. ครั้งถัดไป

การโพสต์ข้อความผ่านเพจเฟซบุ๊กซึ่งเป็นพื้นที่สาธารณะที่ทุกคนสามารถมองเห็นได้และการออกมาให้สัมภาษณ์ผ่านสื่อ นอกจากจะแสดงให้เห็นถึงความแตกหักระหว่างนายสนธยากับนายสุชาติอย่างชัดเจนแล้ว ยังสะท้อนถึงเหตุการณ์เลือกตั้งในปี 2562 ที่ผ่านมามีการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ไม่ลงตัวเกิดขึ้นจริงภายในเครือข่ายบ้านใหญ่ชลบุรี สะท้อนจากนิทานขุนศึกคู่กายกับแม่ทัพอัลไซเมอร์ที่นายสุชาติโพสต์ลงในเพจเฟซบุ๊กของตน กล่าวคือ นายสุชาติและนายสนธยาได้มีการเจรจา

ผลประโยชน์ก่อนการเลือกตั้ง แต่เมื่อนายสุชาติได้รับชัยชนะในเขตที่ตนรับผิดชอบกลับไม่ได้รับผลประโยชน์ตามที่ตกลงกันไว้จนกลายเป็นรอยร้าวความสัมพันธ์และนำมาสู่การแยกตัวออกจากบ้านใหญ่ชลบุรีในที่สุด

หลังจากการปะทะวิวาทะกันของทั้งสองฝ่าย มีหลายคนที่เข้ามากล่าวถึงกรณีความขัดแย้งดังกล่าว วันที่ 18 กุมภาพันธ์ 2565 เวลา 13.00 น. พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี ให้สัมภาษณ์กับผู้สื่อข่าว ณ รัฐสภา โดยกล่าวว่าเป็นเรื่องของผู้ชายคุยกัน มองว่าไม่เป็นปัญหาของรัฐบาล ปัญหาของใครก็ให้แก้ไขกันเอง (ข่าวสดออนไลน์, 2565) แต่ไม่นานหลังจากนั้นได้มีรายงานจากรัฐสภาว่า พลเอกประยุทธ์ได้พูดคุยกับนายสรุทธิ เนื่องจำนงค์ ส.ส. จังหวัดชลบุรี ถึงสาเหตุความขัดแย้ง ซึ่งพลเอกประยุทธ์ก็ได้รับฟังและบอกว่า “เตี๋ยวที่จัดการเอง” โดยคาดว่าจะมีการเชิญสองฝ่ายมาเจรจาโดยเร็ว (ไทยรัฐออนไลน์, 2565ก) ส่วนนายสรุทธิออกมาให้สัมภาษณ์ในเวลา 18.00น. ว่าอยากให้ปัญหาคลี่คลาย ไม่มีการขยายผลไปยังทุกฝ่ายรวมถึงกองเชียร์ และจำเป็นต้องมีผู้ใหญ่มาช่วยคลี่คลายสถานการณ์ เพราะถ้าคนสองคนคุยกันก็เหมือนกับน้ำกับน้ำมันที่ไปกันไม่ได้ (ผู้จัดการออนไลน์, 2565) ต่อมาวันที่ 19 กุมภาพันธ์ 2565 นายสุระ เตชะทัตเลขาธิการพรรคพลังชลออกมาโพสต์เฟซบุ๊กและสัมภาษณ์ผ่านสื่อในเชิงของการตักเตือนถึงนายสุชาติว่าให้พูดความจริง ไม่บิดเบือน และต้องไม่ลืมนำเส้นทางความเป็นนักการเมืองท้องถิ่นจนถึงเป็น ส.ส.พรรคพลังชลได้มาอย่างไร เวลาเจอมรสุมใครเป็นคนช่วยเหลือสนับสนุน และทิ้งท้ายว่าชาวชลบุรีที่มีความกตัญญูจะตัดสินใจไม่ยากสำหรับคนที่รู้ที่มาแต่ลืมนำไป (ไทยโพสต์, 2565) หลังจากนั้นวันที่ 20 กุมภาพันธ์ 2565 กลุ่มมวลชนกว่าหนึ่งพันคน ซึ่งส่วนใหญ่เป็นผู้นำท้องถิ่นและประชาชนเข้าไปให้กำลังใจนายสุชาติ รวมถึงบุคคลสำคัญอย่างนายสมชาติ คุณปลื้ม น้องชายกำนันเป๊าะเข้ามาร่วมให้กำลังใจเช่นกัน โดยนายสุชาติได้กล่าวกับผู้สื่อข่าวว่า การเลือกตั้งครั้งหน้าจะเป็นเครื่องพิสูจน์ว่าชาวชลบุรีจะเลือกนักการเมืองแบบเดิม ๆ ที่ไม่มีการพัฒนาอะไรเลย หรือเลือกแบบที่ประชาชนพึงได้ (แนวหน้า, 2565) และวันที่ 21 กุมภาพันธ์ 2565 พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา ได้ออกมาให้สัมภาษณ์ที่ทำเนียบรัฐบาล และโต้เกี่ยวกับกรณี “เตี๋ยวที่จัดการให้” ว่าตนไม่ได้ไปจัดการอะไร เพราะสิ่งใครไม่ได้มันเป็นเรื่องของความรักความสามัคคีและเป็นเรื่องภายในของทั้งคู่ และกล่าวว่า “เขาก็ไปคุยกันเองอยู่แล้วมั้ง” (ฐานเศรษฐกิจ, 2565)

ท้ายที่สุด ในวันที่ 22 กุมภาพันธ์ 2565 ทั้งสองฝ่ายก็ได้ออกมาให้สัมภาษณ์กับสื่อ ผังนายสุชาติได้ออกมายืนยันว่าไม่มีปัญหาอะไรกับทางนายสนธยาแล้ว เปรียบเสมือนพี่น้องบ้านเดียวกัน ไม่ต้องมีคนมาเคลียร์ปัญหาให้ ที่มีปัญหาอาจจะเพราะคนรอบข้าง ตนได้คุยกับนายอิทธิพล คุณปลื้ม รัฐมนตรีว่าการกระทรวงวัฒนธรรมทุกวัน แต่ไม่ได้คุยกับนายสนธยาเพราะไม่ได้เป็นสมาชิกพรรค และทั้งหมดว่าเรื่องการเมืองภายในชลบุรีถ้าอุดมการณ์และแนวทางตรงกันก็ได้ด้วยกัน คือ สนับสนุนพรรคพลังประชารัฐ สนับสนุนพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชาเป็นนายกรัฐมนตรีและพลเอกประวิตร วงษ์สุวรรณเป็นหัวหน้าพรรคพลังประชารัฐ ถ้าไม่อยู่พรรคเดียวกันก็ต้องแข่งกันคือเรื่องของประชาธิปไตย ซึ่งกำหนด

ทิศทางใครไม่ได้ส่วนฝั่งของนายสนธยา คุณปลื้มได้ออกมาให้สัมภาษณ์เช่นกัน โดยนายสนธยาออกมาขอขอบคุณพลเอกประยุทธ์ที่แสดงความเป็นห่วง และกล่าวถึงกรณีความขัดแย้งว่า ให้พูดความจริงกัน อย่าเอาเรื่องปรุแง่มมาพูด เป็นธรรมดาของการเมืองที่จะมีความคิดเห็นและแนวทางการทำงานที่แตกต่างกัน ต่างคนต่างมีวิธีการของตน ส่วนตนมีแนวทางอยู่บนพื้นฐานของความจริง ยึดมั่นในหลักกตัญญู 3 ประการ คือ กตัญญูต่อแผ่นดิน กตัญญูต่อถิ่นเกิด และกตัญญูต่อผู้มีพระคุณ และเชื่อมั่นว่าชาวชลบุรีทราบว่าใครทำงานจริงในพื้นที่ผลงานที่ชัดเจนเป็นรูปธรรมและต่อเนื่องจะเป็นเครื่องพิสูจน์ (Workpoint Today, 2565)

วิวาทะระหว่างนายสนธยา คุณปลื้มกับนายสุชาติ ชมกลิ่นที่เกิดขึ้นเป็นเครื่องยืนยันถึงความแตกหักภายในเครือข่ายบ้านใหญ่ชลบุรีซึ่งเกิดขึ้นตั้งแต่การเลือกตั้ง ปี 2562 สั่งสมเรื่อยมาและปะทุออกมาในต้นปี 2565 ผ่านการปะทะวิวาทะในสื่อออนไลน์และการให้สัมภาษณ์ อีกแง่มุมหนึ่งจะเห็นได้ว่าหลังจากทหารเข้ามาสู่ระบอบการเลือกตั้งทำให้ทหารมีอำนาจในเชิงบีบบังคับลดน้อยลงสังเกตจากคำสัมภาษณ์ของพลเอกประยุทธ์ที่ออกมาให้สัมภาษณ์กับสื่อว่า ตนไม่มีอำนาจเข้าไปจัดการปัญหาระหว่างนายสนธยากับนายสุชาติซึ่งเป็นเรื่องภายในของทั้งคู่ โดยนาย ธ. (23 กุมภาพันธ์ 2565, สัมภาษณ์) กล่าวว่า “มันแตกต่างจากสมัยช่วงจัดตั้งรัฐบาลใหม่ ๆ หรือเข้ามาเป็นรัฐบาล คสช. ใหม่ เขาใช้อำนาจอีกอย่าง แต่ว่าวันนี้แสดงว่าอำนาจทหารที่มีต่อการเมืองถูกลดบทบาทลงไป เพราะว่าประชาชนส่วนใหญ่เริ่มมีการต่อต้านอำนาจทหาร”

โดยสรุป ภายหลังจากการเลือกตั้งปี 2562 การเข้าร่วมกับพรรคพลังประชารัฐของตระกูลคุณปลื้ม และเครือข่ายบ้านใหญ่ทำให้การเมืองภายในจังหวัดชลบุรีมีความเปลี่ยนแปลงไป ผลกระทบที่เกิดขึ้นคือ การเกิดขึ้นของกลุ่มที่เข้ามาท้าทายอำนาจบ้านใหญ่ 2 กลุ่มหลัก ได้แก่ 1) กลุ่มพรรคอนาคตใหม่ การเข้าร่วมกับพรรคพลังประชารัฐทำให้ตระกูลคุณปลื้มเป็นฝ่ายตรงข้ามกับกลุ่มต่อต้านการสืบทอดอำนาจเผด็จการทหารหรือพรรคฝ่ายประชาธิปไตยอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ 2) กลุ่มการเมืองของนายสุชาติ ชมกลิ่น ซึ่งเป็นผลจากการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ที่ไม่ลงตัวในช่วงการเลือกตั้งปี 2562 ระหว่างตระกูลคุณปลื้มกับนายสุชาติ แผนกการเปลี่ยนผ่านผู้นำของเครือข่ายบ้านใหญ่จากกำนันเป๊าะมาเป็นนายสนธยา นำไปสู่การแตกหักภายในกลุ่มบ้านใหญ่ โดยที่ทั้งสองกลุ่มนี้เข้ามาเป็นคู่แข่งทางการเมืองกับตระกูลคุณปลื้ม และเครือข่ายบ้านใหญ่ในการเลือกตั้งท้องถิ่นปี 2563-2564 โดยผู้วิจัยจะกล่าวถึงในบทถัดไป

บทที่ 5

พลวัตของอำนาจทางการเมืองของตระกูลการเมืองท้องถิ่นจังหวัดชลบุรี ในช่วงการเลือกตั้งท้องถิ่น ปี 2563-2564 และวิธีการรักษาอำนาจ ของตระกูลการเมืองท้องถิ่นจังหวัดชลบุรี

ภายในบทที่ 5 ผู้วิจัยจะแบ่งเป็นสองส่วน ส่วนแรก ผู้วิจัยได้อธิบายถึงพลวัตของอำนาจทางการเมืองของตระกูลการเมืองท้องถิ่นจังหวัดชลบุรีในช่วงการเลือกตั้งท้องถิ่นปี 2563- 2564 โดยเริ่มต้นจากการเลือกตั้งองค์การบริหารส่วนจังหวัดชลบุรีปี 2563 การเลือกตั้งเทศบาลชลบุรีปี 2564 และการเลือกตั้งองค์การบริหารส่วนตำบลปี 2564 ส่วนที่สอง ผู้วิจัยอธิบายถึงวิธีการรักษาอำนาจทางการเมืองของตระกูลคุณปลื้มในระดับชาติและระดับท้องถิ่น โดยมีรายละเอียดดังนี้

5.1 ยกเลิกการแข่งขังการเมืองท้องถิ่น: การหวนคืนสู่สนามเลือกตั้งท้องถิ่นของตระกูลคุณปลื้มในปี 2563-2564

ภายใต้การปกครองโดยรัฐบาลทหารหลังรัฐประหารปี 2557 คณะรัฐบาลทหารได้แข่งขังการเมืองท้องถิ่นทั่วประเทศผ่านประกาศคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ฉบับที่ 85/2557 ให้ระงับการเลือกตั้งท้องถิ่นและทดแทนด้วยวิธีการแต่งตั้ง และคำสั่งหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ฉบับที่ 1/2557 ให้สมาชิกสภาท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่นที่ดำรงตำแหน่งอยู่แล้วดำรงตำแหน่งไปจนกว่าประกาศให้มีการเลือกตั้งท้องถิ่นใหม่ เว้นแต่เขตกรุงเทพมหานครและเมืองพัทยา ส่งผลให้บรรดานักการเมืองในตระกูลคุณปลื้มดำรงตำแหน่งในการเมืองท้องถิ่นอย่างยาวนาน อาทิ นายวิทยา คุณปลื้ม ได้ดำรงตำแหน่งนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดชลบุรี (นายก อบจ.) อย่างต่อเนื่องนับตั้งแต่ปี 2553 นายณรงค์ชัย คุณปลื้มดำรงตำแหน่งนายกเทศบาลเมืองแสนสุขตั้งแต่ปี 2551 นอกจากนี้ นายสนธยา คุณปลื้มที่เว้นวรรคทางการเมืองก็ได้กลับมาดำรงตำแหน่งนายกเมืองพัทยาผ่านการแต่งตั้งโดยคำสั่งหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ฉบับที่ 15/2561 กล่าวคือ ในยุคของการปกครองโดยคณะรัฐบาลทหาร ตระกูลคุณปลื้มสามารถกุมอำนาจทางการเมืองท้องถิ่นในชลบุรีอย่างเบ็ดเสร็จโดยไม่ต้องผ่านการเลือกตั้ง

อย่างไรก็ตาม หลังจากการปลดล๊อคให้มีการเลือกตั้งทั่วไป วันที่ 24 มีนาคม 2562 รัฐบาล คสช. เปลี่ยนผันตนเองมาลงเลือกตั้งในนามพรรคพลังประชารัฐและจัดตั้งรัฐบาลสำเร็จ กลไกการเลือกตั้งท้องถิ่นที่ถูกแข่งขังมานานก็ถูกนำกลับมาใช้อีกครั้ง โดยการเลือกตั้งท้องถิ่นครั้งนี้ได้ใช้พระราชบัญญัติการเลือกตั้งสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. 2562 ซึ่งเป็นกฎหมายเลือกตั้งท้องถิ่นฉบับใหม่ที่ถูกเขียนขึ้นในยุคการปกครองโดยคสช. (law, 2563) และต่อมาในวันที่ 6 ตุลาคม 2563คณะรัฐมนตรี

ของพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา มีมติเห็นชอบให้มีการเลือกตั้งท้องถิ่นครั้งแรกหลังจากเหตุการณ์รัฐประหาร ปี 2557 สนามแรกของการเลือกตั้งท้องถิ่น คือ การเลือกตั้งนายกและสมาชิกองค์การบริหารส่วนจังหวัด ปี 2563 ตามมาด้วยการเลือกตั้งเทศบาลและการเลือกตั้งองค์การบริหารส่วนตำบล ในปี 2564 การกลับมาของกลไกการเลือกตั้งท้องถิ่นส่งผลให้ตระกูลคุณปลื้มที่ดำรงตำแหน่งอยู่ในองค์การปกครองท้องถิ่นแต่ละระดับต้องกลับมาแข่งขันและเผชิญกับความท้าทายในการเลือกตั้งท้องถิ่นอีกครั้ง ซึ่งความท้าทายแรกมาจากคณะก้าวหน้าเปลี่ยนกลยุทธ์ภายใต้การนำของตระกูลสิงห์โตทอง

5.1.1 การเลือกตั้งระดับองค์การบริหารส่วนจังหวัดชลบุรี: การต่อสู้ระหว่างกลุ่มเรารักชลบุรีกับคณะก้าวหน้าเปลี่ยนชลบุรี

การเลือกตั้งองค์การบริหารส่วนจังหวัดเป็นการเลือกตั้งท้องถิ่นสนามแรกหลังจากเหตุการณ์รัฐประหารปี 2557 โดยคณะกรรมการการเลือกตั้ง (กกต.) ได้กำหนดให้มีการเลือกตั้งองค์การบริหารส่วนจังหวัดขึ้นในวันที่ 20 ธันวาคม 2563 พร้อมกันทั่วประเทศ (ฐิติพร สุขสัมพันธ์, 2563) โดยให้ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งใช้บัตรเลือกตั้งสองใบ ใบแรกเป็นบัตรสำหรับเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัด (นายก อบจ.) และใบที่สองสำหรับเลือกตั้งสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัด (สมาชิก อบจ.) แต่ละภูมิภาคจะมีบัตรที่แตกต่างกัน จังหวัดชลบุรีอยู่ในโซนภาคกลางและตะวันออก จังหวัดชลบุรีจึงใช้บัตรสีเทาฟ้าสำหรับเลือกตั้งนายก อบจ. และใช้บัตรสีน้ำตาลเข้มสำหรับเลือกตั้งสมาชิก อบจ. (กรุงเทพธุรกิจ, 2563ก) โดยภายในจังหวัดชลบุรีแบ่งเขตเลือกตั้งออกเป็น 42 เขตเลือกตั้ง มีสมาชิก อบจ. ได้เขตละ 1 คน ได้แก่ อำเภอเมืองชลบุรี 9 ที่นั่ง อำเภอบางละมุง 9 ที่นั่ง อำเภอศรีราชา 8 ที่นั่ง อำเภอสัตหีบ 4 ที่นั่ง อำเภอพนสนิมคม 3 ที่นั่ง อำเภอบ้านบึง 3 ที่นั่ง อำเภอพานทอง 2 ที่นั่ง ส่วนอำเภอบ่อทอง อำเภอเกาะจันทร์ อำเภอหนองใหญ่และอำเภอเกาะสีชัง อำเภอละ 1 ที่นั่ง รวมทั้งหมด 42 ที่นั่ง ("ราชกิจจานุเบกษา," 2563, 24 กันยายน, น.45-52)

แม้ว่ากลุ่มตระกูลคุณปลื้มและเครือข่ายบ้านใหญ่จะลงสมัครในนามพรรคพลังประชารัฐในการเมืองระดับชาติ แต่ในการเลือกตั้งท้องถิ่นตระกูลคุณปลื้มและเครือข่ายบ้านใหญ่ลงสมัครเลือกตั้งในนาม “กลุ่มเรารักชลบุรี” เนื่องจากกลุ่มนี้เป็นกลุ่มที่ทำงานการเมืองท้องถิ่นของตระกูลคุณปลื้มและเครือข่ายบ้านใหญ่ชลบุรีมานานกว่า 20 ปี และเป็นที่ยึดเหนี่ยวของประชาชนชาวชลบุรีมากกว่าการส่งชื่อพรรคพลังประชารัฐ (มติชนออนไลน์, 2562ค) โดยช่วงแรก การวางตัวผู้สมัครของกลุ่มเรารักชลบุรีได้รับผลกระทบจากรอยร้าวระหว่างนายสนธยา คุณปลื้มกับนายสุชาติ ชมกลิ่นในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ปี 2562 ที่ผ่านมา โดยช่วงก่อนการเลือกตั้งองค์การบริหารส่วนจังหวัด วันที่ 14 กรกฎาคม 2562 นายสุชาติ ชมกลิ่นได้ออกมาให้สัมภาษณ์กับสื่อว่าตนเตรียมส่งผู้ลงสมัครสมาชิก อบจ. ในพื้นที่ 3 อำเภอ ได้แก่ อำเภอเมือง อำเภอพานทอง และอำเภอพนสนิมคม ซึ่งเป็นเขตรับผิดชอบของตน ในการเลือกตั้งระดับชาติที่ผ่านมา ผ่านการรวบรวมพรรคพวกที่เคยอยู่กลุ่มเรารักชลบุรีและตั้งกลุ่มใหม่

ชื่อว่า กลุ่มชลบุรีโฉมใหม่ (มติชนออนไลน์, 2563ค) แต่ท้ายที่สุด นายสุชาติก็มีได้ส่งผู้สมัครลงในนาม กลุ่มชลบุรีโฉมใหม่ และได้มีการพูดคุยและเคลียร์ปัญหาที่ค้างคาใจกับนายสนธยา คุณปลื้ม ทั้งคู่ตกลงกันว่า การเลือกตั้งครั้งนี้จะส่งนายวิทยา คุณปลื้มอดีตนายก อบจ.ชลบุรีลงชิงตำแหน่งนายก อบจ.อีกสมัย และส่งคณะทำงานกลุ่มเดิมลงสมัครสมาชิก อบจ. ซึ่งจะมีการปรับเปลี่ยนคนลงสมัครเพียงบางคนเท่านั้น (มติชนออนไลน์, 2562ค) สอดคล้องกับคำสัมภาษณ์ของนายธ. ที่กล่าวว่า “ตัวคุณวิทยาเองในการเลือกตั้งนายก อบจ.ที่ผ่านมาก็ได้ใช้วิธีการรวมกลุ่มกับคุณสุชาติในการวางตัวผู้สมัครลง.” (นาย ธ., 23 กุมภาพันธ์ 2565, สัมภาษณ์) หรือกล่าวคือ “ตระกูลคุณปลื้มแม้จะมีรอยร้าวกับพลังเฮงหรือพวกกลุ่มมังกรน้ำเค็ม แต่เขายังเป็นพันธมิตรกันในเรื่องนี้” (นาย อ., 27 มกราคม 2565, สัมภาษณ์) ดังนั้น กลุ่มเรารักชลบุรีของตระกูลคุณปลื้มกับกลุ่มการเมืองของนายสุชาติมิได้ชิงชัยกันในการเลือกตั้ง อบจ. ครั้งนี้ ในทางกลับกัน ทั้งสองกลุ่มมีการรวมตัวผู้สมัครเพื่อเผชิญหน้ากับคณะก้าวหน้าเปลี่ยนชลบุรีที่นำโดยตระกูลคุณสิงห์โตทอง โดยที่ผู้สมัครกลุ่มเรารักชลบุรีสวมเสื้อสีน้ำเงินปักลายอักษรที่เขียนว่าเรารักชลบุรี ส่วนผู้สมัครของในสังกัดนายสุชาติ ชมกลิ่นสวมเสื้อสีเหลืองปักลายอักษรที่เขียนว่ากลุ่มพวกกันสำคัญเสมอในการลงหาเสียง

ในอีกทางหนึ่ง กลุ่มที่เข้ามาท้าทายอำนาจตระกูลคุณปลื้มและบ้านใหญ่ชลบุรี คือ คณะก้าวหน้าเปลี่ยนชลบุรี ซึ่งเกิดจากการจับมือกันระหว่างคณะก้าวหน้าโดยมีนายธนาธร จึงรุ่งเรืองกิจ ประธานคณะก้าวหน้าเป็นแกนนำ¹¹ ร่วมทำงานกับตระกูลการเมืองเก่าแก่ในจังหวัดชลบุรีอย่างตระกูลสิงห์โตทอง การเลือกตั้งครั้งนี้คณะก้าวหน้าเปลี่ยนชลบุรีได้การส่งนางสาวพลอยภักดิ์ สิงห์โตทอง ลูกสาวของนายจิรวุฒิ สิงห์โตทองลงสมัครทำชิงตำแหน่งนายก อบจ.ชลบุรี (ผู้จัดการออนไลน์, 2563) โดยที่ผู้สมัครในนามคณะก้าวหน้าเปลี่ยนชลบุรีมีสวมเสื้อเชิ้ตสีขาวและใช้พื้นหลังของรูปภาพหาเสียงเป็นสีส้ม ก่อนหน้าที่ตระกูลสิงห์โตทองจะร่วมมือกับคณะก้าวหน้าเปลี่ยนชลบุรี ในการเลือกตั้งปี 2562 ที่ผ่านมา นายจิรวุฒิ สิงห์โตทองได้ลงสมัครส.ส.ชลบุรีเขต 4 ในนามพรรคเพื่อไทย แต่ไม่ได้รับการเลือกตั้ง โดยเขาได้คะแนนเป็นอันดับสอง พ่ายให้กับนายสรุทธิ เนื่องจำนงค์จากพรรคพลังประชารัฐ ถัดมาในปี 2563 นายจิรวุฒิ สิงห์โตทอง ได้รวมกลุ่มกับนักการเมืองท้องถิ่นนอกเครือข่ายบ้านใหญ่ชลบุรีเพื่อจัดทีมลงสมัครเลือกตั้งนายก อบจ.และสมาชิก อบจ.ชลบุรี ในนามกลุ่ม “Change ชลบุรี” โดยมี 6 แกนนำหลัก ได้แก่ นายจิรวุฒิ สิงห์โตทอง หัวหน้ากลุ่ม Change ชลบุรี นายประมวล เอ็มเปีย อดีตส.ส.ชลบุรี นายภิญโญ ตันวิเศษ อดีตนายก อบจ.ชลบุรี นางสาวเสาวลักษณ์ สุริยาทิพย์ ส.ส.หญิงคนแรกของจังหวัดชลบุรี นายพายุ เนื่องจำนงค์ อดีตผู้สมัครส.ส.ชลบุรีพรรคประชาธิปัตย์ และนายมานิตย์

¹¹ หลังจากที่นายธนาธร จึงรุ่งเรืองกิจถูกตัดสิทธิ์ทางการเมือง เขาออกมาดำเนินกิจกรรมทางการเมืองนอกสภาผ่านการจัดตั้งคณะก้าวหน้าซึ่งเป็นกลุ่มการเมืองในเครือข่ายเดียวกันกับพรรคอนาคตใหม่ หลังจากนั้น พรรคอนาคตใหม่ ถูกศาลวินิจฉัยยุบพรรคในปี 2563 จึงจัดตั้งพรรคใหม่โดยใช้ชื่อว่า พรรคก้าวไกล (คมชัดลึกออนไลน์, 2564ง)

ภาวสุทธิ์ อดีต ส.ส.ชลบุรี (ธนา ธรรมวาจา และเจียรพรรณ สุรนนท์, 2563ก) การก่อตัวของกลุ่ม Change ชลบุรีเกิดขึ้นหลังจากที่ผู้สมัครส.ส.จาก 4 พรรคการเมือง อันได้แก่ พรรคเพื่อไทย พรรคประชาธิปัตย์ พรรคภูมิใจไทย และพรรคอนาคตใหม่ ยื่นร้องเรียน กกต.ประจำจังหวัดชลบุรีในกรณีการทุจริตการเลือกตั้ง ส.ส. ปี 2562 ในพื้นที่อำเภอบ้านบึง จังหวัดชลบุรี แต่ไม่ได้รับความเป็นธรรม จึงมีแนวคิดในการรวมกลุ่ม นักการเมืองท้องถิ่นจากทั้งสี่พรรค รวมถึงผู้เห็นต่างกับแนวทางการทำงานของบ้านใหญ่ชลบุรีมา ลงสมัครในนามกลุ่ม Change ชลบุรีเพื่อลงแข่งขันในการเลือกตั้งอบจ.ชลบุรีครั้งนี้ (ณพล บริบูรณ์, 2563)

เดิมทีนั้น นายจิรวุฒิ สิงห์โตทองจะลงสมัครนายกอบจ.ด้วยตนเองและจะส่งผู้สมัครสมาชิก อบจ. ในนาม Change ชลบุรี แต่หลังจากที่ฝั่งได้มีการเจรจากับฝั่งของนายธนาธร จึงรุ่งเรืองกิจ จึงมีการเปลี่ยนกลยุทธ์ โดยส่งนางสาวพลอยภัสร์ สิงห์โตทองลงสมัครนายกอบจ.แทนตนเอง และส่งผู้สมัคร สมาชิก อบจ. ในนามคณะก้าวหน้าเปลี่ยนชลบุรีทั้ง 4 เขต เนื่องจากประเมินว่าการส่งลูกสาวในนาม คณะก้าวหน้าจะสามารถดึงคะแนนเสียงจากกลุ่มวัยรุ่นได้เพิ่มมากขึ้น “ส.ส.เป่าตัดสินใจส่งลูกสาวซึ่ง อยู่ในช่วงกลุ่มวัยรุ่นน่าจะดึงคะแนนเสียงจากกลุ่มนักศึกษาได้” (นาย ป., 31 มกราคม 2565, สัมภาษณ์)

ฝั่งกลุ่มเรารักชลบุรีที่นำโดยนายวิทยา คุณปลื้มได้ชูนโยบายเรื่อง การอยู่ดีกินดีของชาวชลบุรี และการพัฒนาชลบุรีเป็นเมืองชั้นนำในระดับอาเซียน เน้นนโยบาย 4 ด้าน คือ 1) ด้านเศรษฐกิจ โดยเฉพาะ การท่องเที่ยวซึ่งเป็นรายได้หลักของจังหวัดชลบุรี 2) การสร้างรายได้ชุมชน ยกกระดับมาตรฐานผลิตภัณฑ์ ชุมชนโดยเฉพาะสินค้าโอท็อป 3) การพัฒนาเมืองและสาธารณูปโภค และ 4) การส่งเสริมระบบโลจิสติกส์ โดยเฉพาะการพัฒนาเส้นทางคมนาคม รวมถึงการสนับสนุนการเป็นเมืองกีฬา ด้านสิ่งแวดล้อมและการศึกษา ส่วนฝั่งคณะก้าวหน้าเปลี่ยนชลบุรีที่นำโดยนางสาวพลอยภัสร์ สิงห์โตทอง ได้ชูนโยบาย เกี่ยวกับความต้องการเปลี่ยนแปลงชลบุรี ให้ทุกคนเป็นเจ้าของจังหวัดชลบุรี เน้นเรื่องความเท่าเทียม ความเสมอภาค และความยุติธรรม ผ่านการพัฒนาคุณภาพชีวิตชาวชลบุรีอย่างยั่งยืน ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาและงบประมาณต้องถึงชาวบ้านอย่างทั่วถึง (กรุงเทพฯธุรกิจ, 2563ข) นอกจากนี้ นายธนาธร จึงรุ่งเรืองกิจ ยังกล่าวถึงกรณีการเลือกตั้งนายก อบจ. ว่าต้องการให้เลือก นายก อบจ. และสมาชิกอบจ.ชลบุรีที่ไม่ยึดติดกับกลุ่มการเมืองเดิมที่เป็นนักการเมืองระดับชาติและ นักการเมืองท้องถิ่นมานานหลาย 10 ปี ซึ่งการร่วมมือกับกลุ่ม Change ชลบุรี ก่อตั้งคณะก้าวหน้า เปลี่ยนชลบุรีนั้นเพื่อต้องการเปลี่ยนแปลงชลบุรีให้อยู่ในอุดมการณ์ประชาธิปัตย์ ต่อต้านการสืบทอด อำนาจของคณะ คสช. การซื้อเสียงและการคอร์รัปชัน โดยการเปลี่ยนแปลงประเทศไทยต้องเริ่มจาก การเมืองท้องถิ่น อบจ.ชลบุรี จึงเป็นเป้าหมายของคณะก้าวหน้าเปลี่ยนชลบุรี (บ้านเมือง, 2563)

กล่าวได้ว่า การเลือกตั้งอบจ.ชลบุรีครั้งนี้ยังคงมีกลิ่นอายของการต่อสู้ระหว่างกลุ่มสนับสนุน รัฐบาลทหารกับกลุ่มต่อต้านการสืบทอดอำนาจเผด็จการ ฝั่งคณะก้าวหน้าเปลี่ยนชลบุรีได้มีการเชื่อมโยง การเมืองระดับชาติเข้าสู่การเมืองระดับท้องถิ่นผ่านการชูนโยบายเรื่องการสร้างความเปลี่ยนแปลงเพื่อ

ความเท่าเทียมและความเสมอภาค โดยเฉพาะเรื่องการยกเลิกการผูกขาดอำนาจในพื้นที่จังหวัดชลบุรี อันหมายถึงฝั่งของตระกูลคุณปลื้มและเครือข่ายบ้านใหญ่ชลบุรีที่เป็นฐานคะแนนของฝั่งรัฐบาลทหาร ในการเลือกตั้งปี 2562 ที่ผ่านมา

อย่างไรก็ตาม การเปลี่ยนแปลงมาใช้ชื่อคณะก้าวหน้าเปลี่ยนชลบุรี ทำให้นักการเมืองภายในกลุ่ม Change ชลบุรีบางส่วนไม่เห็นด้วยและแตกกลุ่มออกไป อาทิ กลุ่มของนายสรายุทธ วงษ์แสงทอง อดีตเลขานุการส่วนตัวของนายจิรวุฒิ สิงห์โตทอง แยกตัวออกไปตั้งกลุ่ม “ชลบุรีก้าวหน้า” โดยลงสมัครเป็นผู้ทำชิงตำแหน่งนายก อบจ. และส่งผู้สมัครสมาชิกอบจ.ทั้งหมด 35 คน (วิรัช หนูขาว, 2563) สอดคล้องกับคำสัมภาษณ์ของนาย ต. (22 กุมภาพันธ์ 2565, สัมภาษณ์) ที่กล่าวว่า “โค้งสุดท้าย เขาเอา Change ชลบุรี ไปพาดกับคณะก้าวหน้าเพื่อลงสมัครเลือกตั้งจ.มันก็เลยทำให้กลุ่ม Change แตกมาเป็นกลุ่มชลบุรีก้าวหน้ามาอีกกลุ่มหนึ่งโดยการนำของสรายุทธ วงษ์แสงทอง” โดยนายสรายุทธ วงษ์แสงทอง ได้กล่าวถึงกรณีการย้ายออกจากกลุ่ม Change ชลบุรีว่า “เมื่อแยกออกมาแล้วก็ได้ไม่มีความเสียใจอะไรทั้งสิ้น กลุ่มชลบุรีก้าวหน้า มีความยินดีและมีความเป็นตัวของเราเอง. . .เราไม่มีความจำเป็นไปเกาะกระแสของใครทั้งสิ้น” (สรายุทธ, ม.ป.ป. อ้างถึงใน วิรัช หนูขาว, 2563) นอกจากนี้ ยังมีนักการเมืองอิสระอย่างนายสภา พละวารีลงสมัครนายกอบจ.ชลบุรี (สุนทรีย์ ทับมาโนช, 2563) การเลือกตั้งนายกอบจ.ในจังหวัดชลบุรี จึงมีผู้ลงสมัครนายกอบจ.ทั้งหมด 4 คน อันได้แก่ หมายเลข 1 นายวิทยา คุณปลื้ม จากกลุ่มเรารักชลบุรี หมายเลข 2 นางสาวพลอยลภัสร์ สิงห์โตทอง จากคณะก้าวหน้า เปลี่ยนชลบุรี หมายเลข 3 นายสรายุทธ วงษ์แสงทอง จากกลุ่มชลบุรีก้าวหน้า และหมายเลข 4 นายสภา พละวารี ลงในนามอิสระ (คณะกรรมการการเลือกตั้ง, 2563, 13 พฤศจิกายน)

โดยผลคะแนนการเลือกตั้งนายกอบจ.จังหวัดชลบุรีในวันที่ 20 ธันวาคม 2563 จากทั้งหมด 11 อำเภอ 42 เขตเลือกตั้ง สามารถแสดงข้อมูลดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 5 ผลคะแนนการเลือกตั้งนายก อบจ.ชลบุรี ประจำปี 2563

หมายเลข	ผู้สมัครเลือกตั้ง	สังกัด	คะแนนที่ได้	อันดับ
1	นายวิทยา คุณปลื้ม	เรารักชลบุรี	336,909	1
2	นางสาวพลอยลภัสร์ สิงห์โตทอง	คณะก้าวหน้าเปลี่ยนชลบุรี	168,849	2
3	นายสรายุทธ วงษ์แสงทอง	ชลบุรีก้าวหน้า	39,123	3
4	นายสภา พละวารี	อิสระ	8,263	4

ที่มา: องค์การบริหารส่วนจังหวัดชลบุรี (2563)

จากผลการเลือกตั้ง ปรากฏว่า ผู้ที่ได้รับการเลือกตั้งให้เป็นนายกอบจ.ชลบุรียังคงเป็นของ นายวิทยา คุณปลื้มจากกลุ่มเรารักชลบุรี ได้รับคะแนนอย่างท่วมท้นโดยได้คะแนนไป 336,909 คะแนน สามารถเอาชนะผู้ทำชิงอย่างนางสาวพลอยลภัสร์ สิงห์โตทองจากคณะก้าวหน้าเปลี่ยนชลบุรี ซึ่งได้คะแนนมาเป็นอันดับสองที่ 168,849 คะแนนไปอย่างขาดลอย กล่าวคือ นายวิทยา คุณปลื้ม ได้คะแนนมากกว่านางสาวพลอยลภัสร์ สิงห์โตทองเกือบสองเท่าตัว ส่วนอันดับที่สาม คือ นายสรายุทธ วงษ์แสงทอง จากกลุ่มชลบุรีก้าวหน้า ได้รับคะแนนไป 39,123 คะแนน และอันดับสุดท้ายคือ นายสภา พละวารี สังกัดอิสระ ได้คะแนนน้อยสุดที่ 8,263 คะแนน

ส่วนคะแนนการเลือกตั้งสมาชิกอบจ.ชลบุรีทั้ง 42 เขตเลือกตั้ง แสดงได้ดังตารางดังนี้

ตารางที่ 6 ผลคะแนนผู้ได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกองค์การบริหารส่วนจังหวัดชลบุรี ประจำปี 2563

ลำดับ	เขตเลือกตั้ง	ผู้สมัคร	สังกัด	คะแนน
อำเภอเมืองชลบุรี (9 เขต)				
1	1	นายสมควร อังคนาวิน	เรารักชลบุรี	8,960
2	2	นายคงพัชร ไชร์ศรี	เรารักชลบุรี	6,641
3	3	นายสุธีพงศ์ อัครเมธสุวรรณ	เรารักชลบุรี	5,397
4	4	นายสมโพธิ นมะอะฮู	พวกกันสำคัญเสมอ	6,697
5	5	นายเดชนรงค์ ไพบูลนันท์พงศ์	เรารักชลบุรี	5,637
6	6	นายภูริวัฒน์ เสมอวงศ์	เรารักชลบุรี	7,291
7	7	ดาบตำรวจอภิชาติ เจริญผล	เรารักชลบุรี	10,873
8	8	นางสาวสุกัษิณี หอมหวล	เรารักชลบุรี	7,594
9	9	นายสุรพงศ์ นำชัยรุจิพงศ์	เรารักชลบุรี	9,412
อำเภอบางละมุง (9 เขต)				
10	1	นายทองหล่อ อำผึ้ง	เรารักชลบุรี	4,335
11	2	นายนคร ผลลูกอินทร์	เรารักชลบุรี	3,803
12	3	นายยะยา เข็นซุรีย์	เรารักชลบุรี	4,303
13	4	นายสายัณห์ จันทรทอง	อิสระ	4,900
14	5	นายวิชิต ชาญชัยยุทธศักดิ์	เรารักชลบุรี	5,685
15	6	นายวิวัฒน์ หอมปลื้ม	เรารักชลบุรี	7,304
16	7	นายปารเมศ ประกอบธรรม	เรารักชลบุรี	7,823
17	8	นายแมน อินทร์พิทักษ์	เรารักชลบุรี	5,861
18	9	นายสกน ผลลูกอินทร์	เรารักชลบุรี	4,331

ตารางที่ 6 ผลคะแนนผู้ได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกองค์การบริหารส่วนจังหวัดชลบุรี ประจำปี 2563 (ต่อ)

ลำดับ	เขตเลือกตั้ง	ผู้สมัคร	สังกัด	คะแนน
อำเภอศรีราชา (8 เขต)				
19	1	นายเอกสิทธิ์ อ่ำอ้วน	พวกกันสำคัญเสมอ	4,167
20	2	นายเดชา จันทร์เล็ก	เรารักชลบุรี	7,724
21	3	นายโผนทัย เจริญสันติสุข	เรารักชลบุรี	6,163
22	4	นายจตุพร บุญชอบ	เรารักชลบุรี	6,903
23	5	นายรุจิภาส ทรัพย์ยา	คณะก้าวหน้าเปลี่ยนชลบุรี	6,097
24	6	นายสมเกียรติ เกตุวัฒนา	เรารักชลบุรี	7,789
25	7	นายสงกรานต์ ภาชนะ	เรารักชลบุรี	5,658
26	8	นายสุระ กลั่นดวง	เรารักชลบุรี	6,667
อำเภอสัตหีบ (4 เขต)				
27	1	นายกำชัย ตั้งธรรมสถิตย์	เรารักชลบุรี	4,906
28	2	นายทวีศักดิ์ นิมนงค์	เรารักชลบุรี	5,562
29	3	นายภิญโญ สายนภา ¹²	เรารักชลบุรี	5,942
30	4	นายทัฬหฬพัทธ์ วุฒิปัญญารัตนกุล	ไปด้วยกันไปได้ไกล	5,749
อำเภอพนัสนิคม (3 เขต)				
31	1	นายสมนึก ทองแก้ว	เรารักชลบุรี	9,966
32	2	นายพรชัย ดั่งเงิน	เรารักชลบุรี	10,446
33	3	นายจุลินทร์ พุทธิพิพัฒน์ขจร	เรารักชลบุรี	12,994
อำเภอบ้านบึง (3 เขต)				
34	1	นายพดุมพงษ์ สิงห์โตทอง	เรารักชลบุรี	8,860
35	2	นางสาวลลิตา สิงห์โตทอง	เรารักชลบุรี	8,112
36	3	นายบำเพ็ญ โรจน์พัฒนากุล	เรารักชลบุรี	7,848
อำเภอพานทอง (2 เขต)				
37	1	นายทัตตัญญ์ คุ่มครอง	เรารักชลบุรี	8,040
38	2	นายเสรี เรืองเดช	พวกกันสำคัญเสมอ	8,939
อำเภอบ่อทอง (1 เขต)				
39	1	นายเพทาย สุภาพล	เรารักชลบุรี	9,448

¹² ต่อมา นางสาวกานดา ทรัพย์นา จากกลุ่มไปด้วยกันไปได้ไกล เข้ามาดำรงตำแหน่งส.อบจ.ศรีราชา เขต 3 แทนวันที่ 17 พฤษภาคม 2565 (คณะกรรมการการเลือกตั้ง, 2565, 17 พฤษภาคม)

ตารางที่ 6 ผลคะแนนผู้ได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกองค์การบริหารส่วนจังหวัดชลบุรี ประจำปี 2563 (ต่อ)

ลำดับ	เขตเลือกตั้ง	ผู้สมัคร	สังกัด	คะแนน
อำเภอเกาะจันทร์ (1 เขต)				
40	1	นายอนันต์ ปรีดาสุทธิจิตต์	เรารักชลบุรี	10,586
อำเภอหนองใหญ่ (1 เขต)				
41	1	นายวัฒนพงศ์ ศรีเมธารักษ์	เรารักชลบุรี	6,504
อำเภอเกาะสีชัง (1 เขต)				
42	1	นายสรศักดิ์ เกตรา ¹³	เรารักชลบุรี	1,148

ที่มา: รวบรวมข้อมูลจาก คณะกรรมการการเลือกตั้ง (2564, 2 กุมภาพันธ์, 2564, 6 มกราคม); องค์การบริหารส่วนจังหวัดชลบุรี (2563)

จากตารางข้างต้น จะเห็นได้ว่า ผู้สมัครจากกลุ่มเรารักชลบุรีสามารถกวาดที่นั่งสมาชิก อบจ.ชลบุรี ได้เกือบทั้งหมด กล่าวคือ จาก 42 ที่นั่ง ผู้สมัครในกลุ่มเรารักชลบุรีได้ไปถึง 36 ที่นั่ง กลุ่มพวกกันสำคัญเสมอของนายสุชาติ ชมกลิ่นได้มา 3 ที่นั่ง ผู้สมัครสังกัดไปด้วยกันไปได้ไกล 1 ที่นั่ง ผู้สมัครสังกัดอิสระ 1 ที่นั่ง ส่วนคณะก้าวหน้าเปลี่ยนชลบุรีได้เพียง 1 ที่นั่งจากเขต 5 ในพื้นที่ตำบลบ่อวิน อำเภอศรีราชา แม้ว่ากลุ่มเรารักชลบุรีจะไม่ได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกอบจ.ทั้งหมด แต่คำสัมภาษณ์ของนาย ค. (27 มกราคม 2565 สัมภาษณ์) ได้สะท้อนให้เห็นว่าผู้สมัครจากกลุ่มเรารักชลบุรี ผู้สมัครกลุ่มพวกกันสำคัญเสมอ ผู้สมัครไปด้วยกันไปได้ไกล และผู้สมัครสังกัดอิสระ รวมทั้งหมด 41 คนนั้นเป็นกลุ่มก้อนเดียวกัน โดยนาย ค. กล่าวว่า “ครั้งที่แล้วอบจ.ชลบุรีมี 42 ท่าน เราแพ้นาคัดใหม่แค่ท่านเดียว เราได้มา 41 ท่าน แพ้ในเขตบ่อวิน เป็นเขตอุตสาหกรรม เราแพ้ไม่กี่คะแนนด้วย” นอกจากนี้ จะสังเกตได้ว่าในอำเภอบ้านบึง เขต 1 เขต 2 คนในตระกูลสิงห์โตทองบางส่วนได้เข้าร่วมกับกลุ่มเรารักชลบุรีและได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิก อบจ.ชลบุรี แสดงให้เห็นว่าไม่ใช่ทุกคนในตระกูลสิงห์โตทองที่จะเข้าร่วมกับคณะก้าวหน้าเปลี่ยนชลบุรี

ผลการเลือกตั้งในระดับอบจ.ชลบุรี มีความแตกต่างกับการเลือกตั้งระดับชาติเป็นอย่างมาก เพราะในการเลือกตั้งส.ส.ในปี 2562 ที่ผ่านมานั้น ตระกูลคุณปลื้มพ่ายแพ้ให้กับพรรคอนาคตใหม่เกือบทุกเขตที่ตระกูลคุณปลื้มรับผิดชอบ แต่ในการเลือกตั้งอบจ.ชลบุรี ตระกูลคุณปลื้มได้รับชัยชนะทั้งในตำแหน่งนายกอบจ.ชลบุรีและสมาชิกอบจ.ชลบุรี นายวิทยา คุณปลื้มได้ดำรงตำแหน่งเป็นนายกอบจ.ชลบุรี สมัยที่ 3 รวมถึงกลุ่มเรารักชลบุรีก็กวาดที่นั่งสมาชิก อบจ.ชลบุรี ได้เกือบทั้งหมด ในขณะที่

¹³ นายสรศักดิ์ เกตรา ยุติบทบาทส.อบจ.ชลบุรีเกาะสีชัง และลงเลือกตั้งนายกอบต.เกาะสีชังในวันที่ 12 กันยายน 2564 (ผู้นำท้องถิ่นออนไลน์, 2564) โดยนายเอกสิทธิ์ เมฆเมืองทอง เข้ามาดำรงตำแหน่งส.อบจ.เกาะสีชังแทน

คณะก้าวหน้าเปลี่ยนชลบุรีซึ่งเป็นกลุ่มการเมืองท้องถิ่นในเครือของพรรคก้าวไกล (พรรคอนาคตใหม่เดิม) แทนจะไม่สามารถเจาะฐานเสียงของตระกูลคุณปลื้มและบ้านใหญ่ชลบุรีในสนามเลือกตั้ง อบจ.ชลบุรี ได้เลย

ชัยชนะของตระกูลคุณปลื้มและเครือข่ายบ้านใหญ่ในการเลือกตั้งอบจ.ชลบุรี เกิดจากปัจจัย 3 ประการ ด้วยกัน ได้แก่ 1) ความได้เปรียบจากการกุมอำนาจในตำแหน่งนายก อบจ.ชลบุรี มาอย่างต่อเนื่อง กล่าวคือ การที่นายวิทยา คุณปลื้มดำรงตำแหน่งนายกอบจ.ชลบุรีมาตั้งแต่ปี 2551 จนถึงปี 2563 รวมเป็นระยะเวลา 13 ปี ทำให้นายวิทยาสามารถสร้างความสัมพันธ์อันดีกับผู้นำท้องถิ่นภายในจังหวัดชลบุรีผ่านการอนุมัติโครงการและจัดสรรงบประมาณของอบจ.ชลบุรีให้แก่ผู้นำท้องถิ่นในแต่ละพื้นที่ สะท้อนให้เห็นดังคำสัมภาษณ์นาย ป. (31 มกราคม 2565, สัมภาษณ์) ว่า “ก่อนหน้าที่จะปฏิวัติ เขาก็เคยเป็นนายกอบจ.มาก่อน เขาเคยอนุมัติโครงการต่าง ๆ คือ การก่อสร้างถนนกันอยู่แล้ว” โดยผู้นำท้องถิ่นเหล่านี้มีส่วนในการช่วยเหลือให้นายวิทยาชนะการเลือกตั้ง เพราะ “ผู้นำท้องถิ่นเขากลัวว่า ถ้าสมมุติเกิดความเปลี่ยนแปลงในท้องถิ่นชลบุรีจะมีปัญหาเรื่องการจัดสรรงบประมาณ เขากลัวว่าถ้าผู้อื่นเข้ามากุมอำนาจ การจัดสรรงบจะถูกแก้ไขและเปลี่ยนแปลง ไม่ให้มีการจัดสรรงบประมาณลงไปในพื้นที่เหมือนเดิม” (นาย ธ., 23 กุมภาพันธ์ 2565, สัมภาษณ์) 2) การใช้เครือข่ายหัวคะแนน โดยกลุ่มที่มาเป็นหัวคะแนนให้แก่กลุ่มเรารักชลบุรี คือ กลุ่มกำนันผู้ใหญ่บ้านหรือผู้นำท้องถิ่นที่ได้ประโยชน์จากโครงการและงบประมาณที่ถูกจัดสรรลงไป อาทิ “กำนันผู้ใหญ่บ้านเขารักษาฐานเสียงในนามบ้านใหญ่ไว้ในนามเรารักชลบุรี กลุ่มของวิทยาไว้เป็นอย่างดี” (นาย ป., อ้างแล้ว) 3) กลุ่มของนายสุชาติ ชมกลิ่นส่งผู้สมัครในเครือข่ายของตนหนุนกลุ่มเรารักชลบุรี โดยใช้ชื่อกลุ่มว่าพวกกันสำคัญเสมอ ลงสมัครสมาชิก อบจ.ชลบุรี และไม่ได้ประกาศเป็นศัตรูคู่ตรงข้ามกับกลุ่มเรารักชลบุรี รวมถึงไม่ส่งผู้สมัครคนใดลงแข่งในการเลือกตั้งนายก อบจ.ชลบุรี เพื่อเป็นการเปิดทางให้นายวิทยา คุณปลื้ม เป็นผลให้การเลือกตั้งอบจ.ชลบุรี ตระกูลคุณปลื้มและกลุ่มเรารักชลบุรีไม่ต้องเผชิญกับกลุ่มของนายสุชาติ และเตรียมรับมือกับคณะก้าวหน้าเปลี่ยนชลบุรีที่เป็นคู่ตรงข้ามหลักเพียงเท่านั้น โดยเหตุผลที่นายสุชาติ เข้าร่วมฝั่งเดียวกับบ้านใหญ่ชลบุรีแม้ว่าจะมีความผิใจกันในช่วงการเลือกตั้งปี 2562 นาย อ. (27 มกราคม 2565, สัมภาษณ์) ได้อธิบายว่า “เสียเฮ้งมีความระหองระแหง แต่เขาประเมินว่า บ้านใหญ่ดีกว่า สิงห์โตทอง” กล่าวคือ หากให้เลือกว่าต้องร่วมมือกับกลุ่มใด นายสุชาติเลือกที่จะร่วมมือกับบ้านใหญ่ ชลบุรีดีกว่าการร่วมมือกับตระกูลสิงห์โตทอง นอกจากนั้น การเลือกตั้งอบจ.ครั้งนี้ยังคงกลืนอายุของการต่อสู้ระหว่างสองขั้วการเมือง การตัดสินใจเข้าร่วมกับบ้านใหญ่ชลบุรีซึ่งร่วมพรรคการเมืองเดียวกัน และกุมอำนาจสำคัญในระดับ อบจ. จึงเป็นทางเลือกที่ดีกว่าการสนับสนุนฝั่งตรงข้าม

ในทางกลับกัน ความพ่ายแพ้ของคณะก้าวหน้าเปลี่ยนชลบุรีเกิดจากปัจจัย 2 ประการ คือ 1) การขาดประสบการณ์การทำงานในการเมืองท้องถิ่นของคณะก้าวหน้าเปลี่ยนชลบุรี หลังจากพรรคอนาคตใหม่ถูกศาลวินิจฉัยให้ยุบพรรค คณะก้าวหน้าได้เข้ามาทำงานการเมืองท้องถิ่นครั้งแรกในสนาม

การเลือกตั้ง อบจ. และผู้สมัครส่วนใหญ่ของกลุ่มเป็นผู้สมัครหน้าใหม่ ทำให้คณะก้าวหน้าไม่สามารถเจาะฐานเสียงในการเลือกตั้งสมาชิกอบจ.ได้ รวมถึงการเลือกตั้งนายกอบจ.นั้นเป็นการเลือกตั้งแบบเขตจังหวัด กล่าวคือ ทั้งจังหวัดเลือกนายกอบจ.ได้เพียงคนเดียว ไม่เหมือนกับการเลือกตั้งระดับชาติในปี 2562 ที่จังหวัดหนึ่งมีจำนวน ส.ส. ได้หลายคน โดยพรณิการ์ วาณิช กรรมการบริหารคณะก้าวหน้า ออกมายอมรับว่า “หลาย ๆ อย่างที่เป็นเทคนิคที่ใช้อย่างได้ผลในการรณรงค์หาเสียงในระดับชาติ ไม่สามารถใช้ในท้องถิ่นได้ ท้องถิ่นต้องการสื่อสารที่ใกล้ชิดเป็นกันเอง ได้พบปะจับมือจับกับนายกที่เขาจะเลือก ด้วยเขตจังหวัดที่ใหญ่ ด้วยความใหม่ของเรา ทำให้ไม่ประสบความสำเร็จ” (พรณิการ์, 2563, สัมภาษณ์ในรายการ The Standard, 2565, 14 มีนาคม) 2) การแตกกลุ่มกันเองภายในกลุ่ม Change ชลบุรี ดังที่กล่าวไว้ข้างต้นว่า ก่อนหน้าที่จะตระกุลสิงห์โตทองจะมาเข้าร่วมกับคณะก้าวหน้า ตระกุลสิงห์โตทองได้มีการจัดตั้งกลุ่ม Change ชลบุรีโดยรวบรวมนักการเมืองท้องถิ่นจากพรรคต่าง ๆ ที่อยู่นอกเครือข่ายบ้านใหญ่ชลบุรี แต่เมื่อนายจิรวุฒิ สิงห์โตทองตัดสินใจเข้าร่วมกับคณะก้าวหน้าทำให้เกิดกลุ่มที่ไม่เห็นด้วยกับแนวทางนี้จึงแยกตัวออกไปตั้งกลุ่มของตนเอง โดยกลุ่มที่เห็นเด่นชัดที่สุด คือ กลุ่มชลบุรีก้าวหน้าของนายสรายุทธ วงษ์แสงทอง ทำให้เกิด “ภาวะเสียงแตก” กล่าวคือ คณะแนวเสียงของผู้สมัครคณะก้าวหน้าเปลี่ยนชลบุรีบางส่วนถูกแบ่งไปยังผู้สมัครกลุ่มชลบุรีก้าวหน้า จึงเป็นเหตุปัจจัยหนึ่งที่ทำให้คะแนนของผู้สมัครสมาชิก อบจ.ชลบุรี ของคณะก้าวหน้าเปลี่ยนชลบุรีในหลายเขต ไม่เพียงพอที่จะชนะผู้สมัครของกลุ่มเรารักชลบุรีได้

กล่าวโดยสรุปคือ สนามการเลือกตั้ง อบจ.ชลบุรี ปี 2563 เป็นการเลือกตั้งท้องถิ่นครั้งแรกหลังจากเหตุการณ์รัฐประหารปี 2557 ตระกุลคุณปลื้มสามารถรักษาสถานะทางอำนาจของตนได้ในนามกลุ่มเรารักชลบุรี นายวิทยา คุณปลื้มยังคงได้รับความไว้วางใจจากประชาชนชาวชลบุรีให้เป็นนายก อบจ. อีกหนึ่งสมัย โดยเขาสามารถเอาชนะคู่ต่อสู้หลักอย่างนางสาวพลอยลภัสร์ สิงห์โตทอง ที่ลงสมัครในนามคณะก้าวหน้าเปลี่ยนชลบุรี นอกจากนั้น ผู้สมัครในนามเรารักชลบุรีก็สามารถเอาชนะผู้สมัครจากคณะก้าวหน้าเปลี่ยนชลบุรีได้อย่างถล่มทลาย เรียกได้ว่า ตระกุลคุณปลื้มและเครือข่ายบ้านใหญ่สามารถแก้มือจากการเลือกตั้งระดับชาติได้สำเร็จ โดยที่คณะก้าวหน้าเปลี่ยนชลบุรีไม่สามารถเจาะฐานเสียงในการเมืองท้องถิ่นของตระกูลคุณปลื้มได้เหมือนกับการเลือกตั้งระดับชาติ

อย่างไรก็ตาม มีอีกข้อสังเกตที่น่าสนใจ คือ แม้วานางสาวพลอยลภัสร์ สิงห์โตทองจะพ่ายแพ้ในการเลือกตั้งนายกอบจ.ชลบุรี แต่เธอเป็นผู้สมัครนายกอบจ.ในนามคณะก้าวหน้าที่ได้คะแนนสูงสุดเป็นอันดับสองจากทั้งหมด 41 จังหวัด ที่คณะก้าวหน้าส่งผู้สมัครนายก อบจ. (ฐานเศรษฐกิจ, 2563) รวมถึงในเขตพัทยา อำเภอบางละมุง คะแนนของผู้สมัครสมาชิกอบจ. มีคะแนนสูสีกับผู้สมัครจากกลุ่มเรารักชลบุรี อาทิ อำเภอบางละมุง เขต 1 นายไพโร มั่งคั่ง ผู้สมัครคณะก้าวหน้าเปลี่ยนชลบุรีแพ้นายทองหล่อ อำเภอบางละมุง เขต 1 นายไพโร มั่งคั่ง ผู้สมัครคณะก้าวหน้าเปลี่ยนชลบุรีแพ้นายทองหล่อ อำเภอบางละมุง เขต 1 นายไพโร มั่งคั่ง ผู้สมัครคณะก้าวหน้าเปลี่ยนชลบุรีแพ้นายทองหล่อ อำเภอบางละมุง เขต 9 นางสาวศุภานัน โกลด์สมิธแพ้นายสกน ผลลูกอินทร์จากกลุ่มเรารักชลบุรี

ไป 306 คะแนน ด้วยคะแนน 4,026 ต่อ 4,331 คะแนน (องค์การบริหารส่วนจังหวัดชลบุรี, 2563) จึงเป็นที่น่าจับตามองว่าคณะก้าวหน้ากับตระกูลสิงห์โตทองจับมือเป็นพันธมิตรในระยะยาวหรือไม่ และจะส่งผลต่อสถานะอำนาจของตระกูลคุณปลื้มและเครือข่ายบ้านใหญ่ชลบุรีในอนาคตอย่างไร

ในการเลือกตั้งท้องถิ่นสนามต่อไป คือ การเลือกตั้งระดับเทศบาลจังหวัดชลบุรีตระกูลคุณปลื้มได้เผชิญกับความท้าทายใหม่อีกครั้ง โดยความท้าทายนี้ได้มาจากใครที่ไหนไกล แต่มาจากคนในตระกูลคุณปลื้มด้วยกันเอง นอกจากนั้น ยังต้องเผชิญกับกลุ่มการเมืองของนายสุชาติ ชมกลิ่นซึ่งมีการเคลื่อนไหวทางการเมืองและเข้ามาท้าทายอำนาจของตระกูลคุณปลื้มและเครือข่ายบ้านใหญ่ชลบุรีโดยตรงครั้งแรก โดยผู้วิจัยจะอธิบายในส่วนถัดไป

5.1.2 การเลือกตั้งระดับเทศบาลจังหวัดชลบุรี: คีคนใกล้ชิด พิชิตคนใกล้ตัว

หลังจากการเลือกตั้งอบจ.ชลบุรีในปี 2563 ผ่านพ้นไป สนามการเลือกตั้งท้องถิ่นสนามที่สองที่ตามมา คือ การเลือกตั้งเทศบาลจังหวัดชลบุรี คณะกรรมการการเลือกตั้งกำหนดให้มีการเลือกตั้งขึ้นในวันที่ 28 มีนาคม 2564 โดยให้ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งเลือกนายกเทศมนตรีได้ 1 คน และเลือกสมาชิกสภาเทศบาลได้ไม่เกิน 6 คน ด้วยการใช้บัตรเลือกตั้งสองใบ ใบแรกเป็นบัตรเลือกตั้งสีม่วงใช้สำหรับลงคะแนนเลือกตั้งนายกเทศมนตรี ใบที่สองเป็นบัตรเลือกตั้งสีชมพูใช้สำหรับลงคะแนนเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาล (ฐิติพร สุขสัมพันธ์, 2564ก) โดยเขตเลือกตั้งของการเลือกตั้งเทศบาลจังหวัดชลบุรีสามารถแสดงรายละเอียดได้ดังตารางนี้

ตารางที่ 7 เขตพื้นที่การเลือกตั้งเทศบาล จังหวัดชลบุรี ประจำปี 2564

อำเภอ	เทศบาล	จำนวนเขตเลือกตั้ง
1.อำเภอเมืองชลบุรี (12 เทศบาล)	1.1.เทศบาลเมืองชลบุรี	3
	1.2 เทศบาลเมืองแสนสุข	3
	1.3 เทศบาลเมืองบ้านสวน	3
	1.4 เทศบาลเมืองอ่างศิลา	3
	1.5 เทศบาลตำบลนาป่า	2
	1.6 เทศบาลตำบลหัวฟ่อ	2
	1.7 เทศบาลตำบลหนองไม้แดง	2
	1.8 เทศบาลตำบลบางทราย	2
	1.9 เทศบาลตำบลคลองตำหรุ	2

ตารางที่ 7 เขตพื้นที่การเลือกตั้งเทศบาล จังหวัดชลบุรี ประจำปี 2564 (ต่อ)

อำเภอ	เทศบาล	จำนวนเขตเลือกตั้ง
	1.10 เทศบาลตำบลเหมือง	2
	1.11 เทศบาลตำบลห้วยกะปิ	2
	1.12 เทศบาลตำบลเสม็ด	2
2. อำเภอบ้านบึง (6 เทศบาล)	2.1 เทศบาลเมืองบ้านบึง	3
	2.2 เทศบาลตำบลบ้านบึง	2
	2.3 เทศบาลตำบลห้วยกุญแจ	2
	2.4 เทศบาลตำบลหนองขี้ซาก	2
	2.5 เทศบาลตำบลหนองซาก	2
	2.6 เทศบาลตำบลหนองไผ่แก้ว	2
3. อำเภอหนองใหญ่ (1 เทศบาล)	3.1 เทศบาลตำบลหนองใหญ่	2
4. อำเภอบางละมุง (6 เทศบาล)	4.1 เทศบาลเมืองหนองปรือ	3
	4.2 เทศบาลตำบลบางละมุง	2
	4.3 เทศบาลตำบลหนองปลาไหล	2
	4.4 เทศบาลตำบลโปัง	2
	4.5 เทศบาลตำบลห้วยใหญ่	2
	4.6 เทศบาลตำบลตะเคียนเตี้ย	2
5. อำเภอพานทอง (2 เทศบาล)	5.1 เทศบาลตำบลพานทอง	2
	5.2 เทศบาลตำบลหนองตำลึง	2
6. อำเภอพนัสนิคม (4 เทศบาล)	6.1 เทศบาลเมืองพนัสนิคม	3
	6.2 เทศบาลตำบลหมอนนาง	2
	6.3 เทศบาลตำบลกุฎโง้ง	2
	6.4 เทศบาลตำบลหัวถนน	2
7. อำเภอศรีราชา (4 เทศบาล)	7.1 เทศบาลนครแหลมฉบัง	4
	7.2 เทศบาลนครเจ้าพระยาสุรศักดิ์	4
	7.3 เทศบาลเมืองศรีราชา	3
	7.4 เทศบาลตำบลบางพระ	2

ตารางที่ 7 เขตพื้นที่การเลือกตั้งเทศบาล จังหวัดชลบุรี ประจำปี 2564 (ต่อ)

อำเภอ	เทศบาล	จำนวนเขตเลือกตั้ง
8. อำเภอสัตหีบ (6 เทศบาล)	8.1 เทศบาลเมืองสัตหีบ	3
	8.2 เทศบาลตำบลเขตรอุดมศักดิ์	2
	8.3 เทศบาลตำบลนาจอมเทียน	2
	8.4 เทศบาลตำบลเกล็ดแก้ว	2
	8.5 เทศบาลตำบลบางเสร่	2
	8.6 เทศบาลตำบลเขาชีจรรย์	2
9. อำเภอบ่อทอง (3 เทศบาล)	9.1 เทศบาลตำบลบ่อทอง	2
	9.2 เทศบาลตำบลบ่อทอง	2
	9.3 เทศบาลตำบลธาตุทอง	2
10. อำเภอเกาะจันทร์ (3 เทศบาล)	10.1 เทศบาลเมืองปรกฟ้า	3
	10.2 เทศบาลตำบลเกาะจันทร์	2
	10.3 เทศบาลตำบลท่าบุญมี	2
11. อำเภอเกาะสีชัง (1 เทศบาล)	11.1 เทศบาลตำบลเกาะสีชัง	2
รวมทั้งสิ้น 11 อำเภอ	48 เทศบาล	110 เขตเลือกตั้ง

ที่มา: ประกาศคณะกรรมการการเลือกตั้ง เรื่อง การแบ่งเขตเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลในจังหวัดชลบุรี ("ราชกิจจานุเบกษา," 2563, 4 ธันวาคม)

จากตารางจะเห็นได้ว่า ภายในจังหวัดชลบุรีได้แบ่งเขตเลือกตั้งออกเป็น 11 อำเภอ 48 เทศบาล ประกอบไปด้วย เทศบาลเมือง 10 แห่ง เทศบาลนคร 2 แห่ง และเทศบาลตำบล 36 แห่ง รวมทั้งสิ้น 110 เขตเลือกตั้ง แต่ละเขตเลือกตั้งมีสมาชิกสภาเทศบาลละ 6 คน กล่าวคือ ในการเลือกตั้งเทศบาลชลบุรี ปี 2564 จะมีนายกเทศมนตรีทั้งสิ้น 48 คน และมีสมาชิกสภาเทศบาลทั้งสิ้น 660 คน

เป็นที่ทราบทั่วกันว่า ฐานอำนาจสำคัญของตระกูลคุณปลื้มอยู่ที่เทศบาลเมืองแสนสุข อำเภอเมืองชลบุรี เพราะเป็นฐานที่ตั้งของพรรคพลังชล และเป็นพื้นที่ซึ่งกำนันเป๊าะเคยดำรงตำแหน่งนายกเทศมนตรีเมืองแสนสุขอย่างยาวนานและส่งต่อไปยังลูกชายคนเล็กอย่าง นางณรงค์ชัย คุณปลื้ม โดยนายณรงค์ชัยเข้ารับหน้าที่นายกเทศมนตรีเมืองแสนสุขครั้งแรกในปี 2553 แบบไร้ซึ่งคู่แข่ง และดำรงตำแหน่ง มาอย่างต่อเนื่องจนถึงปี 2564 อันเป็นผลมาจากการแข่งชิงการเมืองท้องถิ่นของ คสช. ในปี 2557 ทำให้นายณรงค์ชัยผูกขาดตำแหน่งนายกเทศบาลเมืองแสนสุขเป็นระยะเวลากว่า 10 ปี

แต่การเลือกตั้งเทศบาลเมืองแสนสุขปี 2564 ได้แตกต่างออกไป เพราะครั้งนี้เป็นครั้งแรกในรอบกว่าทศวรรษที่มีผู้กล้าเข้ามาทำชิงตำแหน่งนายกเทศมนตรีแสนสุขจากนายณรงค์ชัย โดยผู้ทำชิงมิใช่ใครที่ใหม่ไกล เขาคือนั้น คือ นายสมชาติ คุณปลื้ม หรือทิดเล็ก ผู้เป็นน้องชายแท้ ๆ ของกำนันเป๊าะ การเลือกตั้งครั้งนี้จึงเป็นศึกสายเลือดครั้งแรกในประวัติศาสตร์ของตระกูลคุณปลื้มที่มีการชิงตำแหน่งนายกเทศมนตรีกันเองภายในตระกูลระหว่างอาภักชลาน กล่าวคือ นายณรงค์ชัยต้องชิงตำแหน่งนายกเทศมนตรีเมืองแสนสุขกับนายสมชาติ ผู้เป็นอาของตน โดยการเลือกตั้งครั้งนี้ นายณรงค์ชัย คุณปลื้มได้รับหมายเลข 1 ในการลงสมัครนายกเทศบาลเมืองแสนสุขและส่งผู้สมัครสมาชิกสภาเทศบาลในนาม “เรารักแสนสุข” จำนวน 18 คน ครบทั้ง 3 เขตของเทศบาลเมืองแสนสุข ส่วนนายสมชาติ คุณปลื้มได้รับหมายเลข 2 ในการลงสมัครนายกเทศบาลเมืองแสนสุข โดยไม่ส่งผู้สมัครสมาชิกสภาเทศบาลแต่อย่างใด ทั้งนี้ ก่อนการลงสมัครได้มีข่าวว่า นายสมชาติเปิดเผยกับคนสนิทว่าได้พูดคุยกับนายสุชาติ ชมกลิ่น ใน “ฐานะลูกน้องมน” เพื่อหาแนวทางหาเสียงกับคนในจังหวัดชลบุรี (ธนา ธรรมวาจา และเจียรพรรณ สุรนันท์, 2563ข)

เหตุผลของการแข่งขันกันเองเกิดจากความไม่พอใจของนายสมชาติต่อนายณรงค์ชัยในเรื่องของแนวทางการทำงานการเมืองที่ไม่ใช่แนวทางแบบดั้งเดิมของกำนันเป๊าะ โดยนาย อ. (27 มกราคม 2565, สัมภาษณ์) กล่าวว่า “ทิดเล็กไม่พอใจหลานชายที่ไม่ทำงานการเมืองแบบพ่อ เก็บความไม่พอใจมานาน แล้วอยากจะสู้” สอดคล้องกับกรณีที่นายสมชาติชูเรื่องการทำให้หนองมน-บางแสนกลับมาเหมือนสมัยกำนันเป๊าะเป็นนายกเทศมนตรีเมืองแสนสุข ซึ่งการหาเสียงเช่นนี้ทำให้นายสมชาติได้คะแนนนิยมจากพ่อค้าแม่ค้าในท้องถิ่น ส่วนทางนายณรงค์ชัยชูเรื่องการพัฒนาเมืองแสนสุขให้ยั่งยืนและการสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีแก่ชาวเมืองแสนสุข โดยมีนายภาสกร หอมหวน หรือ สท.เหี่ยว คนสนิทของกำนันเป๊าะ อดีตสมาชิกเทศบาลเมืองแสนสุข และนางสติ คุณปลื้มหรือเจ็ดติล ภรรยาของกำนันเป๊าะ ช่วยเดินหาเสียง ทำให้ นายณรงค์ชัยได้รับคะแนนนิยมจากประชาชนที่ชื่นชอบแนวทางการพัฒนาบางแสนร่วมกับคะแนนจากการช่วยหาเสียงของ สท.เหี่ยวกับนางสติ คุณปลื้ม (ธนา ธรรมวาจา และเจียรพรรณ สุรนันท์, 2563ค)

โดยการเลือกตั้งนายกเทศมนตรีเมืองแสนสุขในวันที่ 28 มีนาคม 2564 มีผลการเลือกตั้ง ดังนี้

ตารางที่ 8 ผลคะแนนการเลือกตั้งนายกเทศมนตรีเมืองแสนสุข ประจำปี 2564

ลำดับ	ผู้สมัครนายกเทศมนตรีเมืองแสนสุข	หมายเลข	คะแนนที่ได้รับ
1	นายณรงค์ชัย คุณปลื้ม	1	11,980
2	นายสมชาติ คุณปลื้ม	2	6,077

ที่มา: คณะกรรมการการเลือกตั้งเทศบาลเมืองแสนสุข (2564, 28 มีนาคม)

ส่วนผลการเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลเมืองสุขประจำปี 2564 ทั้ง 3 เขตเลือกตั้ง ปรากฏดังนี้

ตารางที่ 9 ผลคะแนนผู้ได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาเทศบาลเมืองแสนสุข ประจำปี 2564

เขต	ลำดับ	ผู้ได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาเทศบาลเมืองแสนสุข	สังกัด	หมายเลข	คะแนนที่ได้รับ
1	1	นางกรณภััสสร รอรัง	เรารักแสนสุข	5	3,235
	2	นายกิตติไชย คุณปลื้ม	เรารักแสนสุข	6	3,148
	3	นายพัลลภ ยุจิเสรี	เรารักแสนสุข	8	2,621
	4	นายสุภาพ พร้อมมูล	เรารักแสนสุข	9	2,542
	5	นายเล็ก ทองระอา	เรารักแสนสุข	7	2,512
	6	นายวิรัตน์ เกิดอยู่	เรารักแสนสุข	10	2,434
2	1	นายยุทธนา รอรัง	เรารักแสนสุข	2	2,972
	2	นายมนตรี ยิ้มลมัย	เรารักแสนสุข	4	2,451
	3	นายชวลิต วงศ์ศิริ	เรารักแสนสุข	3	2,404
	4	นายอุดมกฤษ มิ่งเจริญพร	เรารักแสนสุข	5	2,387
	5	นายธานินทร์ เรืองสุขศรี	เรารักแสนสุข	6	2,167
	6	นางสมพิศ สดใส	อิสระ	1	2,052
3	1	นางเนือง เปรมเจริญ	เรารักแสนสุข	2	2,970
	2	นายธนิก ปิ่นทอง	เรารักแสนสุข	6	2,638
	3	นายวีระ พิพัฒน์	อิสระ	1	2,610
	4	นายเฉลียว เอ็มโอช	เรารักแสนสุข	3	2,504
	5	นายทอม สวยสม	เรารักแสนสุข	4	2,435
	6	นายอำนาจ สังข์สุวรรณ	เรารักแสนสุข	5	2,429

ที่มา: รวบรวมข้อมูลจาก คณะกรรมการการเลือกตั้ง (2564ง, 22 เมษายน); คณะกรรมการการเลือกตั้งเทศบาลเมืองแสนสุข (2564, 28 มีนาคม, 2564ก, 19 กุมภาพันธ์, 2564ข, 19 กุมภาพันธ์, 2564ค, 19 กุมภาพันธ์)

ผลการเลือกตั้งเทศบาลเมืองแสนสุขประจำปี 2564 ปรากฏว่า นายณรงค์ชัย คุณปลื้ม ผู้สมัครหมายเลข 1 ได้รับเลือกตั้งให้เป็นนายกเทศมนตรีเมืองแสนสุขอีกหนึ่งสมัย โดยมีชัยชนะเหนือ นายสมชาติ คุณปลื้ม ผู้สมัครหมายเลข 2 ไปด้วยคะแนน 11,980 ต่อ 6,077 คะแนน นอกจากนี้ ผู้สมัคร

กลุ่มเรารักแสนสุขก็ได้รับเลือกเป็นสมาชิกสภาเทศบาลเมืองแสนสุขรวม 16 คนจากทั้งหมด 18 คน สะท้อนให้เห็นว่า ประชาชนในพื้นที่เทศบาลเมืองแสนสุขยังคงนิยมชมชอบและให้การสนับสนุนนายณรงค์ชัย ลูกชายของกำนันเป๊าะมากกว่านายสมชาติ น้องชายของกำนันเป๊าะ รวมถึงชาวแสนสุขยังคงให้การสนับสนุนทีมงานผู้สมัครในเครือข่ายบ้านใหญ่ชลบุรีมากกว่านักการเมืองจากกลุ่มการเมืองอื่น ๆ ในพื้นที่ กล่าวคือ นายณรงค์ชัยสามารถรักษาอำนาจทางการเมืองในพื้นที่ของตนได้ แม้ว่าจะมีการแข่งขันจากคนในตระกูลเดียวกันก็ตาม

นอกจากการชิงชัยกันเองในเทศบาลเมืองแสนสุข ยังมีอีก 5 เทศบาลสำคัญที่เป็นสนามชิงชัยระหว่างนักการเมืองในเครือข่ายบ้านใหญ่ชลบุรีกับนักการเมืองในกลุ่มของนายสุชาติ ชมกลิ่น เรียกว่าเป็นสงครามตัวแทนของกลุ่มการเมืองบ้านใหญ่ชลบุรีกับกลุ่มการเมืองค่าย ส.ส.เฮ้ง ผ่านการส่งผู้สมัครในเครือข่ายของตนลงสมัครเลือกตั้งนายกเทศมนตรี อันได้แก่ เทศบาลเมืองชลบุรี เทศบาลตำบลเสม็ด เทศบาลเมืองบ้านสวน เทศบาลตำบลเหมือง และเทศบาลเมืองอ่างศิลา (คมชัดลึกออนไลน์, 2564ก)

ผลการเลือกตั้งนายกเทศมนตรีทั้ง 5 เทศบาลดังกล่าว ปรากฏว่า ผู้สมัครนายกเทศมนตรีในกลุ่มของนายสุชาติ ชมกลิ่นได้รับชัยชนะเหนือผู้สมัครจากเครือข่ายบ้านใหญ่ชลบุรีถึง 4 เทศบาล โดยผลการเลือกตั้งในแต่ละเทศบาล แสดงได้ดังตารางนี้

ตารางที่ 10 ผลคะแนนการเลือกตั้งนายกเทศมนตรีของเทศบาลเมืองชลบุรี เทศบาลตำบลเสม็ด เทศบาลเมืองบ้านสวน เทศบาลตำบลเหมือง และเทศบาลเมืองอ่างศิลา ประจำปี 2564

เทศบาล	ผู้สมัครนายกเทศมนตรี	สังกัด	หมายเลข	คะแนนที่ได้รับ
เทศบาลเมืองชลบุรี	1. นายสุติกรณ์ จำเริญพานิช	พลังใหม่เมืองชล	2	6,920
	2. นางสาวสุนณา มุทธากิจ	เราไม่ทิ้งกัน	1	3,284
เทศบาลตำบลเสม็ด	1. นางเบ็ญจวรรณ สุวานิชย์	พลังใหม่เสม็ด	2	4,410
	2. นายเขมชาติ วงศ์พันธุ์เสื่อ	เรารักเสม็ด	1	4,366
เทศบาลเมืองบ้านสวน	1. นายวิจิตต์ ชิตวิเศษ	พลังใหม่บ้านสวน	2	13,660
	2. นายฉัตรชัย อังลิ้ม	เราไม่ทิ้งกัน	1	12,996
เทศบาลตำบลเหมือง	1. นายสุรเชษฐ์ ศรีสำอางค์	เรารักษ์สามัคคีเหมือง	1	2,309
	2. นางเยาวลักษณ์ ทองไบน้อย	กลุ่มพลังเหมือง	3	-
เทศบาลเมืองอ่างศิลา	1. นายวินัย พันภัยพาล	พัฒนาเมืองอ่างศิลา	1	8,811
	2. นายเกษม อินทโชติ	พลังใหม่อ่างศิลา	2	7,356

ที่มา: รวบรวมข้อมูลจาก คณะกรรมการการเลือกตั้ง (2564ก, 22 เมษายน, 2564ก, 25 พฤษภาคม, 2564ข, 22 เมษายน, 2564ข, 25 พฤษภาคม, 2564ค, 22 เมษายน); คมชัดลึกออนไลน์ (2564ก); วิรัช หนูขาว (2564)

จากตาราง อธิบายได้ว่า 1) เทศบาลเมืองชลบุรี นายสุติกรณ์ จำเริญพานิช หรือ สท.เปี้ยก ผู้สมัครหมายเลข 2 สังกัดพลังใหม่เมืองชล คนสนิทของนายอุกฤษ ต้นสวัสดิ์ อดีต สส.ชลบุรี นักการเมือง ค่าย ส.ส.เฮ้ง เอาชนะนางสาวสุมนา มุทธากิจหรือนายกแป้ว ผู้สมัครหมายเลข 1 สังกัดเราไม่ทิ้งกันด้วย คะแนน 6,920 ต่อ 3,284 คะแนน 2) เทศบาลตำบลเสม็ด นางเบ็ญจวรรณ สุวานิชย์หรือเจ็เบญ ผู้สมัครหมายเลข 2 สังกัดพลังใหม่เสม็ด นักการเมืองค่าย ส.ส.เฮ้ง ชนะนายเขมชาติ วงศ์พันธุ์เสือ หรือ สท.อ้อด ผู้สมัครหมายเลข 1 สังกัดเรารักเสม็ดซึ่งได้รับการสนับสนุนจากบ้านใหญ่ชลบุรีไปด้วย คะแนน 4,410 ต่อ 4,366 คะแนน 3) เทศบาลเมืองบ้านสวน นายวิชาติ ชิตวิเศษ หรือกำนันเผือก ผู้สมัครหมายเลข 2 สังกัดพลังใหม่บ้านสวน ค่าย ส.ส.เฮ้ง เอาชนะนายฉัตรชัย อังลิ้มหรือนายกเอก ผู้สมัครหมายเลข 1 สังกัด เราไม่ทิ้งกันซึ่งได้รับการสนับสนุนจากนายภาสกร หอมหวล นักการเมือง เครือข่ายบ้านใหญ่ชลบุรี ไปด้วยคะแนน 13,660 ต่อ 12,996 คะแนน 4) เทศบาลตำบลเหมือง นายสุรเชษฐ์ ศรีสำอังก์หรือสท.หมู ผู้สมัครหมายเลข 1 สังกัดเรารักษ์สามัคคีเหมือง หลานของนายบันลือ ศรีสำอังก์ นักการเมืองค่าย ส.ส.เฮ้ง ได้ 2,309 คะแนนเอาชนะนางเยาวลักษณ์ ทองใบ้อยหรือ นายกติกี้ ผู้สมัครหมายเลข 3 สังกัดกลุ่มพลังเหมือง คนสนิทของนายภาสกร หอมหวล และ 5) เทศบาลเมืองอ่างศิลา นายวินัย พันภัยพาลหรือกำนันนัย ผู้สมัครหมายเลข 1 สังกัดพัฒนาเมืองอ่างศิลา คนสนิทของนายสนธยา คุณปลื้ม เอาชนะนายเกษม อินทโชติ ผู้สมัครหมายเลข 2 สังกัดพลังใหม่อ่างศิลา ค่าย ส.ส.เฮ้ง ไปด้วยคะแนน 8,811 ต่อ 7,356 คะแนน

การเลือกตั้งนายกเทศมนตรีและสมาชิกสภาเทศบาลในจังหวัดชลบุรี ปี 2564 เป็นสนามแรก ที่กลุ่มของนายสุชาติ ชมกลิ่นส่งผู้สมัครชิงชัยกับกลุ่มเครือข่ายบ้านใหญ่ชลบุรีโดยตรง หลังจากแยกตัวออกมาจากเครือข่ายในปี 2562 จากผลการเลือกตั้งทั้ง 5 เทศบาลดังกล่าว จะเห็นได้ว่า นักการเมืองในเครือข่ายบ้านใหญ่ชลบุรีกำลังถูกนักการเมืองจากค่าย ส.ส.เฮ้ง ยึดพื้นที่ทางการเมือง โดยเทศบาลเมืองชลบุรี เทศบาลตำบลเสม็ด และเทศบาลเมืองบ้านสวน ทั้ง 3 เทศบาล ผู้ที่ได้รับ ตำแหน่งนายกเทศมนตรีเป็นผู้สมัครในนาม “พลังใหม่” ซึ่งเป็นสังกัดของนายสุชาติ ชมกลิ่นโดยตรง (มติชนออนไลน์, 2564ก)

โดยเหตุผลที่นายสุชาติสามารถดึงนักการเมืองท้องถิ่นเข้ามาอยู่ในสังกัดและสามารถชิงพื้นที่ทางการเมืองบางส่วนจากเครือข่ายบ้านใหญ่ชลบุรีได้เป็นเพราะหลังจากการเปลี่ยนผ่านผู้นำเครือข่ายบ้านใหญ่ชลบุรีจากการนำโดยกำนันเป๊าะมาเป็นการนำโดยนายสนธยา ทำให้การอุปถัมภ์ภายในเครือข่ายบ้านใหญ่มีความแตกต่างจากเดิม โดยนาย ป. (31 มกราคม 2565, สัมภาษณ์) อธิบายว่าการอุปถัมภ์ในรุ่นลูกมีลักษณะแบบ “การให้เงินน้อยลง แต่อุปถัมภ์ในเรื่องธุรกิจมากกว่า. . .เช่น รับเหมาก่อสร้าง รับประมูลอะไรต่าง ๆ ที่ต้องอาศัยอำนาจจากผู้มีตำแหน่ง” กล่าวคือ แต่เดิมกำนันเป๊าะเป็นต้นตำรับของระบบอุปถัมภ์ ช่วยเหลือชาวบ้านที่เดือดร้อนโดยเฉพาะด้านการเงิน เรียกได้ว่ากำนันเป๊าะมีบุคลิกแบบ “ใจถึงฟังได้ พร้อมช่วยเหลือ บริการ ใจถึง คือ ไม่ชี้เหนียว ฟังพาได้ ตรงไปตรงมา”

(นาย ช., 20 มีนาคม 2565, สัมภาษณ์) แต่หลังจากกำนันเป๊าะเสีย บรรดาลูก ๆ ของกำนันเป๊าะทั้ง นายสนธยา นายวิทยา และนายณรงค์ชัยไม่ได้ใช้วิธีการเช่นเดียวกับกำนันเป๊าะ แต่จะมีภาพลักษณ์ เป็น “นักการเมืองเชิงบริหาร”(นาย อ., 27 มกราคม 2565, สัมภาษณ์) ผ่านการแบ่งงานให้กับผู้นำ ท้องถิ่น กำนันผู้ใหญ่บ้าน และผู้รับเหมาในเครือข่ายพื้นที่มากกว่าการให้เงินโดยตรง ทำให้กลุ่มที่เคย ขอความช่วยเหลือจากบ้านใหญ่ชลบุรีบางส่วนหันมาพึ่งพานายสุชาติ นอกจากนั้นในช่วงที่นายสนธยา ได้รับแต่งตั้งเป็นนายกเมืองพัทยา ในยุคการปกครองโดย คสช. ทำให้นายสนธยาในฐานะผู้นำเครือข่าย ไม่ได้เข้ามาดูแลการเมืองในตัวเมืองชลบุรีโดยตรงแต่มอบหมายให้นายวิทยาซึ่งดำรงตำแหน่งนายก อบจ.ชลบุรี เป็นผู้ดูแลเครือข่ายบ้านใหญ่ชลบุรีแทนตน ทำให้นายสุชาติซึ่งเป็นส.ส.ที่ดูแลรับผิดชอบในเขต อำเภอเมืองชลบุรี ได้เข้ามามีส่วนสำคัญในการดูแลนักการเมืองและผู้นำท้องถิ่นในเขตพื้นที่นี้ และภายหลัง การได้รับตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงแรงงานทำให้นายสุชาติได้รับความไว้วางใจจากบรรดาผู้นำ ท้องถิ่นมากขึ้น สะท้อนจากคำสัมภาษณ์ของนาย ธ. (23 กุมภาพันธ์ 2565, สัมภาษณ์) ที่กล่าวว่า “คนที่เคยมาขอความช่วยเหลือจากกำนันเป๊าะเปลี่ยนเป้าหมายจากเดิมวิ่งเข้ามาหาคุณสุชาติ ซึ่งคุณสุชาติ ก็ตอบสนองคนกลุ่มเหล่านี้. . . อันเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้อำนาจของตระกูลคุณปลื้มได้รับผลกระทบ”

อย่างไรก็ตาม การเลือกตั้งเทศบาล ปี 2564 ผู้ที่ได้รับเลือกตั้งเป็นนายกเทศมนตรีส่วนใหญ่ ยังคงเป็นคนภายในเครือข่ายบ้านใหญ่ชลบุรี เช่น 1) อำเภอเมืองชลบุรี นอกจากนายณรงค์ชัย คุณปลื้ม นายกเทศมนตรีเมืองแสนสุขและนายวินัย พันภัยพาล นายกเทศมนตรีเมืองอ่างศิลาที่กล่าวไปข้างต้น ยังมีนายสามารถ สุขสว่าง นายกเทศมนตรีตำบลนาป่า นายไมตรี ประเสริฐ นายกเทศมนตรีตำบลหัว ฝ่อ นางดวงทิพย์ ภาวสุทธิชัยกิจ นายกเทศมนตรีตำบลหนองไม้แดง นายอิฐฐาทรัพย์ आयุเจริญ นายกเทศมนตรีตำบลคลองตำหรุ นายอัมรินทร์ ตั้งประกอบ นายกเทศมนตรีตำบลห้วยกะปิ 2) อำเภอ หนองใหญ่ นายกมล เลิศประเสริฐเวช นายกเทศมนตรีตำบลหนองใหญ่ 3) อำเภอบางละมุง นายวินัย อินทร์พิทักษ์ นายกเทศมนตรีเมืองหนองปรือ นายภิญโญ หอมกลิ่น นายกเทศมนตรีตำบลหนองปลาไหล นายไพรัตน์ ไตรศุภโชค นายกเทศมนตรีตำบลห้วยใหญ่ นายจรัญ ประกอบธรรม นายกเทศมนตรี ตำบลตะเคียนเตี้ย 3) อำเภอศรีราชา นายฉัตรชัย ทิมกระจ่าง นายกเทศมนตรีเมืองศรีราชา 4) อำเภอ สัตหีบ นายณรงค์ บุญบรรเจิดศรี นายกเทศมนตรีเมืองสัตหีบ นายธณพงษ์ โคตรมณี นายกเทศมนตรี ตำบลเขาชีจรรย์ นายไพโรจน์ มาลากุล ณ อยุธยา นายกเทศมนตรีตำบลเขตรอุดมศักดิ์ นายสมพงษ์ สายนภา นายกเทศมนตรีตำบลนาเทียน 5) อำเภอบ่อทอง นายภูเบศ พงษ์ชมพร นายกเทศมนตรี ตำบลบ่อขวางทอง นายดำรงค์ ดีเจริญวงศ์กุล นายกเทศบาลตำบลธาตุทอง 6) อำเภอเกาะจันทร์ นายสุทิน สุดถิ่น นายกเทศมนตรีเมืองปรกฟ้า นายวิชา มังกรงาม นายกเทศมนตรีตำบลเกาะจันทร์ นายศรีรัฐ ศรีจันทร์ฉาย นายกเทศมนตรีตำบลท่าบุญมี 7) อำเภอเกาะสีชัง นายดำรงค์ เกตุรา

นายกเทศมนตรีตำบลเกาะสีชัง¹⁴ ส่วนผู้สมัครจากกลุ่มการเมืองนายสุชาติกระจายตัวอยู่บางอำเภอ อาทิ 1) อำเภอบ้านบึง นายสุรสิทธิ์ กังวลกิจ นายกเทศมนตรีเมืองบ้านบึง นายสมโภช ชูสวัสดิ์ นายกเทศมนตรีตำบลบ้านบึง 2) อำเภอพานทอง นายนิวัฒน์ ไบวงษ์งาม นายกเทศมนตรีตำบลหนองตำลิ่ง 3) อำเภอพนัสนิคม นายชัยศักดิ์ บุรณเจริญกิจ นายกเทศมนตรีตำบลหัวถนน 4) อำเภอปอทอง นายธนภฤช พันธุ์สนิท นายกเทศมนตรีตำบลปอทอง¹⁵

กล่าวโดยสรุป คือ ในการเลือกตั้งระดับเทศบาลปี 2564 นายณรงค์ชัย คุณปลื้มสามารถรักษาฐานการเมืองในเทศบาลแสนสุขเอาไว้ได้แม้จะต้องเผชิญกับการแข่งขันกับน้องชายของกำนันเป๊าะ โดยได้รับเลือกตั้งเป็นนายกเทศมนตรีแสนสุขและนำผู้สมัครในทีมเรารักแสนสุขเข้าเป็นสมาชิกสภาเทศบาลแสนสุขได้ถึง 16 คน จากทั้งหมด 18 คน ส่วนการเลือกตั้งนายกเทศมนตรีในพื้นที่อื่น ๆ ในจังหวัดชลบุรี ส่วนใหญ่แล้วผู้ที่ได้รับเลือกตั้งเป็นนายกเทศมตรียังคงเป็นคนภายในเครือข่ายบ้านใหญ่ชลบุรี นอกจากนี้มี 5 เทศบาลที่เป็นสนามแข่งขันโดยตรงระหว่างผู้สมัครในเครือข่ายบ้านใหญ่ชลบุรีกับผู้สมัครในกลุ่มการเมืองของนายสุชาติ ปรากฏว่า ผู้สมัครจากกลุ่มการเมืองนายสุชาติสามารถเอาชนะผู้สมัครจากบ้านใหญ่ชลบุรีไปถึง 4 จาก 5 เทศบาล แสดงให้เห็นถึง การแทรกแซงอำนาจจากกลุ่มการเมืองของนายสุชาติที่จะขึ้นมาเทียบเคียงอำนาจของกลุ่มเครือข่ายบ้านใหญ่ชลบุรีของตระกูลคุณปลื้ม โดยเหตุผลที่ทำให้นายสุชาติสามารถรวบรวมนักการเมืองท้องถิ่นและชิงพื้นที่ทางการเมืองบางส่วนจากเครือข่ายบ้านใหญ่มาได้มาจากการเปลี่ยนแปลงวิธีการอุปถัมภ์ภายในเครือข่ายของตระกูลคุณปลื้ม และการเข้ารับตำแหน่งนายกเมืองพัทยาของนายสนธยา คุณปลื้มทำให้มีช่องว่างให้นายสุชาติเข้ามามีบทบาทในการดูแลนักการเมืองและผู้นำท้องถิ่นในจังหวัดชลบุรี สนามการเลือกตั้งท้องถิ่นต่อไป คือ การเลือกตั้งองค์การบริหารส่วนตำบลจังหวัดชลบุรี ปี 2564 โดยผู้วิจัยจะอธิบายต่อในส่วนถัดไป

5.1.3 การเลือกตั้งระดับองค์การบริหารส่วนตำบล: การต่อสู้ระหว่างตัวแทนกลุ่มการเมืองภายในจังหวัดชลบุรี

การเลือกตั้งสนามที่สาม คือ การเลือกตั้งนายกและสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล ปี 2564 คณะกรรมการการเลือกตั้งกำหนดให้มีการเลือกตั้งในวันที่ 28 พฤศจิกายน 2564 ให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งใช้บัตรสองใบในการลงคะแนนเสียง ใบแรกเป็นบัตรเลือกตั้งสีแดงสำหรับลงคะแนนเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนตำบล (นายก อบต.) 1 คน ใบที่สองเป็นบัตรเลือกตั้งสีน้ำเงินสำหรับลงคะแนนเลือกตั้ง

¹⁴ ต่อมานายดำรง เกตราเสียวชีวิต จึงมีการเลือกตั้งใหม่ โดยนายธเนศ ผ่องใส ชนะการเลือกตั้งและเข้าดำรงตำแหน่งนายกเทศมนตรีตำบลเกาะสีชังแทน (ผู้นำท้องถิ่นออนไลน์, 2564)

¹⁵ ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูล ผู้สมัครในเครือข่ายบ้านใหญ่ชลบุรีและผู้สมัครจากกลุ่มการเมืองนายสุชาติ ชมกลิ่นที่ได้รับเลือกตั้งเป็นนายกเทศมนตรีชลบุรีปี 2564 จากผู้ให้สัมภาษณ์

สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล (สมาชิก อบต.) ไม่เกินจำนวนสมาชิกในแต่ละเขตพึงมี (นิติพร สุขสัมพันธ์, 2564ข) โดยจังหวัดชลบุรีมีองค์การบริหารส่วนตำบลทั้งสิ้น 49 แห่งจาก 11 อำเภอ กล่าวคือ ทั้งจังหวัดจะมีนายกอบต.ทั้งสิ้น 49 คน สามารถแบ่งเขตองค์การบริหารส่วนตำบลตามอำเภอใน จังหวัดชลบุรี ดังนี้

ตารางที่ 11 เขตการปกครองขององค์การบริหารส่วนตำบล จังหวัดชลบุรี

อำเภอ	องค์การบริหารส่วนตำบล
1.อำเภอเมืองชลบุรี (4 อบต.)	1.1 อบต.คลองตำหรุ 1.2 อบต.หนองข้างคอก 1.3 อบต.สำนักบก 1.4 อบต.หนองรี
2.อำเภอศรีราชา (4 อบต.)	2.1 อบต.บางพระ 2.2 อบต.เขาคันทรง 2.3 อบต.หนองขาม 2.4 อบต.บ่อวิน
3. อำเภอบางละมุง (1 อบต.)	3.1 อบต.เขาไม้แก้ว
4. อำเภอบ้านบึง (5 อบต.)	4.1 อบต.หนองบอนแดง 4.2 อบต.หนองไผ่แก้ว 4.3 อบต.หนองอิรุณ 4.4 อบต. มาบไผ่ 4.5 อบต. คลองกิ่ว
5. อำเภอพานทอง (8 อบต.)	5.1 อบต.พานทองหนองกะขะ 5.2 อบต.บ้านเก่า 5.3 อบต.หน้าประตู 5.4 อบต.บางนาง 5.5 อบต. เกาะลอยบางหัก 5.6 อบต.โคกขี้หนอน 5.7 อบต.มาบโป่ง 5.8 อบต.หนองหงษ์

ตารางที่ 11 เขตการปกครองขององค์การบริหารส่วนตำบล จังหวัดชลบุรี (ต่อ)

อำเภอ	องค์การบริหารส่วนตำบล
6. อำเภอบ่อทอง (4 อบต.)	6.1 อบต.บ่อทอง 6.2 อบต.พลวงทอง 6.3 อบต.เกษตรสุวรรณ 6.4 อบต.วัดสุวรรณ
7. อำเภอหนองใหญ่ (4 อบต.)	7.1 อบต.เขาชก 7.2 อบต.หนองเสือช้าง 7.3 อบต.คลองพลู 7.4 อบต.ห้างสูง
8. อำเภอเกาะสีชัง (ไม่มีอบต.)	-
9. อำเภอเกาะจันทร์ (1 อบต.)	9.1 อบต.ท่าบุญมี
10. อำเภอสัตหีบ (2 อบต.)	10.1 อบต.พลูตาหลวง 10.2 อบต.แสมสาร
11. อำเภอพนัสนิคม (16 อบต.)	11.1 อบต.หนองขยาด 11.2 อบต.บ้านเข็ด 11.3 อบต.สระสีเหลี่ยม 11.4 อบต.โคกเพลาะ 11.5 อบต.ท่าข้าม 11.6 อบต.นาวังหิน 11.7 อบต.ทุ่งขวาง 11.8 อบต.หน้าพระธาตุ 11.9 อบต.นามะตูม 11.10 อบต.นาเริก 11.11 อบต.ไร่หลักทอง 11.12 อบต.หนองเหียง 11.13 อบต.วัดหลวง 11.14 อบต.บ้านช้าง

ตารางที่ 11 เขตการปกครองขององค์การบริหารส่วนตำบล จังหวัดชลบุรี (ต่อ)

อำเภอ	องค์การบริหารส่วนตำบล
	11.15 อบต.วัดโบสถ์ 11.16 อบต.หนองปรือ
รวมทั้งสิ้น 11 อำเภอ	49 อบต.

ที่มา: สำนักงานส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นจังหวัดชลบุรี (ม.ป.ป.)

แม้ว่าการเลือกตั้งในระดับอบต. จะเป็นการเลือกตั้งการปกครองท้องถิ่นที่ใกล้ชิดกับประชาชนมากที่สุด แต่นักการเมืองระดับชาติและนักการเมืองระดับจังหวัด ไม่ว่าจะเป็น ส.ส. นายก อบจ. หรือหัวหน้าคณะของพรรคการเมืองส่วนใหญ่จะไม่ได้ให้น้ำหนักกับสนามการเลือกตั้งอบจ.มากนัก มักจะส่งตัวแทนภายในเครือข่ายไปลงสมัครนายกอบต.แต่ไม่ได้มีการเปิดตัวสนับสนุนอย่างเป็นทางการ ยกเว้นกลุ่มบ้านใหญ่ในหลายจังหวัดที่ให้ความสำคัญในการส่งคนของกลุ่มตนไปสร้างเครือข่ายทางการเมืองเพื่อเป็นฐานเสียงทางการเมืองแก่กลุ่มตนในระยะยาว แต่กระนั้นการเลือกตั้งอบต.ครั้งนี้แปลกออกไปเพราะคณะก้าวหน้า ซึ่งมีนักการเมืองระดับชาติอย่างนายธนาธร จึงรุ่งเรืองกิจ และนายปิยบุตร แสงกนกกุลเป็นแกนนำส่งผู้สมัครนายกอบต.ทั่วประเทศและเปิดตัวการสนับสนุนอย่างเป็นทางการแตกต่างจากในอดีตที่นักการเมืองระดับชาติจะไม่เข้าไปเกี่ยวข้องกับเลือกตั้ง อบต. สิ่งนี้ คือ กลยุทธ์การทำงานทางการเมืองร่วมกันพรรคก้าวไกลและคณะก้าวหน้า โดยให้พรรคก้าวไกลทำงานการเมืองระดับชาติ ส่วนคณะก้าวหน้าเน้นการเคลื่อนไหวทางการเมืองนอกรัฐสภาและการทำงานการเมืองท้องถิ่น (ไทยโพสต์, 2564ค) โดยการเลือกตั้งอบต.ปี 2564 คณะก้าวหน้าส่งผู้สมัครนายก อบต.ทั้งสิ้น 210 ทีมทั่วประเทศ ส่วนจังหวัดชลบุรี ส่งผู้สมัครลงแข่งขันเพื่อชิงตำแหน่งนายกอบต.บ่อวิน อันเป็นเขตพื้นที่อุตสาหกรรมโรงงาน และเป็นพื้นที่ที่คณะก้าวหน้าเคยได้รับชัยชนะในการเลือกตั้งสมาชิกองค์การบริหารส่วนจังหวัดชลบุรีในปี 2563 ที่ผ่านมา (คมชัดลึกออนไลน์, 2564ข)

การเลือกตั้งอบต.จังหวัดชลบุรีครั้งนี้ ตระกูลคุณปลื้มไม่ได้ลงสมัครเลือกตั้งด้วยตนเองโดยตรง แต่ใช้วิธีการส่งคนภายในเครือข่ายบ้านใหญ่ชลบุรีลงแข่งขัน ซึ่งต้องเผชิญหน้าจากผู้สมัครจากคณะก้าวหน้าและผู้สมัครจากกลุ่มการเมืองของนายสุชาติ การเลือกตั้งครั้งนี้จึงเปรียบเสมือนสงครามตัวแทนระหว่างกลุ่มการเมืองมากกว่าการเผชิญหน้าโดยตรง นอกเหนือจากนั้น ในบางเขตพื้นที่เป็นการแข่งขันกันเองของคนภายในเครือข่ายบ้านใหญ่ชลบุรีระหว่างนายกอบต.คนเก่ากับผู้ทำชิงรุ่นใหม่ โดยผลการเลือกตั้งนายกอบต.ประจำปี 2564 แสดงเป็นตารางได้ดังนี้

ตารางที่ 12 ผลการเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนตำบลจังหวัดชลบุรี ประจำปี 2564

องค์การบริหารส่วนตำบล	ผู้ได้รับเลือกตั้งเป็นนายกองค์การบริหารส่วนตำบล
1. อำเภอเมืองชลบุรี (4 อบต.)	
1.1 อบต.คลองตำหรุ	1. นายสมิต ธารา
1.2 อบต.หนองข้างคอก	2. นายวินัย สุนทรศักดิ์
1.3 อบต.สำนักบก	3. นายสมยศ พรหมภักษร
1.4 อบต.หนองรี	4. นายสุนทร ต้นติโกคากุล
2. อำเภอสรีราชา (4 อบต.)	
2.1 อบต.บางพระ	1. นายสมศักดิ์ เกตุวัฒนา
2.2 อบต.เขาคันทรง	2. นายมะลิ กลั่นด้วง
2.3 อบต.หนองขาม	3. นายสมหมาย จันทร์ฉาย
2.4 อบต.บ่อวิน	4. นายสิริวิษฐ์ อำไพวงษ์
3. อำเภอบางละมุง (1 อบต.)	
3.1 อบต.เขาไม้แก้ว	1. นายจำเนียร กิติปกุล
4. อำเภอบ้านบึง (5 อบต.)	
4.1 อบต.หนองบอนแดง	1. นายภูมิสิทธิ์ วิถีธรรม
4.2 อบต.หนองไม้แก้ว	2. นายทองศักดิ์ ผลเจริญสมบูรณ์
4.3 อบต.หนองอิรุณ	3. นางอารีรัตน์ สิงห์โตทอง
4.4 อบต. ไม้ไผ่	4. นายชลิต โกสินทรจิตต์
4.5 อบต. คลองกิ่ว	5. นางสาวภัทรพิชชา อำไพประสิทธิ์
5. อำเภอพานทอง (8 อบต.)	
5.1 อบต.พานทองหนองกะขะ	1. นายบุญยัง ไพรวัลย์
5.2 อบต.บ้านเก่า	2. นายวินัย คุ่มครอง
5.3 อบต.หน้าประตู	3. นายรัชกฤต เจริญสุข
5.4 อบต.บางนาง	4. นางสุรีรัตน์ เหลี่ยมเลิศ
5.5 อบต. เกาะลอยบางหัก	5. นางสาวนวรรตน์ แก้วตา
5.6 อบต.โคกขี้หนอน	6. นายสุพจน์ งามสง่า
5.7 อบต.มาบโป่ง	7. นายวิชัย ทิวาวัลย์
5.8 อบต.หนองหงษ์	8. นายพยน เจริญสุข

ตารางที่ 12 ผลการเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนตำบลจังหวัดชลบุรี ประจำปี 2564 (ต่อ)

องค์การบริหารส่วนตำบล	ผู้ได้รับเลือกตั้งเป็นนายกองค์การบริหารส่วนตำบล
6. อำเภอบ่อทอง (4 อบต.)	
6.1 อบต.บ่อทอง	1. นายศักดิ์ ธัญญาवास
6.2 อบต.พลวงทอง	2. นายสมโชค สิทธิภานุวงศ์
6.3 อบต.เกษตรสุวรรณ	3. นายกัมปนาท พรพรหมวินิจ
6.4 อบต.วัดสุวรรณ	4. นายวิสุทธิ ชีมชมขจรสุข
7. อำเภอหนองใหญ่ (4 อบต.)	
7.1 อบต.เขาชก	1. นายสมพงษ์ ชลวิริยะกุล
7.2 อบต.หนองเสือช้าง	2. นายไพโรจน์ กังวลกิจ
7.3 อบต.คลองพลู	3. นายพิศาล น้าวัดนนไพบูลย์
7.4 อบต.ห้างสูง	4. นายอนันต์ จิรรัตน์กุลชัย
8. อำเภอเกาะสีชัง (ไม่มีอบต.)	
9. อำเภอเกาะจันทร์ (1 อบต.)	
9.1 อบต.ท่าบุญมี	1. นายสมยศ พันธุ์สุนทรณ์
10. อำเภอสัตหีบ (2 อบต.)	
10.1 อบต.พุดตาลหลวง	1. นายอมตะ ไคร์ครวญ
10.2 อบต.แสมสาร	2. นายอดุลย์ รักษ์สกุลสงสัย
11. อำเภอพนัสนิคม (16 อบต.)	
11.1 อบต.หนองขยาด	1. นายสมชาย โยคาพจร
11.2 อบต.บ้านเข็ด	2. นายกิตติโชติ ยาวิชัย
11.3 อบต.สระสี่เหลี่ยม	3. นายสุชาติ จิระวัชชะนานนท์
11.4 อบต.โคกเพลาะ	4. นางณรงค์ เข้มน้อย
11.5 อบต.ท่าข้าม	5. นายนิยม ราชนิยม
11.6 อบต.นาวังหิน	6. นายมานพ ศรีนวล
11.7. อบต.ทุ่งขวาง	7. นายขวัญชัย จันทร์กระจ่าง
11.8 อบต.หน้าพระธาตุ	8. นางวจิ เสริมศักดิ์ศิธร
11.9 อบต.นามะตูม	9. นายราชันย์ กิตาการวรงค์
11.10 อบต.นาเร็ก	10. นายนพดล ระจิตดำรงค์
11.11 อบต.ไร่หลักทอง	11. นายยงยุทธ ตาดเดิม

ตารางที่ 12 ผลการเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนตำบลจังหวัดชลบุรี ประจำปี 2564 (ต่อ)

องค์การบริหารส่วนตำบล	ผู้ได้รับเลือกตั้งเป็นนายกองค์การบริหารส่วนตำบล
11.12 อบต.หนองเหียง	12. นายศักดิ์ อาณาพพาณิชย์
11.13 อบต.วัดหลวง	13. นายคลัง ฉลอง
11.14 อบต.บ้านช้าง	14. นายเสน่ห์ พุ่มฤทธิ
11.15 อบต.วัดโบสถ์	15. นายอนันต์เอก รัตนเดชพงศ์สิน
11.16 อบต.หนองปรือ	16. นายสมานมิตร เหลืองอ่อน
รวมทั้งสิ้น 11 อำเภอ 49 อบต.	49 คน

ที่มา: คณะกรรมการการเลือกตั้ง (2564ก, 20 ธันวาคม, 2564ข, 20 ธันวาคม, 2564ค, 20 ธันวาคม, 2564ง, 20 ธันวาคม, 2564จ, 20 ธันวาคม, 2564ฉ, 20 ธันวาคม, 2564ช, 20 ธันวาคม, 2564ซ, 20 ธันวาคม, 2564ด, 20 ธันวาคม, 2564ธ, 20 ธันวาคม, 2564ฎ, 20 ธันวาคม, 2565ก, 25 มกราคม, 2565ข, 25 มกราคม, 2565ค, 25 มกราคม, 2565ง, 25 มกราคม)

จากตาราง พบว่า ผู้สมัครจากเครือข่ายบ้านใหญ่ชลบุรีที่ได้รับเลือกตั้งเป็นนายก อบต.ปี 2564¹⁶ ได้แก่ 1) อำเภอเมืองชลบุรี นายสมิต ธารา นายกอบต.คลองตำหรุ นายวินัย สุนทรศักดิ์ นายก อบต.หนองช้างคอก นายสมยศ พรหมภักขร นายกอบต.สำนักบก นายสุนทร ต้นติโกคากุล นายก อบต.หนองรี 2) อำเภอศรีราชา นายสมศักดิ์ เกตุวัฒนา นายกอบต.บางพระ นายมะลิ กลั่นด้วง นายก อบต.เขาคันทรง 3) อำเภอบางละมุง นายจำเนียร กิติปกูล นายกอบต.เขาไม้แก้ว 4) อำเภอพานทอง นายวินัย คุ่มครอง นายกอบต.บ้านเก่า นายวิชัย ทิวาลัย นายกอบต.มาบโป่ง นายพยน เจริญสุข นายกอบต.หนองหงษ์ 5) อำเภอบ่อทอง นายสมโชค สิทธิภานุวงศ์ นายกอบต.พลวงทอง นายวิสุทธิ์ ชื่นชมขจรสุข นายก อบต. วัดสุวรรณ 6) อำเภอหนองใหญ่ นายไพโรจน์ กังวลกิจ นายกอบต.หนองเสือช้าง นายพิศาล น้าวฒนไพบูลย์ นายกอบต.คลองพลู 7) อำเภอเกาะจันทร์ นายสมยศ พันัสอนุสรณ์ นายก อบต.ท่าบุญมี 8) อำเภอสัตหีบ นายอมตะ ไคร์ครวญ นายกอบต.พลูดาวหลวง นายอดุลย์ รักษ์สกุลสงสัย นายก อบต. แสมสาร 9) อำเภอพนัสนิคม นายกิตติโชติ ยาวิชัย นายก อบต.บ้านเช็ด นางณรงค์ เข้มน้อย นายก อบต.โคกเพลาะ นายมานพ ศรีนวล นายกอบต.นาวังหิน นายขวัญชัย จันทร์กระจ่าง นายก อบต.ทุ่งขวาง นายศักดิ์ อาณาพพาณิชย์ นายกอบต.หนองเหียง และนายสมานมิตร เหลืองอ่อน นายก อบต.หนองปรือ

ส่วนผู้สมัครจากกลุ่มการเมืองของนายสุชาติได้รับเลือกตั้งในบางตำบล ส่วนใหญ่แล้วกระจุกอยู่ที่อำเภอพานทอง อาทิ นายบุญยัง ไพโรวัลย์ นายกอบต.พานทองหนองกะขะ นายรัชกฤต เจริญสุข นายกอบต.หน้าประตู นางสาวนวรรตน์ แก้วตา นายกอบต.เกาะลอยบางหัก นางสุริรัตน์ เหลี่ยมเลิศ

¹⁶ ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลคนในเครือข่ายบ้านใหญ่ชลบุรีที่ได้รับเลือกตั้งเป็นนายกอบต.ชลบุรีปี 2564 จากผู้ให้สัมภาษณ์

นายกอบต.บางนาง (ประชา บุรพาวีธี, 2565) และนายสุพจน์ งามสง่า นายกอบต.โคกขี้หนอน นอกจากนี้กระจายตัวตามแต่ละอำเภอ อาทิ 1) อำเภอศรีราชา นายสมหมาย จันทร์ฉาย นายกอบต.หนองขาม 2) อำเภอบ้านบึง นายชลิต โกสินทรจิตต์ นายกอบต.มาบไผ่ 3) อำเภอพนัสนิคม นายสมชาย โยคาพจร นายกอบต.หนองขยาด นายราชนันท์ กิตาการรวรงค์ นายกอบต.นามะตูม นายยงยุทธ ตาดเดิม นายกอบต.ไร่หลักทอง และนายคลัง ฉลอง นายกอบต.วัดหลวง¹⁷

ส่วนคณะก้าวหน้าส่งนายชูเกียรติ เทพอารีนันท์ลงแข่งขันชิงตำแหน่งนายก อบต.บ่อวิน โดยให้นางสาวพรณิการ์ ช่อวานิช ส.ส.พรรคก้าวไกลมาช่วยเดินหาเสียง เพื่อแข่งขันกับนายสิริวิษุ์ อำไพวงศ์ คนในเครือข่ายบ้านใหญ่ชลบุรี ซึ่งได้รับการสนับสนุนจากนายรุ่งเพชร แจ่มเจริญ หรือนายกแซก ผลปรากฏว่า นายสิริวิษุ์สามารถเอาชนะนายชูเกียรติไปได้ด้วยคะแนนขาดลอย (คมชัดลึกออนไลน์, 2564ค) ข้อสังเกต คือ แม้ว่าบ้านใหญ่ชลบุรีเคยพ่ายแพ้ในการเลือกตั้งสมาชิกอบจ.ชลบุรีเขต 5 ศรีราชา แต่การเลือกตั้งอบต.บ่อวินครั้งนี้ คณะก้าวหน้าไม่สามารถเอาชนะผู้สมัครจากบ้านใหญ่ชลบุรี โดยนาย อ. (27 มกราคม 2565, สัมภาษณ์) อธิบายว่า “การเมืองท้องถิ่นไม่ได้ขึ้นอยู่กับอุดมการณ์อะไรมาภาคพื้นทีในบางครั้งมันใช้เครือข่ายอุปถัมภ์ แล้วก็ใช้เงิน” กล่าวคือ การลงสมัครในนามคณะก้าวหน้าซึ่งมีอุดมการณ์การเมืองที่ชัดเจน คือ การต่อต้านการสืบทอดอำนาจของเผด็จการทหารและความต้องการสร้างความเปลี่ยนแปลงที่เริ่มต้นจากการเมืองท้องถิ่นอาจจะไม่ใช่วิถีทางที่ทำให้ชนะการเลือกตั้งท้องถิ่นในจังหวัดชลบุรี ส่วนนางอารีรัตน์ สิงห์โตทองที่ได้รับเลือกตั้งเป็นนายกอบต.หนองอิรุณ แม้ว่าจะเป็นคนในตระกูลสิงห์โตทอง แต่ในการเลือกตั้งนายกอบต.ครั้งนี้ มิได้ลงสมัครในนามคณะก้าวหน้าแต่อย่างใด และใช้ชื่อทีมว่า ทีมชลบุรีหนองอิรุณในการลงสมัครเลือกตั้ง (ธนา ธรรมวาจา และเจียรพรรณ สุรนนท์, 2564)

นอกจากนี้ การเลือกตั้งนายกอบต.ชลบุรี ปี 2564 มีหลายเขตเลือกตั้งที่ได้รับเลือกตั้งเป็นนายก อบต. โดยไม่มีการแข่งขัน เช่น 1) อำเภอศรีราชา นายสมหมาย จันทร์ฉาย นายก อบต.หนองขาม 2) อำเภอบางละมุง นายจำเนียร กิติปกูล นายกอบต.เขาไม้แก้ว 3) อำเภอบ้านบึง นายทงศักดิ์ ผลเจริญ-สมบุรณ์ นายกอบต.หนองไผ่แก้ว นางอารีรัตน์ สิงห์โตทอง นายกอบต.หนองอิรุณ 4) อำเภอบ่อทอง นายกัปนาท พรพรหมวินิจ นายก อบต.เกษตรสุวรรณ นายศักดิ์ดา ธัญญาวาส นายก อบต.บ่อทอง 5) อำเภอหนองใหญ่ นายสมพงษ์ ชลวิริยะกุล นายกอบต.เขาชก นายไพโรจน์ กังวลกิจ นายก อบต.หนองเสือช้าง นายอนันต์ จิรารัตนกุลชัย นายกอบต.ห้างสูง และ 6) อำเภอพนัสนิคม นายนิยม ราชนิยม นายกอบต.ท่าข้าม นายเสน่ห์ พุ่มฤทธิ์ นายกอบต.บ้านช้าง นายยงยุทธ ตาดเดิม นายก อบต.ไร่หลักทอง นายสมชาย โยคาพจร นายกอบต.หนองขยาด และนายสมานมิตร เหลืองอ่อน นายกอบต.หนองปรือ (มติชนออนไลน์, 2564ข)

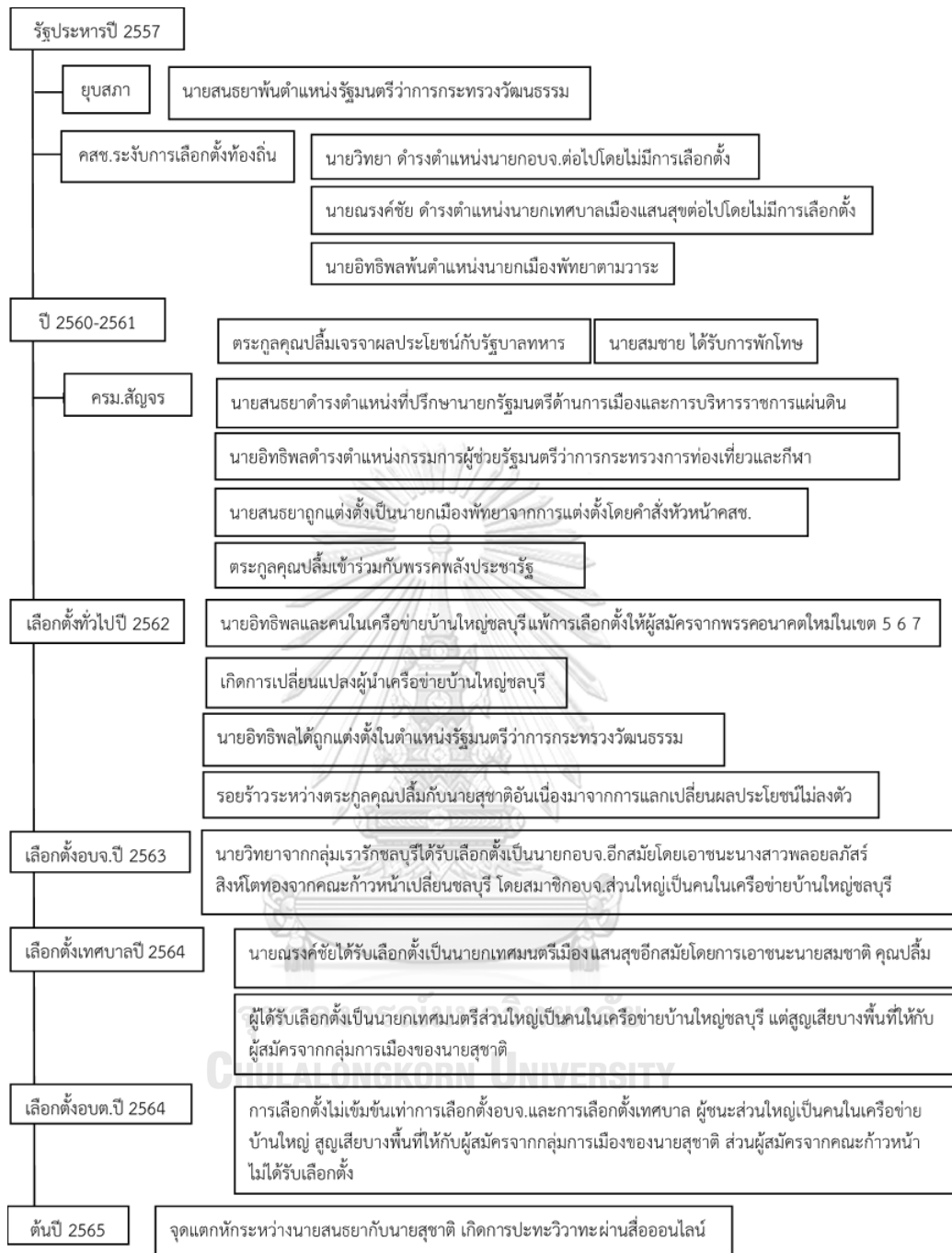
¹⁷ ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลคนในกลุ่มการเมืองนายสุชาติ ชมกลิ่นที่ได้รับเลือกตั้งเป็นนายกอบต.ปี 2564 จากผู้ให้สัมภาษณ์

การแข่งขันในการเลือกตั้งระดับอบต. จะเข้มข้นน้อยกว่าและแข่งขันกันอย่างอิสระมากกว่า การเลือกตั้งอบจ. และการเลือกตั้งเทศบาลที่ผ่านมา โดยนาย อ. (27 มกราคม 2565, สัมภาษณ์) อธิบายว่า “เขาต่อสู้อย่างอิสระ แต่ว่าแต่ละคนก็จะมีพันธมิตรเครือข่ายนี้กัน แต่ไม่เข้มข้น. . . ถ้าพูดความสัมพันธ์ เส้นมันบาง มันไม่เข้มเหมือนอบจ. เหมือนเทศบาล” กล่าวคือ ผู้สมัครแต่ละคนมีความสัมพันธ์กับกลุ่มการเมืองในจังหวัดชลบุรี อาทิ บ้านใหญ่ชลบุรี กลุ่มการเมืองของนายสุชาติ กลุ่มการเมืองตระกูลสิงห์โตทอง แต่การแข่งขันไม่เข้มข้นเท่ากับการเลือกตั้งอบจ. ชลบุรี และเทศบาลชลบุรี เนื่องจากนายวิทยา คุณปลื้มและเครือข่ายบ้านใหญ่ชลบุรีคุมงบประมาณของอบจ. ชลบุรี ทำให้ผู้ที่ได้รับเลือกตั้งเป็นนายก อบต. จำเป็นต้องสร้างความสัมพันธ์อันดีกับทางอบจ. เพื่อการของบประมาณในการผลักดันโครงการ และกิจกรรมในพื้นที่ในอบต. ของตน โดยนาย น. (6 มกราคม 2565, สัมภาษณ์) อธิบายว่า “ส่วนใหญ่แล้วเป็นเครือข่ายบ้านใหญ่ชลบุรี พอใครเลือกตั้งได้ก็ไปแนะนำตัวกับบ้านใหญ่ชลบุรี เสนอตัวขึ้นไปเป็นลูกน้องหรือเป็นพวกเดียวกับบ้านใหญ่ชลบุรี อบต. เทศบาล เป็นบ้านใหญ่ชลบุรีแต่ไม่ทั้งหมด โดยกลุ่มเหล่านี้ไปเพื่อของบประมาณ ขอความช่วยเหลือ” สอดคล้องกับนาย อ. (อ้างแล้ว) กล่าวว่า “อบต. หลาย ๆ กิจกรรมโครงการ ต้องของบประมาณจาก อบจ. ซึ่งถ้าไม่มีความสัมพันธ์ คอนเนคชันกัน มันก็จะผลต่อการของบประมาณด้วย มันก็เลยทำให้นายกอบต. เหล่านี้จึงมีความสัมพันธ์หลาย ๆ กับ อบจ.”

กล่าวโดยสรุป คือ นายกอบต. จังหวัดชลบุรีที่ได้รับเลือกตั้งในปี 2564 ส่วนใหญ่ยังเป็นคนของบ้านใหญ่ชลบุรี ส่วนผู้สมัครนายกอบต. จากกลุ่มการเมืองของนายสุชาติได้รับเลือกตั้งในบางตำบล โดยส่วนมากกระจุกอยู่ที่อำเภอพานทอง ส่วนผู้สมัครนายกอบต. จากคณะก้าวหน้าไม่สามารถเอาชนะผู้สมัครจากบ้านใหญ่ชลบุรีได้ แสดงให้เห็นว่า ในการเลือกตั้ง อบต. อันเป็นสงครามตัวแทนระหว่างกลุ่มการเมือง ตระกูลคุณปลื้มยังคงรักษาอำนาจในภายในจังหวัดได้ผ่านการส่งคนในเครือข่ายบ้านใหญ่ลงเลือกตั้งในระดับ อบต. และแม้ว่าจะสูญเสียบางพื้นที่ให้แก่กลุ่มการเมืองของนายสุชาติ แต่ในการทำงานระดับท้องถิ่น นายกอบต. ที่ได้รับการเลือกตั้งต้องพึ่งพางบประมาณจาก อบจ. ซึ่งนายวิทยา คุณปลื้มซึ่งกุมบังเหียนในตำแหน่งนายกอบจ. ชลบุรีอยู่ ตระกูลคุณปลื้มจึงยังคงความได้เปรียบเหนือกลุ่มการเมืองอื่น ๆ ในจังหวัดชลบุรีมากกว่ากลุ่มการเมืองอื่น ๆ

จากสถานการณ์ทั้งหมดที่เกิดขึ้น สามารถสรุปพลวัตของอำนาจทางการเมืองของตระกูลคุณปลื้มตั้งแต่เหตุการณ์รัฐประหารปี 2557 จนกระทั่งการเลือกตั้งท้องถิ่นปี 2564 โดยแสดงเป็นภาพได้ดังนี้

ภาพที่ 5 พลวัตของอำนาจทางการเมืองของตระกูลคุณปลื้มตั้งแต่เหตุการณ์รัฐประหารปี 2557 จนถึง การเลือกตั้งท้องถิ่นปี 2564

กล่าวโดยสรุป คือ หลังจากเหตุการณ์รัฐประหารปี 2557 ตระกูลคุณปลื้มสูญเสียอำนาจระดับชาติและอำนาจระดับท้องถิ่น นายสนธยา พ้นจากตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงวัฒนธรรมจากการยุบสภา นายอิทธิพลพ้นจากตำแหน่งนายกเมืองพัทยาตามวาระและถูกแทนที่โดยบุคคลที่คสช. แต่งตั้ง แต่ในอีกทางหนึ่ง นายวิทยา นายกอบจ.และนายอิทธิพล นายกเทศมนตรีเมืองแสนสุข

สามารถอยู่ในตำแหน่งได้โดยไม่ต้องมีการเลือกตั้งเนื่องจากการระงับการเลือกตั้งท้องถิ่นของ คสช. ต่อมาในช่วงปี 2560-2561 ตระกูลคุณปลื้มได้ทำการเจรจาต่อรองกับกลุ่มทหาร โดยมีข้อต่อรองคือ 1) การคืนตำแหน่งนายกเมืองพัทยา 2) การช่วยเหลือคดีความของก้านนเปื้อะ 3) ตำแหน่งรัฐมนตรี แลกกับการเข้าร่วมพรรคพลังประชารัฐและสนับสนุนพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา ท้ายที่สุด การเจรจาต่อรองเสร็จสิ้น ตระกูลคุณปลื้มและคนในเครือข่ายบ้านใหญ่ชลบุรีจึงเข้าร่วมพรรคพลังประชารัฐในการเลือกตั้งปี 2562

ผลการเลือกตั้งปี 2562 ปรากฏว่า ตระกูลคุณปลื้มพ่ายแพ้ให้กับผู้สมัครจากพรรคอนาคตใหม่ แต่หลังจากพรรคพลังประชารัฐได้เป็นแกนนำจัดตั้งรัฐบาล นายอิทธิพล คุณปลื้มจึงได้รับการแต่งตั้งเป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงวัฒนธรรมต่อข้อตกลงผลประโยชน์ แต่ผลกระทบทางอ้อม คือ การเกิดขึ้นของกลุ่มทำทนายอำนาจบ้านใหญ่สองกลุ่ม คือ กลุ่มการเมืองในเครือข่ายพรรคก้าวไกล (พรรคอนาคตใหม่เดิม) และกลุ่มการเมืองของนายสุชาติ และกลายมาเป็นคู่แข่งในการเลือกตั้งท้องถิ่นในจังหวัดชลบุรี ในช่วงปี 2563-2564 อย่างไรก็ตาม ตระกูลคุณปลื้มยังคงรักษาตำแหน่งสำคัญในการเมืองระดับท้องถิ่นในเขตอำนาจของตนไว้ได้ ทั้งตำแหน่งนายกอบจ.ชลบุรี และนายกเทศมนตรีเมืองแสนสุข รวมถึงคนในเครือข่ายบ้านใหญ่ชลบุรีส่วนมากยังคงได้รับเลือกตั้งในการเมืองท้องถิ่น โดยภาพรวมแล้วตระกูลคุณปลื้มจึงรักษาความได้เปรียบและมีอำนาจสูงสุดในพื้นที่จังหวัดชลบุรี แต่สัญญาณเตือนที่สำคัญ คือ การสูญเสียพื้นที่ทางการเมืองให้แก่กับกลุ่มของนายสุชาติ ชมกลิ่น ในการเลือกตั้งเทศบาลปี 2563 และการเลือกตั้งอบต. ปี 2564

หลังจากนี้ ตระกูลคุณปลื้มและบ้านใหญ่ชลบุรีกำลังจะเผชิญกับความท้าทายใหม่อีกครั้งจากกลุ่มการเมืองของนายสุชาติในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรครั้งถัดไป ความรุนแรงของการต่อสู้ระหว่างกลุ่มขึ้นอยู่กับว่าทางตระกูลคุณปลื้มจะยังคงอยู่กับพรรคพลังประชารัฐเช่นเดิมหรือไม่หรือเปลี่ยนไปอยู่พรรคอื่น และขึ้นอยู่กับนายสนธิญา กับนายสุชาติจะมีการแบ่งสรรเขตเลือกตั้งภายในจังหวัดกันอย่างไร นอกจากนี้ ตระกูลคุณปลื้มยังต้องเผชิญกับความท้าทายจากคณะก้าวหน้าในการเลือกตั้งเมืองพัทยา ปี 2565 สนามการเลือกตั้งต่อไปที่ตระกูลคุณปลื้มต้องรับมือในอนาคตเพื่อการรักษาอำนาจของตนเองและเครือข่ายบ้านใหญ่ชลบุรี คือ การเลือกตั้งนายกเมืองพัทยาปี 2565 และการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรครั้งถัดไป

5.2 รูปแบบและวิธีการรักษาอำนาจทางการเมืองของตระกูลการเมืองท้องถิ่นจังหวัดชลบุรี ในช่วงเหตุการณ์รัฐประหารปี 2557 จนถึง การเลือกตั้งท้องถิ่นปี 2564

ความเปลี่ยนแปลงทางการเมืองทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่น และการท้าทายอำนาจจากกลุ่มการเมืองอื่นในช่วงรัฐประหารปี 2557 จนถึงการเลือกตั้งท้องถิ่นปี 2564 ทำให้ตระกูลคุณปลื้มมีการปรับตัวตามสถานการณ์ทางการเมืองเพื่อการรักษาอำนาจทางการเมืองของตน โดยวิธีการรักษา

อำนาจของตระกูลคุณปลื้มในช่วงเวลาดังกล่าว สามารถแบ่งออกเป็น 2 รูปแบบ คือ การรักษาอำนาจทางการเมืองระดับชาติ และการรักษาอำนาจทางการเมืองระดับท้องถิ่น โดยมีรายละเอียดดังนี้

5.2.1 การรักษาอำนาจทางการเมืองระดับชาติ

การเปลี่ยนชั่วคราวทางการเมืองเพื่อเข้าร่วมฝั่งรัฐบาล

หลังจากเหตุการณ์รัฐประหารปี 2557 แม้ว่าตระกูลคุณปลื้มและเครือข่ายบ้านใหญ่ชลบุรีได้รับผลกระทบโดยตรงจากการรัฐประหาร คือ นายสนธยา คุณปลื้มที่ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงวัฒนธรรมในคณะรัฐมนตรีของนางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตรถูกปลดจากตำแหน่ง รวมถึง ส.ส. พรรคพลังชล ที่ได้รับเลือกตั้งในปี 2554 ต้องหยุดปฏิบัติหน้าที่เนื่องจากการยุบสภา แต่ตระกูลคุณปลื้มกลับไม่มีแสดงการต่อต้านใด ๆ ต่อกลุ่ม คสช. เพราะกลุ่ม คสช. ถูกรองอำนาจตามมาตรา 44 ที่สามารถสั่งการใดก็ได้ที่เป็นคุณหรือเป็นโทษต่อนักการเมือง ในช่วงการปกครองโดยรัฐบาล คสช. แม้ว่าสถานะอำนาจของตระกูลคุณปลื้มและเครือข่ายบ้านใหญ่ชลบุรีในการเมืองระดับชาติจะลดทอนลง แต่สถานะอำนาจในการเมืองระดับท้องถิ่นโดยเฉพาะในองค์การบริหารส่วนจังหวัดและเทศบาลเมืองแสนสุขกลับได้ประโยชน์จากการ การแข่งขันการเมืองท้องถิ่นผ่านการใช้มาตรา 44 ประกาศคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ฉบับที่ 85/2557 เรื่องการได้มาซึ่งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นเป็นการชั่วคราว และคำสั่งหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ฉบับที่ 1/2557 เรื่อง การได้มาซึ่งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นเป็นการชั่วคราว ทำให้ตระกูลคุณปลื้มและคนในเครือข่ายบ้านใหญ่ชลบุรีดำรงอยู่ในตำแหน่งการเมืองท้องถิ่นอย่างยาวนานโดยไม่ต้องมีการเลือกตั้ง คำสัมภาษณ์ของนาย ธ. สะท้อนให้เห็นถึงวิธีการปรับตัวของตระกูลการเมืองท้องถิ่นชลบุรีในช่วงรัฐประหารว่า “ผลของรัฐประหารต่อตระกูลการเมืองท้องถิ่นในชลบุรี ผู้ที่ได้ประโยชน์ส่วนใหญ่จะเป็นตระกูลคุณปลื้ม. . .กลุ่มไหนที่เห็นด้วยกับการรัฐประหารหรือที่อยู่ข้างทหาร เขาก็จะได้รับประโยชน์ แต่กลุ่มตระกูลไหนหรือว่ากลุ่มการเมืองฝ่ายต่อต้านรัฐประหารจะเสียประโยชน์” (นาย ธ., 23 กุมภาพันธ์ 2565, สัมภาษณ์)

ในอีกแง่มุมหนึ่ง การปกครองโดยรัฐบาล คสช.ทำให้ช่วงระยะเวลาหนึ่ง ตระกูลคุณปลื้ม สูญเสียตำแหน่งนายกเมืองพัทยา เพราะเขตพัทยาเป็นพื้นที่ปกครองพิเศษ ผู้บริหารและสมาชิกที่อยู่ครบวาระแล้วจะพ้นจากตำแหน่งและใช้วิธีแต่งตั้งสรรหาทดแทน ไม่เหมือนกับองค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาล และองค์การบริหารส่วนตำบล ที่แม้ว่าผู้บริหารและสมาชิกจะครบวาระก็สามารถดำรงตำแหน่งต่อไปจนกว่าจะมีการเลือกตั้ง นอกจากนี้ตระกูลคุณปลื้มยังคงมีชนกติดหลัง คือ คดีความติดตัวของนายสมชาย คุณปลื้มผู้เป็นพ่อและผู้นำของเครือข่ายบ้านใหญ่ ทำให้ตระกูลคุณปลื้มต้องทำการเจรจาต่อรองแลกเปลี่ยนผลประโยชน์กับฝั่งทหาร โดยมีข้อแลกเปลี่ยนคือ 1) คืนตำแหน่งนายกเมืองพัทยา 2) การช่วยเหลือคดีความของกำนันเป๊าะ 3) การให้ตำแหน่งรัฐมนตรีหลังจากการเลือกตั้ง โดยแลกกับการให้ตระกูลคุณปลื้มและเครือข่ายบ้านใหญ่เปลี่ยนมาส่งผู้สมัครในนามพรรคพลังประชารัฐ กล่าวคือ ด้วยผลประโยชน์ดังกล่าว

ทำให้ตระกูลคุณปลื้มตัดสินใจเปลี่ยนจากการส่งผู้สมัครในนามพรรคพลังชล ซึ่งเคยร่วมพรรครัฐบาล กับฝั่งเพื่อไทยมาเข้าร่วมกับฝั่งพรรคพลังประชารัฐซึ่งสนับสนุนพลเอกประยุทธ์ อดีตหัวหน้าคณะ คสช. ให้เป็นนายกรัฐมนตรีอีกหนึ่งสมัยเพื่อการฟื้นฟูสถานะอำนาจของตน

กลยุทธ์หลักในการรักษาอำนาจทางการเมืองระดับชาติของตระกูลคุณปลื้มและเครือข่าย บ้านใหญ่ชลบุรี เรียกได้ว่าเป็นการทำงานการเมืองในลักษณะ “เข้าร่วมกับพรรคฝั่งรัฐบาลเสมอ” โดย นาย ค. (27 มกราคม 2565, สัมภาษณ์) กล่าวว่า “กำนันเป๊าะเคยดำริว่าอยากให้ ส.ส. ในบ้านเรา อยู่รัฐบาลเพราะว่าเป็นรัฐบาล การเชื่อมโยงนโยบายภาครัฐกับท้องถิ่น การสนับสนุนงบประมาณออกมา มันถึงง่ายกว่าการอยู่ฝ่ายค้าน เขาไม่เคยให้อยู่ฝ่ายค้านหรอก แล้วบ้านใหญ่รุ่นลูกเขาเนี่ยไม่อยู่ฝ่ายค้าน แน่นนอน” คำสัมภาษณ์นี้แสดงให้เห็นว่า ตระกูลคุณปลื้มและคนในเครือข่ายบ้านใหญ่ชลบุรีได้รับการปลุกฝังจากกำนันเป๊าะว่าให้เข้าร่วมกับพรรคที่มีโอกาสเป็นพรรคฝ่ายรัฐบาลมากกว่าพรรคฝ่ายค้าน เพราะการเข้าร่วมพรรคฝั่งรัฐบาลได้รับผลประโยชน์มากกว่า สิ่งนี้สะท้อนให้เห็นจากการเลือกตั้งในอดีตที่ผ่านมา แสดงได้ดังตารางนี้

ตารางที่ 13 สถานะทางการเมืองในการเมืองระดับชาติของตระกูลคุณปลื้ม ตั้งแต่ปี 2535-2562

ครั้งที่	วัน-เดือน-ปี การเลือกตั้ง	พรรคที่ตระกูลคุณปลื้ม และเครือข่ายสังกัด	แกนนำจัดตั้งรัฐบาล	สถานะทางการเมือง ระดับชาติ
16	22 มีนาคม 2535	พรรคสามัคคีธรรม	พรรคสามัคคีธรรม	ฝ่ายรัฐบาล
17	13 กันยายน 2535	พรรคชาติพัฒนา	พรรคประชาธิปัตย์	จากฝ่ายค้านสู่ฝ่ายรัฐบาล
18	2 กรกฎาคม 2538	พรรคชาติไทย	พรรคชาติไทย	ฝ่ายรัฐบาล
19	17 พฤศจิกายน 2539	พรรคชาติไทย	พรรคความหวังใหม่	จากฝ่ายค้านสู่ฝ่ายรัฐบาล
20	6 มกราคม 2544	พรรคชาติไทย	พรรคไทยรักไทย	ฝ่ายรัฐบาล
21	6 กุมภาพันธ์ 2548	พรรคไทยรักไทย	พรรคไทยรักไทย	ฝ่ายรัฐบาล
	2 เมษายน 2549	การเลือกตั้งโมฆะ		
22	23 ธันวาคม 2550	พรรคชาติไทย	พรรคประชาธิปัตย์	ไม่มีตำแหน่ง
23	3 กรกฎาคม 2554	พรรคพลังชล	พรรคเพื่อไทย	ฝ่ายรัฐบาล
	2 กุมภาพันธ์ 2557	การเลือกตั้งโมฆะ		
24	24 มีนาคม 2562	พรรคพลังประชารัฐ	พรรคพลังประชารัฐ	ฝ่ายรัฐบาล

จากตาราง อธิบายคือ การเลือกตั้งครั้งที่ 16 ในวันที่ 22 มีนาคม 2535 นายสนธยาหลงสมัคร ในนามพรรคสามัคคีธรรมและได้รับเลือกตั้งเป็น ส.ส. ชลบุรีครั้งแรก โดยพรรคสามัคคีธรรมได้เป็น พรรคแกนนำจัดตั้งรัฐบาลด้วยจำนวนส.ส.มากที่สุด 79 คน (คณะกรรมการติดตามและสอดส่องดูแล การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร, 2535, น.29) ตระกูลคุณปลื้มจึงได้เข้าร่วมกับฝั่งรัฐบาล ต่อมา

การเลือกตั้งครั้งที่ 17 ในวันที่ 13 กันยายน 2535 นายสนธยาและนายวิทยาภรณ์ในนามพรรคชาติพัฒนา และได้รับเลือกตั้งเป็น ส.ส.ชลบุรี แต่พรรคชาติพัฒนาได้ ส.ส.จำนวน 60 คน เป็นอันดับสามรองจาก พรรคประชาธิปัตย์ที่ได้ ส.ส.จำนวน 79 คน และพรรคชาติไทยที่ได้ ส.ส. จำนวน 77 คน (กรมการปกครอง, 2538, น.97) พรรคประชาธิปัตย์ได้เป็นแกนนำจัดตั้งรัฐบาล ส่วนพรรคชาติพัฒนาเป็นพรรคฝ่ายค้าน ในระยะแรก ต่อมาพรรคความหวังใหม่ซึ่งเป็นพรรคร่วมรัฐบาลของประชาธิปัตย์ถอนตัวออกจาก พรรคร่วมรัฐบาลทำให้พรรคชาติพัฒนาได้เข้าร่วมพรรคฝ่ายรัฐบาลแทน (ชาติ ดุริย, 2562) ทำให้ครั้งนี้ ตระกูลคุณปลื้มจึงได้เป็นฝ่ายรัฐบาลอีกครั้ง ถัดมาในการเลือกตั้งครั้งที่ 18 ในวันที่ 2 กรกฎาคม 2538 นายสนธยาและนายวิทยาเข้าร่วมกับพรรคชาติไทยอีกครั้งและได้รับเลือกตั้งเป็น ส.ส.ชลบุรี คราวนี้ พรรคชาติไทยได้จำนวน ส.ส.มากที่สุด 92 คน (คณะกรรมการองค์การกลางการเลือกตั้ง, 2538, น.11) เป็นพรรคแกนนำจัดตั้งรัฐบาล ตระกูลคุณปลื้มจึงได้เข้าร่วมกับฝ่ายรัฐบาล ต่อมาการเลือกตั้งครั้งที่ 19 วันที่ 17 พฤศจิกายน 2539 นายสนธยาและนายวิทยาภรณ์ในนามพรรคชาติไทย (สำนักงานเลขาธิการ วุฒิสภา, 2539, น.163) และได้รับเลือกตั้งเป็น ส.ส.ชลบุรีอีกครั้ง แต่การเลือกตั้งครั้งนี้พรรคชาติไทย เกิดปัญหาภายในพรรค ทำให้มี ส.ส.จากพรรคชาติไทยจำนวน 36 คนย้ายไปสังกัดพรรคความหวังใหม่ อาทิ กลุ่มของนายเสนาะ เทียนทอง อดีตเลขาธิการพรรคชาติไทย (กรมการปกครอง, 2539, น.56) การเลือกตั้งครั้งนี้ ผู้สมัครพรรคความหวังใหม่ได้รับเลือกตั้งมากที่สุด ได้ ส.ส.จำนวนทั้งหมด 125 คน เอาชนะพรรคประชาธิปัตย์ที่ได้จำนวน ส.ส.เป็นอันดับสองที่ 123 คน พรรคความหวังใหม่จึงได้เป็น พรรคแกนนำจัดตั้งรัฐบาล พรรคชาติไทยซึ่งเป็นคู่แข่งตรงข้ามกับพรรคความหวังใหม่ จึงร่วมเป็นฝ่ายค้าน กับพรรคประชาธิปัตย์ (ไทยรัฐออนไลน์, 2562) ตระกูลคุณปลื้มที่สังกัดพรรคชาติไทยจึงกลายเป็น ฝ่ายค้านเช่นกัน แต่หลังจากนั้นไม่นาน ในปี 2540 พลเอกชวลิต ยงใจยุทธ ลาออกจากตำแหน่งรัฐมนตรี เนื่องด้วยสถานการณ์วิกฤตเศรษฐกิจ “ต้มยำกุ้ง” และการลอยตัวค่าเงินบาท พรรคประชาธิปัตย์ สามารถรวบรวมเสียงได้มากกว่าพรรคความหวังใหม่เนื่องจากการรวบรวมเสียงพรรคฝ่ายค้านและ การดึง ส.ส. ภูเขาจากพรรคประชากรไทซึ่งเคยร่วมพรรคฝ่ายรัฐบาลกับพรรคความหวังใหม่มาได้ ทำให้ พรรคประชาธิปัตย์สามารถรวบรวมเสียงข้างมากและกลายมาเป็นฝ่ายรัฐบาล นายชวน หลีกภัยได้ขึ้น ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี (สุภชาติ เล็บนาค, 2562) ตระกูลคุณปลื้มที่เคยร่วมฝ่ายค้านกับ พรรคประชาธิปัตย์จึงกลายมาเป็นฝ่ายรัฐบาลเช่นกัน

ต่อมาการเลือกตั้งครั้งที่ 20 ในวันที่ 6 มกราคม 2544 เป็นครั้งแรกของประเทศไทยที่ใช้ การเลือกตั้ง 2 ระบบ โดยแยกการเลือกตั้งเป็น ส.ส.แบบแบ่งเขตเลือกตั้งและ ส.ส.แบบบัญชีรายชื่อ คราวนี้ ตระกูลคุณปลื้มลงสมัครในนามพรรคชาติไทย ส่งนายสนธยาภรณ์ ส.ส.แบบบัญชีรายชื่อ และ ส่งนายวิทยากับนายอิทธิพลลงสมัครใน ส.ส.แบบแบ่งเขต ผลปรากฏว่า ทั้งสามคนได้รับเลือกตั้งเป็น ส.ส.ชลบุรี คราวนี้พรรคไทยรักไทยได้จำนวน ส.ส.มากที่สุด ได้ ส.ส.แบบแบ่งเขตและแบบบัญชีรายชื่อทั้งหมด 248 คน (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2544, น.2-79) พรรคไทยรักไทยจึงเป็นแกนนำจัดตั้ง

รัฐบาลและตั้งพรรคชาติไทยมาเป็นพรรคร่วมรัฐบาล ครั้งนี้ตระกูลคุณปลื้มจึงได้เข้าร่วมฝั่งรัฐบาล ถัดมาการเลือกตั้งครั้งที่ 21 ในวันที่ 6 กุมภาพันธ์ 2548 ตระกูลคุณปลื้มย้ายมาลงสมัครในนาม พรรคไทยรักไทย โดยส่งนายสนธยา ส.ส. แบบบัญชีรายชื่อ และส่งนายวิฑูรย์กัณยานายอิทธิพล ส.ส. แบบแบ่งเขต ทั้งสามคนได้รับเลือกตั้งเป็น ส.ส. ชลบุรี ส่วนพรรคไทยรักไทยได้รับเลือกตั้งมากที่สุด อีกครั้งหนึ่ง ได้จำนวน ส.ส. แบบแบ่งเขตและแบบบัญชีรายชื่อรวมทั้งสิ้น 377 คน (สำนักงานเลขาธิการ สภาผู้แทนราษฎร, 2548, น.1-65) ทำให้พรรคไทยรักไทยได้เป็นพรรคแกนนำจัดตั้งรัฐบาล ครั้งนี้ ตระกูลคุณปลื้มจึงได้เข้าร่วมพรรคฝั่งรัฐบาล ต่อมาการเลือกตั้งครั้งที่ 22 ในวันที่ 23 ธันวาคม 2550 ตระกูลคุณปลื้มไม่ได้ลงสมัครด้วยตนเอง แต่ส่งคนในเครือข่ายบ้านใหญ่ชลบุรีลงสมัครในนามพรรคชาติไทย เพื่อหลบกระแสทางการเมืองระดับชาติ แต่กระนั้น ผู้สมัครที่ได้รับการสนับสนุนจากตระกูลคุณปลื้ม กลับพ่ายแพ้ให้แก่ผู้สมัครจากพรรคประชาธิปัตย์ทั้งจังหวัดชลบุรี ส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากบทบาทที่หายไป ของกำนันเป๊าะ (วิเชียร ต้นศิริคองค, 2557, น.139-140) การเลือกตั้งปี 2550 จึงเป็นครั้งแรกที่ตระกูล คุณปลื้ม ไม่ได้ลงเลือกตั้งและไม่มีอำนาจในการเมืองระดับชาตินับตั้งแต่การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ปี 2535 ต่อมาในการเลือกตั้งครั้งที่ 23 ในวันที่ 3 กรกฎาคม 2554 ตระกูลคุณปลื้มหันมาส่งพรรคการเมือง ของตนเองเพื่อหลีกเลี่ยงความขัดแย้งระหว่างกลุ่มเสื้อเหลืองและกลุ่มเสื้อแดง โดยการส่งนางสุกมล คุณปลื้มภรรยาของนายสนธยา และส่งคนในเครือข่ายบ้านใหญ่ชลบุรีลงสมัคร ส.ส. แบบแบ่งเขตในนาม พรรคพลังชล ผลปรากฏว่า ได้รับชัยชนะอย่างถล่มทลายในเขตพื้นที่จังหวัดชลบุรี โดยพรรคพลังชลได้ ส.ส. แบบแบ่งเขตจำนวน 6 คนและแบบบัญชีรายชื่อ 1 คน รวมทั้งหมด จำนวน 7 คน ส่วนผลการเลือกตั้ง ระดับชาติ พรรคเพื่อไทยได้จำนวน ส.ส. มากที่สุด ได้ ส.ส. แบบแบ่งเขตและแบบบัญชีรายชื่อ รวมจำนวน 265 คน (สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง, 2555, น.352-371) พรรคเพื่อไทยจึงได้ เป็นพรรคแกนนำจัดตั้งรัฐบาลและตั้งพรรคพลังชลเข้าร่วมในฐานะพรรคร่วมรัฐบาล ตระกูลคุณปลื้ม จึงกลับมามีอำนาจในการเมืองระดับชาติอีกครั้ง และสุดท้ายในการเลือกตั้งครั้งที่ 24 วันที่ 24 มีนาคม 2562 ตระกูลคุณปลื้มยุติบทบาทจากพรรคพลังชลและเข้าร่วมกับพรรคพลังประชารัฐตามข้อตกลง กับฝั่งทหาร โดยส่งนายอิทธิพลและคนในเครือข่ายบ้านใหญ่ชลบุรีลงเลือกตั้ง ส.ส. แบบแบ่งเขต แต่ครั้งนี้แตกต่างออกไปเพราะตระกูลคุณปลื้มเองกลับไม่ได้รับเลือกตั้ง โดยพ่ายแพ้ให้กับผู้สมัครจาก พรรคอนาคตใหม่ และยิ่งไปกว่านั้นพรรคเพื่อไทยที่ได้จำนวน ส.ส. มากที่สุด 136 คน กลับไม่ได้เป็น พรรคแกนนำจัดตั้งรัฐบาลเพราะไม่สามารถรวม ส.ส. เกินกึ่งหนึ่งของ ส.ส. ทั้งหมดได้ พรรคพลังประชารัฐ ที่ได้จำนวน ส.ส. เป็นอันดับสองที่ 116 คน กลับได้เป็นพรรคแกนนำจัดตั้งรัฐบาล โดยอ้างว่า ได้รับคะแนน เสียงมหาชน (popular vote) มากกว่าพรรคเพื่อไทย (ตะวัน มานะกุล, 2562) เหตุผลหลักที่ทำให้ พรรคพลังประชารัฐจัดตั้งรัฐบาลสำเร็จเป็นเพราะรัฐธรรมนูญปี 2560 ออกแบบให้ ส.ว. 250 คน ที่ได้รับการ แต่งตั้งจากคณะ คสช. สามารถมีมติเลือกนายกรัฐมนตรี เป็นเงื่อนไขสำคัญที่ทำให้หลายพรรคการเมือง ยอมเข้าร่วมจัดตั้งรัฐบาล (พิชาย รัตนดิลก ณ ภูเก็ต, 2564) ครั้งนี้ตระกูลคุณปลื้มจึงได้เข้าร่วมฝั่งของ

รัฐบาล และแม้ว่านายอิทธิพล คุณปลื้มจะพ่ายแพ้ในการเลือกตั้งปี 2562 แต่คะแนนเสียงยังถูกนำไปคิดเป็นคะแนนในระบบบัญชีรายชื่อ เมื่อพรรคพลังประชารัฐจัดตั้งรัฐบาลสำเร็จ ตระกูลคุณปลื้มจึงได้รับตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงวัฒนธรรมตามข้อตกลงที่วางไว้ก่อนการเลือกตั้ง

จะเห็นได้ว่า ตั้งแต่ตระกูลคุณปลื้มส่งคนในตระกูลลงสมัครรับเลือกตั้งเป็น ส.ส. ครั้งแรกในปี 2535 ส่วนใหญ่แล้วตระกูลคุณปลื้มจะได้เข้าร่วมกับพรรคฝั่งรัฐบาล โดยเฉพาะหลังการเลือกตั้งในปี 2544 เป็นต้นมา ตระกูลคุณปลื้มอยู่ฝั่งรัฐบาลทุกครั้งเว้นเพียงการเลือกตั้งปี 2550 สะท้อนว่า ตระกูลคุณปลื้มเน้นเข้าร่วมกับพรรคฝั่งรัฐบาลเสมอ สอดคล้องกับคำสัมภาษณ์ของนาย น. (6 มกราคม 2565, สัมภาษณ์) ที่กล่าวว่า “พรรคการเมืองไหนที่โดดเด่นขึ้นมา เขาก็พร้อมจะร่วมรัฐบาลด้วย ร่วมรัฐบาลอย่างเดียวไม่ร่วมค่าน ร่วมค่านไม่ได้ประโยชน์ รัฐบาลได้ประโยชน์กว่า ชลบุรีไม่เคยร่วมฝ่ายค่าน 20 ปี ที่ผมอยู่มา ร่วมรัฐบาลหมดเลย ร่วมฝ่ายค่านไม่ได้งบประมาณ” โดยเฉพาะการเลือกตั้งปี 2562 ยิ่งทำให้เห็นภาพของการปรับตัวเพื่อเข้าร่วมพรรคฝั่งรัฐบาลชัดเจนมากยิ่งขึ้น เนื่องจากเดิมปี 2554 ตระกูลคุณปลื้มร่วมรัฐบาลกับพรรคเพื่อไทย แต่ปี 2562 กลับเข้าร่วมพรรคพลังประชารัฐที่หนุนพลเอกประยุทธ์ หัวหน้าคสช. ที่ทำการรัฐประหารรัฐบาลพรรคเพื่อไทยในปี 2557 เรียกได้ว่าเป็น “การเปลี่ยนขั้วทางการเมืองเพื่อเข้าร่วมฝั่งรัฐบาล” โดยนาย อ. (27 มกราคม 2565, สัมภาษณ์) กล่าวว่า “พวกเขารอคลื่นลมว่าหลังจากรัฐประหารจบลง ภูมิทัศน์ทางการเมืองจะโน้มไปทางไหน เขาจะได้เลือกข้างถูก เพราะนักการเมืองกลุ่มนี้ เขาจะไม่มีทางยืนฝ่ายค่าน. . . ต้องเป็นรัฐบาลเท่านั้น เพราะฉะนั้นเขาจะสงวนท่าทีเสมอพอเวลามีการรัฐประหาร”

จึงกล่าวได้ว่า ตระกูลคุณปลื้มมีวิธีการรักษาอำนาจโดยวิธีการเปลี่ยนขั้วทางการเมืองเพื่อเข้าร่วมกับฝั่งรัฐบาลเสมอ เนื่องจากการเข้าร่วมกับฝั่งรัฐบาลได้ผลประโยชน์มากกว่าการเป็นฝ่ายค่าน อาทิ การของบประมาณ หรือตำแหน่งในการเมืองระดับชาติ เช่น ตำแหน่งรัฐมนตรี อีกปัจจัยหนึ่งที่ทำให้ตระกูลคุณปลื้มตัดสินใจเปลี่ยนมาลงสมัครในนามพรรคพลังประชารัฐและสร้างความมั่นใจแก่ตระกูลคุณปลื้มว่าพรรคพลังประชารัฐจะได้รับชัยชนะในการเลือกตั้งปี 2562 คือ กติกาการเลือกตั้งปี 2562 ที่สร้างข้อได้เปรียบให้แก่พรรคพลังประชารัฐเป็นอย่างมาก ถึงขั้นที่นายสมศักดิ์ เทพสุทิน แกนนำพรรคพลังประชารัฐได้กล่าวในเวทีพูดคุยสมาชิกพรรคพลังประชารัฐว่า “รัฐธรรมนูญฉบับนี้ดีไซน์มาเพื่อพวกเรา” (ธนกร วงษ์ปัญญา, 2561) อาทิ การเปลี่ยนมาใช้ระบบการเลือกตั้งแบบจัดสรรปันส่วนผสม (MMA) ซึ่งส่งผลให้พรรคใหญ่ชั่วคราวข้ามอย่างพรรคเพื่อไทยไม่มีส.ส.แบบบัญชีรายชื่อแม้แต่คนเดียว และการออกแบบให้ สว. 250 คน มาจากการแต่งตั้งโดย คสช. และมีอำนาจในการเลือกตั้งนายกรัฐมนตรีร่วมกับ ส.ส. นอกจากนี้ ยังมีเรื่องที่ศาลรัฐธรรมนูญตัดสินให้ยุบพรรคไทยรักษาชาติ ซึ่งเป็นพรรคเครือข่ายของพรรคเพื่อไทย ทั้งหมดนี้ทำให้พรรคพลังประชารัฐได้เปรียบพรรคการเมืองอื่นในการเลือกตั้งปี 2562 และการันตีว่ากลุ่มของตระกูลคุณปลื้มจะได้เข้าร่วมกับฝั่งรัฐบาล จึงเป็นเหตุผล

สนับสนุนที่ทำให้ตระกูลคุณปลื้มไม่เข้าร่วมกับฝั่งของพรรคเพื่อไทยและเปลี่ยนขั้วทางการเมืองมาเข้าร่วมกับพรรคพลังประชารัฐ

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าการเลือกตั้ง ส.ส. ครั้งนี้ทางตระกูลคุณปลื้มและเครือข่ายบ้านใหญ่ชลบุรี ตัดสินใจเปลี่ยนขั้วทางการเมืองเพื่อเข้าร่วมกับฝั่งทหาร แต่ด้วยภาพลักษณ์ที่ตกต่ำของรัฐบาล พลเอกประยุทธ์ อันมาจากความไม่มีประสิทธิภาพในการบริหารจัดการประเทศโดยเฉพาะเรื่องการแก้ปัญหา เศรษฐกิจในช่วงการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ส่งผลไปถึงคะแนนความนิยมของประชาชน ในจังหวัดชลบุรีต่อตระกูลคุณปลื้มและเครือข่ายบ้านใหญ่ สะท้อนจากคำพูดของนาย ค. (27 มกราคม 2565, สัมภาษณ์) ที่กล่าวว่า “พอทหารมีภาพในด้านลบมากขึ้น. . .ด้านเศรษฐกิจไม่ดี ปราบคอร์รัปชัน ไม่นั่นเอง เขาก็จะเหมารวมว่าทำไมมาอยู่พรรคทหาร พักหลังมาก็เริ่มโดนต่อต้านเยอะ ชาวบ้านไม่โอเค หลาย ๆ ครั้งชาวบ้านก็บอกว่าไม่น่าอยู่กับพรรคนี้เลย กลับไปอยู่พรรคเดิมดีกว่า” ดังนั้น เป็นไปได้ว่า ทางตระกูลคุณปลื้มอาจมีการเปลี่ยนแปลงอีกครั้งในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรครั้งหน้า “สัญญาแบบนี้เขารู้แล้ว. . .รัฐบาลภาพลักษณ์ตกต่ำมาก เขาก็ต้องขยับ เป็นสัญญาทำให้พรรค คิดแล้วว่าอยู่แบบนี้ไม่ได้แล้ว” (นาย อ., 27 มกราคม 2565, สัมภาษณ์)

การตัดสินใจเข้าร่วมกับฝั่งใดของตระกูลคุณปลื้มในการเลือกตั้ง ส.ส. ครั้งหน้าขึ้นอยู่กับว่าขั้วไหนมีแนวโน้มที่จะเป็นพรรคฝั่งรัฐบาล ทางเลือกของตระกูลคุณปลื้มจึงมีอยู่ 3 แนวทาง คือ 1) อยู่กับขั้วของทหารต่อไป โดยการ 1.1) ลงสมัครในนามพรรคพลังประชารัฐ แต่ทางเลือกนี้ ตระกูลคุณปลื้มต้องมีการเจรจากับนายสุชาติซึ่งดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการพรรคพลังประชารัฐ และมีหน้าที่ในการจัดสรรผู้สมัครส.ส. ในจังหวัดชลบุรี โดยทางตระกูลคุณปลื้มจำต้องเจรจาเกี่ยวกับการแบ่งสรรพื้นที่ทางการเมืองกับนายสุชาติ หรืออีกกรณีหนึ่ง คือ 1.2) ลงสมัครในนามพรรคอื่น ๆ ซึ่งเป็นพรรคที่สนับสนุนฝั่งทหารต่อไป 2) ย้ายไปเข้าร่วมกับพรรคชั่วคราวข้ามฝั่งทหาร อาทิ พรรคเพื่อไทย แต่ในกรณีนี้จะทำให้ตระกูลคุณปลื้มวางตัวเป็นศัตรูกับกลุ่มการเมืองนายสุชาติอย่างชัดเจน และ 3) การวางตัวเป็นกลางโดยการตั้งพรรคใหม่หรือกลับมาลงสมัครในนามพรรคพลังชล ซึ่งสามารถเลือก เข้าร่วมกับขั้วไหนก็ได้ หรือเรียกว่ากลับมาอยู่ในลักษณะ “ใครเป็นก็ต้องเชิญไปร่วม” (นาย ว., 12 มกราคม 2565, สัมภาษณ์)

5.2.2 การรักษาอำนาจทางการเมืองระดับท้องถิ่น

นอกจากการรักษาอำนาจทางการเมืองระดับชาติ สิ่งที่ตระกูลคุณปลื้มให้ความสำคัญยิ่งกว่า คือ การรักษาอำนาจในการเมืองท้องถิ่นของตน ดังคำกล่าวของนาย อ. (27 มกราคม 2565, สัมภาษณ์) ที่กล่าวว่า “เขาอาจจะแพ้การเมืองระดับชาติ แต่เขาจะไม่แพ้ในท้องถิ่น” จะเห็นได้ว่า ตั้งแต่ตระกูลคุณปลื้มรุ่นลูกเข้ามาทำงานการเมืองท้องถิ่นจังหวัดชลบุรี ตำแหน่งสำคัญในการเมืองท้องถิ่น ตกเป็นของตระกูลคุณปลื้มทั้งหมด ไม่ว่าจะเป็นตำแหน่งนายกอบจ.ชลบุรีที่เป็นของนายวิฑูรย์ตั้งแต่ปี

2553 ตำแหน่งนายกเทศบาลเมืองแสนสุขเป็นของนายณรงค์ชัยตั้งแต่ปี 2551 และตำแหน่งนายกเมืองพัทยาเป็นของนายอิทธิพล ในช่วงระหว่างปี 2551 จนถึงปี 2559 (มีการค้นด้วยปลัดเมืองพัทยา และพลตำรวจที่มาจากแต่งตั้งของ คสช. เป็นระยะเวลาเพียงสั้น ๆ) และต่อมาเมื่อปี 2561 ตำแหน่งนายกเมืองพัทยาก็กลับคืนสู่ตระกูลคุณปลื้มอีกครั้งโดยนายสนธยา คุณปลื้มเข้ามารับหน้าที่ตามการแต่งตั้งจากคณะคสช.

ในช่วงเหตุการณ์รัฐประหารปี 2557 ตระกูลคุณปลื้มได้รับประโยชน์จากการแข่งขันการเมือง คือ สามารถดำรงตำแหน่งในการเมืองท้องถิ่นโดยไม่มีการเลือกตั้ง แต่เมื่อกลับมาสู่สนามการเลือกตั้งท้องถิ่นในปี 2563 เป็นต้นมา ตระกูลคุณปลื้มยังคงได้รับเลือกให้ดำรงตำแหน่งดังกล่าว ไม่ว่าจะเป็นเป็น นายวิทยาหรือนายณรงค์ชัย รวมถึงคนในเครือข่ายบ้านใหญ่ชลบุรีหลายคนได้รับเลือกเป็นผู้บริหารท้องถิ่น และสมาชิกองค์การบริหารท้องถิ่นเช่นกัน โดยสิ่งที่ทำให้ตระกูลคุณปลื้มยังคงรักษาอำนาจทางการเมืองท้องถิ่นไว้ได้ คือ การจัดสรรผลประโยชน์ภายในเครือข่ายบ้านใหญ่และการสร้างเครือข่ายอุปถัมภ์ท้องถิ่น เชื่อมโยงจากตระกูลคุณปลื้มสู่ประชาชนชาวชลบุรี สามารถอธิบายได้ดังนี้

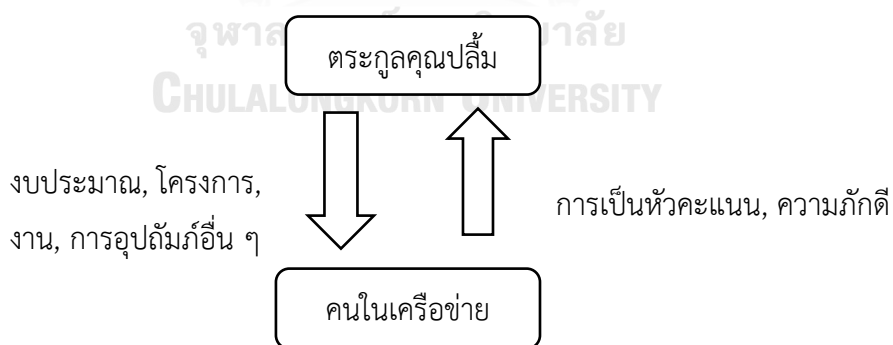
5.2.2.1 การจัดสรรผลประโยชน์ภายในเครือข่ายบ้านใหญ่ชลบุรี

การจัดสรรผลประโยชน์ภายในเครือข่ายบ้านใหญ่ชลบุรี แต่เดิมผู้ที่เป็นคนบริหารจัดการผลประโยชน์ภายในเครือข่าย คือ นายสมชาย คุณปลื้มหรือกำนันเป๊าะ แต่เมื่อเปลี่ยนผ่านมาสู่การบริหารในรุ่นลูกของกำนันเป๊าะ นายสนธยาขึ้นมาบริหารเครือข่ายแทนผู้เป็นพ่อ และให้นายวิทยาซึ่งดำรงตำแหน่งนายกอบจ.ชลบุรีทำหน้าที่เป็นผู้กระจายทรัพยากรทั้งในเรื่องของการผลักดันงบประมาณสู่ท้องถิ่น การกระจายงาน และการประมูลโครงการต่าง ๆ ให้แก่คนในเครือข่ายบ้านใหญ่ชลบุรี เช่น นายกเทศบาลนายกอบต. กลุ่มกำนันผู้ใหญ่บ้าน ผู้รับเหมาในพื้นที่ โดยนาย ธ. (23 กุมภาพันธ์ 2565, สัมภาษณ์) อธิบายว่า “นายกอบจ. แบ่งพื้นที่ในการประมูลถนนหนทาง หรือโครงการที่มีอยู่ใช้การรักษาดูแลเอาไว้ได้. . ปัจจัยหลัก ๆ สำคัญ คือ การแบ่งเค้กแบ่งงานให้กับผู้นำท้องถิ่น กำนันผู้ใหญ่บ้าน ผู้รับเหมาที่มีเครือข่ายในพื้นที่” และ “การดึงมาเป็นนักการเมือง ดึงมาเป็นพวกแล้วกระจายงาน เช่น คุณทำงานโรงแรม การท่องเที่ยวหรืออีเว้นท์ ผมก็ให้คุณไปทำงานอีเว้นท์ คุณก็ได้งานได้กำไร” (นาย อ., 27 มกราคม 2565, สัมภาษณ์) รวมถึงการให้ความช่วยเหลือในรูปแบบอุปถัมภ์อื่น ๆ เช่น การฝากเด็กเข้าเรียน การฝากคนเข้าทำงาน การโยกย้ายข้าราชการในจังหวัด เป็นต้น โดยนาย ร. (18 กุมภาพันธ์ 2565, สัมภาษณ์) อธิบายว่า “รุ่นลูกยังคงเอาบางอย่างที่พ่อทำไว้ เช่น การดูแลให้ความช่วยเหลือลูกน้อง หรือคนที่ให้การสนับสนุนพรรค สนับสนุนกลุ่มของตนเอง เช่น การโยกย้ายตำแหน่งงานของลูกหลาน การฝากฝังทำงานในบางหน่วยงาน การให้เงินดูแลยามเจ็บป่วย”

สิ่งที่สำคัญที่สุด คือ การผลักดันงบประมาณจากส่วนกลางลงสู่ท้องถิ่น โดยนาย ค. (27 มกราคม 2565, สัมภาษณ์) กล่าวว่า “มันเป็นกลไกง่าย ๆ บ้านใหญ่ส่งงบประมาณลงมาให้ท้องถิ่น นายกท้องถิ่นได้งบประมาณมาพัฒนาก็หาเสียงกับชาวบ้านตัวเองได้ พอมีการเลือกตั้ง ทุกครั้งก็ได้ 2-3

สมัยตลอดติดต่อกัน ก็เป็นการผูกขาดการเมืองไปในตัว” อธิบายคือ ตระกูลคุณปลื้มส่งงบประมาณลงมาสู่นายกท้องถิ่น นายกท้องถิ่นได้งบประมาณมาพัฒนาพื้นที่ของตน ทำให้สามารถหาเสียงกับชาวบ้านในพื้นที่ของตนได้ และเมื่อถึงช่วงการเลือกตั้ง นายกท้องถิ่นที่ได้รับการสนับสนุนจะกลายมาเป็นหัวหน้าคณะเนนให้กับตระกูลคุณปลื้ม เรียกได้ว่า เป็นผลประโยชน์ต่างตอบแทนซึ่งกันและกันภายในเครือข่ายบ้านใหญ่ “นายกเทศบาล นายกอบต.เนี่ยทุกคนเป็นหัวหน้าคณะหลักของบ้านใหญ่. . .นายกแต่ละที่ก็มีฐานเสียงของตัวเองเพราะได้งบประมาณมาลงท้องถิ่นตัวเอง ทีนี้นายกก็หาเสียงง่ายกับชาวบ้าน เพราะมีการพัฒนาท้องถิ่นตัวเอง. . .พูดง่าย ๆ คณะเนนเสียงของเขาส่งต่อไปบ้านใหญ่แน่นอน” (นาย ค., 27 มกราคม 2565, สัมภาษณ์) กล่าวคือ การมีอำนาจในตำแหน่งนายกอบจ.ทำให้ตระกูลคุณปลื้มสามารถรักษาเครือข่ายทางการเมืองของตนให้ดำรงอยู่ได้ และเครือข่ายทางการเมืองเหล่านี้เองทำหน้าที่เป็นผู้รักษาฐานเสียงให้แก่ตระกูลคุณปลื้มและบ้านใหญ่ชลบุรี

การจัดการผลประโยชน์ภายในเครือข่ายจะมีลักษณะเป็นลำดับขั้น กล่าวคือ ตระกูลคุณปลื้ม เป็นเป็นผู้ที่มีอำนาจสูงสุดและได้ผลประโยชน์มากที่สุด โดยผลประโยชน์ที่ได้รับจะลดหลั่นลงมาตามลำดับตำแหน่งของสายงานและความรับผิดชอบ ส่วนคนที่ปลดเกษียณ ตระกูลคุณปลื้มก็ยังรักษาบุคคลเหล่านั้นไว้ด้วยการให้เงินอุดหนุน หรือให้ความช่วยเหลือในยามลำบาก “เช่น เมื่อเกษียณงานให้พักก่อนก็ยังให้เงินอุดหนุนจากบ้านใหญ่ให้ครอบครัวได้กินได้ใช้ หรือหากมีปัญหาใด ๆ ที่ต้องการความช่วยเหลือบ้านใหญ่จะเห็นความสำคัญในจุดนี้” (นาย ร., 18 กุมภาพันธ์ 2565, สัมภาษณ์) โดยเล็งเห็นถึงผลประโยชน์ในการเป็นฐานเสียงหรือเป็นหัวหน้าคณะเนนให้กับตระกูลคุณปลื้มและเครือข่ายบ้านใหญ่ในอนาคต

ภาพที่ 6 การแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ระหว่างตระกูลคุณปลื้มกับคนในเครือข่ายบ้านใหญ่ชลบุรี

อย่างไรก็ตาม การจัดสรรผลประโยชน์ภายในเครือข่ายบ้านใหญ่ระหว่างรุ่นกำนันเป๊าะกับรุ่นลูก มีความแตกต่างกัน ในสมัยของกำนันเป๊าะจะมีภาพลักษณ์แบบเจ้าพ่อท้องถิ่น ใจถึงฟังได้ โดยเน้นการช่วยเหลือในรูปแบบเงินส่วนตัว ส่วนรุ่นลูกจะมีภาพลักษณ์ของนักการเมืองเชิงบริหาร

มีการช่วยเหลือในรูปแบบเงินส่วนตัวน้อยลงแต่อุปถัมภ์ผ่านอำนาจในระบบราชการมากกว่า โดยนาย ช. (20 มีนาคม 2565, สัมภาษณ์) อธิบายว่า “กำนันเปื้อใจถึงฟังได้ ติดดินใจกว้าง ส่วนลูกเขาทำงานถึงลูกถึงคนเหมือนกำนันเปื้อใจ แต่ลูกเขาจะต้องเป็นทางการ การใจถึงฟังได้ลดน้อยลง ช่วยเหลืออย่างเป็นทางการผ่านระบบราชการมากขึ้น” สอดคล้องกับนาย ค. (27 มกราคม 2565, สัมภาษณ์) ที่กล่าวว่า “รุ่นกำนันเปื้อใจเป็นสไตล์คนรุ่นเก่า ช่วยอะไรที่ก็ช่วยกันง่าย ๆ โดยใช้เงินส่วนตัว บางทีงบประมาณยังไม่มาเขาช่วยแล้ว สมัยนั้นเรื่องการตรวจสอบเงินของราชการมันไม่ค่อยมีเหมือนสมัยนี้ พอมาสมัยรุ่นลูกที่คุณวิथाเป็นนาย ก เขาสนับสนุนส่วนตัวมาด้วย แต่ถ้าเกิดเป็นภาคส่วนงบประมาณท้องถิ่นของอบจ. เขาต้องดูระเบียบของราชการ. . มันต้องให้ สตง. เห็นชอบด้วย” กล่าวคือ การให้งบประมาณของอบจ. ในปัจจุบันต้องผ่านการเห็นชอบจากสำนักงานการตรวจเงินแผ่นดิน (สตง.) การนำงบประมาณรัฐไปใช้มีการตรวจสอบเข้มงวดกว่าเดิม ทำให้การจัดสรรผลประโยชน์ในรุ่นลูกล่าช้ากว่ารุ่นกำนันเปื้อใจ

การจัดสรรผลประโยชน์ภายในเครือข่ายบ้านใหญ่ภายใต้การปกครองรุ่นลูกจึงมีลักษณะทางการและให้อุปถัมภ์ผ่านอำนาจในระบบราชการมากกว่าการให้เงินในรูปแบบเดิม นาย จ. ได้อธิบายความแตกต่างของการบริหารเครือข่ายระหว่างกำนันเปื้อใจกับรุ่นลูกว่า “กำนันเปื้อใจมีพระเดชพระคุณมาก คนรุ่นเก่ายอมรับนับถืออยู่กับกำนัน ไม่แยกตัวไปไหน. . รุ่นลูกใช้คนรุ่นใหม่ ความคิดใหม่ ผลประโยชน์ไม่มากเหมือนรุ่นพ่อ” (นาย จ., 31 มกราคม 2565, สัมภาษณ์) นอกจากนี้เรื่องของ การจัดสรรผลประโยชน์ที่แตกต่างกันแล้ว รุ่นลูกได้เริ่มมีการปรับเปลี่ยนคนในเครือข่ายให้เหมาะสมกับการทำงานและบริบทของสังคม “คนเก่าแก่จะถูกปลดระวางลง นำวัยรุ่นหรือเยาวชนขึ้นมาทำงานทดแทน โดยมีที่ปรึกษาคอยให้คำแนะนำ (นาย ร., 18 กุมภาพันธ์ 2565, สัมภาษณ์)

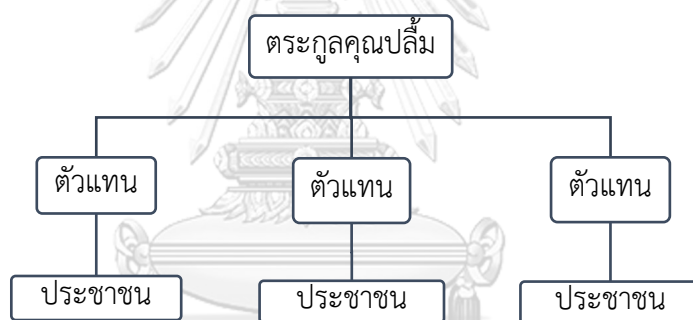
การจัดสรรผลประโยชน์ที่เปลี่ยนแปลงไป ส่งผลให้ตระกูลคุณปลื้มไม่สามารถควบคุมบรรดานักการเมืองท้องถิ่นและผู้นำท้องถิ่นในเครือข่ายได้เหมือนสมัยกำนันเปื้อใจ บางส่วนจึงออกจากเครือข่ายบ้านใหญ่และเข้าร่วมกับกลุ่มการเมืองอื่นในจังหวัดชลบุรี โดยเฉพาะกลุ่มของนายสุชาติ ชมกลิ่นที่แยกตัวออกมาจากบ้านใหญ่ชลบุรี สะท้อนจากคำสัมภาษณ์ของนาย ธ. (23 กุมภาพันธ์ 2565, สัมภาษณ์) ที่กล่าวว่า “บรรดาลูก ๆ ของกำนันเปื้อใจ มีคนได้รับความเดือดร้อนเรื่องอะไรไปเมื่อถูกร้องขอความช่วยเหลือก็ไม่ปฏิเสธแต่ไม่ได้ใช้ความช่วยเหลือแบบที่กำนันเปื้อใจทำผิดกับคุณสุชาติ. . ทำให้บรรดาเครือข่ายของกลุ่มบ้านใหญ่ชลบุรีแทนที่จะไปหาทางบ้านใหญ่ชลบุรี ก็เบนเข็มมาหาคุณสุชาติ”

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าตระกูลคุณปลื้มจะสูญเสียเครือข่ายบางส่วนให้กับกลุ่มของนายสุชาติ ชมกลิ่น แต่ในภาพรวมแล้วตระกูลคุณปลื้มยังคงครองความได้เปรียบกลุ่มการเมืองอื่นอยู่มาก เพราะการมีตำแหน่งรัฐมนตรีในการเมืองระดับชาติ และที่สำคัญคือตำแหน่งนายกอบจ. ซึ่งกุมงบประมาณหลักของจังหวัดชลบุรียังคงอยู่กับตระกูลคุณปลื้ม ทำให้บรรดานักการเมืองท้องถิ่นและผู้นำท้องถิ่นส่วนใหญ่

ยังคงต้องพึ่งพิงตระกูลคุณปลื้มและกลุ่มบ้านใหญ่ชลบุรีเป็นหลักเพื่อการของบประมาณลงสู่พื้นที่ที่ตนดูแลอยู่

5.2.2.2 การสร้างเครือข่ายอุปถัมภ์ท้องถิ่นเชื่อมโยงตระกูลคุณปลื้มสู่ประชาชนชาวชลบุรี

การสร้างเครือข่ายอุปถัมภ์จากตระกูลคุณปลื้มสู่ประชาชนชาวชลบุรีจะทำผ่านเครือข่ายทางการเมืองที่ได้รับการสนับสนุนจากตระกูลคุณปลื้มไม่ว่าจะเป็นผู้บริหารท้องถิ่น นักการเมืองท้องถิ่น ผู้นำท้องถิ่น กลุ่มกำนันผู้ใหญ่บ้าน เครือข่ายอุปถัมภ์นี้มีครอบคลุมทั่วจังหวัดชลบุรีและมีลำดับชั้น โดยมีตระกูลคุณปลื้มอยู่สูงสุดของเครือข่าย รองลงมา คือ คนในเครือข่ายซึ่งแบ่งหน้าที่การดูแลประชาชนตามตำแหน่งหน้าที่และเขตพื้นที่ของตน และลำดับสุดท้ายคือประชาชนในจังหวัดชลบุรี โดยนาย ช. (20 มีนาคม 2565, สัมภาษณ์) อธิบายว่า เครือข่ายอุปถัมภ์ของตระกูลคุณปลื้มเป็น “เครือข่ายครอบคลุมทั้งจังหวัด มีเรื่องของการจะต้องดูแลคนทั้งจังหวัด เพราะฉะนั้นจะมีเครือข่ายเป็นลำดับชั้นลงไป ส.ส. คุณเป็นเขต. . ระดับของ ส.จ. ก็ดูในเขตของ ส.จ. ไป. . .ระดับตำบลก็จะมีพวกอบต.ต่าง ๆ”

ภาพที่ 7 รูปแบบเครือข่ายอุปถัมภ์ของตระกูลคุณปลื้ม

หลักการทำงานของเครือข่ายอุปถัมภ์ คือ ศูนย์กลางของอำนาจอยู่ที่ตระกูลคุณปลื้มในเขตพื้นที่บางแสน และการกระจายงานกันเป็นอำเภอ แต่ละอำเภอจะมีโหนด (node) หรือตัวแทนของเครือข่ายรับงานไปดูแล ตัวแทนเหล่านั้นจะเป็นคนรับผิดชอบงานต่าง ๆ ในพื้นที่แทนตระกูลคุณปลื้ม เช่น การเข้าร่วมพิธีการต่าง ๆ งานบุญ งานบวช งานแต่ง งานศพ “ไปมาหาสู่คนสำคัญในแต่ละจุดมีงานอะไรแม้กระทั่งขึ้นบ้านใหม่เขายังมา งานศพไม่ต้องพูดถึง เขาไม่มาเองก็ส่งตัวแทนมา เห็นเขาวางไว้นั่น” (นาง ศ., 26 มกราคม 2565, สัมภาษณ์) แต่หากมีเรื่องใดที่ต้องให้ตระกูลคุณปลื้มต้องเข้ามาดูแลด้วยตนเอง ตัวแทนเหล่านั้นจะเป็นคนแจ้งไปยังศูนย์กลาง “โหนดจะเป็นคนแจ้งส่วนกลางไปว่างานนี้นายต้องไป งานนี้นายไม่ต้องไป งานนี้ให้ใครไป มันเลยทำให้เครือข่ายพวกนี้มันอยู่ในความรู้สึกและภาพจำของประชาชน” (นาย อ., 27 มกราคม 2565, สัมภาษณ์) รวมถึงการให้เงินอุดหนุนแก่ประชาชน

ซึ่งการอุปถัมภ์นี้มีได้เกิดเฉพาะก่อนการหาเสียงเลือกตั้ง แต่มีการอุปถัมภ์ดูแลกันตลอดปี “มันไม่เหมือนกับทางอื่นที่ใกล้ฤดูกาลเลือกตั้งถึงเดินจ่ายคืนนี้ อันนี้เขาจ่ายมาตลอดปี” (นาย ว., 12 มกราคม 2565, สัมภาษณ์)

แต่เดิม ตระกูลคุณปลื้มจะเน้นการอุปถัมภ์ช่วยเหลือแก่กลุ่มผู้สูงอายุ กลุ่มวัยกลางคน และกลุ่มอาสาสมัครชุมชน ทำให้ประชาชนที่ให้การสนับสนุนตระกูลคุณปลื้มและเครือข่ายบ้านใหญ่ ชลบุรี ส่วนใหญ่แล้วเป็นกลุ่มวัยทำงานไปจนถึงกลุ่มผู้สูงอายุ ซึ่งล้วนเป็นฐานเสียงเดิมมาตั้งแต่สมัย กำนันเป๊าะ และตกทอดมาสู่รุ่นลูก กล่าวคือ “ชื่อเสียงของท่านมันตกไปยังรุ่นลูกแก พอรุ่นลูกโตเป็น ส.ส. นักการเมือง พวกแพนคลับรุ่นเก่าก็ต้องตามกันหมด” (นาย ค., 27 มกราคม 2565, สัมภาษณ์) แต่หลังจากการพ่ายแพ้ให้กับพรรคอนาคตใหม่ในการเลือกตั้งทั่วไปปี 2562 ตระกูลคุณปลื้มและเครือข่ายบ้านใหญ่ได้มีการปรับยุทธศาสตร์ในการหาเสียงและทำกิจกรรมกับกลุ่มวัยรุ่นและกลุ่มวัยทำงานมากขึ้น โดยการพูดคุยกับนายกเทศบาล นายก อบต. แต่ละท้องถิ่นให้มีการส่งเสริมกิจกรรมแก่กลุ่มคนเหล่านั้น ตระกูลคุณปลื้ม “จะสั่งการเลยว่าให้ท้องถิ่นทำกิจกรรมกับวัยรุ่นให้มากที่สุด จากเดิมเคยทำกิจกรรมกับผู้สูงอายุ อสม. จากเดิมที่เคยทำอยู่แล้วก็ทำไป” (นาย ค., 27 มกราคม 2565, สัมภาษณ์) เช่น การสร้างสนามกีฬาและการส่งเสริมกิจกรรมเกี่ยวกับการกีฬา การสนับสนุนงบประมาณแก่โรงเรียน นอกจากนี้ ยังมีการใช้สื่อสารออนไลน์ในการประชาสัมพันธ์ข่าวสารการทำงานของตระกูลคุณปลื้ม และเครือข่ายบ้านใหญ่ อาทิ การประชาสัมพันธ์ผ่านช่องทางเฟซบุ๊กและไลน์ เป็นต้น

โดยในช่วงปลายปี 2562 เป็นต้นมา เป็นช่วงที่สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 จะเห็นภาพการอุปถัมภ์ประชาชนของตระกูลคุณปลื้มได้ชัดเจนยิ่งขึ้น ยกตัวอย่างเช่น การบริจาคเงินจำนวน 2 ล้านบาทแก่กองทุนชลบุรีต้องรอด (One hundred One Hero) เพื่อเป็นเงินทุนในการช่วยเหลือเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบจากโรคโควิด-19 (สยามรัฐออนไลน์, 2563) การมอบถุงยังชีพ ข้าวสารและอาหารแห้ง จำนวน 900 ชุด ให้กับผู้สูงอายุ คนท้อง คนพิการ คนยากไร้และผู้ได้รับผลกระทบจากโรคโควิด-19 โดยการแจกให้ทุกวันทั่วตำบลบางเป้ง ตั้งแต่เวลา 16.00 น. (บัณฑิต มั่นปฎิ, 2563) การช่วยประสานโรงพยาบาลเพื่อกักตัวรักษาโรคโควิด-19 “นายกประสานโรงพยาบาลนี้ให้หน่อย . . . แล้วเขาก็โทรฝากใครที่เขาฝากได้ เขาก็ต้องช่วยเต็มที่ มันเป็นเรื่องเล็ก ๆ แต่คนจำไม่ลืม” (นาง ศ., 26 มกราคม 2565, สัมภาษณ์) นอกจากนี้ ตระกูลคุณปลื้มได้นำโรงแรมที่ตนเป็นเจ้าของมาปรับเป็นสถานพยาบาลผู้ป่วยเฉพาะกิจ (hospital) เพื่อเป็นพื้นที่เฝ้าระวังอาการและรองรับผู้ป่วยโรคโควิด-19 ที่มีอาการไม่รุนแรง กรณีการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ทำให้ตระกูลคุณปลื้มสามารถหลีกเลี่ยงการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ให้เป็นโอกาสในการฟื้นฟูระบบอุปถัมภ์แก่ประชาชนชาวชลบุรี เรียกได้ว่าเป็นผลประโยชน์ทับซ้อน (conflict of interest) เพราะในแง่หนึ่งนั้นการช่วยเหลือผู้ประสบปัญหาจากการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ด้วยการให้เงินโดยตรงและให้อุปกรณ์อุปโภคบริโภคเพื่อการยังชีพเป็นผลประโยชน์อันเกิดต่อสาธารณชน แต่อีกแง่หนึ่ง การช่วยเหลือเหล่านั้นยังก่อประโยชน์

ให้แก่พวกเขาเช่นกัน อาทิ การสร้างความนิยมของประชาชนต่อตระกูลคุณปลื้มและเครือข่ายบ้านใหญ่ และผลประโยชน์ต่อธุรกิจโรงแรมของตน “ธุรกิจการท่องเที่ยวมันทรุด แล้วในบางแสนเขามีโรงแรมของเขา 4-5 โรงแรม เขาทำเป็น Hospitel หมดเลย. .มันเหมือนกับเขาทำเพื่อช่วยสังคม แต่อีกด้านหนึ่ง มันมีงบประมาณ ดีกว่าโรงแรมทิ้งเปล่า” (นาย อ., 27 มกราคม 2565, สัมภาษณ์)

หรือในกรณีของนายภาสกร หอมหวล อดีตสท.เมืองแสนสุข คนสนิทของกำนันเป๊าะ ซึ่งถือเป็นบุคคลสำคัญในเครือข่ายบ้านใหญ่ แม้ว่าปัจจุบันเขาจะไม่มีตำแหน่งทางการเมือง แต่ยังคงให้ความช่วยเหลือแก่ประชาชนชาวชลบุรีมาโดยตลอดเพื่อรักษาฐานอำนาจของกลุ่มบ้านใหญ่ชลบุรี อาทิ วันที่ 14 ตุลาคม 2565 นายภาสกร หอมหวลและนางสาวสุภิณีพันธ์ หอมหวล สมาชิกสภาจังหวัดชลบุรี ร่วมกับนายณรงค์ชัย คุณปลื้ม นายกเทศบาลเมืองแสนสุขและกลุ่มบ้านใหญ่ชลบุรี ลงพื้นที่แจกถุงยังชีพ 1,300 ชุดและเงินสดอีก 150,000 บาทให้กับประชาชนที่เดือดร้อนจากโรคระบาดโควิด-19 (สยามรัฐออนไลน์, 2564) หรือในวันที่ 31 มกราคม 2565 นายภาสกร หอมหวลและนางสาวสุภิณีพันธ์ หอมหวล เปิดบ้านแจกเงินอั่งเปา รวมเป็นเงินสดทั้งหมด 1 ล้านบาท มอบให้กับประชาชนชาวชลบุรีร่วม 100 คนเพื่อให้ต่อสู้กับการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 (วิศาล แสงเจริญ, 2565)

การช่วยเหลืออุปถัมภ์ประชาชนเป็นระยะยาวและต่อเนื่องผ่านเครือข่ายที่กระจายอยู่ทั่วทุกอำเภอในลักษณะสุขก็เห็นหน้าทุกข์ก็เห็นหน้า ทำให้ประชาชนชาวชลบุรีเกิดความไว้วางใจทางการเมืองอันเป็นผลไปสู่การตัดสินใจลงคะแนนเสียงให้แก่ตระกูลคุณปลื้มและคนในเครือข่ายบ้านใหญ่ สิ่งนี้ส่งผลให้พวกเขาครองใจประชาชนชาวชลบุรี การสร้างเครือข่ายอุปถัมภ์ท้องถิ่นจากตระกูลคุณปลื้มสู่ประชาชนจึงเป็นอีกหนึ่งวิธีการรักษาอำนาจที่ทำให้ตระกูลคุณปลื้มและเครือข่ายบ้านใหญ่ชนะการเลือกตั้งท้องถิ่นหลายสมัยและรักษาตำแหน่งสำคัญในการเมืองท้องถิ่นตั้งแต่รุ่นกำนันเป๊าะจนถึงรุ่นลูก

กล่าวโดยสรุป คือ หลังเหตุการณ์รัฐประหารปี 2557 จนถึงการเลือกตั้งท้องถิ่นปี 2564 ตระกูลคุณปลื้มเผชิญกับสถานการณ์ทางการเมืองหลากหลายรูปแบบ ไม่ว่าจะเป็นการปรับตัวเพื่ออยู่ภายใต้การปกครองในระบอบอำนาจนิยมโดยกลุ่มทหารที่ทำการรัฐประหาร การเปลี่ยนผ่านผู้นำเครือข่ายสู่รุ่นลูก การก่อตัวขึ้นของกลุ่มทำทนายอำนาจอันเป็นผลมาจากการเลือกตั้งปี 2562 ทั้งกลุ่มของคณะก้าวหน้าอันเป็นกลุ่มการเมืองในเครือข่ายพรรคก้าวไกลซึ่งต่อต้านการสืบทอดอำนาจของกลุ่มรัฐประหาร และกลุ่มเครือข่ายการเมืองของนายสุชาติ ชมกลิ่นซึ่งแยกตัวออกมาจากบ้านใหญ่ชลบุรี รวมถึงการกลับมาหาเสียงเลือกตั้งท้องถิ่นในยุคการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ตระกูลคุณปลื้มภายใต้การนำของนายสนธยาไม่แสดงการต่อต้านต่อคณะรัฐประหารเพื่อรอดูทิศทางทางการเมือง จนนำไปสู่การเปลี่ยนชั่วคราวทางการเมืองเพื่อเข้าร่วมฝั่งรัฐบาล จากพรรคพลังชลที่เคยร่วมรัฐบาลฝั่งพรรคเพื่อไทยในปี 2554 ไปสู่การเข้าร่วมพรรคพลังประชารัฐในปี 2562 เพื่อการได้ผลประโยชน์ต่าง ๆ ตามข้อตกลงกับ คสช. ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของการช่วยเหลือคดีความของกำนันเป๊าะ การได้รับตำแหน่งนายกเมืองพัทยา

และตำแหน่งรัฐมนตรี การเข้าร่วมฝั่งรัฐบาลเสมอเป็นกลยุทธ์สำคัญที่ตระกูลคุณปลื้มใช้มาอย่างยาวนาน สังเกตได้ตั้งแต่การเลือกตั้งปี 2544 เป็นต้นมาเป็นระยะเวลากว่า 20 ปีที่ตระกูลคุณปลื้มอยู่ร่วมฝ่ายรัฐบาลเสมอและไม่เคยอยู่ฝ่ายค้านเลยแม้แต่ครั้งเดียวนับตั้งแต่นั้นมา โดยนาย น. (6 มกราคม 2565, สัมภาษณ์) เรียกว่า “ใครใหญ่เข้าร่วมด้วย”

หลังจากการประกาศให้กลับมาให้มีการเลือกตั้งท้องถิ่น ตระกูลคุณปลื้มสามารถรักษาอำนาจในตำแหน่งสำคัญได้ ทั้งตำแหน่งนายกอบจ.ชลบุรี และนายกเทศมนตรีเมืองแสนสุขรวมถึงคนในเครือข่ายบ้านใหญ่ชลบุรีสามารถรักษาตำแหน่งตำแหน่งนายกเทศมนตรี นายกอบต.และเป็นสมาชิกองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นชลบุรีในหลายพื้นที่ ทั้งนี้ ตระกูลคุณปลื้มรักษาอำนาจในระดับท้องถิ่นด้วยวิธีการ

- 1) การจัดสรรผลประโยชน์ภายในเครือข่ายบ้านใหญ่ชลบุรี ผ่านการผลักดันงบประมาณ การกระจายงาน การประมูลโครงการต่าง ๆ รวมถึงการอุปถัมภ์อื่น ๆ เช่น การฝากลูกเข้าเรียน การโยกย้ายตำแหน่ง ข้าราชการ การให้ความช่วยเหลือด้านการเงิน ให้แก่คนในเครือข่ายบ้านใหญ่ เพื่อแลกกับความจงรักภักดี และการเป็นหัวคะแนนให้แก่ตระกูลคุณปลื้ม โดยมีนายวิทยา คุณปลื้ม นายกอบจ.ชลบุรีเป็นบุคคลสำคัญในการจัดสรรผลประโยชน์ อีกสิ่งหนึ่ง คือ 2) การสร้างเครือข่ายอุปถัมภ์ท้องถิ่นเชื่อมโยงตระกูลคุณปลื้มสู่ประชาชนชาวชลบุรี ผ่านการอุปถัมภ์ช่วยเหลือแบบเครือข่ายโดยมีศูนย์กลางอยู่ที่ตระกูลคุณปลื้ม และมีคนในเครือข่ายแยกเป็นหน่วยย่อย (node) ดูแลประชาชนตามพื้นที่ที่ตนรับผิดชอบในแต่ละอำเภอทั่วจังหวัดชลบุรี เช่น การเข้าร่วมในพิธีต่าง ๆ เช่น งานบุญ งานบวช งานศพ รวมถึงการให้เงินอุดหนุนช่วยเหลือ โดยเฉพาะในยุคการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ตระกูลคุณปลื้มและเครือข่ายบ้านใหญ่ได้พลิกวิกฤตให้เป็นโอกาสโดยการให้การอุปถัมภ์คนที่ได้รับผลกระทบจากโรคระบาดด้วยการมอบถุงยังชีพ การแจกจ่ายอาหาร การให้เงินช่วยเหลือ รวมถึงการนำธุรกิจโรงแรมของตระกูลคุณปลื้มมาใช้เป็นสถานพยาบาลผู้ป่วยเฉพาะกิจ (Hospital) ทั้งนี้ ตระกูลคุณปลื้มยังมีแนวโน้มที่จะเน้นการทำกิจกรรมกับวัยรุ่นมากขึ้น จากเดิมที่เน้นช่วยเหลืออุปถัมภ์กลุ่มผู้สูงอายุและวัยกลางคนเพื่อการขยายฐานเสียงให้กับกลุ่มตนและเครือข่ายบ้านใหญ่

บทที่ 6

บทสรุป

6.1 สรุปผลการศึกษาวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง พลวัตทางการเมืองของตระกูลเมืองท้องถิ่นภายใต้ระบอบอำนาจนิยม: ศึกษากรณีจังหวัดชลบุรี มีวัตถุประสงค์ 2 ประการ คือ 1) ศึกษาพลวัตของอำนาจทางการเมืองของตระกูลการเมืองท้องถิ่น จังหวัดชลบุรี และ 2) เพื่อศึกษารูปแบบและวิธีการรักษาอำนาจทางการเมืองของตระกูลการเมืองท้องถิ่น จังหวัดชลบุรี ตั้งแต่เหตุการณ์รัฐประหารปี 2557 จนถึงการเลือกตั้งท้องถิ่นในปี 2564 โดยผู้วิจัยสามารถสรุปผลการศึกษาวิจัยได้ดังนี้

6.1.1 พลวัตของอำนาจทางการเมืองของตระกูลการเมืองท้องถิ่น จังหวัดชลบุรี ตั้งแต่เหตุการณ์รัฐประหารปี 2557 จนถึง การเลือกตั้งท้องถิ่นในปี 2564

จากการศึกษา พบว่า ในช่วงแรกเริ่มหลังจากการรัฐประหารปี 2557 โดยคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) ตระกูลคุณปลื้มสูญเสียอำนาจทางการเมืองในระดับชาติ คือ นายสนธยา คุณปลื้ม ที่ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงวัฒนธรรม ณ ขณะนั้นหลุดพ้นจากตำแหน่งเนื่องจากการยุบสภา และเข้ายึดอำนาจโดยคณะทหารผู้ทำการรัฐประหาร ในช่วงเวลาดังกล่าวได้มีประชาชนหลายกลุ่มออกมาเคลื่อนไหวแสดงการต่อต้านการปกครองโดยทหาร (ธัญญ์ณภัทร เจริญพานิช, 2565, น.116-122) แต่ตระกูลคุณปลื้มและคนในเครือข่ายบ้านใหญ่ชลบุรีซึ่งได้รับผลกระทบโดยตรง คือ การปลดจากตำแหน่งหน้าที่ในสภากลับไม่แสดงท่าทีต่อต้านใด ๆ รอดูทิศทางการเมือง และกลับไปทำงานการเมืองท้องถิ่นในนามบ้านใหญ่ชลบุรีเช่นเดิมเพื่อการรักษาฐานเสียงในจังหวัด

ต่อมา คณะ คสช. ใช้มาตรา 44 ออกประกาศคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ฉบับที่ 85/2557 เรื่อง การได้มาซึ่งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นเป็นการชั่วคราว ("ราชกิจจานุเบกษา," 2557, 21 กรกฎาคม) และคำสั่งหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ฉบับที่ 1/2557 เรื่อง การได้มาซึ่งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นเป็นการชั่วคราว ("ราชกิจจานุเบกษา," 2558, 5 มกราคม) ระบุว่าไม่ให้มีการเลือกตั้งท้องถิ่น ส่งผลให้ผู้บริหารและสมาชิกองค์การปกครองท้องถิ่นที่ดำรงอยู่ในตำแหน่งให้ดำรงตำแหน่งจนกว่าจะประกาศให้มีการเลือกตั้งใหม่อีกครั้ง เว้นแต่เขตกรุงเทพมหานครและเมืองพัทยา ซึ่งเป็นเขตปกครองพิเศษให้มีการสรรหาและแต่งตั้ง การระงับการเลือกตั้งท้องถิ่นของ คสช. ส่งผลกระทบแก่ตระกูลคุณปลื้มอยู่ 2 ประการ คือ 1) นายอิทธิพล คุณปลื้ม พ้นจากตำแหน่งนายกเมืองพัทยาตามวาระในปี 2559 และถูกแทนที่ด้วยคนที่ได้รับการสรรหาและแต่งตั้งโดยหัวหน้ารักษาความสงบแห่งชาติ ทำให้ช่วงเวลาหนึ่งตระกูลคุณปลื้มสูญเสียอำนาจในตำแหน่งนายกเมืองพัทยาให้แก่คนนอกเครือข่าย

2) คือ นายวิทยา คุณปลื้ม นายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดชลบุรี และนายณรงค์ชัย คุณปลื้ม นายกเทศมนตรีเมืองแสนสุขสามารถดำรงตำแหน่งไปจนกว่าจะประกาศให้มีการเลือกตั้งท้องถิ่นใหม่

หลังจากนั้น รัฐบาล คสช. เตรียมตัวในการสืบทอดอำนาจของตนไปสู่การเป็นรัฐบาลจากการเลือกตั้ง โดยการสร้างกลไกที่ก่อให้เกิดความได้เปรียบแก่ตนเอง อาทิ 1) การร่างรัฐธรรมนูญปี 2560 โดยคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ (กรธ.) ที่แต่งตั้งโดย คสช. ทั้งหมด 2) การเปลี่ยนมาใช้ระบบการเลือกตั้งแบบจัดสรรปันส่วนผสม (Mixed Member Apportionment System: MMA) ให้มีบัตรเลือกตั้งเพียงใบเดียว 3) การกำหนดยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี เพื่อให้ทุกรัฐบาลที่ได้รับเลือกตั้งปฏิบัติตามแผนยุทธศาสตร์ชาติที่ คสช. เขียนเอาไว้ หากไม่ดำเนินตามอาจมีบทลงโทษถึงขั้นหมดสิทธิดำรงตำแหน่งทางการเมือง 4) การกำหนดให้สมาชิกวุฒิสภา (สว.) 250 คนมาจากการแต่งตั้งของ คสช. และมีมติเลือกนายกร่วมกับสส.ที่มาจากเลือกตั้ง และท้ายที่สุด 5) การจัดตั้งพรรคพลังประชารัฐในการสืบทอดอำนาจให้คณะรัฐบาลทหารและผลักดันให้พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชาได้เป็นนายกรัฐมนตรีต่ออีกหนึ่งสมัย (Law, 2562) ทั้งนี้ การเปลี่ยนแปลงกติกาการเลือกตั้งมาเป็นระบบจัดสรรปันส่วนผสมส่งผลให้เจ้าพ่อท้องถิ่นกลับมามีความสำคัญในการชนะการเลือกตั้ง (Thanisara, 2562) ตระกูลคุณปลื้มซึ่งกุมฐานเสียงสำคัญในจังหวัดชลบุรีจึงกลายเป็นเป้าหมายหลักของพรรคพลังประชารัฐ เป็นเหตุให้มีการเจรจาต่อรองผลประโยชน์ระหว่างตระกูลคุณปลื้มกับคณะ คสช. โดยมีข้อต่อรอง 3 ประการ คือ 1) การคืนตำแหน่งนายกเมืองพัทยาให้แก่ตระกูลคุณปลื้ม 2) การช่วยเหลือเรื่องคดีความของก้านนเปี๊ยะ และ 3) การให้ตำแหน่งรัฐมนตรีแก่ตระกูลคุณปลื้มหลังจากการเลือกตั้งเสร็จสิ้น แลกเปลี่ยนกับการยุติการลงสมัครในนามพรรคพลังชลและนำคนในเครือข่ายบ้านใหญ่ชลบุรีลงสมัครในนามพรรคพลังประชารัฐ รวมถึงสนับสนุนพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชาเป็นนายกรัฐมนตรีอีกสมัย โดยการเจรจาต่อรองระหว่างตระกูลคุณปลื้มและคณะ คสช. ได้มีการติดต่อผ่านตัวกลาง คือ นายทหารประจำฐานทัพเรือสัตหีบและนายทหารบกที่ตระกูลคุณปลื้มให้ความเคารพนับถือเป็นผู้เจรจาให้ตระกูลคุณปลื้มเข้าร่วมพรรคพลังประชารัฐ

ปลายปี 2560 ปรากฏว่า นายสมชาย คุณปลื้มหรือก้านนเปี๊ยะได้รับการพักโทษกรณีพิเศษตามหลักเกณฑ์การคัดเลือกของโครงการพักการลงโทษกรณีมีเหตุพิเศษ เนื่องจากเจ็บป่วยร้ายแรงหรือพิการ หรือมีอายุตั้งแต่ 70 ปีขึ้นไป ตามพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2560 มาตรา 52(7) (Punyanit, 2561) และต้นปี 2561 คณะ คสช. ได้จัดการประชุมคณะรัฐมนตรีสัญจร (क्रम. สัญจร) ตามภูมิภาคต่าง ๆ อันมีนัยยะสำคัญทางการเมือง คือ การเข้าไปกระชับสัมพันธ์และเจรจาต่อรองผลประโยชน์กับนักการเมืองและเจ้าพ่อท้องถิ่นในแต่ละภูมิภาค ซึ่งภาคตะวันออกได้จัดประชุมที่จังหวัดจันทบุรีและจังหวัดตราด ในวันที่ 5-6 กุมภาพันธ์ 2561 นายสนธยา และนายวิทยา ได้เป็นตัวแทนของตระกูลคุณปลื้มในการเข้าร่วมประชุมกับคณะรัฐมนตรี (คมชัดลิกออนไลน์, 2561) หลังจากนั้นเพียงไม่นาน นายสนธยา ที่พ้นจากตำแหน่งรัฐมนตรีจากการยึดอำนาจในปี 2557 ได้รับการแต่งตั้งเป็นที่ปรึกษานายกรัฐมนตรี รวมถึงนายอิทธิพล ซึ่งพ้นจากตำแหน่งนายกเมืองพัทยาก็ถูกแต่งตั้งเป็น

กรรมการผู้ช่วยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬาในวันที่ 18 เมษายน 2561 (เรื่องเล่าเช้านี้, 2561) ต่อมานายสนธยา ถูกแต่งตั้งเป็นนายกเมืองพัทยาด้วยอำนาจในมาตรา 44 ตามคำสั่งหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติฉบับที่ 15/2561 เรื่อง การแก้ไขปัญหาการบริหารราชการเมืองพัทยา ("ราชกิจจานุเบกษา," 2561, 25 กันยายน) ทำหน้าที่สุดตระกูลคุณปลื้มและคนในเครือข่ายได้ปรากฏตัวในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ปี 2562 ภายใต้เสื้อคลุมของพรรคพลังประชารัฐ

การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร 24 มีนาคม 2562 เป็นการต่อสู้ระหว่าง 2 ขั้ว คือ กลุ่มสนับสนุนพลเอกประยุทธ์และรัฐบาล คสช. กับกลุ่มต่อต้านการสืบทอดอำนาจเผด็จการทหารตระกูลคุณปลื้มเลือกอยู่ในกลุ่มสนับสนุนตามข้อแลกเปลี่ยนผลประโยชน์และเข้าร่วมพรรคพลังประชารัฐในการเลือกตั้งภายในจังหวัดชลบุรี ตระกูลคุณปลื้มในฐานะผู้นำเครือข่ายบ้านใหญ่ชลบุรีจึงแบ่งเขตพื้นที่รับผิดชอบให้แก่คนในเครือข่าย โดยให้นายสุชาติ ชมกลิ่นรับผิดชอบในเขตเลือกตั้ง 1 2 3 (มติชนออนไลน์, 2561ก) และตระกูลคุณปลื้มดูแลในเขตเลือกตั้ง 5 6 7 8 (มติชนออนไลน์, 2561ข) ส่วนเขต 4 พรรคพลังประชารัฐส่งนายสรวิทย์ เนื่องจำนงค์ ลงสมัครเลือกตั้ง โดยผลการเลือกตั้งในจังหวัดชลบุรี ปรากฏว่า พรรคพลังประชารัฐชนะเลือกตั้ง 5 เขต คือ เขต 1 2 3 4 และเขต 8 ส่วนพรรคอนาคตใหม่ ซึ่งเป็นพรรคที่ซูดมการณ์ต่อต้านเผด็จการทหารได้ไป 3 เขต คือ เขต 5 6 7 อันเป็นเขตที่ตระกูลคุณปลื้มรับผิดชอบทั้งสิ้น ไม่เว้นแม้แต่เขต 6 ที่นายอิทธิพล คุณปลื้มลงสมัครด้วยตนเอง (ไอพาร์ ถิ่นบางเตียว, 2563) สรุป คือ จากทั้งหมด 8 เขตเลือกตั้ง คนในเครือข่ายการเมืองบ้านใหญ่ชนะการเลือกตั้งทั้งสิ้น 4 เขต คือ เขต 1 2 3 ที่นายสุชาติ ชมกลิ่นรับผิดชอบ และเขต 8 ที่ ดร.สະຄิระ เผือกประพันธ์ เป็นผู้ชนะการเลือกตั้ง เนื่องจากอำเภอสัตหีบเป็นที่ตั้งของค่ายทหาร พรรคฝ่ายทหารจึงชนะการเลือกตั้งในเขตนี้ ส่วนความพ่ายแพ้ของตระกูลคุณปลื้มทั้ง 3 เขตเกิดจากผลกระทบ 3 ประการ คือ 1) ผลจากการถ่ายโอนคะแนนจากพรรคไทยรักษาชาติไปสู่พรรคอนาคตใหม่ (วิเชียร ต้นศิริคงคล, 2563, น.114) 2) ผลจากความเปลี่ยนแปลงของชนชั้นกลางที่ไม่ได้มีความยึดโยงกับตระกูลคุณปลื้มและเครือข่ายบ้านใหญ่ชลบุรี 3) ผลจากการเลือกตั้งครั้งแรกของกลุ่มคนรุ่นใหม่ อย่างไรก็ตาม เมื่อพรรคพลังประชารัฐได้จัดตั้งรัฐบาลและพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชาได้รับเลือกตั้งเป็นนายกรัฐมนตรีอีกสมัย นายอิทธิพลที่พ่ายแพ้ในเขตเลือกตั้งของตนก็ได้รับการแต่งตั้งให้เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงวัฒนธรรม ("ราชกิจจานุเบกษา," 2562, 10 กรกฎาคม) ตามข้อแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ที่ตกลงกันไว้ก่อนการเลือกตั้ง

หลังจากการเข้าร่วมกับฝั่งสนับสนุนพลเอกประยุทธ์และรัฐบาลค สช. ทำให้ตระกูลคุณปลื้มได้กลับมาเรื่องอำนาจทั้งระดับชาติและระดับท้องถิ่น แต่ภายในปีเดียวกัน ตระกูลคุณปลื้มได้สูญเสียบุคคลสำคัญอย่างกำนันเป๊าะ (โพสต์ทูเดย์, 2562) นายสนธยาจึงขึ้นมาบริหารเครือข่ายแทนที่กำนันเป๊าะอย่างเต็มรูปแบบ การเปลี่ยนแปลงผู้นำเครือข่ายก่อให้เกิดการแตกกลุ่มออกจากเครือข่ายบ้านใหญ่ชลบุรี กลุ่มที่เห็นเด่นชัดที่สุด คือ กลุ่มของนายสุชาติ ชมกลิ่น อันเป็นผลจากการเลือกตั้งในปี 2562 ที่นายสุชาตินำผู้สมัครในเขตที่ตนรับผิดชอบชนะการเลือกตั้งทุกเขตแต่กลับไม่ได้รับผลตอบแทน

จากตระกูลคุณปลื้มตามที่ตกลงกันได้ โดยความบาดหมางระหว่างนายสนธยากับนายสุชาติ สะท้อนให้เห็นจากการปะทะวิวาทะในสื่อออนไลน์ของทั้งสองคนในช่วงต้นปี 2565

กล่าวคือ หลังจากเข้าร่วมกับฝั่งสนับสนุนพลเอกประยุทธ์และรัฐบาลคสช.ในการเลือกตั้งในปี 2562 ตระกูลคุณปลื้มกลับมาเรื่องอำนาจอีกครั้ง แต่ในทางกลับกันก็ทำให้เกิดกลุ่มท้าทายอำนาจบ้านใหญ่ชลบุรีขึ้น 2 กลุ่มหลัก คือ 1) กลุ่มการเมืองในเครือข่ายพรรคก้าวไกล (พรรคอนาคตใหม่เดิม) และ 2) กลุ่มการเมืองของนายสุชาติ ชมกลิ่น สองกลุ่มนี้กลายเป็นคู่แข่งสำคัญในสนามการเลือกตั้งท้องถิ่นสนามแรก คือ การเลือกตั้งองค์การบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.) ปี 2563 ตระกูลคุณปลื้มส่งนายวิทยา ลงสมัครในนามกลุ่มเรารักชลบุรีเพื่อรักษาตำแหน่งนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดอีกสมัย โดยมีผู้ทำชิงหลัก คือ นางสาวพลอยลภัสร์ สิงห์โตทองจากคณะก้าวหน้าเปลี่ยนชลบุรีอันเป็นความร่วมมือระหว่างคณะก้าวหน้ากับกลุ่มการเมืองของตระกูลสิงห์โตทอง (กรุงเทพฯ, 2563) การเลือกตั้ง อบจ. ปี 2563 จึงเป็นการปะทะกันระหว่างตระกูลคุณปลื้มซึ่งเป็นกลุ่มอำนาจเดิมกับตระกูลสิงห์โตทอง ซึ่งเป็นกลุ่มที่ต้องการยกเลิกการผูกขาดอำนาจในจังหวัดชลบุรี โดยมีกลิ่นอายของการเลือกตั้งปี 2562 ระหว่างกลุ่มสนับสนุนกับกลุ่มต่อต้าน ผลการเลือกตั้งปรากฏว่า นายวิทยาได้รับชัยชนะอย่างท่วมท้น และสามารถรักษาตำแหน่งนายกอบจ.ไว้ได้อีกสมัย (องค์การบริหารส่วนจังหวัดชลบุรี, 2563) ต่อมา คือ การเลือกตั้งเทศบาลจังหวัดชลบุรี ปี 2563 เขตที่ตระกูลคุณปลื้มส่งผู้สมัครลงโดยตรง คือ เทศบาลเมืองแสนสุขอันเป็นเขตพื้นที่สำคัญของตระกูลคุณปลื้มและกำนันเป๊าะ ตระกูลคุณปลื้มส่ง นายณรงค์ชัย ลงสมัครในนามเรารักแสนสุขเพื่อรักษาตำแหน่งนายกเทศมนตรีเมืองแสนสุขจากผู้ทำชิงอย่างนายสมชาติ คุณปลื้มหรือทิดเล็ก ผู้เป็นน้องของกำนันเป๊าะที่เข้ามาท้าทายอำนาจเนื่องจากความไม่พอใจในแนวทางการทำงานการเมืองรุ่นลูก การเลือกตั้งเทศบาลเมืองแสนสุขจึงกลายเป็นศึกสายเลือดภายในตระกูลคุณปลื้ม (ธนา ธรรมวาจา และเจียรพรรณ สุรนนท์, 2563) ผลปรากฏว่า นายณรงค์ชัยสามารถเอาชนะอาของ ตนไปได้ (คณะกรรมการการเลือกตั้งเทศบาลเมืองแสนสุข, 2564, 28 มีนาคม) ส่วนการเลือกตั้งนายกเทศมนตรีในพื้นที่อื่น ๆ ภายในจังหวัดชลบุรี ส่วนใหญ่ผู้ที่ได้รับเลือกตั้งเป็นนายกเทศมนตรี ยังคงเป็นคนภายในเครือข่ายบ้านใหญ่ชลบุรี กระนั้นยังมีอีก 5 เทศบาลที่เป็นพื้นที่ชิงชัยระหว่างบ้านใหญ่ชลบุรีกับกลุ่มการเมืองนายสุชาติโดยตรง คือ เทศบาลเมืองชลบุรี เทศบาลตำบลเสม็ด เทศบาลเมืองบ้านสวน เทศบาลตำบลเหมือง และเทศบาลเมืองอ่างศิลา ผลปรากฏว่า นักการเมืองในเครือข่ายนายสุชาติได้รับชัยชนะเหนือนักการเมืองเครือข่ายบ้านใหญ่ชลบุรีถึง 4 จาก 5 เทศบาลยกเว้นเทศบาลตำบลเหมือง (คมชัดลึกออนไลน์, 2564) อันเป็นสัญญาณเตือนถึงการแทรกแซงอำนาจการเมืองท้องถิ่นจากกลุ่มการเมืองของนายสุชาติ และสุดท้ายคือ การเลือกตั้งองค์การบริหารส่วนตำบล ปี 2564 เป็นการชิงชัยระหว่างตัวแทนกลุ่มการเมืองต่าง ๆ ภายในจังหวัดชลบุรี แต่การแข่งขันไม่ได้มีความเข้มข้นเท่าการเลือกตั้งอื่น ๆ มีทั้งเขตที่ไม่มีการแข่งขันและมีการแข่งขัน ผลปรากฏว่า นายกอบต.ส่วนใหญ่แล้วเป็นคนในเครือข่ายบ้านใหญ่ชลบุรี กลุ่มของนายสุชาติส่วนใหญ่กระจุกอยู่ที่อำเภอพานทอง

(ประชา บูรพาวิธิ, 2565) ส่วนผู้สมัครคณะก้าวหน้าไม่สามารถเอาชนะผู้สมัครในเครือข่ายบ้านใหญ่ชลบุรี (คมชัดลึกออนไลน์, 2564ข)

กล่าวโดยสรุป คือ หลังเหตุการณ์รัฐประหารปี 2557 ตระกูลคุณปลื้มสูญเสียอำนาจระดับชาติและอำนาจในการปกครองเมืองพัทยาแต่ยังคงรักษาอำนาจทางการเมืองในองค์การบริหารส่วนจังหวัดชลบุรีและเทศบาลเมืองแสนสุข เมื่อรัฐบาลทหารเตรียมสืบทอดอำนาจไปสู่รัฐบาลจากการเลือกตั้งผ่านการเลือกตั้งปี 2562 ตระกูลคุณปลื้มเจรจาต่อรองผลประโยชน์กับคณะรัฐประหารและเข้าร่วมพรรคพลังประชารัฐเพื่อการฟื้นฟูอำนาจของตนจนกลับมาเรืองอำนาจอีกครั้ง ในปีเดียวกัน ตระกูลคุณปลื้มสูญเสียอำนาจนั้นเปื้อนทำให้นายสนธยาต้องทำหน้าที่ผู้นำเครือข่ายบ้านใหญ่ชลบุรีเต็มตัว โดยผลกระทบของการเลือกตั้งปี 2562 ทำให้เกิดกลุ่มท้าทายอำนาจ 2 กลุ่ม คือ กลุ่มการเมืองในเครือข่ายพรรคก้าวไกล และกลุ่มการเมืองของนายสุชาติ ชมกลิ่น ซึ่งกลายมาเป็นคู่แข่งทางการเมืองในช่วงการเลือกตั้งท้องถิ่นปี 2563-2564 อย่างไรก็ตาม ตระกูลคุณปลื้มสามารถรักษาอำนาจการเมืองท้องถิ่นได้ ไม่ว่าจะเป็นตำแหน่งนายกอบจ. นายกเทศมนตรีเมืองแสนสุข รวมถึงคนในเครือข่ายก็สามารถรักษาตำแหน่งการเมืองท้องถิ่นในหลายพื้นที่ทั่วจังหวัดชลบุรี โดยกลุ่มท้าทายอำนาจอย่างคณะก้าวหน้ายังไม่สามารถเจาะฐานอำนาจในเมืองท้องถิ่นในจังหวัดชลบุรีได้มากนัก แต่กลุ่มการเมืองของนายสุชาติ ชมกลิ่นเริ่มเข้ามาแทรกแซงอำนาจในการเมืองท้องถิ่นของตระกูลคุณปลื้มและเครือข่ายบ้านใหญ่ชลบุรี และมีแนวโน้มที่จะกลายเป็นคู่แข่งทางการเมืองระดับชาติในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรครั้งหน้าหากตระกูลคุณปลื้มเปลี่ยนขั้วทางการเมืองหรือเปลี่ยนพรรคการเมือง

6.1.2 รูปแบบและวิธีการรักษาอำนาจทางการเมืองของตระกูลการเมืองท้องถิ่นจังหวัดชลบุรีในช่วงเหตุการณ์รัฐประหารปี 2557 จนถึงเลือกตั้งท้องถิ่นในปี 2564

จากการศึกษา พบว่า ตระกูลคุณปลื้มมีการปรับตัวตามสถานการณ์การเมืองเพื่อรักษาอำนาจทางการเมืองของตนเองและเครือข่ายบ้านใหญ่ชลบุรี แบ่งเป็น 2 รูปแบบ คือ การรักษาอำนาจระดับชาติและการรักษาอำนาจในระดับท้องถิ่น โดยมีรายละเอียดดังนี้

1) การรักษาอำนาจระดับชาติ ตระกูลคุณปลื้มใช้วิธีการเปลี่ยนขั้วทางการเมืองเพื่อเข้าร่วมฝั่งรัฐบาล หลังจากที่ตระกูลคุณปลื้มและคนในเครือข่ายถูกทำให้พ้นตำแหน่งในรัฐสภาเนื่องจากเหตุการณ์รัฐประหารปี 2557 แต่กระนั้น ตระกูลคุณปลื้มกลับไม่แสดงการต่อต้านการปกครองโดยคณะรัฐประหาร เพราะในขณะนั้นรัฐบาล คสช. มีอำนาจพิเศษจากกฎหมายมาตรา 44 ที่สามารถสั่งการใดก็ได้ที่เป็นคุณหรือเป็นโทษต่อตระกูลคุณปลื้ม รวมถึงการสร้างกฎกติกาที่สร้างความได้เปรียบแก่ฝั่งทหารในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในปี 2562 ทำให้ตระกูลคุณปลื้มเล็งเห็นว่าการเข้าร่วมกับฝั่งทหารเป็นประโยชน์มากกว่าการต่อต้าน นำไปสู่การตกลงเจรจาต่อรองผลประโยชน์และเข้าร่วมพรรคพลังประชารัฐของตระกูลคุณปลื้มและเครือข่าย ถึงแม้ว่าตระกูลคุณปลื้มไม่สามารถบรรลุเป้าหมาย

ในการนำผู้สมัครในเขตที่ตนรับผิดชอบเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามที่คาดหวังไว้ แต่คะแนนที่ได้รับจากผู้สมัครเหล่านั้นมิได้ตกลงไปอย่างไร สามารถนำไปคิดเป็นคะแนนในระบบบัญชีรายชื่อของพรรคพลังประชาชน เมื่อพรรคพลังประชาชนได้เป็นพรรคจัดตั้งรัฐบาล ตระกูลคุณปลื้มจึงได้รับผลประโยชน์ตามที่ตกลงไว้ก่อนการเลือกตั้ง คือ ตำแหน่งรัฐมนตรี ทั้งนี้ การเปลี่ยนชื่อทางการเมืองเพื่อเข้าร่วมฝั่งรัฐบาลมิได้เกิดขึ้นครั้งแรก กลยุทธ์การเข้าร่วมฝั่งรัฐบาลดำเนินมากกว่า 20 ปี นับตั้งแต่การเลือกตั้งปี 2544 ตระกูลคุณปลื้มไม่เคยร่วมฝ่ายค้านแม้แต่ครั้งเดียวเพราะการอยู่ฝั่งรัฐบาลมีผลประโยชน์มากกว่า การอยู่ฝ่ายค้าน ดังนั้น การตัดสินใจเปลี่ยนชื่อการเมืองจากพรรคร่วมรัฐบาลพรรคเพื่อไทยซึ่งถูกรัฐประหารในปี 2557 มาเข้าร่วมพรรคพลังประชาชนซึ่งซุผลเอกประยุทธ์ อดีตหัวหน้าคณะ คสช. เป็นนายกรัฐมนตรีเป็นไปเพื่อการรักษาอำนาจระดับชาติของตระกูลคุณปลื้มและเครือข่ายบ้านใหญ่ชลบุรี

2) การรักษาอำนาจระดับท้องถิ่น ตระกูลคุณปลื้มใช้วิธีการรักษาอำนาจโดยวิธีการ

2.1) จัดสรรผลประโยชน์ภายในเครือข่ายบ้านใหญ่ชลบุรี อาทิ การผลักดันงบประมาณจากส่วนกลางสู่ท้องถิ่น การกระจายงาน การประมูลโครงการรับเหมา รวมถึงการอุปถัมภ์อื่น ๆ อาทิ การฝากเด็กเข้าเรียน การฝากคนเข้าทำงาน การโยกย้ายข้าราชการในจังหวัด และการช่วยเหลือด้านการเงิน โดยมีนายวิทยา ซึ่งดำรงตำแหน่งนายกอบจ.ชลบุรีเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการกระจายทรัพยากรให้กับคนในเครือข่ายบ้านใหญ่ เช่น นายกเทศมนตรี นายกอบต. กลุ่มกำนันผู้ใหญ่บ้าน ผู้รับเหมาภายในพื้นที่ แลกเปลี่ยนกับความจงรักภักดีและการเป็นหัวคะแนนในการหาเสียงเลือกตั้ง นอกจากนี้ตระกูลคุณปลื้มยังคงให้ความช่วยเหลือคนในเครือข่ายที่เกษียณจากตำแหน่งผ่านให้เงินอุดหนุนและการช่วยเหลือยามมีปัญหา อย่างไรก็ตาม การจัดสรรผลประโยชน์ในรุ่นลูกมีความแตกต่างกับสมัยรุ่นพ่อเป็นผู้บริหาร รุ่นลูกจัดสรรผลประโยชน์ในรูปแบบทางการผ่านอำนาจในระบบราชการมากกว่าการให้เงินส่วนตัว รวมถึงมีการปลดระวางคนทำงานรุ่นอาวุโสและให้คนรุ่นใหม่เข้ามาทำงานมากขึ้น จึงมีคนในเครือข่ายส่วนหนึ่งไปสังกัดอื่น ๆ อาทิ สังกัดของนายสุชาติ ชมกลิ่น 2.2) การใช้เครือข่ายอุปถัมภ์ท้องถิ่นเชื่อมโยงตระกูลคุณปลื้มสู่ประชาชนชาวชลบุรี เครือข่ายนี้มีศูนย์กลางอยู่ที่ตระกูลคุณปลื้ม และแตกออกเป็นตัวแทนเครือข่ายบ้านใหญ่ทั่วจังหวัดชลบุรี ทำหน้าที่ดูแลอุปถัมภ์ตามเขตการปกครองของตนแทนตระกูลคุณปลื้ม เช่น การเข้าร่วมพิธีการต่าง ๆ ทั้งงานบุญ งานบวช งานศพ รวมถึงการให้เงินอุดหนุนช่วยเหลือประชาชน โดยที่การอุปถัมภ์ช่วยเหลือมีการดำเนินต่อเนื่องตลอดปีไม่ใช่เพียงเฉพาะก่อนการเลือกตั้ง โดยเฉพาะในช่วงการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ทำให้เห็นภาพของการอุปถัมภ์ประชาชนชัดเจนยิ่งขึ้น ตระกูลคุณปลื้มอุปถัมภ์ช่วยเหลือประชาชนผู้ได้รับผลกระทบด้วยการแจกจ่ายถุงยังชีพ การเปิดโรงงานแจกจ่ายอาหาร การให้เงินเยียวยา และการนำโรงแรมมาปรับใช้เป็นสถานพยาบาลผู้ป่วยเฉพาะกิจ อันนำไปสู่การสร้างความนิยมและความไว้วางใจทางการเมืองของประชาชนต่อตระกูลคุณปลื้ม นอกจากนี้ ตระกูลคุณปลื้มได้พยายามขยายฐานเสียงไปสู่กลุ่มวัยรุ่นจากเดิมที่เน้น

อุปถัมภ์ช่วยเหลือในกลุ่มผู้สูงอายุ กลุ่มวัยกลางคนและกลุ่มอาสาสมัครชุมชน โดยการกำชับให้มีการสนับสนุนโครงการและกิจกรรมเกี่ยวกับกลุ่มวัยรุ่นมากขึ้น

กล่าวโดยสรุป คือ ในช่วงเหตุการณ์รัฐประหารปี 2557 จนถึงการเลือกตั้งท้องถิ่นปี 2564 ตระกูลคุณปลื้มรักษาอำนาจ 2 รูปแบบ คือ 1) รักษาอำนาจระดับชาติด้วยวิธีการเปลี่ยนชั่วคราวทางการเมืองเพื่อเข้าร่วมฝั่งรัฐบาลจากพรรคพลังชลที่เคยเป็นพรรคร่วมรัฐบาลกับพรรคเพื่อไทยในปี 2554 สู่การเข้าร่วมกับพรรคพลังประชารัฐในการเลือกตั้งปี 2562 2) รักษาอำนาจระดับท้องถิ่นผ่านวิธีการจัดสรรผลประโยชน์ภายในเครือข่ายบ้านใหญ่ชลบุรีและการใช้เครือข่ายอุปถัมภ์ท้องถิ่นเชื่อมโยงตระกูลคุณปลื้มสู่ประชาชนชาวชลบุรีจนได้รับชัยชนะในการเลือกตั้งท้องถิ่นปี 2563-2564

6.2 อภิปรายผลการศึกษา

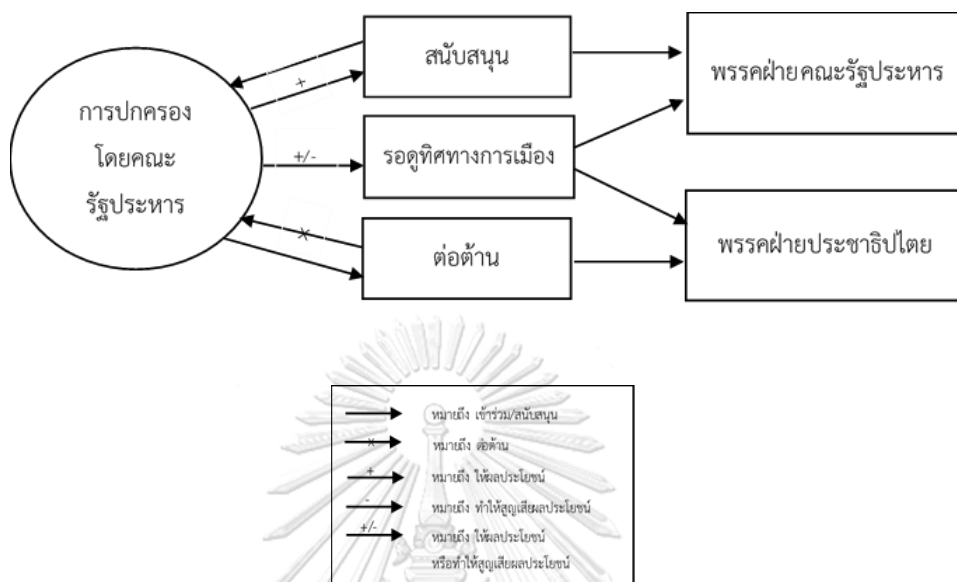
ผู้วิจัยแบ่งการอภิปรายผลการศึกษาออกเป็น 4 ประเด็นหลัก ดังนี้

6.2.1 การปรับตัวของตระกูลคุณปลื้มเมื่อเผชิญกับระบอบอำนาจนิยม

การเข้ายึดอำนาจของ คสช. ในวันที่ 22 พฤษภาคม 2557 เป็นการใช้อำนาจนอกเหนืออาชญาสิทธิ์ที่ได้รับจากตำแหน่ง กล่าวคือ ทหารมิได้มีบทบาทหน้าที่ในการบริหารประเทศ เนื่องจากตามหลักประชาธิปไตยแล้ว ผู้ที่ทำหน้าที่บริหารประเทศ คือ รัฐบาลพลเรือนซึ่งเป็นนักการเมืองที่ได้รับเลือกตั้งจากประชาชน แต่การที่ทหารเข้าแทรกแซงอำนาจรัฐบาลพลเรือนโดยที่ไม่มีกฎหมายรองรับเช่นนี้ เรียกว่า การใช้อิทธิพลมากกว่าอำนาจ (โยชิฟูมิ ทามาตะ, 2537, น.77)

ภายใต้การปกครองระบอบอำนาจนิยม คณะรัฐประหารมีอำนาจพิเศษในการบริหารประเทศ คือ การถือครองอำนาจมาตรา 44 อันเป็นอำนาจสูงสุดในการบริหารบ้านเมือง อาทิ การระงับการเลือกตั้ง การแต่งตั้งโยกย้ายผู้บริหารระดับสูงและข้าราชการ รวมถึงการควบคุมพฤติกรรมของผู้แสดงความเป็นปรปักษ์ต่อคณะผู้ยึดอำนาจ อำนาจตามมาตรา 44 ของ คสช. สอดคล้องกับอำนาจในความหมายของระดม วงษ์น้อย (2527, น.17-19) ที่กล่าวว่า อำนาจ คือ การบังคับให้เป็นไปตามเจตนารมณ์และเป้าหมายของผู้มีอำนาจแม้ว่าจะมีการต่อต้านขัดขวางก็ตาม ในสถานการณ์เช่นนี้ตระกูลการเมืองท้องถิ่นมีสามทางเลือก คือ 1) สนับสนุนการปกครองโดยคณะรัฐประหาร 2) ไม่แสดงการต่อต้านและรอดูทิศทางการเมือง 3) ต่อต้านเพื่อแสดงถึงอุดมการณ์ประชาธิปไตย ทั้งสามทางเลือกมีผลลัพธ์ที่แตกต่างกัน ทางเลือกแรกมีแนวโน้มที่จะได้รับผลประโยชน์ ทางที่สองมีแนวโน้มทั้งได้รับผลประโยชน์หรือเสียผลประโยชน์ และทางเลือกที่สามมีแนวโน้มที่จะเสียผลประโยชน์จากอำนาจพิเศษของคณะรัฐประหารเมื่อถึงคราวมีการเลือกตั้ง ทั้งสามทางเลือกจะแปรเปลี่ยนเป็นการตัดสินใจเข้าร่วมชั่วคราวกับกลุ่มสนับสนุนมีแนวโน้มเข้าร่วมกับพรรคการเมืองฝ่ายสนับสนุนการสืบทอดอำนาจของคณะรัฐประหาร กลุ่มต่อต้านมีแนวโน้มเข้าร่วมกับพรรคการเมืองฝ่ายตรงข้ามซึ่งอุดมการณ์ประชาธิปไตยและต่อต้าน

การสืบทอดอำนาจของคณะรัฐประหาร และกลุ่มที่ไม่แสดงการต่อต้านและรอดูทิศทางทางการเมืองสามารถเลือกเข้าร่วมกับขบวนการเมืองฝ่ายใดก็ได้

ภาพที่ 8 การปรับตัวของตระกูลการเมืองภายใต้การปกครองโดยคณะรัฐประหารที่ส่งผลไปสู่การตัดสินใจเข้าร่วมขบวนการเมืองในการเลือกตั้งภายหลังเหตุการณ์รัฐประหาร

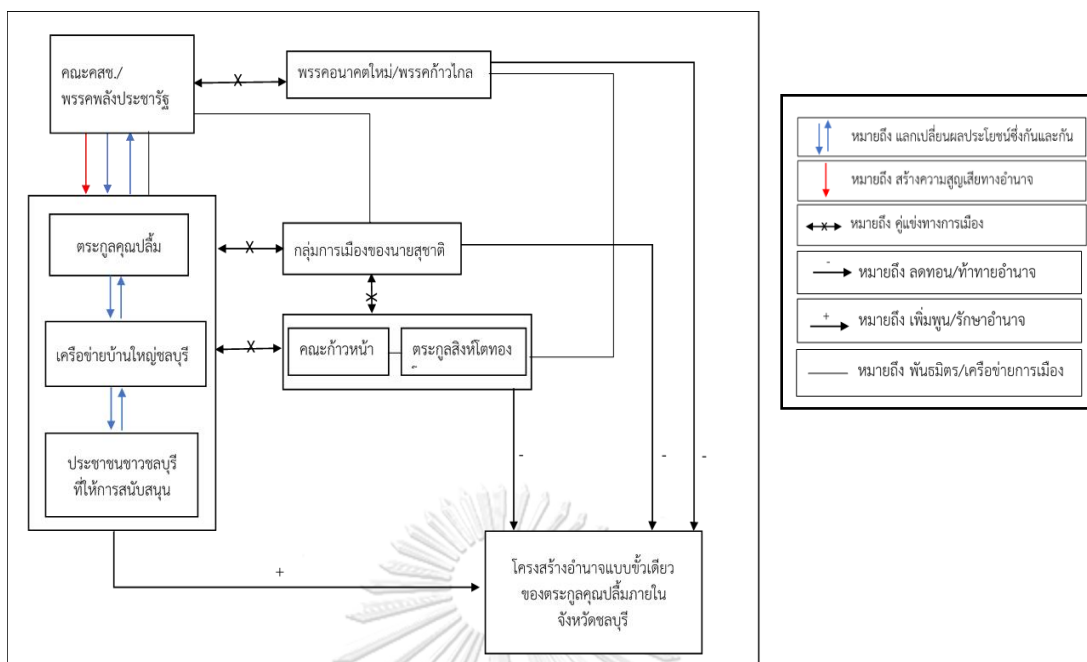
ในที่นี้จะเห็นได้ว่า ตระกูลคุณปลื้มที่สูญเสียอำนาจจากเหตุการณ์รัฐประหารปี 2557 กลับไม่แสดงการต่อต้านการปกครองโดยคณะรัฐประหาร โดยการหลีกเลี่ยงให้คณะปกครองของ คสช. ในการเมืองระดับชาติและกลับไปรักษาอำนาจในการเมืองท้องถิ่นเพื่อรอการเลือกตั้งครั้งถัดไป แม้ว่าตระกูลคุณปลื้มจะเป็นผู้นำเครือข่ายทางการเมืองที่มีฐานเสียงเหนียวแน่นในพื้นที่จังหวัดชลบุรี และเคยชนะการเลือกตั้งในปี 2554 ในนามพรรคพลังชล แต่กระนั้น ตระกูลคุณปลื้มยังต้องเกรงกลัวอำนาจมาตรา 44 ของ คสช. และเมื่อครั้งการเลือกตั้งมาถึง เมื่อคำนึงถึงกฎกติกาการเลือกตั้งที่สร้างความได้เปรียบแก่ฝั่ง คสช. และผลประโยชน์ที่ตระกูลคุณปลื้มจะได้รับเมื่อเข้าร่วมพรรคฝ่ายทหาร ทำให้ตระกูลคุณปลื้มเปลี่ยนขั้วทางการเมืองโดยการตัดสินใจเข้าร่วมกับพรรคพลังประชารัฐในเวลาต่อมา วิธีการนี้สอดคล้องกับโอฟาร์ (2554, น.334 อ้างถึงใน พิมพิญาดา นางาม, 2560, น.62) ที่อธิบายว่า การทำงานการเมืองในลักษณะนี้เป็นการทำงานในลักษณะเป็นกลุ่มต่อรองผลประโยชน์ในฐานะตัวแปรทางการเมืองและวางยุทธศาสตร์ในการเข้าร่วมกับพรรคการเมืองที่มีแนวโน้มจัดตั้งรัฐบาลทุกยุคสมัย โดยการได้มาซึ่งผู้สมัครเลือกตั้งของพรรคพลังประชารัฐในจังหวัดชลบุรีเป็นไปตามที่ เวียงรัฐ เนติโพธิ์ (2558, น.57-58) อธิบายว่า ประชาชนไม่ได้มีส่วนร่วมในการคัดเลือกผู้สมัคร แต่ผู้มีอำนาจตัดสินใจเลือกผู้สมัคร คือ กลุ่มชนชั้นนำในพรรคการเมืองหรือกลุ่มการเมืองระดับจังหวัด อันเกิดจากความต้องการ

ของผู้มีอำนาจระดับสูงหรือความต้องการรักษาอำนาจโดยจะมีการต่างตอบแทนกันในความสัมพันธ์ทางการเมือง การได้มาซึ่งผู้สมัครเลือกตั้งจึงเกิดจากการเจรจาต่อรองรวมถึงการหักหลัง กล่าวคือ การเลือกตั้งปี 2562 ตระกูลคุณปลื้มเจรจาต่อรองผลประโยชน์กับฝั่งทหารและเป็นผู้รับผิดชอบในส่งผู้สมัครของพรรคพลังประชาชนในจังหวัดชลบุรี

6.2.2 ความสัมพันธ์ทางอำนาจระหว่างตระกูลคุณปลื้มกับกลุ่มการเมืองอื่น ๆ ภายหลังการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรปี 2562

เมื่อพรรคพลังประชาชนจัดตั้งรัฐบาลสำเร็จและพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชาได้เป็นนายกรัฐมนตรีอีกสมัย ตระกูลคุณปลื้มก็ได้รับการตอบแทน คือ ตำแหน่งรัฐมนตรี การร่วมมือกันระหว่างตระกูลคุณปลื้มกับพรรคพลังจึงมีลักษณะต่างตอบแทนซึ่งกันและกัน โดยที่ทั้งคู่การได้รับผลประโยชน์ที่ตนต้องการสอดคล้องกับ พินสุตา วงศ์อนันต์ (2562, น.148) ที่กล่าวว่า พรรคการเมืองระดับชาติกับการเมืองระดับท้องถิ่นมีความสัมพันธ์กันอย่างชัดเจนโดยที่ต่างแลกเปลี่ยนและเอื้ออำนวยผลประโยชน์ซึ่งกันและกันตามช่วงเวลา และการให้ตำแหน่งรัฐมนตรีแก่ตระกูลคุณปลื้มเป็นไปตามที่ สภาฯ เริงธรรม (2558) กล่าวไว้ คือ พรรคและแกนนำพรรคทำหน้าที่กำหนดนักการเมืองที่เป็นประโยชน์ต่อพรรคเข้ามาดำรงตำแหน่งทางการเมืองและรัฐมนตรีกระทรวงต่าง ๆ ตามลำดับตามสำคัญ โดยบุคคลที่เข้ามาดำรงตำแหน่งนั้นมีเครือข่ายของนักการเมืองในพื้นที่ ฉะนั้น การที่ตระกูลคุณปลื้มได้รับตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงวัฒนธรรม คือ การตอบแทนของพรรคพลังประชาชนแก่ตระกูลคุณปลื้มที่นำเครือข่ายการเมืองบ้านใหญ่ชลบุรีเข้าร่วมพรรคพลังประชาชน แต่นอกเหนือผลประโยชน์ที่คาดคิดไว้ การเข้าร่วมพรรคพลังประชาชนในการเลือกตั้งปี 2562 กลับก่อให้เกิดผลกระทบอื่นที่ตามมา นั่นคือ การเพิ่มขึ้นของคู่แข่งทางการเมือง 2 กลุ่ม ได้แก่ 1) กลุ่มการเมืองในเครือข่ายของพรรคก้าวไกล (พรรคอนาคตใหม่เดิม) ซึ่งต่อต้านอำนาจเผด็จการและการสืบทอดอำนาจของรัฐบาล คสช. 2) กลุ่มการเมืองของนายสุชาติ ชมกลิ่นที่แยกตัวออกจากเครือข่ายบ้านใหญ่ชลบุรี หลังจากไม่ได้รับผลประโยชน์ตามที่ตกลงไว้กับตระกูลคุณปลื้มในการเลือกตั้งปี 2562 ที่ผ่านมา ดังนั้น หลังจากการตัดสินใจเข้าร่วมกับฝั่งคณะรัฐประหารทำให้ตระกูลคุณปลื้มมีความสัมพันธ์ทางการเมืองกับกลุ่มการเมืองอื่น ๆ ซึ่งสามารถแสดงเป็นภาพได้ดังนี้

ภาพที่ 9 ความสัมพันธ์ทางการเมืองของตระกูลคุณปลื้มกับกลุ่มการเมืองอื่นที่ส่งผลต่อโครงสร้างอำนาจแบบชั่วคราวของตระกูลคุณปลื้มภายในจังหวัดชลบุรีในช่วงหลังรัฐประหารปี 2557 จนถึงการเลือกตั้งท้องถิ่นปี 2564

จากภาพจะเห็นว่า ตระกูลคุณปลื้มสร้างความสัมพันธ์ทางการเมืองเพื่อการรักษาโครงสร้างอำนาจของตน 2 ทาง คือ 1) ความสัมพันธ์ทางการเมืองภายนอกระหว่างตระกูลคุณปลื้มกับคณะ คสช. โดยช่วงแรกตระกูลคุณปลื้มสูญเสียอำนาจทางการเมืองจากการยึดอำนาจของคณะ คสช. ทั้งตำแหน่งรัฐมนตรีและตำแหน่งนายกเมืองพัทยา แต่การแข่งทางการเมืองท้องถิ่นของ คสช. ทำให้ตระกูลคุณปลื้มสามารถดำรงอำนาจในตำแหน่งนายกอบจ. และนายกเทศมนตรีแสนสุข ต่อมา ตระกูลคุณปลื้มได้มีการเจรจาแลกเปลี่ยนผลประโยชน์กับ คสช. อันนำไปสู่การเข้าร่วมพรรคพลังประชาชนรัฐเพื่อการฟื้นฟูอำนาจของตน 2) ความสัมพันธ์ทางการเมืองภายในเครือข่ายบ้านใหญ่ชลบุรี มีลักษณะเป็นเครือข่ายแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ โดยตระกูลคุณปลื้มจัดสรรผลประโยชน์แก่คนในเครือข่ายบ้านใหญ่ชลบุรี และคนในเครือข่ายเชื่อมโยงการอุปถัมภ์ไปสู่ประชาชนชาวชลบุรีอีกทอดหนึ่ง ในอีกทางหนึ่ง คณะก้าวหน้าที่ร่วมมือกับตระกูลสิงห์โตทองและกลุ่มการเมืองของนายสุชาติ ชุมกลื่น ทั้งสองกลุ่มกำลังทำลายโครงสร้างอำนาจชั่วคราวภายในจังหวัดชลบุรีของตระกูลคุณปลื้ม

เมื่อพิจารณาจากการมีอำนาจในระดับชาติและระดับท้องถิ่นของตระกูลคุณปลื้มตามลักษณะโครงสร้างอำนาจการเมืองท้องถิ่นของ นิธิตา สิริพงศ์ทักษิณ (2561, น.130-136) กล่าวได้ว่า โครงสร้างอำนาจท้องถิ่นในจังหวัดชลบุรีในช่วงเหตุการณ์รัฐประหารปี 2557 จนถึงการเลือกตั้งท้องถิ่นปี 2564 มีลักษณะเป็นแบบชั่วคราวหรือแบบรวมศูนย์ (Monopolistic politic) อยู่ที่ตระกูลคุณปลื้ม เนื่องจาก

ตระกูลคุณปลื้มยังคงผูกขาดอำนาจสำคัญในจังหวัดชลบุรีทั้งตำแหน่งนายกอบจ. นายกเทศมนตรีเมืองแสนสุข และนายกเมืองพัทยา รวมถึงคนในเครือข่ายบ้านใหญ่ชลบุรีขณะการเลือกตั้งท้องถิ่นและเข้าดำรงตำแหน่งการเมืองท้องถิ่นในหลายพื้นที่ นอกจากนี้ตระกูลคุณปลื้มยังมีตำแหน่งรัฐมนตรีในการเมืองระดับชาติอันเป็นตำแหน่งที่ทำให้นักการเมืองมีอำนาจในการแต่งตั้งคนให้เป็นฐานการเมือง (พิมพ์ญาติ นางาม, 2560) สอดคล้องกับ ธนัญญ์ ศรีโอษฐ์ (2556); โอบาร ถิ่นบางเตียว (2556) ได้อธิบายไว้ว่าโครงสร้างอำนาจของชลบุรีเป็นแบบขั้วเดียว ขณะเดียวกัน โครงสร้างอำนาจขั้วเดียวนั้นกำลังถูกท้าทายดังที่โอบาร ถิ่นบางเตียว (2563) อธิบายว่า การผูกขาดอำนาจของกลุ่มบ้านใหญ่มีสัญญาณเตือนเข้ามาหลังจากตระกูลคุณปลื้มแพ้การเลือกตั้งปี 2562 ซึ่งงานชิ้นนี้แสดงให้เห็นว่ากลุ่มที่เข้ามาท้าทายอำนาจ คือ กลุ่มการเมืองในเครือข่ายของพรรคก้าวไกล (พรรคอนาคตใหม่เดิม) อาทิ ผู้สมัครจากพรรคอนาคตใหม่ ผู้สมัครจากคณะก้าวหน้าเปลี่ยนชลบุรี และอีกกลุ่มหนึ่ง คือ กลุ่มการเมืองของนายสุชาติ ชมกลิ่น อาทิ ผู้สมัครจากกลุ่มพลังใหม่ชลบุรี ทั้งสองกลุ่มเข้ามาท้าทายอำนาจผ่านการเลือกตั้ง โดยกลุ่มแรกประสบความสำเร็จในการแย่งชิงพื้นที่จากตระกูลคุณปลื้มและเครือข่ายในเลือกตั้งปี 2562 แต่ไม่สามารถเอาชนะการเลือกตั้งท้องถิ่นได้ ส่วนกลุ่มที่สองเคยร่วมมือกับตระกูลคุณปลื้มและบ้านใหญ่ชลบุรีในการเลือกตั้งปี 2562 และการเลือกตั้งอบจ.ปี 2563 แต่กลายมาเป็นคู่แข่งในการเลือกตั้งเทศบาลและการเลือกตั้งอบต.ปี 2564 จนสามารถแย่งชิงพื้นที่ทางการเมืองบางส่วนจากเครือข่ายบ้านใหญ่ไปได้ อย่างไรก็ตาม ทั้งสองกลุ่มยังไม่มีความสามารถเพียงพอในการยึดครองอำนาจส่วนใหญ่จากตระกูลคุณปลื้มและเครือข่ายบ้านใหญ่จนสามารถเปลี่ยนโครงสร้างอำนาจท้องถิ่นในจังหวัดชลบุรีให้เป็นโครงสร้างอำนาจแบบสองขั้วหรือสามขั้วได้ แต่ในอนาคตทั้งสองกลุ่มมีแนวโน้มว่าจะกลายเป็นคู่แข่งทางการเมืองระยะยาวของตระกูลคุณปลื้ม โดยเฉพาะกลุ่มการเมืองของนายสุชาติ ชมกลิ่น เนื่องจากปัญหาอริยวาทความสัมพันธ์ระหว่างนายสนธยากับนายสุชาติ ซึ่งขณะนี้ นายสุชาติ ชมกลิ่นขึ้นมาดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการพรรคพลังประชารัฐและทำหน้าที่วางตัวผู้ลงสมัครเลือกตั้งในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรครั้งหน้าให้แก่พรรคพลังประชารัฐ ดังนั้น หากตระกูลคุณปลื้มเปลี่ยนขั้วทางการเมืองหรือย้ายออกจากพรรคพลังประชารัฐ เป็นไปได้ว่าในพื้นที่จังหวัดชลบุรี จะเกิดการส่งผู้สมัครแข่งขันโดยตรงระหว่างกลุ่มใหญ่ชลบุรีกับกลุ่มการเมืองของนายสุชาติ ชมกลิ่น

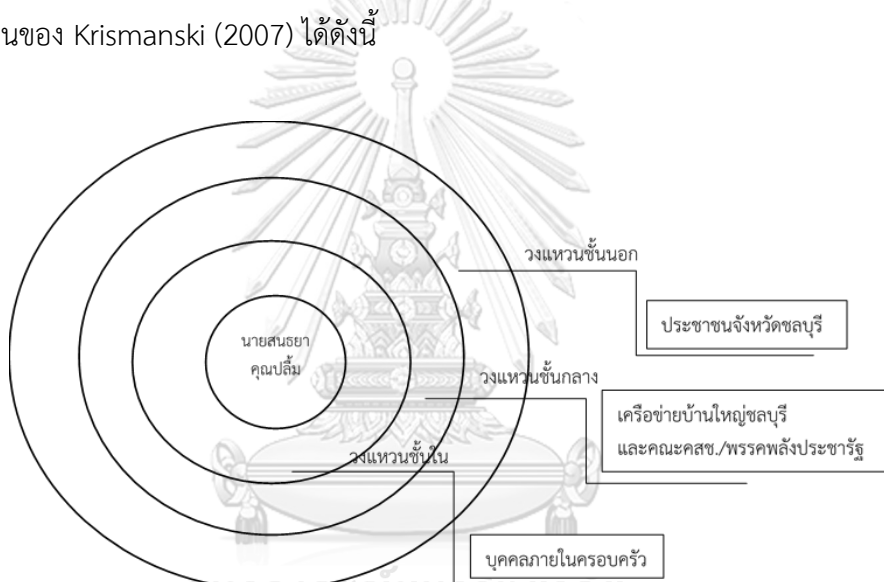
6.2.3 การเปลี่ยนแปลงผู้นำเครือข่ายบ้านใหญ่ชลบุรีจากรุ่นพ่อสู่รุ่นลูก

หลังจากสูญเสียกำนันเป๊าะผู้มีบทบาทสำคัญในการจัดตั้งเครือข่ายบ้านใหญ่ชลบุรี ทำให้เกิดการเปลี่ยนผ่านผู้นำเครือข่ายจากรุ่นพ่อสู่รุ่นลูก ลูกชายคนโตอย่างนายสมชาย คุณปลื้มเข้ามาทำหน้าที่บริหารเครือข่ายต่อจากรุ่นพ่อเต็มตัว และบรรดาลูกคนอื่น ๆ ก็ทำงานการเมืองและบริหารธุรกิจครอบครัว ทั้งนี้บรรดาลูก ๆ ของกำนันเป๊าะได้ถูกวางรากฐานและเตรียมความพร้อมในการบริหารไว้แล้ว อาทิ

- 1) การส่งไปทำงานการเมืองระดับชาติ ตั้งแต่การเลือกตั้งปี 2535 และต่อเนื่องมาถึงปัจจุบัน โดยครั้งแรก

ได้ร่วมงานกับพรรคสามัคคีธรรม ต่อมาย้ายไปเข้าร่วมกับพรรคชาติไทย พรรคไทยรักไทย และท้ายสุดกลับมาจัดตั้งพรรคพลังชลในปี 2554 ก่อนที่จะมาเข้าร่วมกับพรรคพลังประชาชนรัฐในปี 2562 2) การทำงานการเมืองระดับท้องถิ่น ลูก ๆ ทุกคนล้วนผ่านการทำงานระดับท้องถิ่นมาแล้วทั้งสิ้นทั้งตำแหน่งนายก อบจ.ชลบุรี นายกเทศมนตรีแสนสุข และนายกเมืองพัทยา สอดคล้อง สติธร ธนานิธิโชติ (2557) ที่กล่าวว่าตระกูลการเมืองตระกูลการเมืองเป็นแหล่งบ่มเพาะเตรียมความพร้อมให้แก่ทายาทก่อนเข้าสู่เวทีการเมืองผ่านการติดตามนักการเมืองรุ่นก่อนและปฏิบัติงานจริงกับผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองในพรรคและในเขตเลือกตั้ง

โดยเครือข่ายทางการเมืองที่ช่วยรักษาโครงสร้างอำนาจแบบชั่วเดียวภายในจังหวัดชลบุรีของตระกูลคุณปลื้มสามารถอธิบายผ่านแนวคิดวงแหวน 3 วง ของสถาพร เริงธรรม (2558) ซึ่งปรับปรุงมาจากงานของ Krismanski (2007) ได้ดังนี้

ภาพที่ 10 เครือข่ายทางการเมืองที่ช่วยรักษาโครงสร้างอำนาจแบบชั่วเดียวของตระกูลคุณปลื้ม

จากภาพ กล่าวคือ นายสนธยา ทำหน้าที่เป็นผู้นำของตระกูลคุณปลื้มและผู้บริหารเครือข่ายบ้านใหญ่ชลบุรี โดยมีวงแหวน 3 วงที่ช่วยรักษาโครงสร้างอำนาจท้องถิ่นแบบชั่วเดียวไว้ 1) วงแหวนชั้นใน ได้แก่ บรรดาพี่น้องในครอบครัวตระกูลคุณปลื้ม อาทิ นายอิทธิพลดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงวัฒนธรรม นายวิทยากุมอำนาจในตำแหน่งนายก อบจ. นายณรงค์ชัยดำรงตำแหน่งนายกเทศมนตรีเมืองแสนสุข รวมถึงนางจิราภรณ์ คุณปลื้มที่ดูแลธุรกิจครอบครัวและนางสติล คุณปลื้ม มารดาที่ช่วยหาเสียงเลือกตั้ง 2) วงแหวนชั้นกลาง ได้แก่ คนในเครือข่ายบ้านใหญ่ชลบุรี อาทิ นายกเทศมนตรีนายก อบต. กำนันผู้ใหญ่บ้านและสมาชิกองค์การปกครองท้องถิ่นต่าง ๆ ซึ่งทำหน้าที่เป็นหัวคะแนนและอุปถัมภ์ประชาชนแทนตระกูลคุณปลื้ม ส่วนเครือข่ายภายนอก คือ คณะ คสช. ที่สืบทอดอำนาจผ่านพรรคพลังประชาชน ทั้งสองกลุ่มในวงแหวนชั้นกลางมีส่วนช่วยโดยตรงแก่ตระกูลคุณปลื้มรักษา

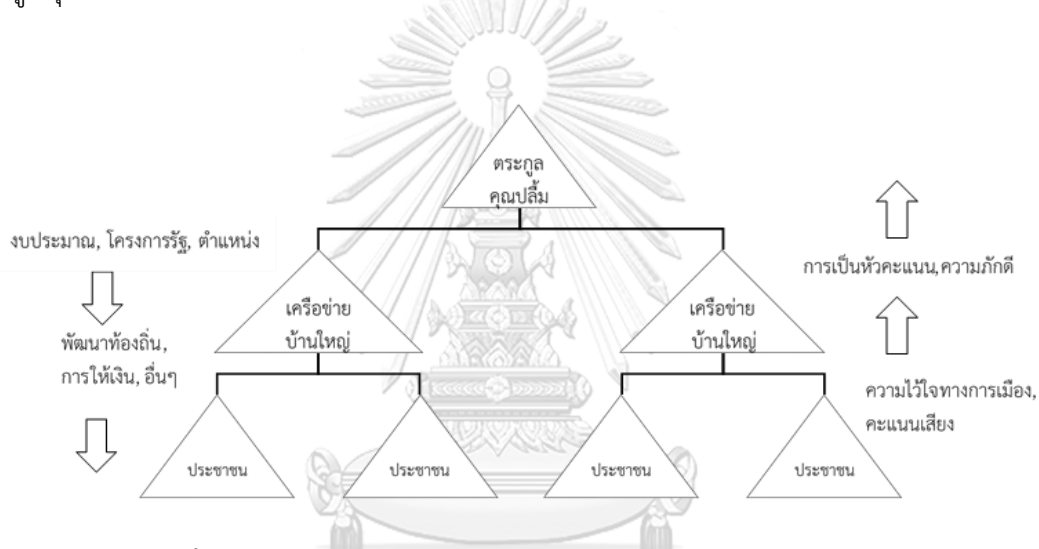
อำนาจระดับท้องถิ่นและระดับชาติ สุดท้ายคือ 3) วงแหวนชั้นนอก ได้แก่ ชาวชลบุรีที่ได้รับการสนับสนุนจากตระกูลคุณปลื้มและเครือข่ายบ้านใหญ่ชลบุรีจนกลายมาเป็นฐานเสียงในการเลือกตั้งแต่ละระดับชาติ และระดับท้องถิ่น

เครือข่ายบ้านใหญ่ชลบุรีของตระกูลคุณปลื้มยังคงมีลักษณะคล้ายคลึงกับแนวคิดเครือข่ายอิทธิพลการเมือง (network of political influence) ของเวียงรัฐ เนติโพธิ์ (2543) ซึ่งได้รับอิทธิพลจากแนวคิดจักรกลการเมืองของอเมริกาในอดีต กล่าวคือ เครือข่ายอิทธิพลการเมืองเป็นโครงสร้างที่เชื่อมโยงผู้มีอำนาจทางการเมืองกับฐานมวลชนผ่านความสัมพันธ์ส่วนตัว และใช้ระบบอุปถัมภ์ในการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์และผูกพันความสัมพันธ์ รวมถึงสอดคล้องแนวคิดเครือข่ายฝักฝ่ายของอเนก (2543 อ้างถึงใน เวียงรัฐ เนติโพธิ์, 2558, น.34-36) ที่อธิบายว่า เป็นองค์กรส่วนตัวของนักการเมืองระดับชาติในการดูแลคนชนบท อุปถัมภ์โดยการสกัดเงินงบประมาณของรัฐมาใช้หล่อเลี้ยงผู้คนและกิจกรรมในองค์กร เชื่อมตนเองกับหัวคะแนน และหัวคะแนนเชื่อมโยงสู่ผู้นำท้องถิ่นและชาวบ้าน โดยองค์กรนี้ไม่ได้จัดตั้งเฉพาะช่วงการเลือกตั้งแต่สร้างการอุปถัมภ์ในช่วงเวลาปกติเพื่อสร้างความสัมพันธ์และบุญคุณอย่างสม่ำเสมอ โดยมีเป้าหมายเพื่อรักษาฐานเสียงและขยายฐานเสียงแก่นักการเมืองเมื่อนำมาเชื่อมโยงกับเครือข่ายบ้านใหญ่ชลบุรี จะเห็นได้ว่า ตระกูลคุณปลื้มใช้การจัดสรรผลประโยชน์ลงในพื้นที่ของคนในเครือข่ายบ้านใหญ่ชลบุรี ไม่ว่าจะเป็น การผลักดันงบประมาณจากส่วนกลางสู่ท้องถิ่น การกระจายงาน การประมูลโครงการ และการอุปถัมภ์อื่น ๆ เช่น การฝากเด็กเข้าเรียน การฝากเข้าทำงาน การโยกย้ายข้าราชการในจังหวัด และการช่วยเหลือด้านการเงิน ทั้งนี้เพื่อแลกกับความภักดีและการเป็นหัวคะแนนให้แก่ตระกูลคุณปลื้มและบ้านใหญ่ชลบุรี นอกจากนี้ ตระกูลคุณปลื้มใช้บุคคลในเครือข่ายในการสร้างความอุปถัมภ์แก่ประชาชนอีกทอดหนึ่งผ่านการเข้าร่วมพิธีการต่าง ๆ การให้เงินอุดหนุน และการช่วยเหลือในช่วงการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ทั้งนี้มีเป้าหมายเพื่อสร้างความไว้วางใจทางการเมืองอันนำไปสู่คะแนนเสียงในการเลือกตั้ง

อย่างไรก็ตาม ไม่ใช่ทั้งหมดที่จะอยู่ภายใต้อาณัติของนายสนธยา หลังจากการสูญเสียกำนันเป๊าะอำนาจและบารมีของรุ่นลูกสันคลอน คนในเครือข่ายหลายคนได้ออกไปจากกลุ่มบ้านใหญ่ชลบุรี เนื่องจากไม่พอใจในแนวทางการบริหารเครือข่ายของลูก ๆ กำนันเป๊าะ เพราะรุ่นลูกมีการให้เงินส่วนตัวน้อยลง และเน้นการช่วยเหลือผ่านอำนาจในระบบราชการ เห็นได้ชัดจากกรณีของนายสมชาติ คุณปลื้มน้องชายแท้ ๆ ของกำนันเป๊าะได้ออกมาลงเลือกตั้งแข่งขันกับนายณรงค์ชัย คุณปลื้มในการเลือกตั้งเทศบาลเมืองแสนสุขในปี 2564 เพราะไม่พอใจในแนวทางการบริหารของรุ่นลูกกำนันเป๊าะ นอกจากนี้ ยังมีกรณีของการปะทะวิวาทะกันระหว่างนายสนธยา คุณปลื้มกับนายสุชาติ ชมกลิ่น ในต้นปี 2565 ซึ่งเป็นเรื่องยืนยันถึงการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ที่ไม่ลงตัวระหว่างทั้งสองฝ่ายที่เกิดขึ้นจริงในการเลือกตั้งทั่วไปปี 2562 ดังนั้น แม้ว่าตระกูลคุณปลื้มยังคงเรื่องอำนาจอยู่ในจังหวัดชลบุรี แต่สัญญาณเช่นนี้ย่อมไม่ส่งผลดีต่อเสถียรภาพอำนาจของตระกูลคุณปลื้มรุ่นลูกในอนาคต

6.2.4 เครือข่ายอุปถัมภ์ภายใต้การปกครองรุ่นลูก

หากนำเครือข่ายบ้านใหญ่ชลบุรีมามองในมุมของการอุปถัมภ์ ตามแนวคิดของ Foster (1963, as cited in Anthony, 1977) ผู้อุปถัมภ์ คือ ตระกูลคุณปลื้ม โดยมีนายสนธยา คุณปลื้ม เป็นผู้อุปถัมภ์สูงสุดส่วนผู้รับการอุปถัมภ์ คือ คนในเครือข่ายบ้านใหญ่และประชาชนชาวชลบุรี โดยตระกูลคุณปลื้มในฐานะผู้อุปถัมภ์เป็นผู้ให้ผลประโยชน์ในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อแลกกับความจงรักภักดีและการสนับสนุนทางการเมือง ทั้งนี้ เครือข่ายอุปถัมภ์ท้องถิ่นที่เชื่อมโยงตระกูลคุณปลื้มกับประชาชน มีลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างผู้อุปถัมภ์กับผู้รับอุปถัมภ์แบบพีระมิด (patron-client pyramid) ตามที่ Scott (1977) ได้อธิบายไว้ คือ กลุ่มที่ขยายเพิ่มเติมจากกลุ่มเก่าที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิด แต่ยังคงมีศูนย์กลางอยู่ที่บุคคลเดียวและมีสายสัมพันธ์ตามแนวตั้ง สามารถแสดงเป็นภาพได้ ดังนี้

ภาพที่ 11 ความสัมพันธ์อุปถัมภ์แบบพีระมิดภายในเครือข่ายบ้านใหญ่ชลบุรี

จากภาพสังเกตได้ว่า ศูนย์กลางของเครือข่ายอยู่ที่ตระกูลคุณปลื้ม และมีสายสัมพันธ์ตามแนวตั้งขยายไปสู่กลุ่มคนในเครือข่ายบ้านใหญ่ชลบุรีที่มีความใกล้ชิดผูกพันโดยตรง และขยายการอุปถัมภ์ผ่านคนในเครือข่าย ซึ่งทำหน้าที่แทนตระกูลคุณปลื้มในการอุปถัมภ์ประชาชนแต่ละพื้นที่ทั่วจังหวัดชลบุรี เพื่อสร้างความไว้วางใจทางการเมืองของประชาชนและนำคะแนนเสียงกลับคืนมาสู่ตระกูลคุณปลื้มและบ้านใหญ่ชลบุรี สอดคล้องกับองค์ประกอบของระบบอุปถัมภ์ตามที่ Hicken (2011) อธิบายไว้ 1) ความสัมพันธ์แบบคู่ (dyadic relationship) ตระกูลคุณปลื้มได้สร้างความสัมพันธ์แก่คนในเครือข่ายมาตั้งแต่สมัยรุ่นกำนันเป๊าะบริหารโดยใช้ความสัมพันธ์แบบใกล้ชิดสนิทสนม (face to face relationship) แก่บรรดากำนันผู้ใหญ่บ้านจนกลายเป็นเครือข่ายบ้านใหญ่ชลบุรีที่ขยายการอุปถัมภ์ไปสู่ประชาชนชาวชลบุรีในรูปแบบตัวแทน (broker) และเครือข่าย (network) ทั่วจังหวัดชลบุรี โดยตระกูลคุณปลื้มรุ่นลูกได้รับช่วงต่อการบริหารเครือข่ายอุปถัมภ์นี้ต่อจากรุ่นพ่อ 2) มีการต่างตอบแทนกัน (contingency)

ตระกูลคุณปลื้มให้ผลประโยชน์แก่กลุ่มที่ให้การสนับสนุนตนเองและผู้รับการอุปถัมภ์ให้การสนับสนุนทางการเมืองและความภักดีกลับสู่ตระกูลคุณปลื้มในลักษณะต่างตอบแทนกัน 3) การมีลำดับชั้น (hierarchy) ตระกูลคุณปลื้มถือครองอำนาจและทรัพยากรมีสถานะเหนือกว่าผู้อยู่ใต้การอุปถัมภ์ หรือที่ อมรา พงศาพิชญ์ และปรีชา คุวินทร์พันธ์ (2545) เรียกว่า “ความสัมพันธ์แบบผู้ใหญ่-ผู้น้อย หรือ ลูกพี่-ลูกน้อง” ซึ่งเป็นลักษณะของการอุปถัมภ์ในสังคมไทยที่ยึดถือความสูงต่ำของฐานะตำแหน่งเป็นหลัก และ 4) มีการทวนซ้ำ (Iteration) คือ ไม่ใช่การแลกเปลี่ยนแบบครั้งเดียวจบแต่มีความต่อเนื่อง ในความสัมพันธ์ ดังเช่นการที่ตระกูลคุณปลื้มอุปถัมภ์ช่วยเหลือคนในเครือข่ายและประชาชนในจังหวัดชลบุรีตลอดทั้งปี ไม่ใช่การอุปถัมภ์ช่วยเหลือเฉพาะช่วงใดช่วงหนึ่ง หรือเฉพาะช่วงการหาเสียงเลือกตั้ง

ส่วนความยั่งยืนของความสัมพันธ์อุปถัมภ์ (Durability over time) ภายในเครือข่ายนั้น Scott (1977) อธิบายว่าความสัมพันธ์อุปถัมภ์จะอยู่ชั่วคราวหรือคงอยู่เป็นเวลานานก็ได้ โดยความสัมพันธ์จะดำรงอยู่ได้ดีที่สุดในสภาพแวดล้อมที่มีเสถียรภาพในอำนาจ (exitting power positions) ผู้อุปถัมภ์สามารถผูกมัดผู้รับการอุปถัมภ์ได้ยาวนานตราบเท่าที่ยังควบคุมทรัพยากรที่ตอบสนองความต้องการของผู้รับการอุปถัมภ์ได้ เมื่อนำมาเชื่อมโยงกับ การใช้ระบบอุปถัมภ์ของตระกูลคุณปลื้ม จะเห็นได้ว่าการกุมความได้เปรียบจากการดำรงตำแหน่งในการเมืองท้องถิ่นอย่างยาวนานทำให้ตระกูลคุณปลื้มใช้ประโยชน์จากการมีอำนาจในระบบราชการในการรักษาความสัมพันธ์กับคนในเครือข่ายบ้านใหญ่และประชาชนชาวชลบุรีได้อย่างยาวนาน โดยวิถีทางของบริหารเครือข่ายบ้านใหญ่ชลบุรีและการสร้างเครือข่ายอุปถัมภ์แก่ประชาชนของตระกูลคุณปลื้มรุ่นลูกยังคงยึดมั่นในวิถีเดิมของกำนันเป๊าะ คือ การใช้ระบบอุปถัมภ์เป็นน้ำหล่อเลี้ยงเครือข่าย แต่ความแตกต่าง คือ รุ่นลูกอุปถัมภ์ช่วยเหลือในรูปแบบเงินส่วนตัวน้อยลง และเน้นการอุปถัมภ์ช่วยเหลือผ่านอำนาจในระบบราชการมากขึ้น รวมถึงเริ่มปลดระวางคนทำงานรุ่นอาวุโสและใช้คนทำงานรุ่นใหม่มากขึ้น ทำให้คนในเครือข่ายที่ยึดติดกับการอุปถัมภ์ช่วยเหลือแบบกำนันเป๊าะย้ายไปสังกัดกลุ่มการเมืองอื่น อาทิ ย้ายไปสังกัดกลุ่มการเมืองของนายสุชาติ ชมกลิ่น ซึ่งกลายมาเป็นคู่แข่งในการเลือกตั้งท้องถิ่นในปี 2563-2564

เมื่อพิจารณาถึงผลกระทบของการเลือกตั้งทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่นต่อเครือข่ายอุปถัมภ์ของตระกูลคุณปลื้มตามที่ Scott (1977) อธิบายว่า การแข่งขันในการเลือกตั้งส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงความสัมพันธ์ในระบบอุปถัมภ์ 4 ประการนั้น สามารถอธิบายได้ว่า 1) ปรับปรุงอำนาจต่อรองของผู้รับการอุปถัมภ์ กล่าวคือ ในสภาวะการมีการเลือกตั้งทำให้ผู้รับการอุปถัมภ์มีอำนาจต่อรองมากขึ้น อาทิ ทำให้คนในเครือข่ายที่เคยได้รับการอุปถัมภ์และยึดติดกับวิธีการอุปถัมภ์ในรูปแบบเดิมของกำนันเป๊าะจึงย้ายไปรับการอุปถัมภ์กับกลุ่มการเมืองของนายสุชาติ ชมกลิ่น 2) สนับสนุนการบูรณาการโครงสร้างอุปถัมภ์จากระดับชาติสู่ระดับท้องถิ่น พรรคพลังประชารัฐได้ดึงเอาตระกูลคุณปลื้มซึ่งเป็นผู้มีเครือข่ายอุปถัมภ์ในจังหวัดชลบุรีมาช่วยหาเสียงให้แก่พรรค 3) นำไปสู่การสร้างกลุ่มอุปถัมภ์แบบ

พีระมิด (new patron-client pyramids) คือ ส่งเสริมการขยายตัวของสายสัมพันธ์อุปถัมภ์เพื่อการชนะการเลือกตั้ง กล่าวคือ การได้มาซึ่งชัยชนะของพรรคพลังประชาชนในการเลือกตั้งปี 2562 มาจากการรวบรวมนักการเมืองที่มีเครือข่ายอุปถัมภ์ในแต่ละจังหวัด ซึ่งตระกูลคุณปลื้มเป็นหนึ่งในตระกูลการเมืองที่เป็นเป้าหมายหลักของ คสช. เพราะตระกูลคุณปลื้มมีเครือข่ายอุปถัมภ์ในจังหวัดชลบุรี ซึ่งสามารถเป็นฐานเสียงแก่พรรคพลังประชาชนได้ สอดคล้องกับพระครูวาทีธรรมวิภักซ์ และคณะ (2563) ที่กล่าวว่า ระบบอุปถัมภ์ยังเป็นกลไกในการแสวงอำนาจทางการเมือง จนเกิดเป็นวัฒนธรรมประชาธิปไตยแบบอุปถัมภ์ และระบบอุปถัมภ์เป็นการส่งเสริมวัฒนธรรมแบบอำนาจนิยมให้เบงบานในสังคมการเมืองไทย 4) ทำให้กลุ่มอุปถัมภ์ที่เป็นกลุ่มตรงข้ามยังคงยืนอยู่ในระดับท้องถิ่น (oppositions patron-client pyramids) อาทิ กลุ่มการเมืองของนายสุชาติ ชมกลิ่น ที่เรียนรู้วิธีการอุปถัมภ์จากกำนันเป๊าะ สามารถใช้การเลือกตั้งในการเพิ่มพูนอำนาจของตนเช่นกัน สอดคล้องกับที่เวียงรัฐ เนติโพธิ์ (2558, น.19-20) อธิบายว่า การเลือกตั้งทำให้เกิดการใช้ความสัมพันธ์อุปถัมภ์กว้างขวางขึ้น และทำให้เกิดเครือข่ายอุปถัมภ์ที่หลากหลายยิ่งขึ้น โดยการเกิดขึ้นของเครือข่ายอุปถัมภ์จำนวนมากจะทำให้ลดทอนการผูกขาดโดยเครือข่ายอุปถัมภ์ใหญ่

กล่าวโดยสรุป คือ หลังจากการสูญเสียอำนาจทางการเมืองจากการรัฐประหารปี 2557 ตระกูลคุณปลื้มรักษาอำนาจของตนโดยหลีกเลี่ยงการต่อต้านรัฐบาลทหารและเข้าร่วมกับพรรคที่มีแนวโน้มที่จะจัดตั้งรัฐบาลเพื่อกลับสู่อำนาจระดับชาติอีกครั้ง และใช้เครือข่ายบ้านใหญ่ชลบุรีในการรักษาอำนาจระดับท้องถิ่น แม้ว่าจะอยู่ภายใต้การปกครองในระบอบอำนาจนิยมในช่วงปี 2557-2562 หรือหลังการกลับมาเลือกตั้งระดับชาติและการเลือกตั้งท้องถิ่นในปี 2562-2564 เครือข่ายอุปถัมภ์ของตระกูลคุณปลื้มก็ดำรงอยู่อย่างต่อเนื่องและเป็นปัจจัยสำคัญในการรักษาอำนาจท้องถิ่น ดังที่ Hicken (2011) อธิบายไว้ว่า ระบบอุปถัมภ์สามารถเกิดขึ้นได้ทั้งในระบอบเผด็จการและระบอบประชาธิปไตย และสามารถปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงได้ในระบบการเมือง เศรษฐกิจ และบริบทวัฒนธรรมที่หลากหลาย โดยที่การเลือกตั้งทำให้เกิดการแข่งขันทางการเมือง อาทิ พรรคอนาคตใหม่ คณะก้าวหน้าเปลี่ยนชลบุรี นอกจากนั้นการเลือกตั้งยังก่อให้เกิดการเพิ่มจำนวนของเครือข่ายอุปถัมภ์ อาทิ กลุ่มของนายสุชาติ ชมกลิ่นที่จะกลายเป็นคู่แข่งทางการเมืองสำคัญในพื้นที่จังหวัดชลบุรี สถาพร เริงธรรม (2558, น.219) ได้อธิบายว่า โครงสร้างอำนาจท้องถิ่นนี้จะดำรงอยู่นานเพียงใด ขึ้นอยู่กับเครือข่ายทางการเมืองกระทบต่อผลประโยชน์ของประชาชนมากเพียงใด และกระแสความนิยมของพรรคการเมืองระดับชาติในพื้นที่เมื่อนำมาวิเคราะห์เชื่อมโยงกับโครงสร้างอำนาจท้องถิ่นของตระกูลคุณปลื้ม จะเห็นได้ว่า 1) การอุปถัมภ์ภายในเครือข่ายบ้านใหญ่ชลบุรีและการใช้เครือข่ายบ้านใหญ่ชลบุรีอุปถัมภ์ประชาชนยังเป็นปัจจัยสำคัญในการรักษาโครงสร้างอำนาจท้องถิ่นของตระกูลคุณปลื้ม 2) แต่กระแสความนิยมของพรรคการเมืองระดับชาติในเขตเลือกตั้งของตระกูลคุณปลื้ม พรรคพลังประชาชนมีกระแสความนิยมน้อยกว่าพรรคอนาคตใหม่ ทำให้ตระกูลคุณปลื้มพลาดพลังในการเลือกตั้งปี 2562 กระแสความนิยมของประชาชนต่อพรรคพลัง

ประชากรรัฐยังคงลดลงอย่างต่อเนื่องอันเป็นผลมาจากความไร้ประสิทธิภาพในบริหารงานของภาครรัฐ โดยเฉพาะเรื่องเศรษฐกิจและการแก้ไขปัญหาในวิกฤตโรคระบาดโควิด-19 ภาพลักษณ์ที่ตกต่ำของรัฐบาลอาจส่งผลกระทบต่อโครงสร้างอำนาจท้องถิ่นตระกูลคุณปลื้มในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรครั้งต่อไป และมีความเสี่ยงที่จะถูกแทนที่ด้วยโครงสร้างอำนาจชุดใหม่ที่ได้รับการสนับสนุนจากพรรคการเมืองระดับชาติที่ได้รับความนิยมของประชาชนในพื้นที่ ยิ่งไปกว่านั้น หากตระกูลคุณปลื้มเลือกอยู่พรรคประชากรรัฐเช่นเดิม ตระกูลคุณปลื้มจำเป็นต้องเจรจาเพื่อจัดสรรพื้นที่ทางการเมืองกับนายสุชาติ ชมกลิ่น ซึ่งดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการพรรคพลังประชากรรัฐและมีอำนาจหน้าที่ในการวางตัวผู้สมัครลงเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรภายในจังหวัดชลบุรีครั้งถัดไป ดังนั้น ในอนาคตอันใกล้ตระกูลคุณปลื้มจึงต้องตัดสินใจใหม่อีกครั้งว่าจะเดินทางเมืองต่อไปอย่างไร จะอยู่พรรคเดิม ย้ายพรรคหรือเปลี่ยนชั่วคราวเมืองเพื่อการรักษาโครงสร้างอำนาจท้องถิ่นแบบชั่วคราวของตนภายในจังหวัดชลบุรี

6.3 ข้อเสนอแนะ

ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป ดังนี้

- 1) ผู้วิจัยที่ต้องการขยายผลการวิจัยเรื่องนี้ ให้ทำการศึกษาวิจัยพลวัตทางการเมืองของตระกูลการเมืองท้องถิ่นจังหวัดชลบุรีในการเลือกตั้งเมืองพัทยา ปี 2565 เป็นต้นไป เพื่อให้เห็นถึงความเปลี่ยนแปลงอันต่อเนื่องของโครงสร้างอำนาจภายในจังหวัดชลบุรี
- 2) ผู้วิจัยที่ต้องการขยายผลการวิจัยเรื่องนี้ ให้การศึกษาวิจัยในมุมมองของกลุ่มทำทนายอำนาจ อาทิ กลุ่มการเมืองของนายสุชาติ ชมกลิ่น หรือกลุ่มคณะก้าวหน้าที่มีร่วมมือกับตระกูลสิงห์โตทอง เพื่อให้เข้าใจถึงความคิดทางการเมืองที่หลากหลายและมีมิติทางการเมืองในจังหวัดชลบุรีได้ครบถ้วนยิ่งขึ้น
- 3) ผู้วิจัยที่ต้องการขยายผลการวิจัยเรื่องนี้ ให้ทำการศึกษาตระกูลการเมืองท้องถิ่นจังหวัดอื่น ๆ ภายใต้การปกครองระบอบอำนาจนิยม ทั้งกลุ่มสนับสนุนและกลุ่มต่อต้านอำนาจเผด็จการ เพื่อการเปรียบเทียบความเหมือนและความแตกต่างในการปรับตัวในสภาวะการแข่งทางการเมือง

บรรณานุกรม

- กรมการปกครอง. (2538). รายงานการวิจัย การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร 13 กันยายน 2535. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ส่วนท้องถิ่น กรมการปกครอง.
- _____. (2539). รายงานการวิจัย การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร 17 พฤศจิกายน 2539. ม.ป.พ. กรุงเทพมหานคร. (2561). 'ก้านนเป๊าะ' ป่วยมะเร็งระยะ3 นอนพักบ้านลูกสาว. สืบค้นเมื่อ 16 มิถุนายน 2565, จาก <https://www.bangkokbiznews.com/politics/799341>
- _____. (2562). 'ธนาธร' ไม่รอด! ศาลธน.ตัดสิน 7:2 คดีถือหุ้นสื่อ. สืบค้นเมื่อ 26 เมษายน 2565, จาก <https://www.bangkokbiznews.com/politics/855270>
- _____. (2563ก). เผยโฉม! 'บัตรเลือกตั้ง' ใช้ 'เลือกตั้ง อบจ.' 2563 สีไม่เหมือนกัน จังหวัดไหนได้สีอะไร เช็กเลย. สืบค้นเมื่อ 2 มิถุนายน 2565, จาก <https://www.bangkokbiznews.com/politics/913071>
- _____. (2563ข). 'เรารักชลบุรี' แข่ง 'ก้าวหน้าเปลี่ยนชลบุรี' ชิง อบจ.ชลบุรี วิทยา คุณปลื้ม เบอร์ 1-พลอยลภัสร์ เบอร์ 2. สืบค้นเมื่อ 25 พฤษภาคม 2565, จาก <https://www.bangkokbiznews.com/news/905693>
- _____. (2565). "เสี่ยเฮ้ง" ทาปรีศมี "บ้านใหญ่" รบ "คุณปลื้ม" ลูกน้องพ่อ ไม่ใช่ลูกน้องลูก. สืบค้นเมื่อ 10 พฤษภาคม 2565, จาก <https://www.bangkokbiznews.com/politics/989214>
- ข่าวสดออนไลน์. (2562). 5 หมั่นชีวิตร่วมงาน ก้านนเป๊าะ พ่อค้า-แม่ค้าหาดบางแสน พร้อมใจหยุดขายของไว้อาลัย. สืบค้นเมื่อ 7 พฤษภาคม 2565, จาก https://www.khaosod.co.th/special-stories/news_2656379
- _____. (2565). 'ปิ๊กตุ๋' ซึ่คักบ้านใหญ่ชลบุรี แค้นผู้ขายคุยกัน ลั่นปัญหาใครก็ต้องแก้กันเอง. สืบค้นเมื่อ 14 พฤษภาคม 2565, จาก https://www.khaosod.co.th/politics/news_6896003
- คณะกรรมการการเลือกตั้ง. (2563, 13 พฤศจิกายน). ประกาศผู้อำนวยการเลือกตั้งประจำองค์การบริหารส่วนจังหวัดชลบุรี เรื่อง บัญชีรายชื่อผู้สมัครรับเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดชลบุรีที่ได้รับเลือกตั้งและไม่ได้รับสมัครเลือกตั้ง.
- _____. (2564, 2 กุมภาพันธ์). ประกาศคณะกรรมการการเลือกตั้ง เรื่อง ผลการเลือกตั้งสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัด.
- _____. (2564, 6 มกราคม). ประกาศคณะกรรมการการเลือกตั้ง เรื่อง ผลการเลือกตั้งสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัด.

- คณะกรรมการการเลือกตั้ง. (2564ฐ, 20 ธันวาคม). ประกาศคณะกรรมการการเลือกตั้ง เรื่อง ผลการเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนตำบล อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี.
- _____. (2565, 17 พฤษภาคม). ประกาศคณะกรรมการการเลือกตั้ง เรื่อง ผลการเลือกตั้งสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดชลบุรี อำเภอสัตหีบ จังหวัดชลบุรี.
- _____. (2565ก, 25 มกราคม). ประกาศคณะกรรมการการเลือกตั้ง เรื่อง ผลการเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนตำบล อำเภอบ้านบึง จังหวัดชลบุรี.
- _____. (2565ข, 25 มกราคม). ประกาศคณะกรรมการการเลือกตั้ง เรื่อง ผลการเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนตำบล อำเภอพนสนิมคม จังหวัดชลบุรี.
- _____. (2565ค, 25 มกราคม). ประกาศคณะกรรมการการเลือกตั้ง เรื่อง ผลการเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนตำบล อำเภอพานทอง จังหวัดชลบุรี.
- _____. (2565ง, 25 มกราคม). ประกาศคณะกรรมการการเลือกตั้ง เรื่อง ผลการเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนตำบล อำเภอหนองใหญ่ จังหวัดชลบุรี.
- คณะกรรมการการเลือกตั้งเทศบาลเมืองแสนสุข. (2564, 28 มีนาคม). ประกาศคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำเทศบาลเมืองแสนสุข อำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี เรื่อง ผลการนับคะแนนเลือกตั้ง.
- _____. (2564ก, 19 กุมภาพันธ์). ประกาศผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำเทศบาลเมืองแสนสุข อำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี เรื่อง บัญชีรายชื่อผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลเมืองแสนสุขที่ได้รับสมัครเลือกตั้งและไม่ได้รับสมัครเลือกตั้ง เขตเลือกตั้งที่ 1.
- _____. (2564ข, 19 กุมภาพันธ์). ประกาศผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำเทศบาลเมืองแสนสุข อำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี เรื่อง บัญชีรายชื่อผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลเมืองแสนสุขที่ได้รับสมัครเลือกตั้งและไม่ได้รับสมัครเลือกตั้ง เขตเลือกตั้งที่ 2.
- _____. (2564ค, 19 กุมภาพันธ์). ประกาศผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำเทศบาลเมืองแสนสุข อำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี เรื่อง บัญชีรายชื่อผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลเมืองแสนสุขที่ได้รับสมัครเลือกตั้งและไม่ได้รับสมัครเลือกตั้ง เขตเลือกตั้งที่ 3.
- คณะกรรมการติดตามและสอดส่องดูแลการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร. (2535). รายงานการสังเกตการณ์การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร 22 มีนาคม 2535. เชียงใหม่: เทพรัตน์เพลส.
- คณะกรรมการองค์การกลางการเลือกตั้ง. (2538). รายงานการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เมื่อวันที่ 2 กรกฎาคม 2538. ม.ป.พ.
- คมชัดลึกออนไลน์. (2561). สมใจอเจ้า! "คุณปลื้ม" ฉลามชล ชบ "บ้านทหารเสือ". สืบค้นเมื่อ 20 มิถุนายน 2565, จาก <https://www.komchadluek.net/scoop/321782>

- คมชัดลึกออนไลน์. (2564ก). "พลังเฮ้ง" กวาดเรียบ 4 เทศบาลชลบุรี "บ้านสวน-เมืองชล-เสม็ด-เหมือง"
คือกา-หลาน "หลานตุ้ย" ชนะ "อาเล็ก". สืบค้นเมื่อ 31 พฤษภาคม 2565, จาก
<https://www.komchadluek.net/news/462404>
- _____. (2564ข). 210 ทีม อบต. "ธนาธร" ชี้ชะตาคณะก้าวหน้า พ่วงค่ายก้าวไกล. สืบค้นเมื่อ 2
กรกฎาคม 2565, จาก <https://www.komchadluek.net/scoop/494365>
- _____. (2564ค). คณะก้าวหน้า "พายแล่นไล่ไล่" เลือกตั้งนายก อบต. ได้ 38 จากที่ส่ง 210 ที่นั่ง.
สืบค้นเมื่อ 2 กรกฎาคม 2565, จาก <https://www.komchadluek.net/news/494669>
- _____. (2564ง). "คณะก้าวหน้า" ภาพซ้อนพรรคก้าวไกลในภาวะเลือกตั้งไหลออกหวังขมิกลางเวที อบต.
สืบค้นเมื่อ 21 พฤษภาคม 2565, จาก <https://www.komchadluek.net/scoop/487194>
- คำสั่งหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ที่ 1/2557 เรื่อง การได้มาซึ่งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือ
ผู้บริหารท้องถิ่นเป็นการชั่วคราว. (2558, 5 มกราคม). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่มที่ 132 ตอน
พิเศษ 1 ง, หน้า 48-53.
- คำสั่งหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ที่ 6/2560 เรื่อง การแต่งตั้งนายกเมืองพัทยา. (2560, 16
กุมภาพันธ์). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่มที่ 134 ตอนพิเศษ 48 ง, หน้า 26-27.
- คำสั่งหัวหน้ารักษาความสงบแห่งชาติ ที่ 15/2561 เรื่อง การแก้ไขปัญหาการบริหารราชการเมืองพัทยา.
(2561, 25 กันยายน). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 135 ตอนพิเศษ 237 ง, หน้า 24.
- ชาติ ดุริยะ. (2562). *ทัศน์การเมืองไทย ฉบับ พรรคการเมือง EP.1 - ชาติพัฒนา เพื่อพัฒนาชาติ* (ชาย).
สืบค้นเมื่อ 5 มิถุนายน 2565, จาก <https://voicetv.co.th/read/wcNAV7Ew8>
- ฐานเศรษฐกิจ. (2563). *การเมืองเก่าให้"บทเรียน"คณะก้าวหน้า*. สืบค้นเมื่อ 28 พฤษภาคม 2565, จาก
<https://www.thansettakij.com/general-news/461180>
- _____. (2565). "บึกตูด" โค้วเคลียร์ปัญหาบ้านใหญ่เมืองชลฯ ชี้เรื่องภายในให้ 'สนธยา-เสี่ยเฮ้ง' คุย
กันเอง เป็นเรื่องความรักความสามัคคี ไปสั่งใครไม่ได้. สืบค้นเมื่อ 14 พฤษภาคม 2565, จาก
<https://www.thansettakij.com/politics/514703>
- ฐิติพร สุขสัมพันธ์. (2563). *แผนการจัดการเลือกตั้งสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดและนายก
องค์การบริหารส่วนจังหวัด*. สืบค้นเมื่อ 2 มิถุนายน 2565, จาก [https://www.ect.go.th/
ect_th/news_page.php?nid=8543&filename=](https://www.ect.go.th/ect_th/news_page.php?nid=8543&filename=)
- _____. (2564ก). *การเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาล-นายกเทศมนตรี รับบัตรเลือกตั้ง 2 ใบ*. สืบค้นเมื่อ
2 มิถุนายน 2565, จาก [https://www.ect.go.th/ect_th/news_page.php?
nid=10147&filename=](https://www.ect.go.th/ect_th/news_page.php?nid=10147&filename=)

- ฐิติพร สุขสัมพันธ์. (2564ข). การเลือกตั้งสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลและนายกองค์การบริหารส่วนตำบล รับบัตรเลือกตั้ง 2 ใบ เข้าคูหากากบาท. สืบค้นเมื่อ 2 มิถุนายน 2565, จาก https://www.ect.go.th/ect_th/news_page.php?nid=12895&filename=
- ณพล บริบูรณ์. (2563). ชลบุรี- อดีตสส.เข้า ยืนยันกลุ่ม Change ชลบุรี พร้อมลุยศึก อบจ.ชลบุรี ทุกพื้นที่ 42 เขตเลือกตั้ง หากได้รับเลือกตั้งพร้อมกระจายงบประมาณเต็มพื้นที่ จ.ชลบุรี. สืบค้นเมื่อ 25 พฤษภาคม 2565, จาก <https://www.hotnewstimeonline.com/11231>
- เดชนรงค์ ไพบุลย์นันท์พงศ์ และคณะ. (2562). พัฒนาการการจัดตั้งการดำรงอยู่และการปรับตัวของพรรคการเมืองที่ก่อตั้งโดยกลุ่มนักการเมืองท้องถิ่น. *Journal of MCU Buddhapanya Review*, 4(2), 155-168.
- ตะวัน มานะกุล. (2562). เข้าเส้นชัยที่ 2 แต่จะรับเหรียญทองเป็นที่ 1 : ทำไมการอ้าง popular vote คือการโกง. สืบค้นเมื่อ 15 มิถุนายน 2565, จาก <https://thematter.co/thinkers/politic-cheating/73701>
- เทพศักดิ์ อมรวัฒน์นวงษ์. (2562). การเข้าสู่อำนาจทางการเมืองของนายกเมืองพัทยา. *Prae-wa Kalasin Journal of Kalasin University*, 6(1), 72-84.
- ไทยโพสต์. (2561). ปิดดีลลูกก้านนเป๊าะ นายกรัฐมนตรีที่ปรึกษาอ้างทุนซื้อการเมือง/ปชป.จวกตกเขี้ยว. สืบค้นเมื่อ 24 เมษายน 2565, จาก <https://www.thaipost.net/main/detail/7310>
- _____. (2564ก). เพื่อไทย สุดซ่า! ราลึก 7 ปี 'ประยุทธ์' ยึดอำนาจ 'ยิ่งลักษณ์'. สืบค้นเมื่อ 3 เมษายน 2565, จาก <https://www.thaipost.net/main/detail/103770>
- _____. (2564ข). ย้อนรอย “งูเห่า” พันธุ์ก้าวไกล. สืบค้นเมื่อ 7 พฤษภาคม 2565, จาก <https://www.thaipost.net/main/detail/115549>
- _____. (2564ค). โคว้งสุดท้ายเลือกตั้ง อบต. พิสูจน์กระแส 'ก้าวหน้า-ธนาธร'. สืบค้นเมื่อ 6 กรกฎาคม 2565, จาก <https://www.thaipost.net/dominate-the-situation-news/32214/>
- _____. (2565). ตึกบ้านใหญ่จับไม่ลง 'พลังชล' บ้อง 'สนธยา' อัด 'สุชาติ' รู้ทีไปแต่ลืมที่มา. สืบค้นเมื่อ 14 พฤษภาคม 2565, จาก <https://www.thaipost.net/politics-news/88872/>
- ไทยรัฐออนไลน์. (2562ก). ย้อน 2 คดี เข็กบิล "ก้านนเป๊าะ" เข้าเกณฑ์พักโทษ พันเรือนจำรักษาอาการป่วย. สืบค้นเมื่อ 29 มีนาคม 2565, จาก <https://www.thairath.co.th/news/local/east/1593448>
- _____. (2562ข). ย้อนเลือกตั้งประวัติศาสตร์ พรรคใหม่ลงครั้งแรก เดือนชนะพรรคเก่าแก่แค่ 2 แต้ม. สืบค้นเมื่อ 7 มิถุนายน 2565, จาก <https://www.thairath.co.th/news/politic/1510001>

- ไทยรัฐออนไลน์. (2565ก). "ประยุทธ์" บอก "เดี่ยวพี่จัดการเอง" ปมความขัดแย้ง "สุชาติ-สนธยา". สืบค้นเมื่อ 14 พฤษภาคม 2565, จาก <https://www.thairath.co.th/news/politic/2319757>
- _____. (2565ข). "สุชาติ" ลั่น ไม่เคลียร์ "บ้านใหญ่ชลบุรี" ชู ไม่จบ มีนิทานภาค 2. สืบค้นเมื่อ 14 พฤษภาคม 2565, จาก <https://www.thairath.co.th/news/politic/2319456>
- ธนกร วงษ์ปัญญา. (2561). สมศักดิ์ เทพสุทิน แคนนำพลังประชารัฐ ยอมรับพุดจริง ปมรัฐธรรมนูญ ดีไซน์เพื่อพวกเรา ไม่ขอตอบโต้แม้ถูกวิจารณ์. สืบค้นเมื่อ 18 มิถุนายน 2565, จาก <https://thestandard.co/somsak-thepsuthin-accept-the-truth/>
- ธนัญญ์ ศรีโอษฐ์. (2556). พลวัตของเครือข่ายอำนาจท้องถิ่นในจังหวัดชลบุรี. *Rompruek Journal*, 31(2), 49-76.
- ธนา ธรรมวาจา และเจียรพรรณ สุรนันทน์. (2563ก). 6 แคนนำ Change ชลบุรี ประชุมแบ่งงาน นายก ใช้ ปร.ยุทธศาสตร์ มานิตยลั่น! แข่งกับ ลูกกำนันเป๊าะทุกสนาม. สืบค้นเมื่อ 25 พฤษภาคม 2565, จาก <https://www.komkhaotuathai.com/contents/9666>
- _____. (2563ข). อา-หลาน "คุณปลื้ม" ฟาดกันจริง ไม่ชูเอี้ย "สท.เหี่ยว" เขียว "ตุ้ย" "ทิดเล็ก" ยึดแนว "กำนันเป๊าะ" พี่ชาย. สืบค้นเมื่อ 30 พฤษภาคม 2565, จาก <https://www.khaochononline.com/archives/1239>
- _____. (2563ค). คี "อา-หลาน" ชิงเก้าอี้นายก "ตุ้ย" คะแนนนิยมยังเหนือ "ทิดเล็ก" ที่เริ่มแผ่วในช่วงโค้งสุดท้าย. สืบค้นเมื่อ 30 พฤษภาคม 2565, จาก <https://www.khaochononline.com/archives/1658>
- _____. (2564). เลือกลงนายก อบต.หนองอิรุณ "อดีตนายก" ไม่มีคู่แข่ง พาทีมเชิญชวน ปชช. ออกไปใช้สิทธิ์. สืบค้นเมื่อ 15 มิถุนายน 2565 จาก <https://www.topnews.co.th/news/148072>
- ธัญญ์ณภัทร เจริญพานิช. (2565). การเมืองไทยร่วมสมัย พ.ศ. 2540-2563 พัฒนาการทางการเมือง ความขัดแย้ง และประชาธิปไตยไทย. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นาง ศ. (26 มกราคม 2565). สัมภาษณ์.
- นาตาชา วคินดิลก. (2540). โครงสร้างอำนาจในชุมชนกับการเมืองท้องถิ่น: ศึกษากรณีเมืองพัทยา. (วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- นาย ธ. (23 กุมภาพันธ์ 2565). สัมภาษณ์.
- นาย น. (6 มกราคม 2565). สัมภาษณ์.
- นาย บจ. (10 มีนาคม 2565). สัมภาษณ์.
- นาย บม. (5 กุมภาพันธ์ 2565). สัมภาษณ์.
- นาย ป. (31 มกราคม 2565). สัมภาษณ์.
- นาย ร. (18 กุมภาพันธ์ 2565). สัมภาษณ์.

นาย ว. (12 มกราคม 2565). สัมภาษณ์.

นาย ส. (6 มกราคม 2565). สัมภาษณ์.

นาย สบ. (22 กุมภาพันธ์ 2565). สัมภาษณ์.

นาย อ. (27 มกราคม 2565). สัมภาษณ์.

นิธิตา สิริพงษ์ศักดิ์กษิณ. (2561). *การจัดการความขัดแย้งในการบริหารงานส่วนท้องถิ่น*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

แนวหน้า. (2565). 'สุชาติ'ทิ้งบอมบ์'คำถาม'แรง เลื่อนนักการเมืองกลุ่มเดิมไม่พัฒนา หรือแบบฟังได้.

สืบค้นเมื่อ 14 พฤษภาคม 2565, จาก <https://www.naewna.com/politic/636804>

บัณฑิต มั่นปาฏิ. (2563). *จังหวัดชลบุรี กลุ่มพลังบ้านใหญ่ ตระกูลคุณปลื้ม มอบสิ่งของช่วยเหลือ*

ประชาชน. สืบค้นเมื่อ 11 มิถุนายน 2565, จาก <https://thainews.prd.go.th/th/news/detail/TCATG200525110729972>

บ้านเมือง. (2563). "ธนาธร" หนุนผู้สมัครนายก อบจ.ชลบุรีเบอร์ 2 หวังเปลี่ยนชลบุรี ขอเป็นทางเลือกใหม่.

สืบค้นเมื่อ 25 พฤษภาคม 2565, จาก <https://www.banmuang.co.th/news/region/211541>

ประกาศคณะกรรมการการเลือกตั้ง เรื่อง การแบ่งเขตเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลในจังหวัดชลบุรี.

(2563, 4 ธันวาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่มที่ 137 ตอนที่ 100 ก, หน้า 3-50.

ประกาศคณะกรรมการการเลือกตั้ง เรื่อง จำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้งของแต่ละ

จังหวัดพึงมีและจำนวนเขตเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้งของแต่ละจังหวัด. (2562, 24

มกราคม). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่มที่ 136 ตอนที่ 10, หน้า 48-49.

ประกาศคณะกรรมการการเลือกตั้ง เรื่องการแบ่งเขตเลือกตั้งสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัด

ชลบุรี. (2563, 24 กันยายน). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่มที่ 137 ตอนที่ 76 ก, หน้า 45-52.

ประกาศคณะกรรมการรักษาความสงบแห่งชาติ ที่ 85/2557 เรื่อง การได้มาซึ่งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหาร

ท้องถิ่นเป็นการชั่วคราว. (2557, 21 กรกฎาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่มที่ 131 ตอนพิเศษ

134 ง, หน้า 12-14.

ประกาศแต่งตั้งรัฐมนตรี. (2562, 10 กรกฎาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 136 ตอนพิเศษ 176 ง, หน้า 1-3.

ประกาศแต่งตั้งรัฐมนตรี. (2563, 6 สิงหาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่มที่ 137 ตอนพิเศษ 180 ง, หน้า 1-2.

ประชา บูรพาวิธิ. (2565). *เช็กไฟร์พล "สนธยา คุณปลื้ม" VS "สุชาติ ชมกลิ่น" พลังบ้านใหญ่ปะทะพลัง*

ใหม่. สืบค้นเมื่อ 11 พฤษภาคม 2565, จาก <https://www.bangkokbiznews.com/blogs/columnist/989293>

ประชาไท. (2562). *เช็กที่นั่ง ส.ส. ฝ่ายต้าน คสช. - ฝ่ายหนุนพลังประชารัฐ*. สืบค้นเมื่อ 25 เมษายน

2565, จาก <https://prachatai.com/journal/2019/05/82672>

- ปิยะ สารสุวรรณ. (2563). จาก “กำนันเป๊าะถึงปักป้อม” ข้างหลังภาพ “สุชาติ ชมกลิ่น” “เลี้ยเฮ้ง” จาก “กรรมกร” สู่แคนดิเดต “จับกัง 1”. สืบค้นเมื่อ 12 พฤษภาคม 2565, จาก https://www.matichonweekly.com/special-report/article_284979
- ผู้จัดการออนไลน์. (2559). นายกฯ ตึก ประกาศพร้อมเดินหน้าทำงานเพื่อคนพ่ยาแม่หมดวาระ. สืบค้นเมื่อ 7 เมษายน 2565, จาก <https://mgronline.com/local/detail/9590000044729>
- _____. (2562ก). สวดศพ 'กำนันเป๊าะ' 8 คีน ก่อนฌาปนกิจ 26 มิ.ย.นี้. สืบค้นเมื่อ 7 พฤษภาคม 2565, จาก <https://mgronline.com/local/detail/9620000057425>
- _____. (2562ข). ปิดตำนาน “กำนันเป๊าะ” 5 ทายาทสานต่ออาณาจักร “คุณปลื้ม” จากยุคอีสเทิร์นซีบอร์ดสู่ชุมชนทรัพย์ใหม่ EEC. สืบค้นเมื่อ 7 พฤษภาคม 2565, จาก <https://m.mgronline.com/daily/detail/9620000058866>
- _____. (2563). "คุณปลื้ม" มีหนาว "ธนาธร" จับมือกลุ่มเซ็นจ์เปิดตัวผู้สมัครหญิงชิงนายก อบจ.ชลบุรี. สืบค้นเมื่อ 20 พฤษภาคม 2565, จาก <https://mgronline.com/local/detail/9630000114598>
- _____. (2565). ส.ส.ชลฯ เปรียบ “สุชาติ-สนธยา” น้ำกับน้ำมันต้องมีผู้ใหญ่ยุคศึก ชี้เหมือนครอบครัวยุคหนึ่งให้คลี่คลาย. สืบค้นเมื่อ 14 พฤษภาคม 2565, จาก <https://mgronline.com/politics/detail/9650000016820>
- ผู้นำท้องถิ่นออนไลน์. (2564). “ธเนศ ผ่องใส” คว่าชัยนายกเทศมนตรีตำบลเกาะสีชัง. สืบค้นเมื่อ 26 พฤษภาคม 2565, จาก <https://poonamtongtin.com/a/“ธเนศ-ผ่องใส”-คว่าชัยนายกเทศมนตรีตำบลเกาะสีชัง>
- พระครูวาทีธรรมวิภาช, พระครูวิจิตรรัตนวัตร, พระครูรัตนสุตถาร และไพรัตน์ ฉิมหาด. (2563). ระบบอุปถัมภ์กับอำนาจการต่อรองของพรรคการเมือง. *Journal of MCU Nakhondhat*, 7(5), 62-75.
- พลวุฒิ สงสกุล. (2561). พลังชุด ‘พลังประชารัฐ’ อดีต ส.ส. – คนดั่งแห้วร่วมนับร้อย. สืบค้นเมื่อ 24 เมษายน 2565, จาก <https://thestandard.co/phalang-pracharat-party-member/>
- _____. (2562). ย้อนที่มาเลื่อนเลือกตั้ง 5 ครั้ง ยุค คสช. จากปลายปี 2558 สู่ก่อนพระราชพิธีสำคัญ. สืบค้นเมื่อ 21 เมษายน 2565, จาก <https://thestandard.co/postpone-election-5-times/>
- พิชญ์ พงศ์สวัสดิ์. (2562). *เผด็จการวิทยา* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: มติชน.
- พิชาย รัตนดิถก ณ ภูเก็ต. (2564). ศึกพรรคพลังประชารัฐ สัญญาณความแตกหักและจุดจบ. สืบค้นเมื่อ 15 มิถุนายน 2565, จาก <https://mgronline.com/daily/detail/9640000107311>
- พินสุดา วงศ์อนันต์. (2562). พรรคการเมืองกับการเมืองท้องถิ่น: ข้อค้นพบเบื้องต้นเฉพาะกรณีกรุงเทพมหานครและองค์การบริหารส่วนจังหวัด. *Political Science and Public Administration Journal*, 11, 121-158.

- พิมพ์ปัญญา นางาม. (2560). *โครงสร้างอำนาจบ้านใหญ่ : กรณีศึกษาบ้านใหญ่ของจังหวัดแห่งหนึ่งในประเทศไทย*. (วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยบูรพา, ชลบุรี.
- โพสต์ทูเดย์. (2556). จับแล้ว"กำนันเป่า"หนักดีจ้วงวานฆ่า. สืบค้นเมื่อ 31 มีนาคม 2563, จาก <https://www.posttoday.com/social/general/201857>
- _____. (2561). โหมกรรม.สัญญาจร เต็มพลังดุเดือดยับ. สืบค้นเมื่อ 21 เมษายน 2565, จาก <https://www.posttoday.com/politic/analysis/558924#>
- _____. (2562). ลีน "กำนันเป่า" ปิดตำนานผู้กว้างขวางแห่งภาคตะวันออก. สืบค้นเมื่อ 7 พฤษภาคม 2565, จาก <https://www.posttoday.com/social/general/592288>
- มติชนออนไลน์. (2561ก). ดิต ส.ส.ชลบุรี 'เฮ้ง' ย้ายชบ 'พลังประชาชน' 'เป่า' ยันชัดเจนไม่คิดย้ายหนี 'เพื่อไทย'. สืบค้นเมื่อ 28 เมษายน 2565, จาก https://www.matichon.co.th/politics/news_1242868
- _____. (2561ข). 'เสวลักษณ์' เตรียมคืนถิ่น ปชป.ลงเขต 2 ชลบุรี อดีตส.ส.ชลบุรี 'ส.ส.ต้น' จับมือ 'ส.ส.นิ่ม' หวังนั่ง 'ส.ส.เขต 4'. สืบค้นเมื่อ 6 พฤษภาคม 2565, จาก https://www.matichon.co.th/region/news_1158523
- _____. (2562ก). "สุเทพ-พล.อ.อภิรัชต์" ร่วมงานศพกำนันเป่าที่ชลบุรี. สืบค้นเมื่อ 7 พฤษภาคม 2565, จาก https://www.matichon.co.th/politics/news_1551915
- _____. (2562ข). บิ๊กตู-ป้อม ส่งพวงหรีดแสดงความอาลัย"กำนันเป่า" เจ้าคุณธงชัยเป็นประธานรดน้ำศพ. สืบค้นเมื่อ 7 พฤษภาคม 2565, จาก https://www.matichon.co.th/news-monitor/news_1543624
- _____. (2562ค). ปธ.ส.ส.พลังประชาชน เผย พรรคจ่อใช้ชื่อกลุ่ม 'เรารักชลบุรี' ส่งผู้สมัครชิงเก้าอี้นายก อบจ. สืบค้นเมื่อ 20 พฤษภาคม 2565, จาก https://www.matichon.co.th/politics/news_1619000
- _____. (2563ค). ลือสะพัด! 'ส.ส.เฮ้ง' ส่งผู้สมัครลง 'ส.อบจ.ชลบุรี' ด้าน 'อนค.' เตรียมประชุมความพร้อมลุยศึกเลือกตั้ง. สืบค้นเมื่อ 20 พฤษภาคม 2565, จาก https://www.matichon.co.th/region/news_1581685
- _____. (2564ก). เด็ก รมต.เฮ้งคว่ำชัย"สุติกรรม"นั่งนายกเล็กเทศบาลเมืองชลบุรี ยังได้อีก 2 เทศบาลเสม็ด-บ้านสวน. สืบค้นเมื่อ 1 มิถุนายน 2564, จาก https://www.matichon.co.th/news-monitor/news_2646848
- _____. (2564ข). เช็กผลเลือกตั้ง อบต.ชลบุรี 'ก้วหน้า' พ่ายสนามบ่อวิน อดีตนายก อบต.หนองข้างคอกปราชัย. สืบค้นเมื่อ 20 มิถุนายน 2565, จาก https://www.matichon.co.th/region/news_3062999

- มติชนออนไลน์. (2565). *ชลบุรีระอุ หึง รมว.เฮ้ง ส่งทีมลงสนามชน 'บ้านใหญ่' 10 เขต เหตุได้เพิ่ม 2 แก้ว*. สืบค้นเมื่อ 6 มิถุนายน 2565, จาก https://www.matichon.co.th/politics/news_3189168
- โยชิฟูมิ ทามาตะ. (2537). "อิทธิพล" และ "อำนาจ" การเมืองไทยด้านที่ไม่เป็นทางการ (พิชญ์ พงศ์สวัสดิ์, ผู้แปล). *รัฐศาสตร์สาร*, 19(2), 75-96.
- ระดม วงษ์น้อม. (2527). *แนวความคิดเรื่องชนชั้นนำ และการศึกษาโครงสร้างอำนาจชุมชน*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2557. (2557, 22 กรกฎาคม).
- ราชกิจจานุเบกษา*. เล่มที่ 131 ตอนที่ 55 ก, หน้า 15.
- เรื่องเล่าเช้านี้. (2561). *กรม. ตั้ง 2 พี่น้องคุณปลื้ม 'สนธยา' นั่งที่ปรึกษานายกฯ ยันไม่มีดีลการเมือง*. สืบค้นเมื่อ 21 เมษายน 2565, จาก <https://www.youtube.com/watch?v=CvqSgsGK-A>
- เลิศศักดิ์ คำคงศักดิ์. (2562). *นายกคนนอก คือ ผู้มีอิทธิพลเหนือพรรคการเมือง*. สืบค้นเมื่อ 26 เมษายน 2565, จาก <https://www.thaivolunteer.org/นายกคนนอก-คือผู้มีอิทธิ/>
- วิเชียร ต้นศิริคงคล. (2557). การศึกษาความเคลื่อนไหวทางการเมืองและพฤติกรรมการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2554 จังหวัดชลบุรี. *วารสารการเมืองการบริหารและกฎหมาย*, 4(3), 135-169.
- _____. (2563). *การศึกษาความเคลื่อนไหวทางการเมืองและพฤติกรรมการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2562 จังหวัดชลบุรี*. กรุงเทพฯ: สำนักวิจัยและพัฒนาสถาบันพระปกเกล้า.
- วิรัช หนูขาว. (2563). *สนามเลือกตั้ง อบจ.ชลบุรี สุดคึกคัก อดีต สจ.สรายุทธ วงษ์แสงทอง หัวหน้ากลุ่มชลบุรีก้าวหน้า ลงสมัครรับเลือกตั้ง นายก อบจ.ชลบุรีพร้อมนำทีมลงสมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภา อบจ.35 เขตเลือกตั้ง มุ่งหวังได้รับชัยชนะยกทีม*. สืบค้นเมื่อ 5 พฤศจิกายน 2563, จาก <https://www.chonnewstv.com/?p=35673>
- _____. (2564). *ชลบุรี # ทีมการเมืองท้องถิ่น "กลุ่มพลังใหม่" สุดผงาด ชนะเลือกตั้งนายกเทศมนตรี และสมาชิกสภาเทศบาล รวม 5 ตำบลของอำเภอเมืองชลบุรี*. สืบค้นเมื่อ 31 พฤษภาคม 2565, จาก <https://www.chonnewstv.com/?p=5186>
- วิศาล แสงเจริญ. (2565). *อดีต สท.เหี่ยวแจกฮังเปาตรุษจีน*. สืบค้นเมื่อ 11 มิถุนายน 2565, จาก <https://www.komkhaotuathai.com/contents/37602>
- เวียงรัฐ เนติโพธิ์. (2543). อิทธิพลในการเมืองท้องถิ่นของไทย : ศึกษากรณีเมืองเชียงใหม่. *วารสารสังคมศาสตร์*, 31(2), 168-235.
- _____. (2558). *หีบบัตรกับบุญคุณการเมืองการเลือกตั้งและการเปลี่ยนแปลงเครือข่ายอุปถัมภ์*. เชียงใหม่: ศูนย์อาเซียนศึกษา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

- สติตร ธนานิธิโชติ. (2557). คุณลักษณะของนักการเมืองไทยที่มีสายสัมพันธ์แบบตระกูลการเมือง. *วารสารการเมือง การบริหาร และกฎหมาย*, 6(3), 101-129.
- สถาพร เริงธรรม. (2558). โครงสร้างอำนาจท้องถิ่นภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. *Humanities and Social Sciences*, 32(3), 100-122.
- สนธยา คุณปลื้ม. (2565). วันหยุดที่ผ่านมาใครต่อใครเป็นห่วงเป็นใยโทรมาถามกันมากเรื่องเลือกตั้งทั่วไป. Facebook. สืบค้นเมื่อ 11 พฤษภาคม 2565, จาก <https://www.facebook.com/photo/?fbid=359247642736972&set=a.350873666907703>
- สมฤทัย ททรัพย์สมบูรณ์. (2561). "สนธยา คุณ(ตุ๋)ปลื้ม" ?? สืบค้นเมื่อ 16 มิถุนายน 2565, จาก <https://www.komchadluek.net/kom-lifestyle/345550>
- สยามรัฐออนไลน์. (2563). เปิดตัวกองทุน “ชลบุรีต้องรอด” ร่วมเป็นฮีโร่เมืองชล “1 ฮีโร่ บริจาค 100 บาท”. สืบค้นเมื่อ 11 มิถุนายน 2565, จาก <https://siamrath.co.th/n/148128>
- _____. (2564). ส.อบจ.ชลบุรี ร่วมอดีต สม.ทม.แสนสุข ควักเงินกว่าแสนบาท พร้อมข้าวสารอาหารแห้ง มอบชาวบ้านสู้ภัย โควิด 19. สืบค้นเมื่อ 11 มิถุนายน 2565, จาก <https://siamrath.co.th/n/289158>
- สะดิระ เผือกประพันธ์. (2558). ความสัมพันธ์เชิงอุปถัมภ์ของนักการเมืองท้องถิ่นมีผลต่อการสื่อสารทางการเมืองของประชาชน: กรณีศึกษาการปกครองท้องถิ่น จ.ชลบุรี. *วารสารการเมือง การบริหาร และกฎหมาย*, 7(1), 181-208.
- สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง. (2555). ข้อมูลสถิติการเลือกตั้ง สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2554. กรุงเทพฯ: รุ่งศิลป์การพิมพ์.
- _____. (2563). ข้อมูลสถิติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2562. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง.
- สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา. (2539). การเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ. 2539. ม.ป.พ.
- สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. (2544). ผลการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ยุคปฏิรูปการเมืองใหม่ 6 มกราคม 2544. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.
- _____. (2548). ผลการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร 6 กุมภาพันธ์ 2548. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.
- สำนักงานส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นจังหวัดชลบุรี. (ม.ป.ป.). ข้อมูลพื้นฐานของ อบท. สืบค้นเมื่อ 4 กรกฎาคม 2565, จาก <https://www.chonburilocal.go.th/public/history/data/index/menu/22>

- สุชาติ ชมกลิ่น. (2565ก). การอยู่ชายคาบ้านหลังใหญ่ นอกจากผู้อาศัยจะรู้สึกได้ถึงความปลอดภัยแล้ว. สืบค้นเมื่อ 14 พฤษภาคม 2565, จาก <https://www.facebook.com/photo?fbid=498834151809140&set=a.488905329468689>
- _____. (2565ข). นิทานพงศาวดาร เรื่อง... "ขุนศึกคู่กาย กับแม่ทัพอันไซเมอร์". สืบค้นเมื่อ 11 พฤษภาคม 2565, จาก <https://www.facebook.com/Suchart.chonburi1/posts/499486495077239>
- สุนทรี ทับมาโนช. (2563). จังหวัดชลบุรี มาอีก 1 ราย สำหรับการสมัครรับเลือกตั้งตั้งนายก อบจ.ชลบุรี. สืบค้นเมื่อ 25 พฤษภาคม 2565, จาก <https://nbtworld.prd.go.th/th/news/detail/TCATG201105172746517>
- สุชาติ เลื่อนาค. (2562). การเมืองเรื่องสัตว์เลื้อยคลาน : หรือไม่มีใครรู้จักงูเห่าดีเท่าประชาธิปัตย์. สืบค้นเมื่อ 14 พฤษภาคม 2565, จาก <https://thematter.co/thinkers/snake-with-democrat-party/78167>
- องค์การบริหารส่วนจังหวัดชลบุรี. (2563). รายงานผลการเลือกตั้งสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดชลบุรีและนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดชลบุรี (อย่างไม่เป็นทางการ) วันอาทิตย์ที่ 20 ธันวาคม 256. สืบค้นเมื่อ 25 พฤษภาคม 2565, จาก <https://e-candidate.sisacloud.com/#counter>
- อมรา พงศาพิชญ์ และปรีชา คุวินทร์พันธุ์. (2545). ระบบอุปถัมภ์ (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อรุณ ศิริงานุสรณ์. (2564). EEC พลิกโฉมตลาดอสังหาฯ 2022 หลังวิกฤติ. สืบค้นเมื่อ 23 เมษายน 2565, จาก <https://www.bangkokbiznews.com/business/945291>
- อิทธิศักดิ์ วรกิจ. (2563). ความสัมพันธ์และรูปแบบของระบบอุปถัมภ์ในการเมืองท้องถิ่น: กรณีศึกษาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดอ่างทอง. วารสารการวิจัยการบริหารการพัฒนา, 10(4), 156-172.
- โอฬาร ถิ่นบางเตียว. (2556). กำนันเป๊าะไม่ได้เป็นเจ้าพ่อภาคตะวันออก. วารสารการเมือง การบริหาร และกฎหมาย, 5(3), 369-383.
- _____. (2563). กลุ่มบ้านใหญ่บางแสน (ตระกูลคุณปลื้ม) กับการเลือกตั้ง 24 มีนาคม 2562. *Burapha Journal of Political Economy*, 8(1), 49-80.
- Anthony, H. (1977). ความสัมพันธ์ระหว่างผู้อุปถัมภ์และผู้รับอุปถัมภ์ แนวคิด และคำศัพท์ (ปรีชา คุวินทร์พันธุ์, ผู้แปล). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- BBC News. (2561). ประยุทธ์ลั่น “ผมไม่ใช่ นักการเมือง” 9 ครั้ง ก่อนเปิดตัวเป็นนักการเมือง. สืบค้นเมื่อ 10 เมษายน 2565, จาก <https://www.bbc.com/thai/thailand-42562643>

- BBC News. (2562). *ไทยรักษาชาติ : สรุปลำดับวินิจฉัยศาล รธน. ลังยุบ ทชช. "เซาะกร่อนบ่อนทำลาย" สถาบันพระมหากษัตริย์*. สืบค้นเมื่อ 26 เมษายน 2565, จาก <https://www.bbc.com/thai/thailand-47465782>
- _____. (2563). *มติพรรคพลังประชารัฐดัน อนุชา-สุชาติ-นฤมล นั่งเก้าอี้ รมต. ในการปรับ ครม. "ประยุทธ์ 2/2"*. สืบค้นเมื่อ 11 พฤษภาคม 2565, จาก <https://www.bbc.com/thai/53482239>
- Hicken, A. (2011). Clientelism. *Annual review of political science*, 14, 289-310.
- Ilaw. (2558). *รวมผลงาน การใช้อำนาจมาตรา 44 ปี 2557-2558*. สืบค้นเมื่อ 5 เมษายน 2565, จาก <https://ilaw.or.th/node/4827>
- _____. (2562). *วิวาทะจากสภา: "คสช. สืบทอดอำนาจ" ไม่ใช่วาทกรรม แต่เป็นรูปธรรม*. สืบค้นเมื่อ 21 เมษายน 2565, จาก <https://ilaw.or.th/node/5287>
- _____. (2563). *เลือกตั้ง อบจ. 20 ธันวาคม กติกาของ คสช. ไม่สนับสนุนผู้ใช้สิทธิ*. สืบค้นเมื่อ 17 พฤษภาคม 2565, จาก <https://ilaw.or.th/node/5799>
- Punyanit, K. (2561). *เปิดเกณฑ์พักโทษ 'กำนันเป๊าะ' ดีลลับการเมือง*. สืบค้นเมื่อ 16 มิถุนายน 2565, จาก <https://www.sanook.com/news/5008554>
- Scott, C. J. (1997). *การเมืองในระบบผู้อุปถัมภ์กับผู้รับอุปถัมภ์และการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้* (ปริษา คุวินทร์พันธุ์, ผู้แปล). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Thanisara, G. (2562). *เข้าใจ MMA ระบบการเลือกตั้งแบบใหม่ที่จะใช้ในประเทศไทยเป็นครั้งแรก*. สืบค้นเมื่อ 21 เมษายน 2565, จาก <https://elect.in.th/mma>
- The Standard. (2563). *22 พฤษภาคม 2557 – ครบรอบ 6 ปี รัฐประหารโดย คสช.* สืบค้นเมื่อ 17 พฤษภาคม 2564, จาก <https://thestandard.co/onthisday220557>
- _____. (2564). *เราจะทำตามสัญญา 7 ปีรัฐบาลประยุทธ์ 7 คำสัญญา ทำได้แค่ไหน*. สืบค้นเมื่อ 10 เมษายน 2565, จาก <https://thestandard.co/7-years-of-the-prayut-government>
- _____. (2565). *คณะก้าวหน้าเปิดตัว 'บ๊อบ กิตติศักดิ์' ทำขมคุณปลื้ม ทวงคืนพัทยามาเป็นของทุกคน*. สืบค้นเมื่อ 27 พฤษภาคม 2565, จาก <https://www.youtube.com/watch?v=TlfpKjM3d9c>
- Workpoint Today. (2562). *สรุปผลเลือกนายกฯ 500 ต่อ 244 เสียง ดูชัด ๆ ใครโหวตใคร*. สืบค้นเมื่อ 26 เมษายน 2565, จาก <https://workpointtoday.com/votepm62/>
- _____. (2565). *'สุชาติ' ย้ำปัญหาบ้านใหญ่จบแล้ว ระบุเป็นพี่น้องคนบ้านเดียวกัน 'สนธยา' ขอเอาความจริงมาพูด*. สืบค้นเมื่อ 14 พฤษภาคม 2565, จาก <https://workpointtoday.com/politics-suchat2222565/>

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ-สกุล	นายอัพนาน จรัสศาสน์
วัน เดือน ปี เกิด	02 พฤษภาคม 2540
สถานที่เกิด	ปัตตานี
วุฒิการศึกษา	ปริญญาโท รัฐศาสตร์ สาขาวิชาการปกครอง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปริญญาตรี สังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เกียรตินิยม อันดับ 1 มัธยมปลาย กรุงเทพคริสเตียนวิทยาลัย มัธยมต้น เฉลิมปัตตานยานุกูล
ที่อยู่ปัจจุบัน	12/85 ซอยจรัสศาสน์ ถนนเจริญประดิษฐ์ ตำบลสะบารัง อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี
ผลงานตีพิมพ์	พลวัตทางการเมืองของตระกูลการเมืองท้องถิ่นภายใต้ระบอบอำนาจนิยม: ศึกษากรณีจังหวัดชลบุรี ใน วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์ ปีที่ 13 ฉบับที่ 4 ประจำเดือน กรกฎาคม-สิงหาคม พ.ศ.2567